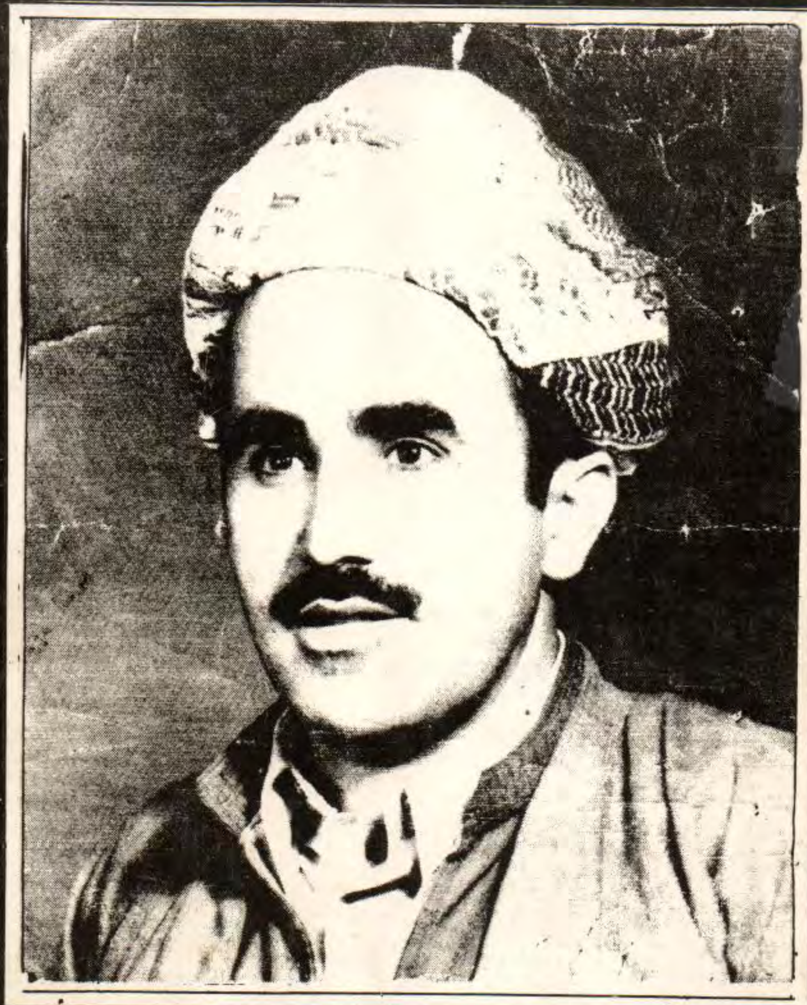

زمانی تاوان هاته قسه

شه پۆڵ فاخر مێرگه سۆری

پێشکەش بە:

* دایکی خۆشەویستم کە لە باخچەی ڕاستگۆیی و دڵسۆزی گەورەی کردم.
* ئەو کەسەی کە لە یادی ناکەم
* براکانم ئاراس و هەندرێن
* ئەو کەسانەی کە گیانی باوکم لە ناخیاندا بەدی دەکەم.

پێشە کی :ـ

ڕەنگە نووسینەوەی مێژووی کارەساتێکی پڕ تراژیدیا کارێکی ئاسان نەبێت ، بەتایبەتی ئەگەر لایەنە نهێنی و شاراوەکانی ئەم کارەساتە زیاتربن لەلایەنە دیارەکانی ...

زۆرجار مێژوو کارەساتی گەورەی لەقوڕگی نهێنی یەکانیدا قووت داوەو ئاسەواری نەماوە، زۆرجاریش کارەساتەکە لەقاوغی ترس دا ماوەتەوەو کەس نەیوێراوە تخوبەکانی ببەزێنێ . قەتلوعامی بنەماڵەی حەمەد ئاغای مێرگەسوری لەو کارەساتە تراژیدیانەیە کەبۆ ماوەیەکی زۆر لەقاوغی ترس دا مایەوەو کەس نەیوێرا، تخوبەکەی ببەزێنێ ، لەبەر ئەوەی نا، کەلەناو کوردا نوسەری بوێرو ئازا نەبوون ، بەڵکو لەترسی ئەوەی نەوەك دەستی بێ بەزەیی بنەماڵەی بارزانی بیان گاتێ ...

دوای فرە حزبی لەکوردستان و نەمانی تاك دەسەڵاتی بنەماڵەی بارزانی ، دەرفەتی ئەوە هاتە پێشەوە، کەپەردە لەسەر ڕازو لایەنە شاراوەکانی ئەو کارەساتە لابرێ و زۆربەی نهێنی یەکانی ئاشکرا بکرێن ، بەڵام هێشتا هەموو لایەنەکانی ئەو کارەساتە ڕوون نەبۆتەوەو حەقی خۆی پێ نەدراوە، ئەگەرچی دوای هەرەسی شۆڕشی ئەیلول لەسالی ١٩٧٥دا، ژمارەیەك ڕووناکبیرو نووسەری کوردو بیانی گوزەریان بەسەر ئەو کارەساتەدا کردووە، بەڵام لەدوای سالی ١٩٩٤ەوە نووسینی زیاتری لەسەر بلاو بۆتەوەو لە ڕۆژنامەکانی کوردستانی عێراقدا ئاماژەی بۆ کراوە، بەتایبەتی لەڕۆژنامەی «کوردستانی نوێ »دا ...

ئەو دەستنووس و نووسینانەش کەلەلایەن بنەماڵە مابوونەوە، هۆکارو یاریدەدەری گرنگ بوون و بۆ ئەوەی زیاتر بنج و بنەوانی ئەو کارەساتە ئاشکرابێت ، جگە لەشاهیدی ئەو کەسانەی کەلەنزیکەوە ئاگاداری وردەکاری یەکانی ئەو کارەساتە بوون .

ئەم کتێبەچەندین بابەتی نوێی تێدایە، جگە لەو نووسینانەی کەلەڕۆژنامەی کوردستانی نوێ بلاو بۆتەوەو چەند نووسەرێك بیروڕای خۆیان سەبارەت بەکارەساتی قەتلوعامی بنەماڵەی مێرگەسووری نووسیووە کەڕەنگە لایەنە تاریکەکانی ئەم کارەساتە ڕووناك بکەنەوەو حەقیقەتەکەی بۆنەوەکانی دواتر

بەشێوەیەکی ڕاست و دوور لە سۆزو عاتیفە تۆمار بکاو بەڕێەرچی ئەو پاساوەش بدەنەوە، کە هەندێ کەس دەیانەوێ لەو ڕێگایەوە مێژووی ئەو کارەساتە بەچەواشەیی بگەیەننە خەڵك.

لە کۆکردنەوەو ئامادەکردنی ئەم کتێبەدا، هەوڵم داوە، وەك ڕۆژنامەنووسێك کە بەدوای حەقیقەتەکاندا وێڵە، ئەڵقە ونەکانی کارەساتەکەو مێژووی ژیان و تێکۆشانی فاخیر مێرگەسۆری بدۆزمەوەو پشت بە دیکیۆمێنت و سەرچاوە جیاجیاکان ببەستم و نەکەومە ژێر کاریگەرێتی سۆزو عاتیفەی بنەماڵەو گەورەیی تاوانەکەو ئەوەی کە فاخیر باوکی منە، هەوڵیشم داوە لایەنە ئیجابی وسەلبیەکانی ڕۆڵی فاخیر بخەمە بەرچاوی خوێنەران و ئەو قسانەی لەزاری ئەو کەسانەی کە چاوپێکەوتنم لەگەڵدا کردوون یان ئەو کەسانەی کە لە فاخیرەوە نزیك بوون، وەکو خۆی و بەئەمانەتەوە بنووسمەوەو بیخەمە سەر لاپەڕەکانی ئەم کتێبە.

سەبارەت بە ئازایەتی و لەخۆبردوویی و ورەوشتەکانی تری فاخیر وەکو چۆن بۆیان باس کردووم هەرواش تۆمارم کردوون، چونکە ئەو کاتەی گیراو شوێن بزر کرا من تەمەنم لەچەند ڕۆژێك تێ پەڕی نەکردبوو، هیوادارم توانیبێتم وەك ڕۆژنامەنووسێك، پەردە لەسەر چەند ڕازو نهێنیەکی ئەو سەردەمە لابدەم و کونجێکی تاریکی مێژووی گەلەکەمان ڕووناك بکەمەوە.

بەئومێدم ئەو کەسانەی کە لە نزیکەوە ئاگاداری ئەڵقەکانی کارەساتەکەن، بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ، زانیاریەکانیان لە تورەگەی ڕازەکانیاندا دەر بێنن و بیخەنە سەر ئەو نووسینانەی کە لەدووتوێی ئەم کتێبەو کتێبەکەی «فصول مأساوية لجريمة منسية»ی هاوار صادقدا نووسراون بۆ ئەوەی هیچ لایەکی ئەو کارەساتە بەشاراوەیی نەمێنێتەوە.

ئەوەی شیاوی باسە زۆربەی ئەو نووسینانە وەکو خۆی نووسراونەتەوە، تەنها ئەو برگانە لابراون کە زیاتر بۆ زمانی ڕۆژنامە بەکارهاتوون.

شەپۆل فاخیر مێرگەسۆری

سلێمانی ١٩٩٧

مێژووچکەی خێڵی شێروانی و بنەماڵەی
حەمەد ئاغای مێرگەسۆری

شێروانیه‌کان خێڵێکی گه‌وره‌و ناوداری کوردن، له‌ولایه‌تی (وان)و ناوچه‌ی شێروان مه‌زن نیشته‌جێن، ئێستاش به‌سه‌ر ژماره‌یه‌کی زۆر له‌گونده‌کانی ناوچه‌ی شێروان و مێرگه‌سوردا بڵاوبونه‌ته‌وه‌و هه‌ندێکیشیان له‌گونده‌کانی هه‌ولێر نیشته‌جێن.

سه‌باره‌ت به‌ره‌چه‌ڵه‌کی شێروانییه‌کان بیروڕای جیا جیا هه‌یه، هه‌ندێك پێیان وایه‌ که‌ره‌چه‌ڵه‌که‌یان ده‌گه‌ڕێته‌وه‌ بۆ ناوچه‌ی هه‌کاری له‌کوردستانی تورکیا. هه‌ندێکیش ده‌ڵێن پیاوێك له‌ولایه‌تی (وان)ه‌وه‌ که‌ناوی (شێر)بووه، شوێنی خۆی به‌جێ دێڵێ و دێته‌ ئه‌و شوێنه‌ی که‌ئێستا پێ ی ده‌ڵێن: (شێروان)، که‌چی رایه‌کی تر هه‌یه‌ ده‌ڵێن شێروانی یه‌کان ده‌گه‌ڕێنه‌وه‌ سه‌ر کابرایه‌ك به‌ناوی مه‌لا ئه‌حمه‌د که‌ له‌ولایه‌تی (وان) دێته‌ ناوچه‌ ی شێروان.

مه‌لا ئه‌حمه‌د ده‌ کوڕی هه‌بووه، پاش ئه‌وه‌ی له‌شێروان نیشته‌جێ بووه، ڕۆژ به‌ڕۆژ ده‌سه‌ڵاتی زیادکردووه، هه‌ر له‌به‌ر ئه‌وه‌ گه‌وره‌ پیاوه‌کانی خێڵی شێروان، له‌به‌ری ناوچه‌ی شێروان مه‌زندا ترسی زیادبوونی ئه‌و ده‌سه‌ڵاته‌یان لادروست ببوو، بۆیه‌ هه‌وڵی له‌ناوبردنی مه‌لا ئه‌حمه‌دو کوڕه‌کانیان داو نه‌خشه‌یان بۆ کێشا.

له‌نان خواردنێکی تایبه‌ت دا، به‌ئاماده‌بوونی زۆربه‌ی پیاوه‌ناوداره‌کانی شێ روانیه‌کان له‌گوندی بنیشو له‌نێوان (شێـــــروان - لێری)، مه‌لا ئه‌حمه‌دو هه‌موو کوڕه‌کانیان کوشتن.

ئه‌وه‌ی له‌و قه‌تلوعامه‌ به‌ساغی ده‌رچوو شازه‌مانی ژنی مه‌لا طه‌ی کوڕی مه‌لا ئه‌حمه‌دو کۆرپه‌که‌ی (حسن) که‌ته‌مه‌نی (٢٠) ڕۆژ بوو.

شازه‌مان ئه‌و ناوچه‌یه‌ی به‌جێ هێشت و چووه‌ (ئامێدی)، حسن کوڕی شازه‌مان ـ ی بوکی مه‌لا ئه‌حمه‌د، له‌سێبه‌ری پادشای ئامێدی گه‌وره‌بوو، وه‌ك کوڕی خۆی ته‌ماشای ده‌کرد، ئه‌ویش ڕۆژ به‌ڕۆژ سیفات و ره‌وشتی پاشایه‌تی و ئه‌میرایه‌تی فێرده‌بوو.

(حسن به‌گ) پاش ئه‌وه‌ی هه‌ستی به‌وه‌ کرد که‌ده‌توانێ بگه‌ڕێته‌وه‌و سه‌رۆکایه‌تی خێڵه‌که‌ی بگرێته‌ ده‌ست، بێ دوو دڵی خۆی و هێزێکی زۆر گه‌رایه‌وه‌ ناوچه‌که‌ی، (حسن به‌گ) له‌جیاتی ئه‌وه‌ی تۆڵه‌ی باوك و باپیرو مامه‌کانی بکاته‌وه، سیاسه‌تێکی زۆر نه‌رم و نیانی به‌کارهێناو توانی به‌و سیاسه‌ته‌ خه‌ڵکی ناوچه‌که‌ بۆ لای خۆی رابکێشێ و له‌ماوه‌یه‌کی کورتدا سه‌رۆکایه‌تی عه‌شیره‌تی بۆ

خۆی مسۆگەر کرد.

دوای ئەوەی حسن بەگ کۆچی دوایی کرد، دیارنی یە کە کێ سەرۆکایەتی عەشیرەتی کەوتە دەست، بەڵام جارێکی دیکەش عەشیرەتی شێروانی لە سەردەمی ئاقدەڵ ئاغا ناوبانگی دەرکردەوە، سنوری دەسەڵاتەکەی گەیشتە ناوچەکانی زێباریو دۆڵەمەرێو مزوریو برادۆست و شێخان وهەسنان.

لە دوای هێرشی هۆلاکۆ بۆ کوردستانی عێراق، عەشیرەتی شێروانی پەرتو بڵاوبوونو چەندین خێزانیان بۆ هەولێرو کەندیناوە کۆچیان کردو تاکو ئێستاش هەر لە هەولێر نیشتەجێن.

لە ناو شێروانیەکان دا پیاوی زۆر بە تواناو ماقوڵ هەڵکەوتووە، لەوانە حسن بەگی کەکلەیی یە، براکانی حسن، یەکێکیان ناوی صوفی بوو لە گوندی رێزان دادەنیشت، ئەوەکەی وەلی بەگ خۆی بە مریدی شێخ ئەحمەدی بارزانی دەزانیو هەمیشە بەرەبەرەکانی ماڵی حەمەد ئاغای مێرگەسۆری دەکرد.

لە ساڵی ١٩٤٥ کەویستی دەست بەسەر مەرکەزی پۆلیسی مێرگەسوردا بگرێ کوژراو دوو کوری لە دوای خۆی بەجێ هێشت سەعیدو ئەحمەد، دواتریان بە دەستی زێباری یەکان دەکوژرێ.

عەلی ئاغای برایەکی تری حسن بەگە لە گوندی (خێرزۆك) دادەنیشت، ئەوەیەکی لەگەڵ مەلا مستەفا چووەتە سۆڤیەت.

مەرعان بەگ ـ یش لە گوندی (کەکلە) دادەنیشت. برا گەورەی مەرعان بەگ ناوی حسن بەگ بوو، کە لە سەرەتادا سەری بۆ حوکمی پاشای کۆرە دانەنواند، بەڵام دواتر لەبەرامبەرهێرشێکی گەورەی پاشای گەورەدا، حسن بەگ بەدیل دەگیرێ، دەیبەنە رواندز پاشای گەورە عەفوی دەکاو ناوچەکەی دەبێتە بەشێك لە قەلەمرەوی میرنشینی سۆران.

لە هێرشەکەی عوسمانیەکان دا بۆ سەر میرنشینی سۆران، شەرێکی دەستەو یەخە لەگەڵ لەشکری تورك دەکا، بەڵام دوای گرتنی پاشای گەورەو رەوانەکردنی بۆ ئەستەمبوڵ، حسن بەگو کورەکانیشی دەگرێو رەوانەی زیندانی کەرکوك دەکرێن، دواتر حسن بەگ ئازاد دەکرێو دەگەڕێتەوە ناوچەی مێرگەسۆرو کورەکانی دابەش دەکا بەسەر ئەم شوێنانە :

حه مه د ئاغا بۆ (مێرگه سور)، میر مه لا بۆ (سه روکانی)، سلطان بۆ (بێریساو)، حسین بۆ گوندی (که لۆك)، صادق بۆ گوندی (مه مۆلان).

یه کێك له پیاوه به تواناو ناسراوه کانی خێڵی شێروانی ئه حمه د ئاغای کوڕی سلطان ئاغا بوو، که به ئه حمه د ئاغا بێریسیاوی ناسراوبوو، خزمایه تی شێروانیه کان له گه ڵ بنه ماڵه ی بارزانی له سه رده می ئه حمه د ئاغا بێرسیاوی ده ستی پێ کردووه، خوشکی خۆی که ناوی (خاتوون) داوه ته شێخ مه حمه دی باوکی مه لا مسته فای بارزانی.

دواتر کچێکی خۆشی (محبوبه) داوه ته مه لا مسته فای بارزانی.

ئیعدام کردنی عبدالسلام ڕێگای بۆ شێخ ئه حمه د خۆشی کرد بێته شێخی بارزان.

که شێخ محه مه د مرد، ئه حمه د ئاغا مه لا مسته فای هێنایه لای خۆی و به خێوی کرد، ئینجا وه کو گوتمان کچێکی خۆشی که ناوی (محبوبه) بوو دابه مه لا مسته فا.

ئیعدام کردنی عبدالسلام ڕێگای بۆ شێخ ئه حمه د خۆش کرد بێته شێخی بارزان، ئه حمه د ئاغای بێرسیاوی زۆر پشتی شێخ ئه حمه دی بارزانی گرتووه، خۆی و عه شیره ته که ی به رگریان له شێخ ئه حمه د ده کرد.

تاتوانی شوێنی خۆی قایم بکاو که س نه توانێ رکێبه ری له گه ڵدا بکا، خزمایه تی بنه ماڵه ی حه مه د ئاغای مێرگه سوری به م شێوه یه حه مه د ئاغای کوری حسن به گ مامی ئه حمه د ئاغای بێرسیاوی بوو ئه مه ش له مێرگه سورو ده وروبه ری دامه زران زۆریش ئازا بووه و له گه ڵ باوکی (١٤) ساڵ له زیندانی که رکوك بوو، چونکه به ربه ره کانی ده وڵه تی تورکیای ده کرد ئه مه ش له دوای مردنی سێ کوری لێ به جێ ما، «صالح، سلێمان به گ- سه عید».

(صالح)یش چوار کوری لێ به جێ ما «سلطان، حمد ئاغا/باوکی فاخر، مصطفی، عبدالله)

درەختی بنەماڵەی حەمەد ئاغای مێرگەسوری:

مەحەمەد ئاغا مێرگەسوری کوڕی صالح کوڕی حمد ئاغا کوڕی حسن بەگ کەکلەی کوڕی میر مەلا کوڕی صوفی ئاغا کوڕی مەرعان ئاغا کوڕی سلطان کوڕی عەلی کوڕی عەزیز کوڕی حەمەد کوڕی ئەحمەد کوڕی سلێمان کوڕی یحیی کوڕی صالح کوڕی سەعید کوڕی فتاح کوڕی حسین کوڕی رشید کوڕی میر عمر کوڕی میر ئەحمەد کوڕی قادر کوڕی جوشر کوڕی محی الدین کوڕی شێخ عمر کوڕی خان ئاڤدەڵ کوڕی لاجین کوڕی ئاڤدەڵ کوڕی فەرزی کوڕی شێرۆ کوڕی عبدالله کوڕی شێخ حسین کوڕی ابراهیم کوڕی سوار کوڕی لاجین کوڕی ئۆمەر کوڕی حسین کوڕی حسن کوڕی طه کوڕی میران کوڕی حسن بەگ کوڕی مەلا طه کوڕی مەلا ئەحمەد.

حه مه د ئاغای مێرگه سۆری و ڕۆڵی له بزاڤی ڕزگاریخوازی گه لی کورددا

حه مه د ئاغای مێرگه سۆری، سه رۆکی خێڵی شێروانی بوو، له ساڵی ١٩٠٠ له دایك بووه، به مێرگه سۆری ناسراوبوو، چونکه له مێرگه سۆر ناوه ندی قه زای زێبار داده نیشت.

چوارجار ژنی هێناوه و سێ کچ و (١٠) کوڕی هه بوو، (حسین)ی کوڕی له ساڵی ١٩٦٣ له شه ڕی به رگری له بارزان دا کوژرا، (٧) کوڕی له نێوان (١٩٧١_١٩٧٥) له لایه ن بنه ماڵه ی بارزانی قه تلوعام کران و کوڕێکیشی که ناوی (نزار) بوو له ساڵی ١٩٧٦له به غدا به ده سیسه ی کوڕه کانی بارزانی کوژرا.

حه مه دئاغا خزمایه تی له گه ڵ شێخانی بارزانی هه بوو، له خۆشی و ناخۆشی شێخه کانی بارزان به شداری کردووه، له هه موو شه ڕی بارزانی یه کان دا دژ به عه شیره ت و حکومه ته کانی عێراق به شداری کردووه.

له ساڵی ١٩٣٠ ، له شه ڕی نێوان بارزانیه کان و برادۆستـه کاندا سـه ریـه رشتـی بـه ره ی خـواکـورکـی ده کـردو لـه گـونـدی ئـه لـوش بریندار بوو. له بزوتنه وه ی بارزانی یه که مدا ساڵی (١٩٣٢) پێشه نگی ئه و هێزانه بوو که به رگری له خاکی بارزان دا ده کرد.

له ساڵی ١٩٤١دا حکومه تی پاشایه تی حوکمی سێ ساڵ زیندانی به سه ر داو ساڵ و نیوێك له زیندان مایه وه، دوای ئازادکردنی جارێکی دیکه گه ڕایه وه ناوچه ی خۆی و له بزوتنه وه ی بارزانی دووه میشدا له نێوان (١٩٤٣_ ١٩٤٥) به خۆی و هێزێك پێشی له هێزه کانی حکومه ت گـرت و پـردی خـه لانـی تـه قـانـده وه ، بـۆ ئـه وه ی ڕیـگـا لـه پـێـشڕه وی هێزه کانی حکومه ت بگرێ.

له کاتی دامه زراندنی کۆماری مه هابادیش له ساڵی ١٩٤٦دا، پله ی کۆلۆنێلی پێ دراو لێپرسراوی به ره ی سه قز بوو.

دوای ڕوخـانـی کـۆمـاری مـه هـابـاد، حـه مـه د ئـاغـا لـه گـه ڵ شێخ ئه حمه دی بارزان گه ڕایه وه کوردستانی عێراق، ماوه یه کی کورت له

(دیانا) مانه وه. دواتر هه ردووکیان له لایه ن حکومه تی پاشایه تی گیران و حوکمی سێداره یان به سه ردا سه پاندن، وه هاب ئاغای کوڕی حمه د عه لی ئاغای ره واندزی یشیان له گه لدا بوو، دواتر حوکمه که کرا به (٢٠) ساڵ، به لام پاش به سه ر بردنی شه ش ساڵ له زیندان ئازاد کراو گه ڕایه وه ناوچه ی بارزان، له غیابی شێخ ئه حمه دی بارزان دا، حه مه د ئاغا بووه که سی یه که می ناوچه که و بارزانیه کان.له ساڵی ١٩٥٥ جارێکی دیکه ده گیرێته وه و ده خرێته زیندانی ناصریه. له گه ڵ ده ست پێ کردنی یه که م ته قه ی شۆڕشی ئه یلول له ساڵی ١٩٦١دا حه مه د ئاغا بووه پێشمه رگه ی شۆڕش و تاگه یشته پله ی ئامر هێزی سه فین...

هه ر له ڕیزه کانی شۆڕش مایه وه تا له ساڵی ١٩٧٢ ده ست به سه ر کراو له ساڵی ١٩٧٥ به بڕیاری مه لا مسته فا کوژرا.

حه مه د ئاغای مێرگه سۆری که سایه تیه کی کۆمه لایه تی ناسراو و به هێزی ناوچه که ی خۆی بوو، قسه ی لای هه موو که سێك ده ڕۆیشت.

دیوه خانه که ی هه میشه پڕ بوو، زۆر میهمان نه واز بوو، سه خی ته بیعه ت بوو، له هه مان کاتدا زۆر ئازا و به جه رگ بوو، خاوه ن قسه و بڕیاری خۆی بوو.

پابه ندبوونی به سیما خێڵه کیه کان ڕێگای له وه نه نه گرتبوو وه ك نیشتمان په روه ر و تێکۆشه ری گۆڕه پانی کوردایه تی، له هه موو کات و ساتێکدا ئه سپی خۆی تاوبدات.

له هێڵی چه پی کوردایه تی دا زۆر نزیك بوو، دۆستی حزبی شیوعی عێراقی بوو، برایه تی و دۆستایه تی له گه ڵ زۆربه ی سه رکرده و پیاوماقول و که سایه تیه ناسراوه کانی کورده واری دا هه بوو.

هه تا له ژیاندا بوو، سه رۆکی بێ هاوتای عه شیره تی شێروانی بوو، له لایه ن بارزانی یه کانیشه وه شوێنێکی تایبه تی و ڕێزێکی زۆری هه بوو. هه میشه حه زی له ئاشتی بوو، له زۆر کێشه ی کۆمه لایه تی و عه شایری وه ك ریش سپی و قسه ڕۆیشتوو ده وری میانگیری و کۆتری ئاشتی ده بینی.

لە مێرگەسۆرەوە تا زیندانی رایات

پێش شۆڕشی تەمموزی ١٩٥٨:ـ

فاخر کوڕی حمەد ئاغای مێرگە سۆری یە لە ساڵی ١٩٣٧ دا لە مێرگە سور لە دایك بووە، لەو کاتەدا ناوچەی بارزان و شێروان لە گرژی و رووبەڕووبوونەوەدا بوو لەگەڵ حکومەتی بەغدادا، بزووتنەوەکانی بارزان، ناوچەکەیان خستبووە ژێر بارێکی نائاسایی، لە بزووتنەوەی بارزانی دووەمدا حکومەتی بەغدا هەموو ئیدارەکانی خۆی لە ناوچەکەدا کشاندەوە، منداڵەکانی ئەو ناوچەیە لە خوێندن و قوتابخانە بێ بەش بوون، بۆیە ئاسان نەبوو منداڵەکانی ئەو ناوچەیە فێری خوێندن و نووسین بن.

لە ساڵی ١٩٤٥ دا فاخر لەگەڵ باوکی چووە ئێران و تا ڕوخانی کۆماری مەهاباد هەر لەوێ مایەوە. دواتر لەگەڵ بارزانی یەکان گەڕایەوە کوردستان، کە پیاوەکانیان دوور خستنەوە، ژن و منداڵەکانیان بەسەر گوندەکانی دەشتی هەولێرو خوارووی عیراق دابەش کرد. ماڵی حەمەد ئاغا بەبەر قەزای مەخمور کەوت، بۆ ماوەیەك لەوێ مانەوەو ژیانێکی زۆر سەخت و ناخۆشیان بەسەر برد، دواتر بە بڕیارێکی حکومەت گەڕانەوە ناوچەکەی خۆیان. هەردوای گەڕانەوەی خولیای خوێندن و نووسین لە مێشکی دابوو، لە نەبوونی قوتابخانەدا سوودی لەو فەرمانبەرانە وەرگرت کە لەوێ بوون بەتایبەتی لە ساڵانی (١٩٤٩ ـ ١٩٥٠) زۆر سوودی لە کاك محمد سعید ابراهیم ـ کە خەڵکی سلێمانی یە وەرگرت، بۆ فێربوونی خوێندن و نووسین. زۆر زووش فێری خوێندنەوەو نووسین بوو، هەر کتێبێك و نامیلکەیەکی کەوتبایە بەردەست دە یخوێندەوەو بەڵام لە ئەنجامی ئەو خوێندنەوانەدا خۆی لە ناو کتێبە سیاسی یەکاندا دۆزی یەوە.

پاش ڕوخانی کۆماری مەهاباد، باوکی فاخر کە کۆلۆنێلی سەربازی بوو لەو کۆمارەدا، لەگەڵ شێخ ئەحمەدی بارزان دا گەڕایەوە عیراق ماوەیەك لە دەشتی دیانا دەست بەسەر بووە، کە بارزانی یەکان و شێروانیەکان دوورخرانەوە بۆ خوارووی عێراق فاخر ئەو کاتە تەمەنی دە ساڵان بوو ئەم دوورخستنەوەیە زۆر کاری لە فاخر کرد، یەکەم نیشانەی تێکەڵاوبوونی فاخر لەگەڵ دونیای سیاسەتدا پاش

دوورخستنەوەی بارزانی یەکان بەدیارکەوت، هەروەها بیرۆکەی (مارکسیزم ـ لینینزم) لەناو کوردەواریدا بەرەبەرە دەهاتە ئەوەی کە بڵاوببێتەوەو خەڵك ئاشنایەتی لەتەکدا پەیدابکا. بەڵام بۆ ناوچەی بارزان و مێرگەسۆر کارێکی ئاسان نەبوو، چونکە ئەو بیرۆکەیە لەنێوەندە عەشایریەکاندا تاکو ئێستاش بەکارێکی ترسناك و پڕ مەترسی و بگرە بە کفریش دادەنرێ، بوون بەشیوعی لەناوچەیەکی وەك بارزان دا کە ئەوساکە دوور بوو لەهەموو جۆرە شارستانیەت و پێشکەوتنێکدا بۆ گەنجێکی وەك فاخر، موغامەرەیەکی گەورە بوو.

دوورخستنەوەی بارزانی یەکان بۆ خوارووی عیراق بە تایبەتی بۆ لیوای ناصریە، کە مەڵبەندی گرنگ وگەرمی حزبی شیوعی بوو، زەمینەیەکی تازەی بۆ ژمارەیەك لە بارزانی یە رووناکبیرەکان دروست کرد کە ببن بەشیوعی و لەگەڵ دونیای شیوعیەتدا تێکەڵاوبن. رەنگە مانەوەی بارزانی لەسۆڤیەت، وای لەخەڵکێکی زۆر، بەتایبەتی لەژمارەیەك لەوبارزانیانە کردبێ کە ببن بەشیوعی و یان هیچ نەبێ شیوعی یان خۆش بوێ، چونکە لەو باوەڕەدابوون، کەبارزانی دەبێتە شیوعی و پێویستە خەڵکی بۆ دروست بکرێ، بۆ ئەوەی دوای گەڕانەوەی سوودیان لێ وەربگرێ.

شێخ صادق بابۆ (برازای مەلا مستەفا) یەکێك بوو لەو کەسانە کە زوو بووە شیوعی، لەناصریە نامەی بۆ فاخر دەنووسی و باسی حزبی شیوعی بۆ دەکرد، ئەوە سەرەتای دروست بوونی بیرۆکەی شیوعیەت بوو لەلای فاخر. وەك مەسەلەیەکی زاتیش زۆر خۆی ماندوو دەکردوو تا توانی لە فیکری مارکسیزم ـ لینینزم زیاتر نزیك ببێتەوە.

بۆیە دەکرێ شێخ صادق بابۆ بە ڕێکخەری یەکەمی فاخر مێرگەسۆری دابنرێ. ڕۆژ بەڕۆژ فاخر ئاسۆی روناکبیری و سیاسی فراوانتر دەبوو، لە کونج و کەلەبەری خەباتی چینایەتی تێ دەگەیشت و لێی قووڵتر دەبووەوە. تا وای لێ هات لە کۆڕو کۆبوونەوەکانیدا، لەگەڵ برادەرەکانی و گەنجەکانی ناوچەکەدا، باسی ڕێبازی حزبی شیوعی دەکرد، بەرە بەرە خەڵکی پەیدا دەکرد. تەنانەت ژمارەیەك ژنی بارزانیش ببوونە شیوعی، لەوانە خێزانی سلطانی برای حەمەد ئاغای مێرگەسۆری کە ئامۆژنی خۆی بوو فاخر

لە و ناوچە یە دا چە ندین ئە ڵقە ی حزبی دروست کرد. ئە و خۆی تە نها نە بوو، لقمان-ی کوڕی مە لا مستە فاو کوڕە کانی تری حە مە د ئاغاش هە مووی لە گە ڵیدا بوون.

لـە سـاڵانـی (١٩٥٦-١٩٥٧) بـە شێـوە یـە کـی فـراوانـتر دە سـتـی بە رێکخستنی خە ڵك کردو بانگە شە ی دە کردن بۆ ناو ریزە کانی حزبی شیـوعـی، هـە ر لـە و سـاڵانـە دا بـوو کـە لـە رێگـای شێـخ صـادق-ـە وە پە یوە ندی بە جە مال حە یدە ری یە وە پە یداکرد.

حـە یـدە ری یـە کێـك بـوو لـە سـە رکـردە کـانـی حـزبـی شیـوعـی، کـە -سایە تی یە کی بە هێزو بە توانا بوو، رە نگە نامە گۆڕینە وە کانی لە گە ڵ فاخرو دواتر یە کتر بینینیان کارێکی زۆری لە سە ر شە خصیە تی فاخر کرد بێ.

بە م جۆرە فاخر بوو بە لێپرسراوی حزبی شیوعی ناوچە ی بارزان و مێرگە سۆرو راستە وخۆش پە یوە ندی بە حە یدە ری یە وە هە بوو، کە هێشتا تە مە نی بیست ساڵ بوو.

هـە ر لـە و کـاتـە وە مـە سئـولیـە تیکـی گـە ورە ی کـە وتـە سـە رشـان و مـە سئـولیـە تی ناوچە یـە کـی دواکـە وتـووی پـڕ مـە تـرسی بـە ڵام توانـی بـە لێهاتویی خۆی کارە کانی جێ بە جێ بکات و وە ك لێپرسراوێکی بە توانا بێتە مە یدانی کاری سیاسی و خە ڵکێکی زۆریش بۆ خۆی پە یدا بکا.

گە ڕانە وە ی بـارزانی و سە رە تـای ململانێ و ناکۆکی :-

دوای شۆڕشی تە ممووزی ١٩٥٨، مە لا مستە فا لە گە ڵ بارزانی یە کان دا گە ڕایە وە عیراق، گە ڕانە وە ی بارزانی بۆ بە غدا بە دیهاتنی خە ونێکی گـە ورە ی ئـە و بـارزانـی یـانـە بـوو، کـە بـبـوون بـە شیـوعـی و هیـواشیـان بە بارزانی بوو کە لە گە ڵ گە ڕانە وە یدا وە كو شیوعیە ك رە فتار دە کاو دە توانی دە وری سە رکردە یە کی شیوعی ببینێ لە ناو کوردە واریدا.

بۆ فاخر مێرگە سۆریش دە رفە تێکی باش بوو، بۆ ئە وە ی لە تە ك سە رکردە یـە کی ناوچە ی خۆیـانـدا برە و بە و کـارە بـدات بـە ڵام ئـە و بۆچوونە راست دە رنە چوو ئە و خە ونە نە هاتە دی و تووشی هیوابڕی بوون چونکە مە لا مستە فا، نە ك هە ر نە ببووە شیوعی ، بە ڵکو رقی

دونیای له شیوعیه ت هه ڵگرتبوو، وه چاوی به رایی نه ده هات هه ر بشیانبینێ هه ر که زانی هه ندێ له خزمه کانی (شێخ صادق و لقمانـــی کوڕی و فاخری خزمی) بوونه ته شیوعی، هه موو هه وڵ و کۆششی خۆی خسته گه ڕ،تا بیان گه ڕێنێته وه ژێر سێبه ری بنه ماڵه و خودانی بارزانی یه وه.

ئه مه ده سپێکی جیاوازی نێوان مه لا مسته فاو فاخر بوو، به ڵام به ره نگێکی تر، له روانگه ی سیاسی و حزبایه تیه وه، فاخر قاڵ بووه وه ی جیهانی شیوعیه ت مه لا مسته فای پابه ند به پرنسیپ و بنه ما و کۆت و ره وشتی عه شایری. حزبی شیوعی هه وڵی دا شێخ صادق و لوقمان هه روه کو شیوعی بمێننه وه، ته نانه ت به ده ر له عورفی حزبی شیوعی و دیسپلین و پرنسیپه کانی حزب داوایان له شێخ صادق کرد ببێته ئه ندامی لیژنه ی مه رکه زی*. به ڵام واپێده چێ شێخ صادق هه ر پێ ی خۆش بوو بێت، له دووره وه له گه ڵ حزب بمینێته وه، دۆستیان بێت، چونکه مه لا مسته فا به هه رشێوازێك بێت توانی وا له شێخ صادق بکات له حزبی شیوعی دووربکه وێته وه.

به هه مان شێوه ش توانی وا بکات عبیداللـه و لقمانیش دووربخاته وه به م شێوه یه مه لا مسته فا توانی له و ململانێ یه له گه ڵ حزبی شیوعی دا، سه رکه وتن به ده ست بێنێ، به ڵام ئه و شێوازه ی له گه ڵ فاخردا سه ری نه گرت.

فاخر مێرگه سۆری له دوای (١٤)ی ته مموز، چه ند جارێك سه ردانی به غدای کردووه، زیاتر ئاشنایی له گه ڵ کادیره پێشکه وتووه کان په یداکردووه، زوو زوو سه ردانی باره گای رۆژنامه ی (اتحاد الشعب)ی کردووه، له کافتریای رۆژنامه دا له گفتوگۆ و قسه وباسی سیاسی به شداری کردووه، زیاتر له جه مال حه یده ری نزیك بووه وه، حه یده ری که یفی به مه لا مسته فا نه ده هات، ناکۆکی و جیاوازی فیکری نێوان ئه و و بارزانی رۆژ به رۆژ زیاتر ده بوو، ته نانه ت که حه یده ری به غدای به جێ ده هێشت، راسپارده ی کادیرو دۆسته کانی ده کرد که ئاگایان له فاخر بێت، زۆر جار له مه سه له عه شایری یه کاندا رای فاخریان وه رده گرت، جارێکیان له گۆشه ی (صوت الشعب الكردي) له رۆژنامه ی (اتحاد الشعب)دا بابه تێکی له سه ر کێشه یه کی

* له چاوپێکه وتنێکدا له گه ڵ د. عزالدين مصطفی رسول ــ هه ولێر ١٩٩٦

ەشایری بڵاوکردەوە بە ناوی (شێرۆوەدین).

فاخر زۆر لەژێر کاریگەرێتی جمال حەیدەری بوو، رەنگە ئەوەش وای کردبێ کە پانتایی ناکۆکی یەکانی ئەوو بارزانی زیاتر بێت، لەهەمان کات دا مانەوەی لەناو ئەو هەموو کادیرە پێشکەوتوانەدا، زیاتر لە حزبایەتی قاڵ کردەوە.

ئەو کاتەی کە فاخر لە بەغدا بوو(١٩٥٩)، مەلا مستەفا چەند جار فاخری دیوە، زۆر هەوڵی لەگەڵ داوە واز لە شیوعیەت بێنێ، تەنانەت چەندین رۆژ لە ماڵی خۆی دایناوەو دەست بەسەر بووە، (ئەو کاتە مەلا مستەفا لە ماڵەکەی صباحی نوری سعید دا بوو)، بەڵام نە خزمایەتی و نە توندو تیژی، کاری تێ نەکردووە، سەرەنجام بارزانی پێ ی گوتووە:ـ«ئەگەر واز لە شیوعیەت دێنێ خزمایەتیمان نوێ دەکەینەوە» پاش هەوڵ و کۆششێکی زۆری شێخ صادق، بارزانی وازی لە فاخر هێناو ئازادی کرد.. دیارە سووربوونی فاخر لەسەر رێبازەکەی، ناکۆکی نێوان خۆیو بارزانی زیاتر کرد، ئەگەر چی فاخر ئەو کاتە گەنج بوو، بەڵام بارزانی لە هەموو کۆبوو مەجلسێکدا بە خراپی باسی فاخری دەکردو خۆشی نەدەویست.

شەڕی لۆلان و تاوانبارکردنی فاخر لەلایەن بارزانییەوە

لە ساڵی ١٩٥٩دا، شێخ رەشیدی لۆلان لە ناوچەی برادۆست لە دژی عبدالکریم قاسم یاخی بوو، بۆ سەرکوتکردنی یاخی بونە چەکداری یەکە، هێزێکی بارزانی یەکان بە سەرکردایەتی مەلا مستەفا و هێزێکی حزبی شیوعی کە نزیکەی (١٥٠) چەکدار دەبوو بە سەرکردایەتی فاخر مێرگەسۆری و سەرپەرشتی راستەوخۆی جەمال حەیدەری تەرخان کرا.

بۆ مەلا مستەفا دەرفەتێکی زێڕین بوو، تا بتوانێ لە رێگای ئەو شەرە چەك وتفاق بۆ بارزانی یەکان پەیدا بکاو تۆڵەی خۆیو عەشیرەتەکەشی لە شێخ رەشیدو برادۆستەکان بکاتەوە، کە دوژمنایەتیەکی دێرینیان لە نێوانیاندا هەبوو، هەروەها دلسۆزی خۆشی بۆ زەعیم عبدالکریم قاسم دووپات بکاتەوە، لە هەمان کاتیشدا دوای گەڕانەوەی لە سۆڤیەت وەك سەرکردەیەکی بە هێز خۆی نیشان بداتەوە.

بۆ حزبی شیوعیش دەرفەتێکی باش بوو، بۆ بە هێزکردنی

* ئەو بابەتەی لە مانگی حوزەیران یان تەمموزی ١٩٥٩ بڵاوکردۆتەوە

رێکخراوه جه ماوه ری و مقاوه مه ی شه عبی و نواندنی وه فاداری و دلسۆزی بۆ شۆرشی ته مموزو سه رکرده که ی.

مه لا مسته فا ده یویست هه موو هێزه که له ژێر سه رکردایه تی ئه ودا بێت، که چی حزبی شیوعی به تایبه تی جه مال حه یده ری و فاخر مێرگه سۆری قایل نه بوون، که هێزه که ی خۆیان بخه نه ژێر فه رمانی بارزانی یه وه.

جه مال حه یده ری و مه لا مسته فا که یفیان به یه ك نه ده هات، تا له سێداره دانی حه یده ریش مه لا مسته فا هه میشه قسه و جنێوی پێ ده دا . پێ ناچێ ناكۆكی ئه و دوو كه سه شه خصی بووبێت، به ڵكو ناكۆكیه كان ره نگێكی سیاسیان هه بوو، له هه مان كاتیشدا بارزانی و فاخر یه ك نه بوون، دوای ئه وه ی فاخر گوێ ی له قسه كانی بارزانی نه گرت و به پێچه وانه ی خزم و كه س و كاره كانی تری، وازی له حزبی شیوعی نه هێنا، ناكۆكیه كان قووڵتر بیوون، سه ره رای ئه و هه موو ناته باییه له نێوان سه ركرده كانی ئه و دوو هێزه، له شه ری لۆلان دا، شێخ ره شیدو هێزه كه ی تێك شكێنران.

ده زگاكانی راگه یاندنی حزبی شیوعی و گرنگی و بایه خێكی زۆریان به شه ره كه و به سه ركه وتنه كه دا، رۆڵی هێزه كه ی حزبی شیوعی له نووسین و ریپۆرتاژه كانی (طريق الشعب)دا، زۆر به دوورو درێژی نووسراون و ره نگی داوه ته وه، به پێچه وانه وه رۆڵی بارزانی و هێزه كه ی بایه خی وای پێ نه دراوه... له هه مان كاتدا ناكۆكیه كان له نووسینه كان دا ره نگیان دابووه وه به ئاسانی به دی ده كرێن.

له یه كێ له نووسینه كاندا به م جۆره ناوی مه لا مسته فا هاتووه «المقاومة الشعبية بقيادة وسو السبزچي و الملا مصطفى»، كه مكردنه وه ی رۆڵی مه لا مسته فاو هێنانی ناوی وسو سه بزه چی كه فه رمانده یه كی بچووكی هێزه كانی حزبی شیوعی بوو، كارێك بوو به فه رمانی جمال حه یده ری كرابوو، ئه و نووسینه رق و قینی مه لا مسته فای به رامبه ر به حه یده ری، له لایه ك و فاخر له لایه كی دیكه زیاتر كرد. مه لا مسته فا، فاخری به وه تاوانباركرد كه له كاتی شه ره كه دا ته قه ی لێ كردووه وه گولله یه كی له قاچی داوه، بۆ ئه وه ی بیكوژێ، زۆر جاریش تا كۆتایی شه سته كان بارزانی له زۆربه ی كۆرو كۆبوونه وه كاندا ئه و قسه یه ی دووپات كردۆته وه و به قه ناعه ته وه

ئه وه ی ده گوته وه، له کاتێك دا که فاخر له به جێ هێنانی ئه رکێکی حزبی دا بوو، به هیچ جۆرێ بیری له کاری وا نه کردبوه وه.

حزبی شیوعی هه ر دوای کۆتایی هاتنی شه ڕه که، زۆر هه وڵی دا ئه و تۆمه ته له سه ر فاخر نه هێڵێ، ئه گه ر چی جه مال حه یده ری په یوه ندی یه کانی له گه ڵ بارزانی زۆر خراپ بوو، به ڵام له به رئه وه ی ئه و کاته به که سی دووه می حزبی شیوعی له قه ڵه م ده دا، نفوزی خۆی زۆر به کارهێنا و ته نانه ت به راشکاویش ئه و قسه ی بارزانی به درۆ ده خسته وه، جارێکیشیان به بارزانی گوتبوو:

«ده ڵێ ی فاخر گولله یه کی له قاچم داوه ده ڕانکه که ت هه ڵکه با ببینین»*، ئه و قسه ی حه یده ری بارزانی زۆر توڕه کردبوو، چونکه ئه و قسه یه ئه وه ده گه یه نێ که ئه و تۆمه ته هه ڵبه ستراوه و له راستی یه وه دووره.

دوای کۆتایی هاتنی شه ڕه که و شکاندنی شێخ ره شیدی لۆلان، بارزانی به ره به ره هێزو توانای جارانی گه ڕایه وه و که وته دژایه تی کردنی حزبی شیوعی و قه ده غه کردنی حزبایه تی له ناوچه ی بارزان و مێرگه سۆردا. له هه مان کاتیشدا فاخر دوای شه ڕی لۆلان، ئه ستێره ی کۆمه لایه تی و سیاسی له گه شه کردن دا بوو، پشت و په ناشی حزبی شیوعی بوو له ناوچه که دا، بۆیه بارزانی که وته دژایه تی و ململانێ کردنی، هه وڵیشی دا فاخر له ناو ببات و به به رده وام هه ڕه شه و گوڕه شه ی بۆ ده نارد، سه ره نجام بۆ ده ربازکردنی له تۆڕی بارزانی،حزبی شیوعی بڕیاری دا فاخر ناوچه که به جێ بهێڵێ، ئه ویش به ناچاری له کۆتایی ساڵی ١٩٥٩ دا ناوچه که ی به جێ هێشت

---

* رانك : شه پك (شه لواری) بادینی

(دوورکەوتنەوەو زیندانی نوگرە سەلمان)

دوای کۆتایی هاتنی شەڕی ڕەشید لۆلان، فاخر ناچار بوو ناوچەکە بەجێ بهێڵێ، سەرەتا بۆ ماوەیەکی کورت لەڕواندز مایەوە، ئینجا چووە هەولێر، ئەندامی لیژنەی محەلی بوو، هەمیشە مەترسی لەسەر ژیانی هەبوو، لەبەر ئەوە نەیتوانی لەهەولێریش بمێنێتەوە، بۆیە لەسەر بڕیاری حزب چووە موصڵ... دوو ساڵ لەموصڵ مایەوە، ئەو ماوەیە دوور بوو لەناکۆکی و ململانێ. لەوێ بەهۆی کاری حزبایەتی یەوە لەگەڵ شیوعی یەکانی موصڵ و دەڤەری بادینان دا ئاشنایی پەیدا کرد، هەمیشە لەکادیرە سەرکردەکان و ئەندامە پێشکەوتووەکان دا نزیك بوو، ئەو کاتە (أبوحکمت) کەماوەیەکی زۆر ئەندامی لیژنەی مەرکەزی حزب بوو لەموصڵ، لەگەڵ ئەودا کاری دەکرد.. ماوەیەك لێپرسراویتی ڕێکخستنی جووتیارانی لەدەوروبەری موصڵ خرایە ئەستۆ.

دوورکەوتنەوەی لەماڵی باوکی ناچاری کرد، پەنا بباتە بەر کارکردن، (کرێکاریی، بۆیاخچێتی، ئیش و کاری سەرێ ی، دارتاشی... تاد). بۆنموونە جارێکیان فاخر کەخەریکی کاسبی پێڵاو بۆیەکردن بوو، لەچایخانەیەکی (باب الطوب) دا فاخر پێڵاوی ئەبی ئاغای سپینداری بۆیە دەکا، کەبۆ سەردانی فاخر هاتبوو، بەلام خۆی پێ ی نەناساندبوو.

لەئەنجامی تێکەلاوبوونی لەگەڵ عەرەبەکاندا عەرەبیەکەی زۆر باشتر بوبوو، کاتێکی زۆریشی بۆ خوێندنەوە تەرخان کرد، بۆیە ئەو دوو ساڵەی کە لەموصڵ بوو ئاسۆی ڕوناکبیری فراوانتر بوو، کەسایەتی سیاسی و حزبی بەهێزتربوو، گیانی بەرخۆدان و هاوڕێیەتی مکۆم و پتەوتر بوو، لەناو هاوڕێکانیدا بە (الرفیق کریم) ناسرابوو، ئەو ناوە نهێنی یەی تا دوا ڕۆژی ژیانی پێوەی لکابوو زۆر لەحزبیەکان، هەر بە هاوڕێ (کریم) بانگیان دەکرد.

ئەو ماوەیە... لەژیانی فاخردا کاتێکی هێمن بوو، بەلام ماوەیەکی پڕ بایەخ بوو، بۆ قاڵ بوونەوە لەناو حزبایەتی، ناسینی خەڵك، زانینی ڕوناکبیری و زانیاری زیاتر لەسەر بیری(مارکسیزم ـ لینینزم)، بەلام ئەو هێمنی یەکاتی بوو، پەیوەندی یەکانی حزبی شیوعی و

زه عیم قاسم رۆژ به رۆژ به ره و تێکچوون ده چوو، کادیرو ئه ندامانی حزب ترسیان لێ نیشتبوو، به ئازادی نه یان ده توانی کاری حزبایه تی بکه ن.

فاخر ئه و کاته له شاری موصلْ له ئوتێل به غدا له (نزیك پردی کۆن)ه وه له گه لْ کۆمه لێك له هاورێکانی دا پێکه وه بوون، (حمید ئامێدی) ئه ندامی حزبی شیوعی، خاوه نی ئوتێله که بوو، داڵده ی ئه و هاورێیانه ی دابوو.

پاشان ئوتێل به غدا که وته ژێر چاودێری پۆلیس و پیاوانی حکومه ته وه، ژیانی ئه و کۆمه له شیوعی یه که وته مه ترسی یه وه، بۆیه ئه ندێکیان بڵاوه یان لێ کرد.

له گه لْ تێکچوونی په یوه ندی یه کانی قاسم و حزبی شیوعی و ده ست پێ کردنی شاڵاوی گرتن و راوه دونان. خاوه نی ئوتێل به غداو ژماره یه ك له و شیوعیانه ی که له وێ بوون گیران، فاخر له کاتی گه مارۆدانی ئوتێله که داو ده ستگیرکردنی هاورێکانی له ده ره وه بوو، ئه مجاره یان ده رباز بوو، به بڕیاری حزب ماوه یه ك خۆی شارده وه، دواتر حزب بڕیاری دا ژن بێنێ.

ئه و بڕیاره ی حزب بۆ فاخر، مه سه له یه کی چاوه ڕوان نه کراو بوو، دۆزینه وه ی هاوسه رێکیش که له ژیانی فاخر بگات ئاسان نه بوو، بۆیه پێویست بوو له ناو ریزه کانی حزب دا هاورێ یه کی کچ هه ڵبژێرێ، که له گه لْ خواست و بۆچوونه سیاسی یه کانی دا بگونجێ.ئه و ماوه یه ی که له ئوتێل به غدا بوو له گه لْ(حمید ئامێدی)خاوه نی ئوتێله که په یوه ندی زۆر خۆش بوو،خوشکی حمید ئامێدی،(خاتوو مریم) له حیزبی شیوعی دا کاری ده کرد،ئاشناییان له گه لْ فاخردا هه بوو،دوای گیرانی (حمید)یش،فاخر بۆ سه ردان وهه واڵ پرسین زوو زوو ده چووه ماڵیان.بۆیه له(خاتوو مریم)*ی گونجاوتر نه دۆزیه وه، به راستیش خاتو مریم،جگه له وه ی وه ك هاوسه رێك پشت و په نای فاخر بوو،له ژیانی حزبایه تی و سیاسیشدا هاورێ و گه نجینه ی نهێنیه کانی ومه ئمور به ریدی حزبیشی بوو، ئێستاش زۆر رازو نهێنیه کانی فاخری لا یه که ئه لبومی ژیان و تێکۆشانیه تی.

له ساڵی ١٩٦٠دا،له کاتی بزوتنه وه که ی (عبدالوهاب الشواف)دا، فاخریش له مانگی مارتی٥٩دا، ماوه یه ك له به ندیخانه ی موصل

* فاخر دوو کوڕ (ئاراس و هه ندرێن) و سێ کچی (ره وشه ن، شه مێران، شه پۆل)ی هه یه.

مایه وه،(إسماعیل عباوی) یه کێك له به ر پرسه کانی ئه و ساکه ی موصل بوو،کاتی خۆی به رێوه به ری ناحیه ی مێرگه سور بوو،هه رکه زانی فاخر مێرگه سوری گیراوه،دۆسیه که ی پڕکرد له زانیاری،رۆڵی له مێرگه سۆر،به شیوعی کردنی ناوچه که و دژایه تی کردنی ئاغاو ده ره به گ و......هتد.

ئه وزانیاریانه بوونه مایه ی سه رئێشه یه کی زۆر بۆ فاخر رۆژانه چه ند سه عاتێك به هه موو جۆرێ ئه شکه نجه یان ده دا ،(حسێن)ی کوره گه وره ی حه مه د ئاغا که شیوعی بوو وزۆر هاوسۆزی بنه ماڵه ی بارزانی بوو.

چه ند جارێ له زینـدان دیـده نیـی کـرد هـه وڵیـشی دا ئـه و ئه شکه نجه یه ی له سه ر که م ببێته وه جگه له وه ش داوای لێ کرد واز له شیوعیه ت بێنێ،هه روه ها زۆر له خزم و ناسیاوه کانی هه مان پێشنیاریان پێش که ش کردبوو،به ڵام فاخر هه موو ئه و پێشنیارانه ی ره ت کرده وه و وازی نه هێنا.

دواتر فاخر گوێزرایه وه بۆ به ندیخانه ی (كرادة مريم) له به غدا،ئینجا بۆ به ندیخانه ی (نوگره سلمان) له خوارووی عێراق، ماوه یه کی زۆر له نوگره سه لمان بێ هه واڵ بوو،به ڵام دواتر له رێگای پۆسته ی حزبیه وه، ئاگاداری کاك حمیدی خه زووری کرده وه. نوگره سه لمان ئه و کات پڕبووه له ئه ندامانی حیزبی شیوعی، دیسان ئه وه ده رفه تێکی تربوو بۆ فاخر، چونکه زیندان له و کاته دا قوتابخانه بوو، ئه وکه سانه که له گه ڵیدا بوون،ده ڵێن:فاخر مرۆڤێکی زۆر مه عشه رو مه شره ب خۆش بوو، دۆست په رست بوو، خزمه تگوزار، له په یوه ندیه کانی جیاوازی نه ده کرد له نێوان ته یارێکی سیاسی و ته یارێکی تردا،له گه ڵ شیوعی،نه ته وه یی و دیموکراتیخوازو پارتیه کان و....هتد په یوه ندی زۆر خۆش بوو، هه رگیز نه یویستوه که سایه تیه حزبیه که ی بێته به ربه ست له تێکه ڵاو بوون و په یوه ندیه کانیدا شیوعیه کان له په یوه ندیه کانیاندا ئه و جۆره نه ریته یان ره چاو ده کرد، وه له به ر ئه وه ی فاخر کوری بنه ماڵه یه کی عه شایرو خاوه ن دیوه خانه بوو، کارێکی زۆر ئاسایی بوو که ئه م جۆره هه ڵس وکه وت و خزمه ت گوزاریه ی لێ ره چاو بکرێ.پاش بریاری لێبوردنی گشتی، فاخر ئازادکراو گه رایه وه موصل،

تاسالّی۱۹٦۲له موصلّ مایه وه.دواتر هاته هه ولیّرو ماوه یه کی کورت له ویّ مایه وه سه ردانی میّرگه سوری کرد.شوّرشی ئه یلول نزیکه ی سالّیك بوو ده ستی پیّ کردبوو، مه لا مسته فا له هاتنه وه ی فاخر بوّ میّرگه سور زوّر دلّته نگ بوو، بوّیه بریاری ده رکرد به هه ر شیّوه یه ك بیّت بیگرن،به لاّم فاخر خوّی به ده سته وه نه دا،چه ند روّژیّك خوّی له شاخه کانی ئه و ناوچه یه حه شاردا، تاگه یشته وه هه ولیّر فاخر له و ماوه یه ی که له هه ولیّر مایه وه زوو زوو سه ردانی به شی ناوخوّی قوتابی یه کانی ده کرد، سه عیدو جه وهه رو مه جیدی برای له ویّ ده یانخویّند کوره کانی شیّخ سلیّمان بارزانی-یش له ویّ بوون روّژیّکیان ده بیّته شه ریان چونکه سه عیدو جه وهه رو براکانی تری کوره کانی شیّخ سلیّمان به گه وره ی خوّیانیان نه زانیوه ، ئه و رقه لای ئه وان هه ر ده میّنیّته وه و ئه ستورتر ده بیّت له سالّی ۱۹٦٥دا ، کاتیّ که ره بیعی کوری شیّخ محه مه د خالد ژن دیّنیّ عبدالباری کوری شیّخ سلیّمان که ده ستیّکی سه قه ت بوو له ژیّر سیّبه ری ته قه ی خوّشی هه وڵی کوشتنی سه عیدی داوه هه روه ها عبدالمهیمن که ئه ویش کوری شیّخ سلیّمان-ه، که سیّ یه م بوو له باره گای بارزانی له سالّی ۱۹۷٥دا، له قه تلو عام کردنی بنه مالّه روّلّی جیّ به جیّ کردنی بریاره که ی بینیوه.*

له سه ر بریاری حزب فاخر هه ولیّریشی به جیّ هیّشت و له کوّتای۱۹٦۲داچووه که رکوك.له که رکوك به رده وامی به خه بات و تیّکوّشانی خوّی دا،ئه و خانوه ی که حزب بوّی گرتبوو له گه ره کی (شاترلو)،باره گای روّژنامه ی (ریّگای کوردستان)بوو، له ته ك کاری ریّکخستن ئیشه کانی چاپخانه شی به ریّوه ده برد زوّر له به یاننامه کانی ئه وساکه ی حزب به ده ست و په نجه ی ئه و له چاپ دراون.کاك ممتاز حیدری که نازناوی(حسن)بوو،ماوه یه ك له ویّ بوو وله گه لّ فاخردا کاری ده کرد.

(ئاشت بونه وه له گه ڵ مه لا مسته فا)

دوای کوده تای (۸)ی شوباتی۱۹٦۳، حزبی شیوعی نه یتوانی له ناو شاره کان دا بمیّنیّته وه، له مانگی مارت دا فاخر میّرگه سوری که

* بروانه دیسان به ندیخانه

که رکوکی به جیّ هیٚشت،سه ره تا بنکه ی حزبیان له خوٚرنه وه زاَن کرده وه، ماموٚستا همزه عبدالله له دوای گفتوگوٚی حکومه ت و شوٚرش ده چیٚته لای بارزانی و باسی فاخری بوٚ ده کا،وای لیٚ ده کا له گه ڵی چاك بیبیٚته وه و ئاشت بیٚته وه.بوٚیه فاخر له مانگی ته مموزدا له خوٚرنه وه زانه وه ده چیٚته ئاوه گرد،له ویٚشه وه ده چیٚته (کانی گویٚز) له ناوچه ی شه قلاوه، که ئه وکاته حه مه د ئاغای باوکی ئامر هیٚزی سه فین بوو.نزیکه ی سیٚ مانگ لای باوکی ده میٚنیٚته وه.له وماوه یه دا له گه ڵ هیٚزه کانی حزبی شیوعی و هیٚزی سه فین.چه ندین چالاکی سه ربازی گه وره ئه نجام ده ده ن.له نزیك مه سیف دا به سه دان سه ری مه ر له هه رکیه کان ده گرن و ته سلیم به شوٚرش ده که نه وه،هه روه ها له هیٚرشه کانی حکومه ت بوٚ سه ر ناوچه ی(هیران و نازه نین) روٚڵیکی کاریگه ر ده بینیٚ،هیٚزی پیٚشمه رگه به سه رکردایه تی حمه دئاغا بوو،توانی هیٚرشه که ی حکومه ت بشکیٚنیٚ.له شه ره کانی ده ربه ندی کوٚریٚش به شداری کرد. له وماوه یه کورته دا فاخر سه رنجی سه رکردایه تی شوٚرش و بارزانی راکیٚشابوو،هه روه ها باوکی وچه ندین که سایه تی تر هه وڵه کانیان به رده وام بوو بوٚ ئاشت کردنه وه ی فاخرو بارزانی.له وسه رده مانه ش بوو که(حسین)ی براگه وره ی له به رگری کردن له خاکی بارزاندا شه هید بوو، بارزانی ئه وکاته

سه رقاڵی سه رکردایه تی کردنی شه ری ناوچه ی(پیرس) بوو له گه ڵ حکومه تدا،به دوای حمه د ئاغا و فاخری ناردوو،کلاشینکوٚفیٚکی به دیاری دایێ. به م جوٚره په رده یه کی نویٚ له په یوه ندی نیٚوان مه لامسته فاو فاخر کرایه وه،نزیکه ی حه وت روٚژ له بارزان مانه-وه.پاش گه رانه وه ی،حزبی شیوعی ئه م ئاشت بونه وه یه ی فاخرو بارزانی به هه ل زانی وفاخری گواسته وه بوٚ لیژنه ی ناوچه ی باڵه ك له گه ڵاڵه. ئاشت بونه وه ی بارزانی له گه ڵ فاخردا،ده رگای له به-رده مدا کرایه وه و ده ستی واڵاتربوو،ئیتر وه ك کادریٚکی سیاسی و سه ربازی له ناو ریزه کانی حزبی شیوعیدا تاده هات زیاتر ده ناسرا. به تایبه تی دوای شه ره کانی(حسن بگ)و(سه ری به ردی)* له و شه ره دا زوٚر قاره مانانه توانیان هیٚزه کانی حکومه ت بشکیٚنن و

* دوو چیای ستراتیژی ــ ین له ناوچه ی رواندوز

زه‌ره‌رو زیانێکی زۆری لێیده‌ن.

ملازم عبدالرحمن که کادرێکی عه‌سکه‌ری حزبی شیوعی بووله‌و شه‌ڕه‌دا بریندار بوو.

هه‌روه‌ها له سه‌ره تای ١٩٦٤،مه فره‌زه‌یه‌کی پێشمه‌رگه‌کانی حزبی شیوعی به سه‌رکردایه‌تی فاخر هه‌ڵیان کوتایه سه‌ر ڕه‌بیه‌ك له پشت حامیه‌ی ڕه‌واندز،که شوێنێکی ستراتیژی هه‌بوو، ئه‌گه‌رچی فاخر بریندار بوو، به‌ڵام مه‌فره‌زه‌که‌ی توانی ڕه‌بیه‌که بگرێ.له شه‌ڕی (کۆره‌ك) یشدا له نێوان١\٢/٨/١٩٦٥_٢١/٨/١٩٦٥دا که به‌یه‌کێك له درێژترین شه‌ره‌کانی ئه‌و ساته داده‌نرێ.کاك مسته‌فا چاوڕه‌ش* ده‌ڵێ:شه‌ره‌که‌له پێناو گرتنی(ئه‌شکه‌وتی سیخوران وکانی گوێز) بوو، پێشمه‌رگه‌کانی حزبی شیوعی، هێزی سه‌ره‌کی ئه‌و شه‌ڕه‌بوون،له‌گه‌ڵ هێزێکی باڵی مه‌کته‌بی سیاسی که تازه له‌هه‌مه‌دان گه‌ڕابونه‌وه به‌سه‌ر په‌رشتی که‌مال میران بوو،به‌ڵام هێزه‌که هه‌مووی له ژێر سه‌رکردایه‌تی فاخر مێرگه‌سوری دابوو.ئه‌گه‌رچی له وشه‌ڕه‌دا هه‌موو چیای کۆره‌ك نه‌گیراو نزیکه‌ی(٢٠)یش له هه‌ردوو هێزه‌که‌ی حزبی شیوعی وباڵی مه‌کته‌بی سیاسی بونه کۆچی قوربانی،به‌ڵام گرتنی چه‌ند شوێنێکی ستراتیژی له کۆره‌ك دا بۆخودی فاخر سه‌رکه‌-وتنێکی گه‌وره‌بوو. به مجۆره فاخری...کادیری حزبی شیوعی له دوای بوون به پێشمه‌رگه‌و ئاشت بوونه‌وه‌ی له‌گه‌ڵ بارزانیدا،له‌لایه‌ن پارتی و بنه‌ماڵه‌ی بارزانی هیچ جۆره ئاسته‌نگێکیان بۆ دروست نه‌ده‌کرد به پێچه‌وانه‌وه به‌ڕێزو گه‌وره‌یی یه‌وه ته‌ماشایان ده‌کرد،به‌م جۆره ڕۆژ به ڕۆژ په‌یوه‌ندی فاخرو بارزانی و کوڕه‌کانی به‌هێزتر ده‌بوو وهه‌میشه وایان نیشان ده‌دا که یه‌کێکه له بنه‌ماڵه‌ی بارزانی، نه‌ك وه‌ك کادیرێکی شیوعی.

ئه‌م جۆره په‌یوه‌ندیه ڕۆژ به‌ڕۆژ پته‌وتر ده‌بوو تاساڵی ١٩٧٠هیچ گۆڕان و وه‌رچه‌رخانی به‌سه‌ردا نه‌هات که‌به‌ره‌و ئاقاری سه‌رهه‌ڵدانه‌وه‌ی ناکۆکیه‌کان بچێت و بۆنی ئه‌وه‌ی لێ بێ که نێوانیان روو له خراپی یه.

---

* چاوپێکه‌وتنی تایبه‌ت هاوینی ١٩٩٦

سه رکه وتن و ده سه لات

له کۆتایی ١٩٦٧، مه لا مسته فای بارزانی ناکۆکیه کانی نێوان فاخرو حزبی شیوعی قۆسته وه، بایه خێکی بێ وێنه ی پێ دا، هێشتا ئه و هه موو په یوه ندیه کانی به حزبی شیوعی یه وه نه پچراند بوو که بارزانی زۆرجار به ئیشی عه سکه ری و سیاسی ته کلیفی ده کرد.

له دانوستانی نێوان حکومه تی عبدالرحمن عارف و شۆرش دا، بارزانی فاخرو هێزه که ی راسپارد که هێڵی نێوان به رزێوه و دیانا بپارێزێ، هه روه ها له مانگی تشرینی دووه مدا بارزانی بانگی کردو، داوای لێ کرد ناوچه ی (به مۆ) رزگار بکا، ئیدریس بارزانی رۆڵێکی دیاری هه بوو له نزیك بوونه وه ی فاخر له بنه ماڵه ی بارزانی، له هه موو کۆبرو دانیشتنێکدا وه ك براو کوڕی بارزانی له قه ڵه م ده دا، بارزانی زۆر پێویستی به فاخر هه بوو، له لایه ك بۆ ئه وه ی له حزبی شیوعی دوور بخاته وه، له لایه کی دیکه ش بۆ ئه وه ی سوود له تواناو لێهاتوویی ببینێ و بیخاته ژێر فه رمانی خۆی چونکه مانه وه ی له ناو حزبی شیوعیدا، به مانای ئه وه بوو که هه موو ده سه ڵاتی به سه ردا نه ده شکا.

ئه گه ر چی په یوه ندیه کانی فاخرو بارزانی له نێوان (١٩٦٧_١٩٧٠) به چه ندین هه ورازو نشێودا تێ په ریوه، به ڵام له هه مان کات دا به ماوه یه کی زێرین داده نرێ له په یوه ندی نێوانیاندا، ره نگه بۆ فاخریش به ماوه ی هاتنه دێی خه ونه شه خصیه کانی خۆی دابنرێ، چونکه له و ماوه یه دا توانی سنوری ناوبانگی خۆی زیاتر فراوان بکات، له گه رمیانه وه بگره تا ده گاته شاره زوورو دۆڵی جافایه تی و ناوچه ی سلێمانی و پشده رو بتوێن و باڵه کایه تی، فاخر مێرگه سوری وه ك سه رکرده یه کی ناودار.. ناوبانگی بڵاوبوه وه.

فاخر له و شوێنانه دا که لێپرسراو بوو هه میشه خاوه ن بریاری خۆی بوو، زۆر جار وا رێکه وتوه بریاری وای داوه، بێ ئه وه ی پرس به بارزانی بکا، دوای ئه وه ی له ساڵی ١٩٦٨ دا ناوچه ی به مۆی رزگار کرد، بۆ رێکخستنه وه ی هێزه کان که وته جموجۆڵێکی زۆر توانی له ماوه یه کی کورتدا، ئاڵوگۆرێکی زۆر له ناو هێزه کاندا بکا، هه ندێ

له بریاره‌كانی فاخر به‌دڵی بارزانی نه‌بوو، بۆیه بارزانیش وه‌ك حزبی شیوعی بریاری ته‌جمیدكردنی داو له مانگی ١٩٦٩/١ بێ ئیش و كاربووه

ئه‌و بڕیاره‌ی بارزانی نه‌بووه هۆی له‌ق بوونی شوێن پێ ی فاخر، به‌ پێچه‌وانه‌وه بارزانی بۆ لێدانی كۆمپانیای نه‌وتی كه‌ركوك ساڵی ١٩٦٩ فاخری ده‌ست نیشان كردو ئه‌ویش كاره‌كه‌ی زۆر به‌ ڕێكی ئه‌نجام دا.

به‌داخه‌وه پارتی له‌نووسینه‌وه‌ی مێژووی خۆشیدا ده‌یه‌وێ راستیه‌كان چه‌واشه‌ بكات، له‌ باسكردنی لێدانی بیره‌كانی نه‌وتی كه‌ركوك دا ده‌یه‌وێ رۆڵی مێرگه‌سوری به‌لاوه‌كی له‌قه‌له‌م بداو ئه‌و ئه‌ركانه‌ی كه‌ به‌سه‌ركردایه‌تی فاخر ئه‌نجام دران بیانخاته پاڵ كه‌سانی دیكه‌وه.

سه‌ره‌ڕای ئه‌وه‌ی ئه‌م چالاكیه‌ عه‌سكه‌ریه‌ كه‌م وێنه‌یه له‌ مێژووی شۆڕشی ئه‌یلول دا، به‌ڵام سه‌ر ئێشه‌یه‌كی زۆری بۆ فاخر نایه‌وه، به‌تایبه‌تی دوای به‌یاننامه‌ی ئازار ئه‌و كه‌سانه‌ی كه‌ به‌پیاوی ئینگلیز ناسرابوون وه‌ك (شه‌فیق ئاغا كه‌ به‌لاین ناوی ده‌ركرد بوو، كه‌ مالی شێخ غه‌ریب) دژایه‌تیان ده‌كرد.

دوا به‌دوای لێدانی كۆمپانیای نه‌وت، جارێكی دیكه‌ بارزانی ته‌جمیدی كرده‌وه تا مانگی نیسانی ١٩٦٩، تاكو ئێستاش دیار نی یه بارزانی بۆ به‌م جۆره‌ ره‌فتاره‌ی له‌گه‌ڵ فاخردا كردووه.

فاخر خۆشی له‌نامه‌یه‌كدا ئاماژه‌ بۆ هیچ هۆ ناكا كه‌بۆچی مه‌لا مسته‌فا فاخری دوور خستۆته‌وه، به‌ڵام ته‌نها دوور خستنه‌وه‌ی چه‌ندین مانا هه‌لده‌گرێ، چه‌ندین پرسیار دروست ده‌كات!

ئایا بارزانی هه‌ر به‌رووكه‌ش له‌گه‌ڵ فاخر ئاشت بوبوه‌وه؟ ئایا ئه‌و رق و قینه‌ی كه‌ به‌رامبه‌ر فاخر هه‌یبوو ره‌ش بوبوه‌وه یان نا؟ به‌راستی هیچ به‌ڵگه‌یه‌ك له‌به‌ر ده‌ست دا نی یه كه‌گوزارشت له‌و هه‌ڵوێسته‌ی بارزانی بكا، ته‌نها ئه‌وه نه‌بێ كه‌فاخر له‌چالاكیه‌ عه‌سكه‌ریه‌كانیدا بریاری ده‌ست به‌جێی ده‌دا، بێ گه‌ڕانه‌وه بۆ سه‌ره‌وه، ئه‌و سه‌ربه‌خۆییه‌ له‌ئیراده‌و بڕیاردا وای له‌ ئیدریس بارزانی كرد كه‌ چه‌ند جارێك فاخر سه‌ر زه‌نشت بكا، به‌ڵام نابێ

ئه‌وه‌ش له‌یاد بکرێ که‌ئه‌م هه‌ڵوێسته‌ی فاخر به‌شێك بوو له‌ پێکهاته‌ی سیاسی و فیکری و عه‌سکه‌ری و شه‌خصی خۆی و ره‌نگه‌ هه‌ر ئه‌و سیفه‌ته‌ی فاخر بوبێ که‌زۆر جار په‌یوه‌ندی نێوان خۆی و سه‌رکردایه‌تی حزبی شیوعی و دواتریش سه‌رکردایه‌تی بارزانی گه‌یاندبێته ئاقاری گومان لێ کردن.

زۆری نه‌برد جارێکی دیکه به‌فه‌رمانی مه‌لا مسته‌فای بارزانی گه‌رایه‌وه‌ سه‌ر ئیشه‌کانی خۆی، به‌ڵام تا ڕزگارکردنی قه‌ڵادزێ بارزانی ئیشێك و مه‌سئولیه‌تێکی دیاری بۆ ده‌ست نیشان نه‌کرد.

له ١٩٦٩/٤/١٧... به‌فه‌رمانی مه‌لا مسته‌فا، سه‌رکردایه‌تی

ئه‌وشێرشه‌ی کرد که‌له‌ئه‌نجامیدا شاری قه‌ڵادزێ له ١٩٦٩/٥/٢٢ پێ ڕزگار کرا.

له‌هه‌ر شوێنێك هێزه‌کانی پارتی توشی شکست بونایه، بارزانی فاخری راده‌سپارد بۆ راست کردنه‌وه‌ی پارسه‌نگی هێزه‌کان.

خوالێخۆشبوو عومه‌ر ده‌بابه‌و شه‌هید عه‌لی عه‌سکه‌ری به‌م شێوه‌یه باسی فاخر مێرگه‌سۆریان کردووه:«له‌هه‌ر شوێنێك هێزه‌کانی پارتی تووشی شکست ببوایه، فاخر مێرگه‌سۆری وه‌ك ئاگرێك له پووش به‌ربێ، ئا ئه‌وها به‌ره‌نگاری ئێمه ده‌بوه‌وه‌».

دوای ئه‌وه‌ی هێزی خه‌بات توشی شکستێکی گه‌وره‌بوو بوو، ئامێر هێزه‌که‌ش عه‌زیز ئه‌تروشی شه‌هید بوو، فاخر خۆی و هێزه‌که‌ی بۆ ڕزگار کردن و به‌هانا چوونی هێزی خه‌بات سه‌رکه‌وتنی گه‌وره‌ی به‌ده‌ست هێناو هه‌موو ئه‌و شوێنانه‌ی که‌هێزی خه‌بات له‌ده‌ستی دا بوون، توانی بیانگێڕێته‌وه ژێر کۆنترۆڵی هێزه‌کانی پارتی، ئه‌و به‌هانا چوونه‌ش هه‌ر به‌فه‌رمانی مه‌لا مسته‌فا بوو. به‌م جۆره فاخر له‌زنجیره چالاکیه‌کی عه‌سکه‌ری دا، که‌خۆی سه‌رپه‌رشتی ده‌کرد توانی سه‌رکه‌وتنی گه‌وره به‌ده‌ست بێنێ، شوێن پێ ی خۆی قایمتر بکات، بۆیه بارزانی کردی به‌ئامێر هێزی ڕزگاری که ئه‌وه له‌خۆیدا پله‌و پایه‌یه‌کی بالابوو،

سنوری هێزی ڕزگاری زۆربه‌ی ناوچه‌ی جافایه‌تی ده‌گرته‌وه، «ئه‌و ناوچه‌یه له‌ژێر کۆنترۆڵی هێزی باڵی مه‌کته‌بی سیاسی بوو»، ژماره‌ی هێزه‌که‌ش زۆر که‌م بوو، هه‌ر دوای ئه‌وه‌ی فاخر بوو به ئامێر هێز

ژماره ی هێزه که گه یشته (٣٠٠٠) سێ هه زار که س، دوای ڕووبه ڕوو بونه وه یه کی توند له نێوان هێزه که ی فاخر مێرگه سوری و هێزه که ی باڵی مه کته بی سیاسی، هێزه که ی فاخر توانی زۆربه ی ناوچه که بخاته ژێر کۆنترۆڵی خۆی.

هه ر دوای ئه و مه سئولیه ته و سه رکه وتنه، فاخر له تۆمارکردنی سه رکه وتن و کۆنترۆڵ کردنی ناوچه ی تردا به رده وام بوو، ناوچه کانی کۆیه، خه له کان، شوان، قه لاسیوکه، قه ره داغ، ئاڵتون کوپری، کفری و که لاری ئازاد کرد.

به م جۆره فاخر مێرگه سوری له سه رکرده یه کی سه ربازی ناوچه یه کی ته سك و لێپرسراوی لیژنه ی مه حلی حزبی شیوعی یه وه بوو به لێپرسراوی ناوچه یه کی پان و به رینی حزبێکی نه ته وه یی خاوه ن ره گ و ریشه و جه ماوه رێکی زۆر که به هه زاران کیلۆمه تر مه زه نده ده کرێ.

له و ماوه یه کورته دا، که ده که وێته نێوان بوون به ئامیر هێزی ڕزگاری و ده رچوونی به یاننامه ی ئازار، فاخر لێپرسراوی (حزبی) ناوچه ی گه رمیان و سلێمانی ـ یش بوو، ده سه لاتێکی بێ سنوری بۆ خۆی په یدا کردبوو، ببووه لێپرسراوی بێ هاوتا، واته خۆی هه موو شتێك بوو.

(فاخرو حزبی سۆسیالسیت)

پێش به یاننامه ی یانزه ی ئازاری ساڵی ١٩٧٠، فاخر جموجوڵێکی نائاسایی هه بوو، له شاخ له گه ڵ زۆر کادیرو ڕوناکابیردا باسی بارودۆخی فیکری ناو پارتی ده کرد، ده یویست به ره و لای چه پی ببات ماوه یه ك له «کلاوقوت» له ناوچه ی گه رمیان له گه ڵ چه ند که سێك باسی دروست کردنی حزبێکی سۆسیالسیتی ده کرد. له گه ڵ قادر جه باری و ره فیق چالاك دا کاریان بۆ ئه وه ده کرد، ئاگاداری زۆر کادیری کۆنی حزبی شیوعی و ڕووناکبیره کانی شاره کانیان کرده وه.

ژماره یه ك له و کادیرانه له سه ر داوای فاخر هاتنه ناوچه که و بیروبۆچوونی فاخریان له مه ڕ ئه و بیرۆکه یه بیست.*

* له وانه کاك محمدی مه لا که ریم، له لایه ن فاخره وه په یوه ندی پێوه کرابوو.

قادر جەباری* لەو سەردەمەدا کە یەکێك بوو لە ئەندامانی سەرکردایەتی حزبی سۆشیالیستی کوردستان، بە شانازیەوە باسی ئەو هەوڵانەی دەکرد، کە چۆن بیرۆکەی دامەزراندنی حزبێکی سۆسیالیستی کوردی هەر لە ساڵی ١٩٧٠ ـەوە لە مێشکیدا چەکەرەی کردبوو.

دامەزراندنی حزبێکی کوردی، لە ناوچەیەکی ژێر دەسەڵاتی بارزانی لەلایەن فاخر مێرگەسوری یەوە، بڕیارێکی ئاسان نی یە، گومانیش هەڵدەگرێ، کە چۆن فاخر دەتوانێ لە بەرامبەر دەسەڵاتی تاکەکەسی و عەشایری بارزانی دا ئەو کارە بکات؟!

یەکێك لەو کەسانەی، کە چووبووە لای فاخرو کە ئەو ساکەش هێشتا کادیرێکی پێشکەوتووی (ق.م)، لە فاخری پرسی بوو: چۆن دەتوانی حزبێکی لەو بابەتە دروست بکەی ئەگەر بارزانی ئاگاداری نەبێ؟

لە وەڵامدا فاخر گوتبوی:«هیچ کارێك بێ ئاگاداری ئەو ناکەم».

دروست کردنی حزبێکی سیاسی، بە ئاگاداری بارزانی لە بنەڕەتدا بیرۆکەی بە نەزۆکی لە دایك دەبێ، چونکە ناکرێ حزبێك بەسەر بەخۆیی لە دایك بێت، یان چاوەڕوانی ئەوەی لێ بکرێ کە بتوانێ ڕۆڵێك بگێرێ لە سەر گۆڕەپانی بزافی ڕزگاریخوازی کورد، لە کاتێکدا ئیجازەی لە دایك بوونی لەلایەن بارزانی یەوە پێ بدرێ.

ڕەنگە بیرۆکەی دامەزراندنی ئەو جۆرە حزبەش بە فیتی بارزانی بوبێت بۆ دروست کردنی بەر بەست لە بەردەم گەشە کردنی حزبی شیوعی عێراقیدا.

بەهەر حاڵ... هەر وەك چۆن ئەم بیرۆکەیە بە نەزۆکی هاتە دونیاوە، هەرواش کۆتایی هات چونکە دوای دەرچوونی بەیاننامەی ئازارو ڕێککەوتنی بارزانی و حکومەتی بەغدا، فاخر کۆتایی بەو هەوڵانەی هێنا.

* * *

شیاوی گوتنە... مانەوەی فاخر لە ناوچەی حەقەکان دا، سەرنجی بۆ شێوازی ژیان و پەیوەندیە کۆمەڵایەتی و ئابووری و ئاینی و تەریقەتی جێ بە جێ کردنی داب و نەریتە ئاینیەکان ڕاکێشابوو،

---

* قادر جەباری : ئێستا ئەندامی لیژنەی مەرکەزی پارتی دیموکراتی کوردستانە.

بۆیه كه وته كۆكردنه وه ی زانیاری، بۆ ئه وه ی له دوو توێ ی كتێبێكدا بینوسێته وه به به راورد له گه ڵ شێوازی ژیان و په یوه ندیه كومه لایه تی و ئابووری و ئاینی و ته ریقه تی نه قشبه ندی شێخی بارزان (خودان).

به داخه وه ئه و كتێبه ده ست نووسه تاكوساڵی ١٩٧٦ مابوو، به لام دواتر هێزێكی ئیستخباراتی حكومه ت هه موو كتێب و ده ست نووس و یادداشته كان كه لوپه لی تایبه ت و نه خشه یان له ماڵی فاخر مێرگه سوری بردو به م جۆره ئه و ده ست نووسه فه وتا.

له گه ڵ هێڵی چه پی حزبدا

له سه ره تای ساڵی ١٩٦٤دا، كۆمه ڵه كادیرێكی حزبی شیوعی له به غدا پێكه وه كۆده بوونه وه و باسی وه زعی ناوخۆی حزبیان ده كرد، ئه و كۆمه ڵه كادیره، پێیان وابوو سه ركردایه تی حزبی شیوعی ئه وساكه (عامر عبدالله، سلام الناصری، بهاءالدین نوري، باقر ابراهیم و....تد)، له هێڵی فیكری و سیاسی حزب لایان داوه، بۆیه بیریان له وه ده كرده وه كه هێڵێكی به رهه ڵستكار له به رامبه ر ئه و سه ركردایه تی یه دروست بكه ن. كۆمه ڵه كادیره كه به سه ركردایه تی ابراهیم علاوی بوو، له گه ڵیاندا چه ند كه سایه تی یه كی ناسراوی ناو حزب، وه ك «نوری كمال العانی، امین خیون، خالد احمد زكی، فاروق مه لا مسته فا» كاریان ده كرد، له هه مان كاتدا ئه و هێڵه له رێگای رؤوف ــ ی حاجی قادره وه په یوه ندی به ژماره یه ك ئه ندامی دیكه ی حزبه وه هه بوو، له وانه كه له شاخ بوون.

(ره ؤوف) ئه ندامی لقی كوردستانی حزبی شیوعی بوو، كادیرێكی لێهاتووو به توانا بوو، تابڵۆ ی شۆرشگێرو ئازا بوو، پرولیتاریه كی ته واو بوو، ماوه یه كی زۆر كرێكاری نه وت بوو له كه ركوك، باشترین فیته ری ئۆتۆمبیل بوو، له ساڵی ١٩٤٨ به سه رۆكی (لقی ناوه ندی ئێوارانی سلێمانی یه كێتی گشتی قوتابیانی عێراق هه ڵبژێردرا)، له هه مان كاتدا زۆر رووناكبیر بوو، ئه گه رچی خوێندنی ناوه ندیشی بۆ ته واو نه كرا بوو، به لام زمانی ئینگلیزی باش ده زانی، له كه ركوك فێری توركیش بوو بوو، له زیندانیشدا عه ره بی زۆر باش فێربببوو، زمانی فارسیشی ده زانی، ماوه یه كیش له رومانیا ژیا بوو، بۆیه زمانی

ڕومانیشی ده‌زانی، سیمای ڕووناکبیری له‌قسه‌و گفتوگۆکانیدا، زۆر به‌ئاسانی به‌دیار ده‌که‌وت، له‌ڕویشتن وهه‌ڵس و که‌وتی پێشمه‌رگایه‌تیشدا زۆر توندوتۆڵ بوو، ماوه‌یه‌کی زۆری به‌زۆر که‌م ده‌بری.

له‌ژیانی حزبایه‌تیشدا تا بڵێی شاره‌زا بوو، زۆر به‌ئاسانی هاتووچۆی نێوان شاخ و سلێمانی و هه‌ولێرو به‌غدای ده‌کرد، بێ ئه‌وه‌ی که‌س پێی بزانێ، ئه‌و ره‌وشتانه‌ی ره‌ؤوفی حاجی قادر، وای کرد بووکه‌بتوانێ گه‌نجه‌کانی هێڵی چه‌پی حزبی شیوعی له‌خۆی کۆبکاته‌وه، بۆیه‌ له‌لایه‌ن سه‌رکردایه‌تی راسته‌وی حزبه‌وه خۆشه‌ویست نه‌بوو، تا ئه‌و ڕاده‌یه‌ی گومانیشیان لێ ده‌کرد، چونکه بیرۆکه‌ی کوده‌تای حزبی و شۆڕشی فیکری دژ به‌سه‌رکردایه‌تی هێڵی راسته‌و هه‌میشه‌ له‌مێشکیدا ده‌خولایه‌وه.

هه‌ر له‌ساڵی ١٩٦٤دا ئه‌و کۆمه‌ڵه‌ کادیره‌ به‌سه‌رکردایه‌تی ابراهیم علاوی یادداشتێکیان بۆ لیژنه‌ی مه‌رکه‌زی حزب بڵاوکرده‌وه، یادداشته‌که‌ به‌ناوی (فریق من کوادر الحزب) بوو، بۆیه‌ دواتریش ئه‌و کۆمه‌ڵه‌ هه‌ر به‌وناوه‌وه‌ ناسران، له‌یادداشته‌که‌دا ڕه‌خنه‌و گله‌یی زۆریان له‌سه‌رکردایه‌تی ئه‌و سه‌رده‌مه‌ی حزب کردبوو، به «تحریفی، یمینی، تصفوی» ناوی بردبوو، له‌یادداشته‌که‌دا هه‌موو بیرو بۆچوونیان به‌ره‌نگاربوونه‌وه‌ی ئه‌و هه‌وڵ و کۆششانه بوو که‌سه‌رکردایه‌تی ئه‌وساکه‌ی حزب بۆ یه‌کبوون له‌گه‌ڵ ته‌یاری نه‌ته‌وه‌یدا کاری بۆ ده‌کرد، که‌دواتر به‌هێڵی ئاب ناسراون و له‌گه‌ڵ (الاتحاد الاشتراکي)دا که «فؤاد الرکابی» سه‌رۆکایه‌تی ده‌کرد یه‌کیان گرته‌وه.

ئه‌و یادداشته‌ له‌ناو ڕێکخستنه‌کانی شاخیشدا کاریگه‌ری خۆی نواند، ئه‌ندام و لایه‌نگیرانی ئه‌و هێڵه‌ که‌وتنه‌ قسه‌و باس و ڕه‌خنه‌گرتن له‌سه‌رکردایه‌تی راسته‌وی حزب.

ره‌ؤوف ـ ی حاجی قادر سه‌رکردایه‌تی هێڵی ناو شاخی ده‌کرد، زۆریش له‌فاخر مێرگه‌سۆری نزیك بوو، دووریش نی یه‌ که‌سایه‌تی سیاسی و ڕوناکبیری ره‌ؤوف له‌که‌سایه‌تی سیاسی فاخر ره‌نگی

دابێته‌وه‌، فاخر ئه‌و ساکه‌ ئه‌ندامی لیژنه‌ی مه‌حه‌لی بوو، بۆ گه‌نجێکی وه‌ك فاخر به‌پێ ی په‌یژه‌ی لێپرسراویه‌تی ئه‌و کات ئه‌و مه‌سئولیه‌ته‌ که‌م نه‌بوو، به‌ڵام هه‌میشه‌ له‌به‌ختی خۆی قایل نه‌بوو، له‌ هه‌مان کاتیشدا چه‌پێکی توندڕه‌و بوو، بۆیه‌ له‌گه‌ڵ ره‌ؤوف ـ ی حاجی قادر خۆی له‌ناو (فریق من کوادر الحزب)دا دیته‌وه‌، فاخر به‌ئاشکرا که‌وته‌ دژایه‌تی کردنی سه‌نگه‌ری هێڵی راستره‌وی حزب.

دوای بڵاوبونه‌وه‌ی یادداشتی (فریق من کوادر الحزب) و به‌دیارکه‌وتنیان وه‌ك هێڵێکی جیا له‌حزبدا، ره‌ؤوف له‌ساڵی ١٩٦٦دا چووه‌ به‌غدا له‌وێ ابراهیم علاوی و فاروق ـ ی مه‌لا مسته‌فاو چه‌ند کادیرێکی دی ئه‌و هێڵه‌ی بینی.

دیاره‌ ره‌ؤوف زۆر به‌باشی باسی فاخری بۆ ابراهیم علاوی کردوه‌، وه‌ك کاك فاروق ـ ی مه‌لا مسته‌فا که‌ له‌ چاوپێکه‌وتنێکی تایبه‌تدا بۆی گێرامه‌وه‌*، به‌ ابراهیم علاوی وتبوو: ده‌کرێ وه‌ك سه‌رکرده‌یه‌کی عه‌سکه‌ری و سیاسی له‌کوردستاندا سوود له‌فاخر وه‌رگیرێ، بۆیه‌ ابراهیم علاوی له‌کۆبونه‌وه‌یه‌کی (فریق)دا، فاخری به‌ئه‌ندام و کادیری (فریق من کوادر الحزب) به‌هاورێیانی خۆی ناساندبوو.

(فریق) له‌و باوه‌ره‌دا بوو که‌به‌پشت به‌ستن به‌بارودۆخی سیاسی و ئابووری و کۆمه‌ڵایه‌تی ده‌کرێ له‌خوارووی عێراق و کوردستان، راپه‌رین به‌رپابکرێ، بۆ ئه‌م مه‌به‌سته‌ (عزیز خیون)یان بۆ خوارووی عێراق له‌ناوچه‌کانی هۆڕو زه‌لکاوه‌کاندا هه‌ڵبژاردو که‌دواتر هه‌ر له‌وێ شه‌هید بوو، بۆ کوردستانیش فاخر مێرگه‌سوری هه‌ڵبژێرا.

ململانێ و ناکۆکی له‌نێوان باڵه‌کانی حزب زۆر توند ببوو، جگه‌ له‌ ابراهیم علاوی (عزیز الحاج)یش که‌لای خۆیدا خه‌ریکی خۆ کۆکردنه‌وه‌ بوو دژی هێڵی راستره‌وی حزب، وه‌ئه‌گه‌ر چی (عزیز الحاج) سواری ئه‌سپی چه‌پ ببوو، به‌ڵام سه‌ره‌نجام له‌ژێر ناونیشانی (القیادة المرکزیة) له‌حزب جیابوه‌وه‌.

ئه‌گه‌ر چی (فریق) له‌گه‌ڵ (القیادة المرکزیة) ناکۆکی و ململانێ ی

---

* چاوپێکه‌وتنێکی تایبه‌ت، ١٩٩٧ ـ سلێمانی.

فیکریشیان له نێواندا هه بوو، به لاّم (فریق) چووه ناو (القیادة المرکزیة)و له گه لیدا یه کیان گرته وه.

د. عزالدین مصطفی رسول* که له گه لّ (القیادة المرکزیة)دا بوو، زۆر دۆستی فاخر بوو ده لیّ: دوای بانگه شه کردنی جیابوونه وه، فاخر نامه یه کی بۆ نوسیم، پیرۆزبایی لیّ کردم و گوتبوی، کارێکی چاکتان کردووه، من ئاماده م هه موو شتێکتان بۆ بکه م.

محمود دیکتاریوف*، که پێشمه رگه یه کی ئازای حزبی شیوعی بووه هه ر له گه لّ حزبیش مایه وه ده لیّ: دوای ئیعلان کردنی جیابوونه وه ی فاخر چووه ریزی (ق.م)و هیزێکی چه کداری ئاماده کرد بۆ ئه وه ی ده ست به سه ر باره گاکانی حزب دا بگریّ له ده رگه له.

به لاّم ئایا فاخر به ئاشکرا چووه ناو ریزه کانی (القیادة المرکزیة)ه وه؟

عزیز الحاج سالیّ ۱۹٦۷دا چووه ناوچه ی بالّه ك، به ر له وه ی مه لا مسته فا بارزانی ببینیّ، فاخری بینیبوو، به ناوی حزبه وه داوای لیّ کردبو، وه ك سه رکرده یه کی عه سکه ری له گه لّ بارزانیدا بمێنێته وه، چونکه ئه و کاته فاخر، دوای شه ڕی هه ندرێن ناوی ده رکردبوو، ته نانه ت وه ك قاره مانی شه ر له قه له م درا.

ابراهیم علاوی که یه کێك بوو له سه رکرده کانی (القیادة المرکزیة) له نوسینێکدا سه باره ت به و رایه که فاخر له سه ر فه رمانی (القیادة المرکزیة) له گه لّ پارتی ماوه ته وه له ژماره (۹)ی «الغد» له ئازاری ۱۹۸۱ ده نووسیّ: «اننا اذ ننشر هذه الوثیقة، وهي رسالة کتبها فاخر لاحد خلصائه، نری لزاما علینا ان نذکر اننا نتحمل مع جمیع الغیاری علی مصیر کردستان عواقب ذلك الخیار.. فان کان في ذلك شيء من الحیف فنحن لانبرأ من العهدة فیه».

له چاوپێکه وتنێکی تایبه تی له گه لّ کادیرێکی پێشکه وتووی (القیادة)دا، هۆی ئه و بریاره ی عزیز الحاج به م شێوه یه ی لێك دایه وه: فاخر کادیرێکی سه ربازی گه وره بوو، دوای شه ڕی هه ندرێن، زیاتر له بارزانی و ئیدریس نزیك ببوه وه، قسه ی ده رۆیشت

* چاوپێکه وتنێکی تایبه ت، هاوینی ۱۹۹٦ ـ هه ولێر.

* چاوپێکه وتنێکی تایبه ت ۱۹۹۷ـسلیمانی

ئەگەر لەگەڵ ئێمەدا بەئاشکرا کاری کردبا رەنگە ئەو ڕۆڵەی لەدەست دەدا، ئەمەش بەزیانی حزب (القیادة) دەگەڕایەوە، کە پێویستی بەوەهەبوو شوێنی کادیرەکانی لەناو شۆڕشدا بپارێزێ.

بەمجۆرە فاخر مێرگەسوری هەر لەساڵی ۱۹٦٤دا، خۆی لەناو ململانێی هێزو حزبایەتی بینیەوەوە وەك شیوعیەکی چەپ و لەهەمان کاتدا توندڕەویش، دژی سەرکردایەتی حزب بوو، دوریش نی یە تەجمید کردنی لەساڵی ۱۹٦٤ و دوور خستنەوەی لەگەڵاڵە بۆ رانیە هەر لەبەر ئەو هەڵویستە فیکری و سیاسی یەی بوو بێت، ئەگەر چی فاخر لەنامە یەکیدا دەڵێ ئەو دوورخستنەوەبێ هیچ هۆبوو.

هەر چۆنێك بێت فاخر لەناو گەمەی ململانێی فیکر سیاسەتدا، لەبازدانی لەسەکۆی (حزب) بۆ سەکۆی (فریق)و ئینجا (القیادة)وە، نەیتوانی هەڵوێستێکی سیاسی نەگۆڕی هەبێ، بەپێچەوانەوە ڕاڕای و پەت پەتێنێکی لەگەمەکەدا هەڵبژاردبوو، کەدواتر بەزیانی سیاسی خۆی گەڕایەوە.

ململانێ و ناکۆکی فاخر لەگەڵ حزب، بەتایبەتی سەرکردایەتیەکەی لەچەند هەڵوێستی سیاسی و عەسکەری وشە خصیشدا بەدیار دەکەوێ.

پێش ئەوەی بهاءالدین نوری ببێتە لێپرسراوی لقی کوردستانی حزبی شیوعی ماوەیەك (ستار خضیر) ڕۆڵی کە سایەتی یەکەم لەکوردستاندا دەبینی، فاخر پەیوەندی لەگەڵ هاورێ ستار خۆش بوو، هیچ جۆرە ناکۆکی و ململانێ یەك لەنێوانیان دا نەبوو، هەروەها لەگەڵ ئەندامانی لقی کوردستان کەدواتر بوو بەهەرێمی کوردستان، پەیوەندی باش بوو.

بەر لەشەری هەندرێن (۱۹٦٦) بهاءالدین نوری بووە لێپرساوی حزب لەشاخدا، وەك کادیرو پێشمەرگەو بەر پرسەکانی حزب بۆیان گێرامەوە، مامۆستا بهاءالدین لە رەفتارو مامەڵەکردنیدا زۆر توندو تیژ بوو، تەنانەت کەس لە بەرامبەریدا نەیوێراوە قسە بکا، جگە لەوەش مامۆستا بهاءالدین نوری نوێنەری هێڵی ڕاستی حزب بوو، چونکە هاوبەشی هێڵی ئاب بوو، کەدەقاو دەق لەگەڵ ئەو هێڵەی کە فاخر کاری تێدا دەکرد پێچەوانەی یەکتری بوون، جگە لەوەی ئەستێرەی فاخر دوای سەرکەوتنەکانی هەندرێن لەگەشەدا بوو،

ئەو سەرکەوتنە دواتر دەشێ بوبێتە هۆی ئەوەی کەهەندێ لەخۆی بایی ببێ، بۆیە لەوانە یە دیسپلین و فەرمانی حزبی بەتەواوی جێ بەجێ نەکرد بێ، یان هەر نەبێ بەدڵی نەبوو بێ وخۆی لێ دزیبێتەوە.

تەقینەوەی ناکۆکیەکان لەنێوان فاخرو سەرکردایەتی راسترەوی حزبی شیوعی دا، هەر دوا بەدوای هاتنی مامۆستا بهاءالدین نوری بەدیار کەوت.

یەکێك لەهۆیەکانی ئەو ناکۆکیە نەرمو نیانی مامۆستا بهاءالدین بوو، لەبەرامبەر جیابوونەوەی باڵی مەکتەبی سیاسی(باڵی ابراهیم احمدو جلال تاڵەبانی) لەپارتی و بارزانی دا.

ئەگەر چی حزبی شیوعی دژی ئەو جیابونەوە وەستا، بەڵام لەهەمان کاتدا هەڵوێستی سەربەخۆی خۆیان پاراست، حزب نەکەوتە ژێر کاریگەرێتی و تەنانەت گەفەکانی بارزانی، ئەگەر چی پێشمەرگەکانی حزبی شیوعی لەبەرەکاندا، شەریان لەگەڵ باڵی مەکتەبی سیاسی دەکرد، بەڵام لەهەمان کات دا، فەرمانی بارزانی رەت کردەوە حزبی شیوعی لەرێگای رێکخستنەکانی خۆیەوە بۆ کوشتنی (ابراهیم ئەحمەدو جەلال تاڵەبانی).

هێڵی چەپ لەحزب دا لەشاخ کەرەؤوف ـی حاجی قادر نوێنەرایەتی دەکرد دژی ئەو نەرمو نیانیەی بهاءالدین نوری بوو، بۆیە فاخر مێرگەسوری ـ یش بەئاشکرا دژی هەڵوێستی حزب وەستاو لەو بەیاننامەیە رازی نەبوو کەحزبی شیوعی بەئیمزای بهاءالدین نوری سەبارەت بەجیابونەوەی باڵی مەکتەبی سیاسی دەری کرد، ماموستا بهاءالدین نوری لەو بارەیەوە دەڵێ:«لەهاوینی ١٩٦٦ ئیبراهیم ئەحمەدو جەلال تاڵەبانی و بەشی زۆربەی ئەندامانی مەکتەبی سیاسی، کوردستانیان بەجێ هێشت چوونە پاڵ حکومەت،

ئێمە وەك حزبی شیوعی دژیان وەستاین، بەڵام هەڵوێستی سەربەخۆی خۆمان راگرت، وەدژایەتیەکەش نەگەیشتە ئەو رادەیەی کەمەلا مستەفا دەیویست، بەلقە چەکدارەکانی خۆمان ووت شەریان بکەن، فاخر لەهەڵوێستی ئێمە رازی نەبوو، دەیویست توندتر بین، زۆر گوشاری دەهێنا بۆ ئەوەی بەیان دژی ئیبراهیم ئەحمەدو جەلال تاڵەبانی دەربکەین و بەخائینیان بزانین، بەڵام ئێمە

لە هەرێمی حزب بڕوامان وانەبوو، لەو باوەڕەدا بووین کە مەسەلەکان قابیلی گۆرانن، بەدووری نازانین کە مەسەلەکە پێچەوانە بێتەوە، مەلا مستەفا لەگەڵ حکومەت بێت و ئیبراهیم ئەحمەدو ئەوان لێرە بن».

هەروەها دەڵێ:«ئێمە هەردوو باڵەکە بەدوو باڵی بزاڤی رزگاری نەتەوەیی کوردمان دەزانی، لەم روانگەیەوە بۆیەئەمان دەویست دژایەتیەکەی ئێمە لە تێروانینی مەلا مستەفا سەرچاوە بگرێت، چونکە دەمانزانی رۆژێك دێ پێکدێنەوە، ئەوە تەنها رەئی من نەبوو رەئی ابو حکمت، ملا احمد بانی خێلانی و حاجی ملاو... تد بوو».

سەبارەت بەو هەڵوێستەی فاخر مامۆستا بهاءالدین بەم جۆرەی لێك دەداتەوە:«لە حوزەیرانی ۱۹٦٦؛ مەلا مستەفا ناردیە شوێن من، ئەو کات بارەگاکەمان لە دەرگەلە بوو، مەلا مستەفاش لە دیلمان بوو ملا احمد بانی خێلانی، عادل سلیم و ملازم خدرـ یشم لەگەڵدا بوون، سەعاتێك دانیشتین، پێ ی ووتم ئەو سەگانەم بۆ بکوژە! !

منیش ووتم ئەزبەنی لە بەغدان، چەکداریان هەیە، لە بەغدا ئێمە حزبێکی نهێنین، بێ چەکین ناتوانین، زۆر هەوڵم دا باوەڕی پێ بێنم بێ سوود بوو، بۆیە هەڕەشەی کردو وتی: کوشتنیان ئاسانە وەك جگەرەکێشانی ئێستای عادل.

لە دواتر پێم ووت:ئەزبەنی ئەو ئیشە بە ئێمە ناکرێ، ئێوە حزبن پارەتان هەیە، خەڵکتان هەیە، ئەو کارە لەگەڵ رەوشت و نەریتی حزبی ئێمەدا ناگونجێ».

بەڕاستیش ئەو هەڵوێستەی بهاءالدین ناکۆکیەکانی لەگەڵ مەلا مستەفا قوڵتر کرد، پەیوەندیەکانی هەردوو لاشی خستە قاڵبێکی ترەوە.

مامۆستا بهاءالدین نوری دەڵێ:«لە مانگی (۱۱)ی هەمان ساڵدا بۆم دەرکەوت کە فاخر ژێر بەژێر پەیوەندی لەگەڵ بنەماڵەی بارزانی دروست کردبوو، پارەو پێداویستیشی لە بارزانی وەرگرتبوو، فاخر خۆی ئیعترافی بۆ من کرد کە وەهاب کۆیی کە کۆنە شیوعی بوو، دواتر ببوو بە پیاوی ئەمن تەکلیفی کردبوو مام جەلال بکوژێ وەهاب کۆییـ یش لە نامەیەکدا بۆ فاخر سەعاتی سفری بۆ کوشتنی مام جەلال دیاری کردبوو، فاخریش بێ ئەوەی چاوەڕێ بکا، لە هەمان سەعاتی سفرەوە بروسکەی بۆ بارزانی لێداو پێ ی گوتبوو حوکمی

ئیعدام بە سەر مام جەلال جێ بە جێ کرا، مەلا مستەفا ش بروسکەکەی بە سەر هەموو بارەگاکاندا بڵاوکردەوە».

مامۆستا بهاءالدین لە درێژەی قسەکانیدا دەڵێ: «ئەو بروسکەو کارەی فاخر سەرنجی راکێشام، بۆیە کاغەزێکم بۆ نووسی، چونکە فاخر هێشتا ئەندامی حزب بوو، بەڵام لەق ببوو، کە هاتە لاشم وەك هاورێیەك و دۆستێك، دانی بەو کارەی خۆی ناو پاساویشی بۆ هەڵوێستەکەی خۆی دەهێنایەوەو بەرگری لە خۆی دەکرد».

لە راستیدا فاخر مێرگەسوری دژی باڵی مەکتەبی سیاسی بوو، بەڵام هەوڵی کوشتنی مام جەلال لە لایەن فاخرەوە ساغ نەبۆتەوە، تەنانەت کادیرو سەرکردەکانی ئەو ساکەی حزبی شیوعیش گوێیان لەو مەسەلەیە نەبووە... بەرێز مام جەلال لەو بارەیەوە دەڵێ*: «بە دووری نازانم مەلا مستەفا بە شەهید فاخری گوتبێ بۆ ئەوەی ئێمە بکوژێ، بەڵام من هیچ کەس، یان کەسێکم نەدیوە کە شەهید فاخر تەکلیفی کردبێت و بێت بۆ ئەوەی ئێمە بکوژێ، ئەو کاتە ئێمە زۆر شتمان دەزانی، زانیاری زۆرمان بۆ دەهات، زۆر هەوڵ دەدرا بۆ کوشتنی ئێمە، بەڵام من هەرگیز لەو هەولانەم نەبیستووە کە یەکێکیان ناردبێ ناوی (وەهاب کۆیی) بوبێ، بۆ ئەوەی ئەو کارە ئەنجام بدات، بە راستی من ئاگام لەو مەسەلەیە نی یە». ناکۆکیە فیکرییەکنە گرتنەوەی فاخر لەگەڵ هەڵوێستەکانی سەرکردایەتی حزبی شیوعی، مەسەلەکانی بەرەوئاقاری ناکۆکیە شەخصیەکان برد، فاخر لەگەڵ بهاءالدین نوری دا هەڵی نەدەکرد، بە تایبەتی دوای شەڕی هەندرێن، بهاءالدین فاخری بەوە تاوانبار دەکرد کە بەلای بارزانی دا رویشتوەو پەیوەندی ژێراو ژێری لەگەڵدا دروست کردوە، هەروەها دوای شەری هەندرێن هەراو هوریاو مقۆمقۆی زۆریان لەسەر چەند پارچە چەکێك بۆ فاخر دروست کرد کە گوایا بەدیاری ناردبووی بۆ ئیدریس بارزانی، هەروەها موەلدەیەکی کارەبا کە دەستکەوتی شەڕی هەندرێن بوو فاخر بەدیاری بۆ ماڵی باوکی (حمەد ئاغا) ناردبوو، ئەویش سەرئێشەی بۆ دروست کرد.

مامۆستا بهاءالدین نوری ئەو قسانە رەت دەکاتەوە، کە ناکۆکی

---

* چاوپێکەوتنێکی تایبەت ١٩٩٧/٤/٦ ـ سلێمانی

شه خصی له گه ڵ فاخردا هه بوو بێ، ده ڵێ هه رگیز هه ستم پێ نه کردووه، که ڕۆژێ له ڕۆژان رقی لێم بووبێ یان رقم لێ بوبێته وه،
هه روه ها ده ڵێ:«به پێچه وانه وه جگه له ڕێزو ئینسجام هه ستم به هیچ شتێ نه کردووه».
ئه م ناکۆکی و ململانێ یه، ئه گه ر مۆرکی فیکری، سیاسی، هه ڵوێست یان که سایه تیه کی به خۆوه گرتبێ، سه ره نجام بوه هۆی ئه وه ی فاخر له کاتی گفتوگۆی نێوان میری و شۆرش دا له سالی ١٩٦٦ دا، واتا دوا به دوای شه ری هه ندرێن بۆ ماوه ی (٩) مانگ ته جمید بکرێ دوای ته جمیدکردنی ئیدی باره گای به جێ هێشت له کۆبونه وه یه کی فراواندا که له مزگه وتی به رسرین کرا، کادیرو پێشمه رگه کانی پرسیاری هۆی ته جمید کردنه که یان له بهاءالدین نوری پرسیبوو، به ڵام وه ڵامی نه دابوه وه گوتبووی خۆی ڕۆیشتووه.*
پاش ئه وه ی ماوه ی ته جمید کردنه که ی فاخر کۆتایی هات، جارێکی دیکه گه ڕایه وه ناو حزب، به ڵام ناکۆکیه فیکریه کان قوڵتر بوبوون، فاخر زیاتر چوبووه ژێر باڵی (القيادة المركزية) و خۆی له گه ڵ سه رکردایه تی حزبی شیوعی به نامۆ ده زانی.
له کۆنفرانسی هه رێمی کوردستان دا دوای شه ڕی هه ندرێن، خۆی و ره ؤوف ـ ی حاجی قادر به ته مای ئه وه بوون که حزب به ره و چه پتر ببه ن، ته نانه ت له گه ڵ کۆمه کی کردن و گرێ دانی کۆبونه وه نهێنیه کان و په یوه ندی کردن له ته ك چه په کانی ناو شارو ئه ندامانی سه رکردایه تی هێڵی چه پ (فريق من كوادر الحزب) و (القيادة المركزية) دا به رده وام بوون، سه رکردایه تی حزب هه ستی به و جۆره نهێنی یانه کردبوو بۆیه مه ترسی یان له فاخر په یدا کردبوو بۆیه جارێکی دیکه ش له ساڵی ١٩٦٧، دوای ئیعلان کردنی جیابونه وه که ی (عزيز الحاج)، فاخر بۆ ماوه ی (٧) مانگی دی ته جمید کرایه وه.
به کوژرانی ره ؤوف ـ ی حاجی قادر له ١٩٦٧/٦/٢٠ دا، ئه ستێره ی سیاسی و عه سکه ری فاخر له ناو حزبدا کوژایه وه، چونکه ئه و خه ون و بۆچوون و پلانانه ی که له میشکیاندا ده خولانه وه و سه رچاوه ی له بۆچوونه کانی (فريق من الكوادر) وه رده گرت بۆیه

---

*چاوپێکه وتنێکی تایبه ت له گه ڵ کمال شاکردا هاوینی ١٩٩٦

بەکوشتنی ئەو خەون و ئاواتەکانی زیندە بەچاڵ کران.

هەڵوێستی فاخر ڕەنگە بەتەنها لایەنی سیاسی و فیکری نەبوبێ، بەڵکو ڕووی زاتیشی هەبووە، فاخر دوای ئەوەی ناوی دەرکرد هەستی بەوە دەکرد کەلیژنەی مەحەلی بۆ ئەوکەمە، وەبۆ سەرکەوتنی پلەکانی پەیژەی مەسئولیەت و گەورەبوون لەناو حزبدا طموحی شەخصی لادروست بوو بوو، ئەو طموحەش هۆیەکی گرنگ بوو کەفاخری خستە ناو پەتی ململانێ و ناکۆکی...

(ابو حكمت) لەدانیشتنێکی تایبەتیدا تەئکیدی لەسەر ئەم بۆچوونەی ئێمە کرد.*

بەڵام شەوڵ و کۆشش و پیلان و تکتل کردن بەرامبەر بەسەرکردایەتی کلاسیکی حزب و سەرکەوتوو نەبوون، بەپێچەوانەوە ماوەی نێوان فاخرو ئەوانی زیاتر ناخۆش کرد، مۆرکو بۆیەیەکی زاتی و شەخصیشی بەناکۆکی و ململانیەکە بەخشی، ئەوەبوو فاخر زیاتر لەحزب دوورکەوتەوە، بڕیاری (القيادة المركزية)ی حزبیش بەمانەوەی لەگەڵ بارزانیدا بێ ئەوەی حیساب بۆ ئاکامی ئەو بڕیارە بکەن، فاخری زیاتر بەرەو لای پارتی و بارزانی برد.

هیچ بەڵگەش لەبن دەستدا نین کەئاماژە بۆ ئیستقالەکردنی فاخر بکەن لەحزبی شیوعیدا، بهاءالدين نوری ـیش ئاماژەی بۆ ئەوەکرد کەفاخر بەڕەسمی ئیستقالەی نەکرد بەڵکو خۆی لەحزب دوور خستەوە.

بۆیە نازانرێ کەی بەتەواوی لەحزب دابڕاو چووە لای بارزانی، یان نەء؟ دەشێ فاخر لەمانگی(١٠)ی ١٩٦٧دا هیچ پەیوەندیەکی ڕەسمی بەحزبی شیوعیەوە نەمابێ، ئەگەرچی ژمارەیەك لەکادیرەکانی (القيادة المركزية) دەڵێن فاخر تا کۆتایی ١٩٦٩ش پە-
-یوەندی ناڕاستەوخۆی هەرمابوو زۆر جاریش جگەلەوەی کەئامادەیی خۆی بۆ هاوکاری و هەماهەنگی دەردەبڕی، لەڕووی عەسکەریشەوە بیرۆکەی هونەری لەمەڕ تەقاندنەوەی مین و... تد کەتیایدا باڵادەست بوو دەیدایە ئێمە، بەر لەوەی بیدا بەپارتی، بەڵام ئەم هەڵویستەی فاخر لەبەرامبەر هاوڕێیانی دوێنێیدا پاساو

---

* لەدانیشتنێکی تایبەتدا، هاوینی ١٩٩٦

بۆ هەلە سیاسیە کوشندەکەی ناهێنێتەوە، کەلە ئاکامدا بەتەواوی خۆی خستە باوەشی پارتی و بارزانی و لە راڕایی و سەکۆ گۆڕینی ناویەك حزب بازبداتە ناو حزبێکی ناکۆك و لەگەڵ بیرو بۆچونەکانی حزبێك کەسەرکردەکەی تا دوێنێ لە ڕووی عەشایریی‌وفیکریشدا

دوژمنایەتی دەکرد.واز هێنانی سەنگەری فیکری (مارکسیزم — لینیزم) لەلایەن فاخرەوە ئەوە دەردەخا کە فاخر تووشی دلەڕاوکێ بوەو لەناو گەرداوێکی ترسێنەردا خۆی بینیوەتەوە، لە ئەنجامی ئەو زۆرانبازیەی کەلە ناخیدا پەیدابوو بوو لە نێوان مانەوەی وەك مرۆڤێکی چەپرەو سەرکەوتن بەسەر پەیژەکانی بەناوبانگی دا لە ڕێگای چوونە ناو ریزی پارتی دیموکراتی کوردستانەوە، ئەمەش سەرەتایی کۆتایی هاتن بوو بەسەردەمی زێڕینی فیکری و سیاسی فاخر کە ماوەیەکی دوورو درێژ لە پێناویدا خەباتی کرد.

لێپرسراوی لقی چوارو سه‌ره‌تای کۆتایی

دوای ده‌رچوونی به‌یاننامه‌ی (١١)ی ئازار، فاخر بوو به‌ لێپرسراوی لقی چوار له‌ سلێمانی و سه‌رپه‌رشتی لقی که‌رکوکیشی ده‌کرد. ئه‌و لێپرسراوێتی یه‌ بۆ (فاخر) کارێکی گران نه‌بوو، چونکه‌ به‌ر له‌ ده‌رچوونی به‌یاننامه‌ی ئازار، ساڵێك زیاتر بوو لێپرسراوی عه‌سکه‌ری و سیاسی شاره‌زوورو دۆڵی جافه‌تی و گه‌رمیان بوو، هه‌ر له‌به‌ر ئه‌وه‌ش سه‌رکردایه‌تی (بارزانی) کردی به‌ لێپرسراوی لقی چوار.

یه‌که‌م کار که‌ ئه‌نجامی دا، نه‌هێشتنی دوو به‌ره‌کیه‌که‌ی نێوان باڵی بارزانی و باڵی تاڵه‌بانی بوو، چونکه‌ خۆی په‌یامبه‌ری ئاشتی نێوانیان بوو، ئه‌و هه‌ڵوێسته‌ی فاخر ئه‌ندام و لایه‌نگرانی هێڵی تاڵه‌بانی بۆ لای خۆی راکێشا، هه‌روه‌ها زۆر زووش له‌گه‌ڵ رووناکبیرانی شاری سلێمانی به‌تایبه‌تی ئه‌دیب و نووسه‌راندا ئاشنایه‌تی په‌یدا کرد.

له‌ ڤیستڤاڵی نۆزده‌ی حوزه‌یرانی ١٩٧٠، بۆ یادی پیره‌مێردو یادی چوار ئه‌فسه‌ره‌که‌ که‌ (کۆمه‌ڵی هونه‌رو وێژه‌ی کوردی) سازی کردبوو، له‌ به‌غدا میوانێکی زۆر به‌سه‌رۆکایه‌تی (جواهری) هاتبوون، فاخر زۆر چالاکانه‌ سه‌رپه‌رشتی ڤیستڤاڵه‌که‌ی ده‌کرد، بۆنه‌یه‌کی باشیش بوو بۆ ناسینی ئه‌دیب و نووسه‌ران، هه‌روه‌ها په‌یوه‌ندیشی له‌گه‌ڵ شیوعیه‌کاندا باش بوو، ماوه‌یه‌کی کورت به‌سه‌ر کاره‌که‌ی دا تێنه‌په‌ڕیبوو که‌ نه‌یاره‌کانی که‌وتنه‌ دروست کردنی برو بیانوو کێشه‌ بۆی.

دوای به‌یانی ئازارو چوونی بۆ به‌غدا خه‌ڵکێکی زۆری له‌ به‌عسیه‌ گه‌وره‌کان ناسی له‌وانه‌ (سعدون غێدان)ی وه‌زیری ناوخۆ. به‌عسیه‌کان ده‌یانزانی که‌ په‌یوه‌ندی فاخرو بارزانی باش نی یه‌ و له‌ رووی فیکریشه‌وه‌ جیاوازییان له‌نێواندا هه‌یه‌، بۆیه‌ حکومه‌تی به‌غدا پێشنیازی ئه‌وه‌ی کرد که‌ فاخر مێرگه‌سۆری بکرێت به‌ ئامر حه‌ره‌سی حدود، به‌ڵام سه‌رکردایه‌تی بارزانی ئه‌و پێشنیازه‌ی ره‌ت کرده‌وه‌.

به‌هێزبوونی که‌سایه‌تی فاخر له‌ رووی سیاسی و عه‌سکه‌ری یه‌وه‌، سه‌رکردایه‌تی بارزانی تووشی دڵه‌ڕاوکێ کرد، بۆیه‌ له‌ رێگای چه‌ند که‌سانێکه‌وه‌ که‌وتنه‌ دژایه‌تی کردنی فاخرو کێشه‌و سه‌رئێشه‌

دروست کردن بۆی، یه کێك له وانه شفیق ئاغا بوو (شفیق لاین) ، که کاتی خۆی په یوه ندی له گه ڵ ئینگلیزه کان هه بووه و که وته سه نگه ری دژایه تی کردنی فاخر، ئه وانه ی که له و ململانێ یه ئاگادارن ده ڵێن : شه فیق ئاغا به فیتی ئینگلیزه کان ئه و کاره ی ده کرد ، بۆ تۆڵه سه ندنه وه له فاخر، چونکه له ساڵی ١٩٦٩ دا سه رپه رشتی لیژنه ی بیره نه وته کانی کرکوك ـ ی کردبوو ، شه فیق لاین پشتی به وه به هێزبوو که له لایه ن بارزانی یه وه پشتگیری لێ ده کرا .

وه زۆر جار به ره سمی له بۆنه و ئاهه نگه کاندا نوێنه ری بارزانی بوو.

هه روه ها یه کێکی دیکه که بۆ کێشه دروست کردن ته رخان کرا بووو له لایه ن ئیدریس و مه سعود پشتگیری ده کرا به رێوه به ری پۆلیس (کمالی شێخ غه ریب بوو، که فاخر له کرده وه کانی نارازی بوو به تایبه تی قسه ی له سه ر بوو له رووی به رتیل خواردنه دوه).

له بۆنه یه کدا کمال شێخ غه ریب پێش فاخر ده که وێ، بۆ ئیستفزاز کردنی، دیاره فاخریش زۆر توره ده بێ و قسه به کمال ده ڵێ ئه ویش وه ڵامی ده داته وه، ئه و ره فتاره ی به رێوه به ری پۆلیس و چه ند کارێکی دیکه شی بوونه هۆی ئه وه ی فاخر بریاری لادانی ده ربکا، به ڵام ئه و بریاره له لایه ن سه رکردایه تی بارزانی یه وه ره ت کرایه وه، ره ت کردنه وه ی ئه م بریاره گورزێکی گه وره بوو به ر که سایه تی و شوێنی فاخر که وت، به تایبه تی که بارزانی به دوای کمالی شێخ غه ریبیدا نارد خه ڵك وای چاوه روان ده کرد، ده ری بکات به ڵام به خه ڵات کراوی گه رایه وه. ئه گه ر چی له کۆنگره ی هه شته می پارتی دا فاخر مێرگه سوری به ئه ندامی لیژنه ی مه رکه زی هه ڵبژێردرا، به ڵام ئه وا رێگای له دژایه تی کردنی فاخر نه گرت، به پێچه وانه وه تا ده هات په یوه ندیه کانی بارزانی و فاخر تیرتر ده بوو.

له سه ردانی ئیدریس بارزانی بۆ سلێمانی، فاخر له پێشوازی کردنی ئیدریس نه ختێك دوا ده که وێ، ئیدریس خۆی پێ نه گیراوه و ده ڵێ: «فاخر وای لێ هات نه یه ته پێشوازی من»، هه ر که پێکه وه ش ده چنه ناوچه ی شاره زوور، خه ڵکی له پێشوازیاندا هاواریان کردووه «کاك فاخری مێرگه سوری میوانی شاره زووری»، هه روا له ئاهه نگی نه ورۆز له حه ساری نزیك که رکوك له ١٩٧٠/٣/٢٧، که کورانی بارزانی ـ یش

ئاماده ی بوون، فاخر وه ك سونبلی ناوچه كه و سه ركرده ی بێ هاوتای كه ركوك و سلێمانی پێشوازی كراو مامه ڵه ی له گه ڵدا كرا.

دوای گه ڕانه وه ی ئیدریس بۆ باره گای بارزانی له ناوچه ی چۆمان واپێده چێ زۆر به ووردی به حساباتی خۆیان دا چوبنه وه، مه ترسی گه شه سه ندن و به هێزبونی شه خصیه تی فاخریان بۆ سه ر بنه ماڵه شی كردبێته وه.

فاخر مێرگه سوری، ئامانجی پارتی هێنانه دی، بارزانی به سوود وه رگرتن له كه سایه تی فاخر توانی خه ڵكی شاره زوور جافایه تی و گه رمیان و سلێمانی بۆ پارتی رابكێشێ، چونكه خه ڵكی ئه م ناوچانه فاخریان زۆر خۆش ده ویست، هه روه ها ده زگای پاراستن به ئاشكرا كه وته دژایه تی كردنی فاخر، ئه و ده زگایه ی كه مامۆستا بهاء الدين نوری له یادداشتنامه كه یدا ده ڵێ: «بیرۆكه ی دروست كردنی له لایه ن فاخره وه سه ری هه ڵداو دواتر له ده ستیان ده رهێنا».*

فاخر چونكه كوڕی حه مه د ئاغا بوو، له رووی كۆمه ڵایه تی و عه شایری یه وه خۆی له بنه ماڵه ی بارزانی به كه متر نه ده زانی، دوای ئه وه ی كه سایه تیه سیاسیه كه شی گه یشته ئه و ئاسته، دوور نی یه جۆره غرورێكی بۆ فاخر دروست كردبێ، ره نگه ئه و غروره ش هۆیه ك بێت له كۆتایی هاتنی ژیانی سیاسی فاخر، بۆیه دوای گه ڕانه وه ی ئیدریس بۆ ماوه یه كی كورت، به بروسكه یه كی تایبه تی مه لا مسته فا فاخر بانگ ده كرێته باره گای بارزانی و دواتریش بریاری لادانی فاخر له هه موو مه سئولیه تێك، له كۆبونه وه یه كی كۆمیته ی ناوه ندی پارتی یه وه ده رده چێ.

بڕیاری لادانی فاخر بۆ خه ڵكی رووناكبیرو سیاسی كارێكی چاوه ڕوان كراو بوو، چونكه زۆربه ی ئه وانه ی كه فاخریان خۆش ده ویست له مه ترسی نزیك بوونه وه و تێكه ڵاوبوونی له گه ڵ بنه ماڵه ی بارزانی و بوونی به پارتی ئاگاداریان كردبوه وه، چاوه ڕوانی ئه و رۆژه و

---

* مامۆستا بهاء الدين نوری، تەنها کەسێکە کە باس لە ڕۆڵی فاخر دەکا لەدروستکردنی دەزگای پاراستنی پارتی. بڕوانە (مذكرات بهاء الدين نوري- ط١- ت ٢-١٩٩٢ كردستان العراق.

ئه‌و بڕیاره‌یان ده‌کرد.

ته‌نانه‌ت حمه‌د ئاغای باوکیشی زۆر پێ ی ناخۆش بووه که‌ فاخر وازی له‌ حزبی شیوعی هێناو بوو به‌ پارتی.

فاخر دوای کۆبوونه‌وه‌ ی کۆمیته‌ ی ناوه‌ندی پارتی و بڕیاری دوور خستنه‌وه‌ ی گوتویه‌ تی: «بڕیارێکی ناڕه‌وا بوو زوڵتان لێ کردم».

ئه‌و بڕیاره‌ بۆ کۆمه‌ڵانی خه‌ڵك، بڕیارێکی کت و پڕو چاوه‌ڕوان نه‌کراوبوو، بۆیه‌ له‌ سلێمانی یادداشتنامه‌یه‌کیان به‌ ئیمزای (٦٥٠٠) که‌س بۆ بارزانی به‌رزکردبووه‌وه‌، داوای گه‌ڕانه‌وه‌ ی فاخریان کردبوو، به‌ڵام به‌ر له‌وه‌ ی یادداشته‌که‌ بدرێته‌ بارزانی نوێنه‌رانی خه‌ڵکه‌که‌ که‌چونه‌ لای فاخرو یادداشته‌که‌یان پیشان داوه‌ ئه‌ویش گوتویه‌تی: پێویست ناکا، چونکه‌ ئێستا شۆڕش و کورد له‌هه‌موو کاتێك زیاتر پێویستیان به‌ یه‌کپارچه‌یی هه‌یه‌.

به‌مجۆره‌ فاخر کۆتایی به‌ژیانی سیاسی خۆی هێناو دوای ئه‌وه‌ی وازی له‌ حزبی شیوعی هێناو بووه‌ پارتی، له‌ناو پارتیش وه‌ك جه‌سته‌یه‌کی نامۆ له‌لایه‌ن بارزانی یه‌وه‌ ته‌ماشا ده‌کرا، بۆیه‌ سه‌ره‌نجام له‌ پارتیش دوور خرایه‌وه‌، فاخری په‌روه‌ده‌ ی ناو بۆته‌ ی سیاسی، سوك و ئاسان له‌ سیاسه‌ت دوور خرایه‌وه‌، به‌ شێوه‌ ی مه‌لی باڵ بڕاو له‌ فڕین خرا.

ئاشت بوونه وه ی بارزانی و تاڵه بانی

له کاتی گفتوگۆی نێوان حکومه تی به غدا و بارزانی دا، فاخر چه ند جارێك له گه ڵ وه فدی پارتی چوه ته به غدا، له وێ وه ك هه موو سه رکرده کانی تر، ژماره یه ك لێپرسراو و وه زیر و گه وره فه رمانبه رانی ده وله تی ناسیوه. له دوای ده رچوونی به یاننامه ی (١١) ی ئازاریش چوه ته لای مام جه لال له به غدا، یه که م جاربوو یه کتر ببینن و یه کتر بناسن. ئه وکات مام جه لال سه رکردایه تی باڵی مه کته بی سیاسی ده کرد که له ساڵی ١٩٦٤ دا له بارزانی جیا بووه وه، ده رچوونی به یاننامه (١١) ی ئازار گۆڕانی به سه ر سه رجه م بزاڤی ڕزگاریخوازی گه لی کورد هێنا، کوردی له سه رده می شه ڕوشۆڕ و به گژدا چوونه وه دا له گه ڵ حکومه تی مه رکه زی گواسته وه بۆ سه رده می پێکه وه ژیان و به ڕێوه بردنی ئیداره ی هاوبه ش له کوردستاندا. بارزانی بۆ ئه وه ی ئه و که لێنه که که وتبووه جه سته ی کورده وه، نه هێڵێ و برینی چه ندین ساڵه ی لێك جیابوونه وه و لێك ترازان سارێژبکا، پێویست بوو به چاوێکی دیکه سه یری مه سه له کان و باڵی مه کته بی سیاسی بکات، زه مینه بۆ ئاشت بوونه وه و یه کبوونه وه ی ئیراده و بڕیاری کورد خۆش بکات، کورد ئه وکات پێویستی به یه کبوون هه بوو. بۆ ئه وه ی کارتی دووبه ره کی نانه وه له ده ست حکومه تی مه رکه زی ده ربێنێ. بۆیه هیچ ڕێگاچاره یه ك له به رده م سه رکردایه تی هه ردوولادا نه مابوو، جگه له ئاشت بوونه وه و یه کبوونه وه نه بێ.

بارزانی هه ردوای ده رچوونی به یاننامه ی ئازار، فاخری وه ك نوێنه ری شه خصی خۆی نارده لای مام جه لال بۆ گفتوگۆکردن له مه ر ئاشت بوونه وه و یه کبوونه وه. ده ست نیشان کردنی فاخر له لایه ن بارزانی یه وه بۆ ئه م کاره، هه ڵبژاردنێکی زیره کانه بوو، چونکه فاخر له ناو پارتیدا. له گه ڵ باڵی چه پ دا بوو، له هه مان کاتیشدا له لایه ن خه ڵکی سلێمانی و گه رمیان خۆشه ویست و ناسراو بوو.

راسته فاخر مێرگه سۆری ئه وکاته ی شیوعی بوو ودواتریش که بووه پارتی زۆر دژی باڵی مه کته بی سیاسی بو، له به ره کانی نێوان هه ردوولادا، هه میشه خۆی سه رکردایه تی شه ره کانی ده کرد، به ڵام له پرۆسه ی ئاشت بوونه وه دا رۆڵێکی کاریگه ر و گرنگی بینی پێامبه ری

ئاشتی و ئاشت بوونه وه ی نێوان هه ردوولا بوو، مام جه لال به م شێوه یه باسی رۆڵی فاخر ده کا له ئاشت بوونه وه دا:*

«رۆڵی شه هید فاخر، رۆڵێکی سه ره کی بوو له ئاشت بوونه وه ی ئێمه و بارزانی، چونکه دوای به یاننامه ی ئازار که هاته به غدا، بۆ دیتنی من هاتبوو، راسپارده ی بارزانی پێ راگه یاندم بۆ ئه وه ی چاوم به مه لا مسته فا بکه وێ و ئێمه و ئه وان پێك بێینه وه، له گه ڵ یه کتر دانیشین و یه ك بگرینه وه».

«له دانیشتنی هه ردووکماندا لیم پرسی: بارزانی ئه و راسپارده ی به راسته یان ته کتیکه»؟؟

له وه لامدا وتی:«نه خێر به راستیه تی، ئێستا بارزانی وا له وه زعه که گه یشتووه که کورد ئه مرۆ له هه موو رۆژێکی تر پێویستی به یه کێتی رێزی رۆڵه کانی هه یه، بارزانی ده زانێ ئێوه هێزێکی کوردپه روه ری خوێنده وارو ده سه لاتدارن، له به ر ئه وه به پێویستی ده زانێ که پێك بێنه وه».

له وه لامی ئه و پرسیاره ی که چۆن باوه ری به فاخرو بارزانی کرد وتی:

«فاخر پیاوێکی ساغ بوو من باوه رم پێ بوو، زۆر هانی دام و ته شویقی کردم سوێندی گه وره شی بۆ خواردم که به راستیانه و هیچ فرت و فێڵی تێدا نی یه».

هه روه ها وتی:

«فاخر له باره ی یه کبوونه وه ی ئێمه و ئه واندا، ره ئیه کی دیکه ی هه بووه، ده یویست بزوتنه وه ی رزگاریخوازی خه ڵکی کوردستان له ئێران دوور بخه ینه وه.

ده یگووت: ئێمه و هه موو ئه و که سانه ی که پێشکه وتنخوازو چه پین، کورد په روه رین له ناو پارتیدا، له گه ڵ ئێوه یه ك ده گرینه وه، پارتی باش ده که ین و رێبازی کوردایه تیش ده گۆرین له وه ی که گرێ دراوی رۆژئاوا و شابێت، بێته وه سه ر رێبازی شۆرشگێرانه ی پێشکه وتنخواز، ئه وه ش یه کێك بوو له و هۆیانه ی که وای لێ کردم باوه ری پێ بکه م و بچینه وه لای بارزانی».

هه روه ها وتی:

«له بیرمه یه که م شه و که بارزانی-یمان دیت، مه لا مسته فاش هه مان

* چاوپێکه وتنێکی تایبه ت ١٩٩٧/٤/٦ سلێمانی

قسه ی کرد و گوتی: جه لال ئه گه ر ئێوه بێنه وه، ده بینه وه یه ك حزب، چونکه من پێشنیارم کرد به ره یه ك بکه ین به سه رۆکایه تی بارزانی، به لام ئه و وتی به ره بۆچی یه، به لێنت ده ده مێ که سالێکی پێ ناچێ پشتیوانیتان لێ ده که م و حزب ده ده مه وه ده ست ئێوه و ده قی قسه که ی وابوو: چۆن کاتی خۆی له به رامبه ر همزه و نه ژاد و ئه واندا پشتیوانم لێ کردن، به هه مان شێوه ش پشتیوانیتان لێ ده که م و حزب ده ده مه وه ده ست ئێوه، ئه وه ره ئی شه هید فاخریش بوو».

به م جۆره مام جه لال له گه ڵ فاخردا چووه لای بارزانی و پاش دانیشتن و گفتوگۆ ئاشت بوونه وه، بوونه وه یه ك حزب.

خوالێخۆشبوو عومه ر ده بابه ده رباره ی رۆڵی فاخر مێرگه سۆری له و ئاشت بوونه وه یه دا گوتوویه تی: «به راستی نه مده زانی ئه و فاخره ی که ئه وه نده دژی ئێمه بوو، به م جۆره رۆڵی خۆی ده بینێ له ئاشت بوونه وه ی ئێمه و بارزانی دا».

(کوژرانی جه میل و جارێکی دیکه ته قینه وه ی ناکۆکیه کان)

جه میل کوڕی حمه د ئاغای مێرگه سوری بوو، ئه ندامی حزبی شیوعی عێراقی بوو، به پێچه وانه ی فاخری برایه وه، ئه و نه بووه پارتی و وازی له حزبی شوعی نه هێنا.

گه نجێکی ئازاو سه رکێش و سه رچڵ بوو، نێوانی له گه ڵ کوڕه کانی شێخی بارزان باش نه بوو، حمه د ئاغای باوکی و فاخری برایشی زۆرله ره فتارو هه ڵسوکه وتی رازی نه بوون.

دوای به یانامه ی ئازار هاته هه ولێرو خه ریکی که سابه ت بوو، زۆر جار باوك و براکه ی هه وڵیان له گه ڵدا بگه ڕێته وه، که چی به گوێ ی نه کردن و هه ر له هه ولێر مایه وه.

حزبی شیوعی عێراقیش تێ بینی له سه ر هه بوو، گله ییان لێ

دەکردو رەخنەیان لێ دەگرت، بەڵام زۆر رون نی یە کە گلەیی و رەخنەکانیان لەچ بارێکەوە بوو. لە(١٩٧٠_١٩٧١)، ژمارەیەکی زۆر لە جولەکەکانی عێراق دەیانویست لەرێگای ئێرانەوە بچنە ئیسرائیل.

ئیدریس بارزانی لەرێگای فەرەنسۆ حەریرییەوە، باندێکی بۆ ئەم مەبەستە پێکهێنا بۆ ئەوەی جولەکەکان بەپارەیەکی زۆر دەرباز بکەن.

کەچی رەئێکی تر هەیە دەڵێ ئەو باندە لەلایەن شێخ محەمەد خالد بارزانییەوە سەرپەرشتی دەکرا.

جەمیل ئەم هەواڵەو جموجۆڵی باندەکەی گەیاندە حزبی شیوعی، دواتریش حکومەتی مەرکەزی بەو باندەی زانی.

کەچی رەئێکی دیکە هەیە دەڵێ: جەمیل خۆی یەکێک بووە لە ئەندامانی ئەو باندە، ئەڵقەی پەیوەندیش بووە لەنێوان جولەکەکان و سەرۆکی باندەکە، دوور نی یە ئەو رەئیەش راست بێت بەتایبەتی لەکەسایەتی وهەڵسوکەوتی جەمیل دەوەشایەوە، ئەگەر چی هیچ کاتێك پەیوەندی ئەو کورەکانی شێخەکانی بارزان، وانە بووە کەبوار بۆ ئەنجامدانی کارێکی وابرەخسێنێ، بەڵام بەهەر شێوەیەك بێت هەواڵی ئەو باندە لەلایەن جەمیل_ وە ئاشکرا کراوە.

تێوەگلانی ناوی ئیدریس بارزانی لەو باندەدا، ریسواییەکی گەورەبوو، بەتایبەتی پەیوەندی نێوان حکومەتی مەرکەزی و سەر-کردایەتی شۆرش لەو پەڕی گەرم و گوڕیدا بوو.

بۆ بزرکردنی نهێنی و سەرەداوی ئەو باندە، پاراستن پیلانی بۆ تیرۆرکردنی جەمیل دارشت، بەوهیوایەی ئاسەواری ئەو ریسواییە لەسەر ئیدریس رەش بکاتەوە.

سەرەتا پاراستن ویستی لەرێگای لقی هەولێری پارتی یەوە بیگرێ و ئینجا بریاری پلانەکە جێ بەجێ بکات، بەڵام وا پێدەچێ جەمیل نەچوبێتە ژێر باری گەف و هەڕەشەی پارتی ونەچوە بۆ لقی (٢) بۆیە پلانەکەیان گۆڕی و پیلانی تیرۆرکردنی راستەوخۆیان دارشت. جێ بەجێ کردنەکەشیان خستە لێپرسراوێتی (حەمەرەؤوف) ناوێك کەئەندامی حزبی شیوعی و هاوڕێی نزیکی جەمیل بوو.

رۆژی ١٩٧١/٢/١٤ لەنزیك قوتابخانەی زەینەب _ی ئێستا،

له هه ولێر، جێبێکی پڕ چه کدار به به شداری حه مه ره ؤوف ته قه یان له جه میل کردو کوشتیان.

هه واڵی کوژرانی جه میلی حمه د ئاغا له ڕۆژنامه کانی ئه و کاته ی به غدادا بڵاوبوه وه، (التآخي) که پارتی ده ری ده کرد له شێوازی دارشتنی هه واڵه که و ویستبووی هه واڵی کوشتنی جه میل بێ بایه خ له قه ڵه م بداو دوای دووهه فته هه واڵه که ی له لاپه ره ی الوفیات دا بڵاو کرده وه، بۆئه وه ی ته مێك بخاته سه ر رووداوه که .

فاخر یه کسه ر ده گاته هه ولێرو ته رمی براکه ی ده نرێته وه مێرگه سور، به ڵام خۆی هه ر له هه ولێر ده مێنێته وه، تا هه موو سه ره داوی کاره تیرۆریسته که ئاشکرا ده کات و شوفێری جێبه که ئیعتراف له سه ر (حه مه ره ؤوف) ده کا که بۆ پاراستن ئیشی کردووه و به فه رمانی ئه وانیش ئه و کاره ی ئه نجام داوه.

له پرسه که دا فاخر به ئیدریسی گوتبوو: ئێوه خوا کردوونی به گه وره ی ئه و میلله ته، ئه گینا ئه وه نین بتوانن له ئێمه بکوژن.

هه روه ها حه مه د ئاغا به مه لا مسته فای گوتبوو: ئه گه ر کوره که ی من جاسوس بوایه به منت بگوتایه، ئه گه ر نه مکوشتایه هه قت بوو، به ڵام جه نازه که ی بێ ناز له کۆڵانه کانی هه ولێر بکه وێ، خه ڵك ده ڵێ خاڵۆزای مه لا مسته فا کوژراوه.

مه لا مسته فای بارزانی له دیدارێکدا له گه ڵ حمه د ئاغاو فاخر به ئاماده بوونی سلێمان به گی ده رگه ڵه گوتوویه تی: ئێمه ده ستمان له کوژرانی جه میل دا نی یه، هه ڵبه ته پاراستن په یوه ندی به کوره کانیه وه هه بووه نه ك به خۆیه وه، له پرسه ی جه میل دا له مێرگه سۆر، هه موو شێراوانیه کان بریاریان دابوو له به رامبه ر ئه و کاره ئیهانه ت ئامێزه ی بنه ماڵه ی بارزانی ده سته وه ستان نه وه ستن و ده ست به جێ له وێ تۆڵه بکه نه وه، نه ك ته نها له بکوژی جه میل، به ڵکو له وانه ی که بریاری کوشتنیان ده رکردبوو، به ڵام فاخر زۆر هه وڵی دا کێشه که کۆتایی پێ بهێنێ. لق و پۆپی لێ نه بێته وه، ئامۆژگاری براکانی کردبوو که واز له تۆڵه سه ندنه وه بێنن، چونکه وه زعی کورد ئه وه نده هه ڵناگرێ که کێشه ی لاوه کی لێ ببێته وه، به لام کوژرانی جه میل وه ك بۆمبایه کی ته وقیت کراو بوو، ئه گه ر

جه میل ـ یش نه ته قیبایه وه به شێوازێکی ترو له بۆنه یه کی دیکه‌دا هه ر ده ته قیه وه.

(کوشتنی حه مه ره ؤوفو گرتنی حمه د ئاغاو فاخر)

هه وڵه کانی فاخر بۆ تۆڵه نه سه ندنه وه سه ری نه گرت. براکانی جه میل به تایبه تی سه عید ئۆقره ی لێ برا بوو، به ئاشکرا گوتبووی تابکوژی براکه م نه کوژمه وه راناوه ستم...

حه مه ره ؤوف دوای کوژرانی جه میل، وه کو شۆفێر له نێوان هێلی (خه تی) گه لاڵه و هه ولێر له سه ر کاری شۆفێری به رده وام بوو چونکه هه ستی نه ده کرد که ماڵی حمه د ئاغا زانیویانه ئه و بکوژی جه میل ـ ه، سه عیدیش له ده رفه تێکدا ده گه ڕا بۆ ئه وه ی حمه ره ؤوف بکوژێته وه.

ڕۆژێك حمه ره ؤوف له گه ڵ کوره پورێکی به لۆریه ك له گه لاڵه وه ده گه ڕێته وه هه ولێر (سه عید) له نزیك به رده سپی نێوان گه لاڵه و به رسرین رێگای لێ ده گرێ و ره ؤوف دێنێته خواره وه و یه کسه ر ده یکوژێ، ته رمه که ی ره ؤوف ده به نه وه گه لاڵه... کوژرانی هه لایه کی گه وره ده قه ومێنێ، قین و رقی مه لا مسته فا هه لده سێنێ، چونکه له لایه ك پیاوێکی ئه ویان کوشتوه، له لایه کی دیکه ش له بن هه نگڵی ئه ودا ته حدایان له یاساو حوکمی ئه و کردوه.

به ر له وه ی ته رمه که ببه نه وه هه ولێر... مه لا مسته فاو کوره کانی پێشوازیان له ماڵی حه مه ره ؤوف کردو، دڵیان دانه وه و ، به ڵێنیان پێ دان، که به زووترین کات بکوژی (ره ؤوف) له به ر چاوی خه ڵك ئیعدام بکه ن، ته نانه ت بارزانی پێیانی گوتبوو:«ئه و گولله ی به ره ؤوف که وتوه به من که وتوه».

هه ر که سه عید به هه ره شه که ی بارزانی زانیبوو. خۆی و خه ڵۆ برادۆستی، ناوچه ی باڵه ك به جێ دێڵن و ده چنه بارزان. ئه و کاته شێخ عوسمانی کوری شێخ ئه حمه دی بارزانی له گه ڵ مه لا مسته فا له سه ر شێخایه تی و گه وره یی بنه ماڵه مشت و مریان بوو.

مه لا مسته فا له گه ڵ شێخ محه مه د خالدی کوری شێخ ئه حمه دی بارزانی له دژی شێخ عوسمان یه کیان گرتبوه وه.

په نا بردنه به ر شێخی بارزان و چونه سه ر گۆڕی خودان نه ریتێکی عه شایری بارزانیه کان بوو، هه ر که سێك په نای بردبایه به ر شێخی بارزان و چوبایه سه ر گۆڕی خودان (شێخ ئه حمه دی بارزانی)، ئیتر جۆره حه صانه تێکی دژ به کوشتن مسۆگه ر ده کرد، له راستیدا سه عید توانی بۆماوه یه کی کورت ئه و جۆره حه صانه ته به ده ست بهێنێ به لام له سه ر حیسابی گرتن و ده ست به سه رکردنی حه مه د ئاغای باوکی و فاخری برای بوو.

مه لا مسته فای بارزانی، حمه د ئاغاو فاخر که ئه و کات مالیان له چۆمان بوو گرتنی و دوای چه ند ڕۆژێك حه مه د ئاغای ئازاد کرد، چونکه په ککه وته و نه خۆش بوو، دوای مانگێك فاخریشی ئازاد کرد.

شیاوی گوتنه که سلێمان به گی ده رگه له یش له گه ڵ ئه واندا گیراو ده ست به سه ر بوو.

ئازاد کردنی حه مه د ئاغاو فاخری کوڕی کارێکی ته کتیکی مه لا مسته فا بوو، دیسان ئه و ترسه ی که به رامبه ر مالی حه مه د ئاغا هه یان بوو، که ته نها بنه ماله بوو توانای ململانێ ی له گه ڵ بارزانی هه بوو و به ته واوی نه ده که وتنه ژێر رکێفی ئه وان و خۆیان به سه رۆکی (شێروانی)، که گه وره ترین عه شیره تی ناوچه که بوو له قه له م ده دا، به کوژرانی جه میل و حمه ره ؤوف ناکۆکی و ململانێ ی نێوان هه ردوولا زیندوبوه وه، فاخریش که به ته واوی ببوه پارتی و گه یشته پله ی ئه ندامی لیژنه ی مه رکه زی، مه لا مسته فاو کوڕه کانی به دوو چاو ته ماشایان ده کرد، چاوی به کارهێنانی بۆجێ به جێ کردنی مه رامه کانیان که دیاره له م بواره دا زۆر زیره کانه که سایه تی سایکۆلۆژی و سیاسی و کۆمه لایه تی فاخریان ناسیبوو، توانیان له زۆر بواردا سوودی لێ وه ربگرن و له به ره کانی شه ڕو له کاره کانی رێکخستندا بیکه نه سه ره نێزه ی خۆیان، هه روه ها به چاوی ترس و دله راوکێ و دوژمنی دوێنێیش ته ماشیان ده کرد، چونکه فاخر له به ر ئاستی سیاسی و عه سکه ری و ڕۆشنیری و عه شایری تاکه که سێك بوو که ڕوژێ له ڕۆژان بتوانێ ڕۆڵی رێبه رایه تی له ناوچه که ی خۆیاندا ببینێ و بکه وێته ڕکه به ری به رانبه ر مه لا مسته فا بۆیه ئازاد کردنیان ته کتیکێکی کاتی بوو، بۆ گه ڕانه وه ی متمانه و وه هاشی نیشان بده ن که کوژرانی (حمه ره ؤوف)ێکی بێگانه، له وه که متره

که له گه ڵ ماڵی حه مه د ئاغادا بیکه نه ناخۆشی و دوژمنایه تی و تێکی بده ن، که چی له هه مان کاتدا له ژێره وه خه ریکی پیلان داڕشتن بوون بۆ گرتنی هه موو کوڕه کانی حه مه د ئاغاو گواستنه وه یان بۆ زینـدانێکی نـزیـك خـۆیـان، بـۆ ئـه وه ی بـه تـه واوی ئـه و تـرس و دڵـه راوکێیه نه هێڵن و ئه فسانه ی کوڕانی حمه د ئاغا کۆتایی پێ بهێنن و گۆڕه پان بۆ خۆیان ته خت بکه ن.

زۆربه ی کوڕه کانی حه مه د ئاغا له مێرگه سور بوون، پیلانی گرتنیان به وه ده ستی پێ کرد که دوای کوژرانی حه مه ره ؤوف شێخ مه حه مه د خالد بڕیارێکی ده رکرد که که س بۆی نی یه به چه که وه بچێته دیوه خانه که ی، له مانگی نیسانی ۱۹۷۲دا هه موو کوڕه کانی حمه د ئاغا ئه وانه ی له وێ بوون (ره شید، سه عید، ئه سعه د، مه جید) له گه ڵ -خه لیل - سلطان – ی برازای و سوار ئاغای شێروانی و له گه ڵ هه ندێك له خزمه کانیان له لایه ن شێخ مه حمه د خالده وه ده عوه ت کران.

شێخ مه حه مه د خالد پێ ی گوتبوون: «من بۆیه بانگی ئێوه م کردووه تا هه موومان پێکه وه بچینه لای مه لا مسته فا بۆ نه هێشتنی ئه و ناخۆشی و عاجزیه ی له نێواندا هه یه، چونکه ناکرێ ئه و کێشه یه له نێوان ئێمه و ئێوه دا که خاڵو خاڵۆزاین هه روا بمێنێته وه، له وێ حمه د ئاغاو فاخریش بانگ ده که ین، هه موومان پێکه وه داده نیشین، بۆ ئه وه ی ناخۆشیه که له وه وزیاتر ته شه نه نه کات چونکه ئه گه ر ناخۆشی له نێوانماندا بمێنێ هه موو لایه کمان زه ره رمه ند ده بین هێشتا هه ر خه ریکی قسه کردن بوون، که هێزێکی زۆری بارزانیه کان به سه رپه رشتی (حه لکه ی دۆڵه مه رێ) که مه لا مسته فا ناردبووی له گه ڵ هێزه که ی شێخ محه مه د خالد ده وری دیوه خانه یان گرت. شێخ محه مه د خالد به ره شیدی کوری حمه د ئاغای گوتبوو:« ئێوه له گه ڵ (حه لکه) ده رون و پاشان منیش دێم».

به مجۆره شێخ .حه مه د خالد سیناریۆی پیلانه که ی بۆ مه لا مسته فا جێ به جێ کردو ئه وانه ی که بۆ ده عوه ت بانگ کرابوون، به ده ست به سه ری ره وانه ی به ندیخانه ی رایات کران.

شیاوی گوتنه خه لۆ برادۆستی که له گه ڵ سه عید له کوشتنی حه مه ره ؤوف دا به شدار بوو له ده ره وه ی دیوه خانه به چه که وه وه ستابوو

ئه ویشیان گرت و چه كیان كردو له گه ڵ ئه واندا راپێچی زیندانیان كرد له هه مان كاتیشدا بۆ جارێكی دیكه حه مه د ئاغاو فاخرو جه وهه ریش كه ماڵیان له ناوچه ی باڵه ك بوو گیرانه وه و ره وانه ی زیندانی خه لان كران، سه عیدی بكوژی حمه ره ؤوف جیاده كه نه وه و ره وانه ی به ندیخانه ی خه لان ـ ی ده كه ن كه باوكی و هه ردوو براكه ی و فاخرو جه وهه ریش له وێ بوون.

ئه ڵقه ی سناریۆیه كه به وه كۆتایی هات كه پاش ماوه یه كی تر چه ند خزمێكی تری حه مه د ئاغایان گرت و ره وانه ی به ندیخانه یان كردن.

تا مانگی ته مموزی ١٩٧٢، ماڵ و منداڵی به ندكراوه كان ده چوونه لای پیاوه كانیان، به ڵام دواتر (فاخرو سه عیدو خه لۆ برادۆستی) بێ سه رو شوێن كران و هه ر له مانگی ته مموزی ١٩٧٢ ـ ه وه تاكو ئه مرۆشی له گه ڵدا بێت هیچ زانیاریه ك ده رباره ی ئه و سێ كه سه نی یه و نازانرێ چۆن شوێن بزركراون و چۆن له ناوبراون؟.

حه مه د ئاغاو جه وهه ری كوڕی له ١٩٧٣ وه تاكو ساڵی ١٩٧٥ له خه لان بوون، ئه گه ر چی ده ست به سه ر بوون، وه ك جه وهه ر له یادداشته كانی دا ئاماژه ی بۆ ده كا ده یتوانی رابكا، به ڵام ئه و كاره یان نه كرد.

حه مه د ئاغاو كوره كانی تری دوای ئاش به تاڵی شۆرش له ئازاری ١٩٧٥ دا له رۆژی ٢٢\٢٣/٣/١٩٧٥ قه تلو عام كران و له رۆژی ٢/ نیسانی/١٩٧٥ دا ته رمه كانیان دۆزرانه وه.

* له راستیدا سه عیدو خه لۆ برادۆستی، هه ردوای گرتنیان له مێرگه سۆر، كه س چاوی پێ نه كه وتنه وه و دوای ته مموزی ١٩٧٢ ش ، هیچ هه واڵێكیان نه ما.

٣

شەڕی هەندرێن و ڕۆڵی فاخیرو
چەند ڕاست کردنەوەیەك

سه ره تا

چیای هه ندرێن یه کێکه له چیا، هه ره به رزو گه وره کانی کوردستانی عێراق، کۆنترۆڵی به سه ر ناوچه یه کی فراواندا هه یه، ناوچه ی سۆران و باڵه کایه تی و دۆڵی خانه قاو دۆڵی ئاکۆیان به یه ك ده به ستێته وه، تابڵۆی چیایه کی سه خت و پرده وه نه و دارستانی چڕو پڕی تێدایه، ره نگه به سه دان دۆڵی تێدا بێ، به لام به راورد له گه ڵ چیاکانی تردا، زۆر وشك و برینگه، به تایبه تی دامێن و ناوه راسته که ی، له به ر ئه وه ی له شورشی ئه یلول دا، چه قی شۆرش و پایته ختی مه لا مسته فای بارزان له ناوچه ی باڵه کایه تی بوو، چیای هه ندرێن پارسه نگ و ته رازووی هێز بوو له نێوان هێزه کانی شۆرش و هێزه کانی حکومه تی عێراقه وه، چونکه گرتن و وه ده رنانی هێزی پێشمه رگه له چیای هه ندرێن دا، به مانای دروست کردنی مه ترسی بوو له سه ر باره گاکانی بارزانی و باره گاکانی حزبی شیوعی عێراق که له ژێر سێبه ری چیاکه دا بوون.

بۆیه حکومه تی عێراق هه ر له ساڵی ١٩٦٥ــ ه وه، مرخی خۆی له و چیایه خۆش کردبوو، له هه ر ده رفه ت و بۆنه یه ك ده گه را بۆ ئه وه ی له ته ك چیای زۆزك له گه ڵ چیای کۆره ك دا،که به درێژایی شۆرشی ئه یلول و شۆرشی نوێ ی گه له که مان له بن ده ستی هێزه کانی حکومه ت دا بوو،، سێ کۆچکه یه کی سروشتی ــ سه ربازی دروست بکات و کۆنترۆڵ به سه ر هه موناوچه که دا بکا، (سۆران و باڵه کایه تی و دۆڵی خانه قا) به هۆی هه ندرێن ــ ه وه، (برادۆست و مێرگه سۆرو بارزان) له رێگای زۆزك و دوڵی ئالانه و دۆڵی بله و خه لیفان به هۆی کۆره كــ ه وه، که له هه مان کاتدا به زه قی ده روانێته حه وزی رواندز و شاده ماری رێگای هاملتون. گرتنی هه ندرێن بۆ حکومه تی عێراق، به سه رکه وتنێکی سه ربازی و سیاسی گه وره له قه له م ده درا، چونکه له رووێکه وه باره گاکانی بارزانی پێ له ق ده بوو و ده که وتنه ژێر ره حمه تی گولله و تۆپ بارانی ئاسانی هێزه کانی حکومه ت و ماوه ی نێوان حکومه ت و سه رکردایه تی شۆرشی بۆ هه ر گفتوگۆیه کی تر

دورتر ده کرده وه و داخوازیه کانیشی که متر ده بونه وه.
ره نگه بۆ چاندنی تۆی ی دووبه ره کیش له نێوان پارتی و حزبی شیوعیدا ده رفه تێکی باش بوو بێت، هه روه کو له دوای گرتنیشدا ده رکه وت، که چۆن په یوه ندی حزبی شیوعی و سه رکردایه تی بارزانی تووشی حاڵه تێکی ته ماوی بوو.
گه وره یی شه ری هه ندرێن هه ر له وه دا نه بوو، که وای له حکومه تی مه رکه زی کرد، ده ستی گفتوگۆ بو سه رکردایه تی شۆرش درێژ بکات، به ڵکو زێدی له دایك بوون و گه شه سه ندن و په ره سه ندنی تواناو ئیمکانیه تی چه ندین سه رکرده ی مه یدانی بوو، که دواتر رۆڵی گه وره و کاریگه ریان گێرا له ناو بزافی رزگاریخوازی گه لی کوردا.
شه ری هه ندرێن زۆری له سه ر نوسراوه، هه ر وه ك چۆن زۆر لایه نی تاریکی رووناك کراوه ته وه، زۆر لایه نیشی به تاریکی ماوه ته وه تاکو ئێستا به وردی له سه ری نه نوسراوه.
رۆڵی حزبی شیوعی به شێوه یه کی گشتی و سه رکرده و کادیرو عه سکه ریه کانی به شێوه یه کی تایبه تی مافی خۆی نه دراوه تێ پێویسته حزبی شیوعی جارێکی دیکه مێژووی شه ری هه ندرێن بنوسێته وه، بۆ ئه وه ی ئه و لایه نه تاریك و هه ڵه مێژووییانه راست بکرێنه وه.
ره نگه له هه موو که سێك که زیاتر مافی خورا بێت و باسی رۆڵی وه ك پێویست نه کرابێ، ناو ناتۆریشی بۆ دروست کرابێ، فاخر مێرگه سۆری بێ،چونکه فاخر وه ك سه رکرده ی راسته وخۆی هێرشه کان و دارشتنی پلانی شه ره که له گه ڵ هاورێکانیدا رۆڵی سه ره کی هه بوو.
هه ر ئه و رۆڵه ش بوو، فاخری زیاتر وه ك سه رکرده یه کی عه سکه ری بوێرو دڵسۆز بۆ شۆرش ناساندو ته نانه ت رۆژنامه ی (طریق الشعب) له دوو ژماره ی یه ك له دوای یه کدا دوای شه ره که ، فاخری به پاڵه وانی شه ری هه ندرێن له قه ڵه م داو کردی به سومبلی ئازایه تی و نمونه ی پێشمه رگه ی شیوعی.

چۆن حکومەتی عیراق چیای هەندرێنی گرت؟

پێش شەڕی هەندرێن، هاتوچۆلە نێوان حکومەت و سەرکردایەتی شۆڕش دا هەبوو، حکومەتی عیراق خەڵکی دەنارده لای بارزانی بۆ ئەوەی گفتوگۆ بکات، یەکێك لەو وەفدانەی کەهاتنە ناوچەی باڵەك لە (اکرم حامد الجاف، عەقید مجید ملا علی، زید احمد عثمان المحامی، شفیق احمد «ناسراو بەشفیق لاین» واحمد کمال قادر) پێك هاتبوو.

سەرەتا بە بڕیاری بارزانی، پێشمەرگەو کادیرەکانی حزبی شیوعی تەنها پێشوازیان لێ کردن، بەلام بۆیان نەبوو باسی هیچ شتێکیان لەگەڵدا بکەن، دواتر ئاشکرا بوو کەوەفدەکە بۆ گفتوگۆکردن لەگەڵ بارزانی دا هاتوون، چونکە عبدالسلام و عبداللطیف الدراجی زۆر نەبوو بەکەوتنە خوارەوەی فڕۆکە کوژرابوون و عبدالرحمن عارف ببوو بەسەرۆکی عیراق.

وەکو حاڵەتێکیش کە ئەو کاتە باوبوو، هەر کە حکومەتێك دەگۆڕا دەرگای گفتوگۆی لەبەردەم شۆڕشدا دەکردەوە، لەو ڕوانگەشەوە حکومەتی عبدالرحمن دەستی گفتوگۆی بۆ شۆڕش درێژ کردوو ئەو وەفدانەی دەنارده لای بارزانی.

وەفدەکە سێ ڕۆژ لای مەلا مستەفای بارزانی مایەوە، پێشمەرگەکانی هەندرێن بەشی زۆری بۆ پشوودان هاتبونە خوارەوە، سوودیان لەو دەرفەتە وەرگرت کەوەفدی حکومەت خەریکی گفتوگۆیە، تەنها (١٢) پێشمەرگە بە سەرکردایەتی مام صدیق کاولۆکی لە سەنگەرەکان مابونەوە، ئەو ژمارە کەمە بۆ چیایەکی گەورەو سەختی وەك هەندرێن و لەبەرامبەر پلانێکی ژێراو ژێری حکومەت دا، لەڕووی هێزو مەعنەویاتەوە، هەرگیز بەراورد ناکرێ.

لەهەمان کاتیشدا (ملازم ریاض) کە ئەفسەرێکی عەرەب و کادیرێکی سەربازی حزبی شیوعی بوو لە ١٩٦٦/٥/١ دا ژنی دەهێنا، زۆربەی کادیرە عەسکەری وپێشمەرگە شیوعیەکان، کەمەسئولیەتی پاراستنی چیای هەندرێن ـ یان لەئەستۆدا بوو، هاتبونە خوارەوە بۆ بەشداری کردن لەئاهەنگی بووك گواستنەوەی هاورێکەیان. چونکە پشتیان بەوەقایم بوو، کەبارزانی لە حاڵەتی گفتوگۆدایە لەگەڵ حکومەتی مەرکەزی دا.

لیوای چواری سه ر به فرقه ی(٢)، که ئه وکات له رواندز بوو له گه ڵ جاشه کان، ئه و ده رفه ته یان به هه ل زانی بۆ ئه وه ی له ژێر په رده ی گفتوگۆدا، پلانی گرتنی هه ندرێن جێ به جێ بکه ن.

له به ره به یانی ٢\٣/٥/١٩٦٦دا، هێرشی حکومه ت ده ستی پێ کردوو تاسه عات چواری ئێواره، زۆربه ی چیای هه ندرێن گیرا، ته نها (که پکه موو) نه بێ که ئه و کاته نه که وته به ر ده ستی هێزه کانی حکومه ت. گرتنی هه ندرێن له لایه ن هێزه کانی حکومه ت، گورزێکی کوشنده بوو له حزبی شیوعی به تایبه تی و شۆرش به شێوه یه کی گشتی که وت.. ده رفه تێکی باشیش بوو، بۆ کولاندنه وه ی برینی کۆنی ناکۆکی نێوان بارزانی و فاخر مێرگه سوری، بۆیه پارتی حزبی شیوعی به وه تاوانبار کرد که له کاتی هاتنی وه فدی حکومه ت بۆ باله ك ژێر به ژێر له گه ڵیان دا رێککه وتون و چیای هه ندرێن ـیان پێ فرۆشتوون، له هه مان کاتدا فاخریان به وه تاوانبار کرد، که هه ندرێنی به «ده هه زار» دینارو چه ند پارچه چه کێك فرۆشتوه. ئه و قسانه مقۆ مقۆی زۆر لای شیوعیه کان دروست کردوو له نێو خۆشیاندا هه وڵی ئه وه یان دا که ئه و لاسه نگیه راست بکه نه وه. گرتنی هه ندرێن سه رکردایه تی شۆرشی تووشی ره ش بینی کرد، ته نانه ت ئیدریس بارزانی که ئه و کاته که سی دووه می شۆرش بوو، له سه ردانێکی دا بۆ ناو شیوعیه کان له ناوچه ی به رسرین دا، به کۆمه ڵێك کادیری شیوعی گوتبوو: «بۆ واتان کردوو.. هه ندرێنـتان فرۆشت» و له وباوه ره شدا بوو که ئیتر هێز نی یه بتوانی چیاکه رزگار بکاته وه، پاش خۆ قایم کردنی هێزه کانی حکومه ت له سه نگه ره نوێ یه کانیاندا. به ڵام سه رکرده سه ربازیه کانی ئه و ساکه ی حزبی شیوعی، له گه ڵیشیاندا فاخر مێرگه سوری، به ڵێنیان دابوو، له ده رفه تێکی نزیکدا هه موو هه ندرێن ئازاد بکه نه وه. ده رۆژ .. هێزه کانی حکومه ت سه نگه ر به ندیان ده کردو شوێنه کانیان قایم ده کرد، له به رامبه ردا حزبی شیوعی خۆی ته یار ده کرد بۆ ئه وه ی دژه هێرش بکات و هێزه کانی حکومه ت وه ده ربنێن.

«خۆ ئاماده کردن»

رزگارکردنی چیای هه ندرێن کارێکی ئاسان نه بوو، نه ك ته نها له رووی لۆجیستی، به ڵکو له رووی ده رونیشه وه، بۆیه پێویست بوو

بەر لەهەر دژە هێرشێك دا، زەمینە بۆ ئەوە خۆش بكرێ كەلە بەرامبەر ئەو شكستە گەورەدا، سەركەوتنێكی گەورە بە دەست بهێنرێ.

جاشە زێبارییەكان و ڕێكانییەكان پێشرەولی هێزەكانی حكومەت بوون لە چیای هەندرێن، زێبارییەكانیش بە شەڕ كەروو، ئازاو چاونەترس ناسراون.

بۆ هێزی پێشمەرگە بەتایبەتی ئەو سەركردایەتیە مەیدانیەی كەبۆ چۆنیەتی پلان دارشتن و ڕزگاركردنی چیای هەندرێن لەلایەن حزبی شیوعیەوە پێك هاتبوو، مانەوەی جاشە زێبارییەكان لەسەنگەرەكانی پێشەوەی چیای هەندرێن، بەربەستێكی ئاسان نەبوو، ڕەنگە بۆ ڕووبەڕوو بونەوەش ئاستەنگی زۆریان دروست دەكرد، بۆیە سەركردایەتی مەیدانی بۆ ڕزگاركردنی شەڕی هەندرێن، داوای لە بارزانی كرد لە ڕێگای «فارس باوە»وە كە ئەوساكە ئامر هێزی دەشتی هەولێر بوو، گورز لەخاو خێزانی ئەو زێباری و ڕێكانیانە بوەشێنی، بۆ ئەوەی بەرەكانیان بەجێ بێلن و بگەڕێنەوە ناو ماڵ و منداڵی خۆیان.بەراستیش ئەو پلانە سەری گرت، (فارس باوە) بڕیاری مەلا مستەفای جێ بەجێ كرد، ماڵ و مناڵی زێبارییەكان گوشاریان بۆ پیاوە شەڕكەرەكانیان هێناو ئەوانیش بۆ بەرپرسە گەورەكانیان . دوای (٤٨) سەعات لەلێدانی ماڵ و منداڵی جاشە زێبارییەكان، سەنگەرەكانیان تەسلیم بەسەربازەكانی لیوای چوار كردو هەندرێن—نیان بەجێ هێشت.

كارێكی تر كە پێویست بوو حزبی شیوعی بیكات، وەرگرتنی زانیاری ڕۆژانە بوو سەبارەت بەوەزعی ناوخۆیی ئەو سوپایەی كەلە هەندرێن دا بوو، جوولەی ڕوژانەی، كاتەكانی ئینزارو كاتی تحلل لە ئینزارو.. تد.

سەركردایەتی مەیدانی توانی لەڕێگای چەند ئەفسەرو دەرەجەداری شیوعی ئەو زانیاریانە بەدەست بێنێ و كاتی ئینزارو خۆ گۆڕین، بزانێ كەلە نێوان (٤,٣٠—٥,٣٠)ی ئێوارەیە.

هەروەها لە ڕووی دەرونیشەوە، سەركردە مەیدانیەكان هەمیشە سەردانی پێشمەرگەكانیان دەكردو روحیەتی بەرخودان و بەرگری و

گیان فیدایان له جه سته و گیانیان دا مکوّم و پته وتر ده کردن، هه روه ها ئه و تۆمه تانه ی که خرانه پالْ حزبی شیوعی گوایه هه ندرێنی فرۆشتوه، زیاتر هانی سه رکرادیه تیه مه یدانیه که ی ده دا به تایبه تی کمال نعمان ثابت و فاخر مێرگه سوری، بۆ ئه وه ی خێرایی به نه خشه و پلانه که یان بده ن و زوو ئه و مقۆ مقۆو قسانه ره ش بکه نه وه، که رۆژبه رۆژ ده هات زیاتر بلاو ده بوه وه و ئازاری کادیره عه سکه ریه کانی حزبی شیوعی ده دا..

هه روه ها له هه مان کاتدا.. ئاگاداری مه لا مسته فای بارزانی سه رکرده ی هێزی پێشمه رگه ی کوردستان و ئیدریس ـ ی کوڕی که که سی دووه م بوو کرانه وه و له وردو درشتی پلانه که و سه عاتی سفر ئاگادارکرانه وه.

به مجۆره دوای (١٠) رۆژ له شکانی هێزه کانی پێشمه رگه له به ری هه ندرێن دا، هه موو پێداویستیه لۆجیستی و مه یدانی و ده روونی و ....تد، ئاماده کران بۆ رزگارکردنه وه ی هه ندرێن.

سه عاتی سفرو زه بری کوشنده و رزگارکردنی هه ندرێن

سه رکردایه تی مه یدانی شه ڕی هه ندرێن له «کمال نعمان ثابت، فاخر مێرگه سۆری، ملازم خدر، ملازم عبدالرحمن وعه ریف یونس» پێکهاتبوو.

ملازم عبدالرحمن و عه ریف یونس له ده سته ی هێرش بوون و هه ر یه که سه رپه رشتی لقێکی ده کرد. سه عاتی سفر چواری ئێواره ی رۆژی ١٩٩٦/٥/١٢ دانا بۆ ده ست پێ کردنی هێرش به م شێوه یه ی خواره وه:

هێزه کان ببوون به دوو لقی فیدایی.

به لی یه که م:

(٦٠) پێشمه رگه بوون، له که پکه موو، به سه رکردایه تی عه ریف یونس... هێرشه که وه ك نه خشه ی بۆ کێشرابوو له که پکه موو ده ستی پێ کرد، بۆ شکاندنی هێله کانی به رگری و ره بیه قایمه کانی پێشه وه.

ئه و (٦٠) پێشمه رگه یه به سه ر چه ند په لێك دابه ش کرابوون که هه موویان شیوعی بوون له وانه(زرار ده رگه له یی، سعید حمد ئاغا مێرگه سۆری، مام صدیق کاولۆکی و مام الیاس رواندوزی و... تد).

له به ر ئه وه ی ئه و هێله زۆر گرنگ بوو، سه رکه وتنی، یانی پاکردنه وه ی چیای هه ندرێن، بۆیه سه رکردایه تی مه یدانی وه ك كاك عه تا تاڵه بانی له یادداشته ده ستنووسه که ی ده ڵێ:«پێویستی به وه هه بوو که سه رکرده یه کی فاخیر سه رپه رشتی بکات، که سیشمان له فاخیر مێرگه سۆری فاخیر تر نه دۆزی یه وه بۆ ئه م کاره».

بۆیه له که پکه موو.. راسته وخۆ سه رپه رشتی ئه و به ره یه ی ده کرد، به تایبه تی شه هید بوونی عه ریف یونس، له سه ره تای هێرشه که دا، وای کرد که له هه مان کاتدا لێپرسراوێتی ئه و لقه شی بکه وێته ئه ستۆ.

بوونی فاخیر مێرگه سۆری له گه ڵ لقه که ی عه ریف یونس دا، جگه له وه ی له رووی مه عنه وی یه وه، گروتینێکی ده دایه ده ستی هێرش به ره کان، له هه مان کاتدا موتربه کردنی به که سێکی شاره زاو

سه رکرده یه کی عه سکه ری ئه گه ره کانی شکان و دروست بوونی کون و که له به ر له ریزی هێرش به ره کان که متر ده کاته وه .

ماموّستا بهاء الدین نوری ، کاك مسته فا چاوره ش که ئه وکاته پێشمه رگه ی ملازم عبد الرحمن بوو ، کمال شاکر له گه ڵ سعید حمه د ئاغا بوو ، جگه له چه ندین که سایه تی تر، شاهێدی بۆ رۆڵی فاخیر ده ده ن و ده ڵێن به راستی توانی هه م جێگای عه ریف یونس بگرێته وه و هه م له رێگای جیهازی لاسلکی ده ستیه وه ، راسته وخۆ و هه میشه په یوه ندی به مسته فا بارزانی و ئیدریس هه بێت و له هه موو گۆرانکاری و سه رکه وتنه کان ئاگاداریان بکاته وه و په یوه ندیشی به هێڵی دووه می شه ره که نه بری که به سه رکردایه تی ملازم عبد الرحمن بوو .

په لی دووه م :

به سه رۆکایه تی ملازم عبد الرحمن (عه ره ب بوو)، ئه ویش یه کێك بوو له سه رکرده شیوعیه ناوداره کانی بواری عه سکه ری، له شه ره کانی ئه شکه وتی شه هیدان و حسن به گ و سه ری به ردی و کۆره ك رۆڵی به رچاوی هه بوو ، وه ك له نه خشه که بۆی دانرابوو ، پێویست بوو هه ردوای ئه وه ی لقه که ی عه ریف یونس هێرش بکاو هێله کان بشکێنێ ئه ویش ده ست پێ بکات . ئه وانه ی که له و لقه دا بوون ده ڵێن : ئه گه رچی ملازم عبد الرحمن توانی پلانه که ١٠٠٪ جێ به جێ بکات ، به لام ئه گه ر هات و هه ندێك گۆرانکاری تێدا کردبایه، ره نگه ژماره ی دیله کان له چه ند سه د تێ په ری کردبایه .

پێویستیشه بگوترێ هه ردوای ده ست پێ کردنی هێرشه کان ، تۆپ و هاونه کانی شۆرش به خه ستی ره بیه کانی بۆردوومان کرد که ده ورێکی گرنگ و کاریگه ریان بینی له شکاندنی هێزه کانی حکومه ت .

به م جۆره پلانه که ١٠٠٪ سه ری گرت و ئامانجه کانی پێکان و تا (گۆره سه عات) له هێزه کانی حکومه ت پاك کرایه وه .

ئایا هێزه کانی پارتی به شداری شه ره که یان کرد ؟

به شداری کردن ، یان به شداری نه کردنی هێزه کانی پارتی له شه ری هه ندرێن دا ، له کاتی خۆشی دا مقۆمقۆ و بگره و به رده یه کی زۆری

په یدا کرد ، بوه هۆی ئه وه ی په یوه ندی حزبی شیوعی و پارتی تووشی ساردی بکات ، حزبی شیوعی رزگارکردنی چیای هه ندرێن به داستانی قاره مانێتی و سه رکه وتنی ئیراده ی پێشمه رگه کانی داده نێ .

تاکو ئێستاش ئه ده بیاتی حزبی شیوعی به ده سکه وت و داستانێکی گه وره ی تێکۆشان و خه باتی خۆی له قه له م ده دا .

که چی ئه وه ی ئه ده بیاتی پارتی یه ... سه رکه وتنی هه ندرێن بۆ حیکمه ت و ئازایه تی بارزانی و پێشمه رگه کانی ده گه ڕێنێته وه .

به ڵام ئایا به راستی هێزه کانی پارتی چ رۆلیان هه بووه له و شه ره دا؟؟

مه لا مسته فا بارزانی ، سه رکرده ی شۆڕش و هێزی پێشمه رگه ی کوردستان بوو ، ئیدریس ـ یش که سی دووه م بوو ، بۆیه له چۆنیه تی به رێوه چوون و ئه نجامدانی شه ڕی هه ندرێن ئاگادار ده کرانه وه ، به ڵام بۆ مێژوو نه بارزانی و نه ئیدریس له سه رکردایه تی مه یدانی شه ره که نه بوون . پلانی شه ره که شیان دانه ڕشتبوو ، به ڵکو پلانه که له لایه ن کمال نعمان و فاخر دانرابوو ، هه ر ئه وانیش جێ به جێ یان کرد رێنیه موریس ، له کتێبه که یدا (کردستان او الموت) ته ئکید له سه ر ئه و مه سه له یه ده کاته وه پلانه که شی هه روه ك له سه ره وه ی نوسراوه (مخطط معركة (هندرين) في ١٢ اذار ١٩٦٦ من المخططات الاصلية لرئيس البيشمرگه «فاخر محمد») وه ك یادگار له کتێبه که یدا بڵاو کردۆته وه . (بروانه به ڵگه نامه کان) .

کاك عزت سلێمان به گ ... که که سایه تیه کی ناسراوه و خه ڵکی ده رگه له یه و زۆر شاره زای چیای هه ندرێنه ، به موڵکی خۆشی ده زانێ ئه وکاته ش عزه ت زیاتر له حزبی شیوعی نزیك بوو نه ك له پارتی ، چه ند که سێك له خزم و دۆست و نزیکه کانی و خه ڵکی ده رگه له وه ك هێزێك کۆکرده وه و به شداریان له شه ره که کرد . چونکه عزت سلێمان به گ ده یویست له وشه ره دا ناوێك بۆخۆی بخاته پاڵ ناوبانگه که ی بۆیه به راستی هێزه که ی عزت ، وه ك پارتی به شداری له شه ره که دا نه کرد، حه قیشه کاك عزت دان به و حه قیقه ته بنێ ، چونکه هه موو ئه و که سانه ی که چاومان پێ که وتن ، به مجۆره باسی رۆڵی کاك عزه ت ـ یان کرد ،له یادداشت و نووسینه کانی دیکه شدا ئه وانه ی بڵاوکراونه ته وه ، یان بڵاونه بونه ته وه ، نه ناوی کادیرێکی سه ربازی و

نەلێپرسراوێکی پارتی ـمان بەرچاو کەوت کەلە شەڕەکەدا بەشداری کردبێ ، بۆیە نازانین چۆن دەکرێ ئەم شەڕە گەورە، مێژووەکەی بەم شێوەیە بنوسرێتەوە ، کە هەندێ کەس دەیانەوێ رووی مێژوویی وراستیەکەی بگۆڕن ! ؟

ئامانجە عەسکەریەکان

پاككردنەوەی زۆربەی زۆری شاخی هەندرێن ، چەند ئامانج و ئەنجامی عەسکەری بەدواوە بوو :

١ ـ دوور خستنەوەی مەترسی لەسەر بارەگاکانی مەکتەبی سیاسی ، مەکتەبی عەسکەری و بارەگای بارزانی و بارەگای حزبی شیوعی لە ناوچەی باڵەك .

٢ ـ تێکشکاندنی خەونی سەربازی ، چەند سەرکردەیەکی عەسکەری عیراق کە دەیانوت دەتوانین شۆرش بەچەك لەناوببەین .

٣ ـ گەڕانەوەی متمانەو باوەڕیی و (رد اعتبار) بۆ شیوعیەکان کەخەریك بوو ، تۆمەتەکان لەناوخۆشیان لێیان ببێتە راستی .

٤ ـ بەدیارکەوتنی تواناو زیرەکی و لێهاتوویی کادیرە عەسکەریەکانی دەرچووی ئەکادیمای عەسکەری عیراقی .

٥ ـ بەدیار کەوتنی زیاتری دەوری فاخر مێرگەسوری و ناولێنانی بەقارەمانی شەڕی هەندرێن .

٦ ـ تێکشکاندنی تەواوی لیوای چواری سەربەفرقەی دوو .

٧ ـ کوژرانی دەیان سەربازو بەدیل گرتنی دەیانی تر .

٨ ـ ناچارکردنی حکومەتی عبدالرحمن عارف بۆ بیرکردنەوە لە چارەسەری سیاسی و دەست درێژکردن بۆ سەرکردایەتی شۆرش بۆ ئەنجامدانی گفتوگۆ کە ئەنجامەکەی بەیانی ٢٩ ـی حوزەیرانی ١٩٦٦ بوو .

دەسکەوتەکانی شەڕەکە

ئەگەرچی راوبۆچونی جیاجیا هەیە سەبارەت بەدەسکەوتەکانی شەڕی هەندرێن ، بەڵام گومانی تێدانییە کەشەڕەکە دەسکەوتێکی زۆری هەبوو .

لەچەندین سەرچاوەی جیاجیاوە ، توانیم دەسکەوتەکان کۆبکەمەوە ، پاش بەراورد لەگەڵ یادداشتە دەستنوسەکەی کاك

عه تا تاڵه بانی ، ده توانم بڵێم ، که بریتی بوون له مانه ی خواره وه :
(چوار تۆپی قورس ، ٧ هاوه نی ١٠٥ ملم ، نزیکه ی ٢٠ تۆپی ٨٢ ملم ، ٨ ره شاشی جۆری فیکه رس ، ٨ ره شاشی برین ، ١٥ کلاشینکۆف به ئه مری بارزانی دابه ش کران به سه ر پێشمه رگه کان دا ، دووسه ندوقی ره شاش سترلینگ واته (٢٤) دانه ، ١٩ جیهازی لاسلکی ژماره ٩ ، ٥٢ جیهازی لاسلکی روسی ١٠٥ جهازی مجسس جوی، هه زاران به تانی و شتی تر) .
ته نها که سێك که به پێچه وانه ی هه موو رایه کانی تر باسی ده سکه وته کان ده کات ماموٚستا بهاء الدین نوری ـ یه ، له یادداشته کانیدا که له ساڵی ١٩٩٢دا له چاپی داوه و له چاوپێکه وتنێکی تایبه تیدا ده ڵێ :
(ئێمه له شه ری هه ندرێن چه کێکی که ممان گرت ، سێ چوار غه داره ی ئیسترلنیگ و چه ند پارچه یه کی تر...) .
وا پێ ده چێ ده سکه وته کانی شه ری هه ندرێن گۆبه ندی زۆری نابێته وه ، له ناوخودی کادیرو عه سکه ریه کانی حزبی شیوعی له لایه ك و له نێوان حزبی شیوعی و پارتی له لایه کی دیکه وه .
هه ندێ له سه رکرده کان و کادیره کانی حزب له وباوه ره دابوون که هه موو ده سکه وته کانی شه ری هه ندرێن ده بێ بدرێته حزبی شیوعی که چی ژماره یه کی تر له و رایه دابوون که پێویسته چه که قورسه کان ته سلیم به سه رکردایه تی شۆرش بکرێنه وه ، که چی عه تا تاڵه بانی ده ڵێ به لیستێکی تایبه تی هه موو چه ك و ده سکه وته گه وره کانمان ته سلیم به بارزانی کرده وه .

بۆچی چیای هه ندرێن هه مووی رزگار نه کرا ؟

پاش ئه وه ی لقه که ی شه هید عه ریف یونس به سه رکردایه تی فاخر مێرگه سۆری هێزه کانی حکومه تی شکاندو هێڵه کانی به رگری و ئه و ره بیانه ی بۆی دانرابوون گیران و رزگار کران و هێزه کانی حکومه ت ده ستی به هه ڵاتن کرد هێزه که ی ملازم عبد الرحمن ـ یش به شه که ی خۆی له پلانه که ته واو کردو تا (گۆره سه عات) هه مووی پاك کرایه وه.
فاخیر مێرگه سوری که جیهازێکی لاسلکی پێشکه وتووی لابوو ، کاتی خۆی مه لا مسته فا پێ ی دابوو ، به به رده وامی له گه ڵ

مه لامسته فاو ئیدریس قسه ی ده کرد ، دیاره زۆر هه وڵی داوه که باوه ڕ به بارزانی بێنێ هێزه کانی پێشره وی بکه ن و هه مووچیاکه ئازادبکه ن تا ده گه نه حامیه ی رواندز .

به ڵام بارزانی ئه وکاره ی به مجازه فه داناوه و له وباوه ڕه دا بووه که پێویسته سه رکه وتنه که بپارێزرێ و له (گۆره سه عات) زیاتر پێشره وی نه کرێ .

دیاره فاخیر مێرگه سوری ، له که ش و هه وای سه رکه وتندا ویستویه تی بره و به پێشره وی هێزه کانی بدا ، بۆیه وه ك کاك عه تا تاله بانی بۆی گێرامه وه ، په نای بردۆته به ر ئه و بۆئه وه ی قسه له گه ڵ بارزانی بکات و قه ناعه تی پێ بکات ، به ڵام دیاره بارزانی قه ناعه تی به عه تا تاڵه بانی ـ یش نه کردووه هه ر له سه ر ئه وره ئیه بووه که پێویسته له (گۆره سه عات) هێزه کان بوه ستێنرێ .

به مجۆره فاخیر مێرگه سۆری بریاری بارزانی جێ به جێ کردووه هێزه کان له وه زیاتر پێشره ویان نه کرد .

ئه و په یوه ندی یه توندو تۆڵه ی فاخیر له گه ڵ بارزانی و ئیدریس دا ، به زۆر له سه ری که وت ، خه تی راستره وی (یه مینی) حزب که وته دژایه تی فاخیرو به وه تاوانباری کرد که ، هه ر له وڕۆژه وه خه ت و په یوه ندی له گه ڵ بارزانی و ئیدریس دا په یدا کرد .

ده ره نجام

زۆر که س ده یانه وێ ته م و مژبخه نه سه رده وری فاخیر مێرگه سوری ، یان ده وری به لاوه کی له قه ڵه م بده ن ، به ڵام ئه و یادداشت و ده ست نوسانه ی که بینیمان یان له چاوپێکه وتنه تایبه تیه کانماندا له گه ڵ ئه و که سایه تی و پێشمه رگانه ی که راسته وخۆ له شه ری هه ندرێن به شدارییان کردووه . به یه کێ له سه رکرده کانی ئه وشه ره ی ده زانن . هه موو هه ڵسوکه وت و رواڵه ته کان و رۆژانی شه ره کانیش به ڵگه ی حاشا هه ڵنه گرن، . که فاخیر ئه ندامی سه رکردایه تی مه یدانی و سه رکرده ی هێرشی به ره ی (که پکه موو) بوو ، ته نانه ت له کاتی پێویستدا به ناوی بارزانی و ئیدریس بروسکه ی بۆ هێزه کان لێ داوه ، یه کێك له وانه (حاجی بێ رۆخی) بوو ، که به ناوی بارزانی بروسکه ی بۆ لێداوه ،

هه روه ها کاك عزت سلیمان به گ ـ یش له کتێبه که یدا نامه یه کی فاخیر مێرگه سۆری له و بابه ته بڵاو کردۆته وه .

سه رچاوه کان

١) بیری نوێ، ژماره (٦) (٣٤٥) ساڵی (١٤) حوزه یرانی ١٩٨٦

٢) مذكرات بهاءالدين نوري/ الطبعة الاولى تشرين الثاني ١٩٩٢

٣) له چاوپێکه وتنێکمان له گه ڵ بهاءالدين نوري هاوینی/١٩٩٦

٤) چاوپێکه وتنێکمان له گه ڵ كمال شاكر/ هاوینی ١٩٩٦

٥) ده ست نوسه که ی عه تا تاڵه بانی به زمانی عه ره بی

٤

بۆچی فاخیر مێرگەسۆری لەگەڵ عبیداللە بارزانی رای نەکرد ؟

V7

ـ کاتێك که فاخیر میرگه سوری ده ست به سه ربوو به رله وه ی بێ سه رو شوێن بێت ده یتوانی رابکات و خۆی بگه یێنێته به غدا هه موو ئه و به ڵگانه ی که له بن ده ستی ته ئکید له سه ر ئه وه ده که نه وه ، که کاتێ فاخیر میرگه سوری له ساڵی ١٩٧١ له دیلمان ـ ی باڵه پیاندا له لایه ن مه لا مسته فای بارزانی ده ست به سه ر بوو ده یتوانی له گه ڵ عبید الله بارزانی کوری مه لا مسته فا خۆی رزگار بکات و عبید الله له پرسه ی شه هیدانی بنه ماڵه ی مێرگه سۆریدا به م شێوه یه باسی په یوه ندی خۆی و فاخیری کرد که چۆن هه وڵی له گه ڵ داوه ، دیلمان به جێ بێڵن و خۆیان بگه یێننه به غدا :

(پێش ئه وه ی خۆم له ده ستی باوکم قوتار بکه م ، (.......) هاته لام و پێ ی وتم : ئه گه ر خۆت رزگار نه که ی ئه وامه لا مسته فای باوکت ، تۆ و فاخیر ده کوژێت ، منیش کاغه زێکم بۆ فاخیر نوسی و بڕیاری مه لامسته فاو نیازه که یم بۆروون کرده وه) .

عبید الله ئه وقسانه ی له دانیشتنێك دا کردوه که زۆربه ی ئه وکه سانه ی له وێدا بون و ماون و له ژیان دان

عبید الله له قسه کانیدا به رده وام ده بێت و ده ڵێ :

(فاخیر له وه ڵامدا زۆر به توندی پێشنیاری راکردن و خۆرزگار کردن و گه رانه وه بۆ به غدا ره ت کرده وه و ئه م بیرۆکه ی لاپه سه ند نه بوو) عبید الله زۆر به راشکاوی له دانیشتنه که دا؛ وتبووی فاخیر بۆی نوسیبوم باجاشایه تی پیرۆزی خۆت بێت و بۆ دڵوپێك خوێن ناپارێمه وه عبید الله له هه مان دانیشتندا وتبوی :

(کاغه زی دووه مم بۆناردو داوام لێ کرد که خۆی رزگار بکات به ڵام دیسان پێشنیاره که ی منی په سه ند نه کردوو به م شێوه یه وه ڵامی دامه وه :

من پیاوێکی خه باتگێرم و ده مه وێت تابمێنم خزمه تی میله ته که م بکه م و مێژووی ژیان و خه باتی خۆم ره ش ناکه م) .

وا پێ ده چێ عبید الله بارزانی له بڕیاری باوکی دڵنیا بێت و بۆیه پلانی راکردنی دارشتبوو و چۆنیه تی راکردنه که ی خۆی به م شێوه یه ده گێرێته وه :

(ئه وشه وه ی که ویستیان من ببه ن بۆ کوشتن ، (.......) ی

پاسەوانەکەم هاتە لام و وتی ئەم شەو دەتکوژن ، بۆیە ناچار بووم بۆ دێ ی (گوندە ژوور) رابکەم و لە کۆلیتەکانی مەڕومالاتی ماڵی (.....) خۆم حەشاربدەم ، لەوێش دیسان نامەیەکی ترم بۆ فاخیر نوسی و داوام لێ کرد رابکات و بێتە لام بۆ دەربازکردن بۆ ئەوەی پێکەوە بڕۆین بەتایبەتی کە هەموو مەسەلەکانم بۆ خۆ دەربازکردن تەرتیب کردبوو ، بەڵام بەداخەوە پاش سێ رۆژ چاوەڕوانی هیچ وەڵامی نەبوو .

هەروەها عبید الله وتبوی بە هەرشێوەیەك بێت خۆم گەیاندە بارزانو و سەعیدی برای فاخیرم بینی کە دوای تۆڵە کردنەوەلە بکوژانی (جمیل)ی براکەی رای کردبوو بۆ بارزان و لەوێ چوبوە لای شێخ عوسمان کوڕی شێخ ئەحمەدی بارزانو ، بۆ ئەوەی کەس دەستی نەگاتێ ، زۆر داواشم لە سعید کرد کە لەگەڵدا بێت بۆ بەغدا بەڵام پێ ی وتم : (کاك فاخیر کاغەزی بۆ نوسیوم کە نابێت بڕۆم بۆناو حکومەت) .

سەرەرای زۆر گوتن و داوا کردنێکی زۆر نەمتوانی سەعید ئاغا بێنمەسەر رێ و لەگەڵدا بێت .

***

دوای راکردنی عبید الله ، مەلا مستەفا بۆماوەی ١٥ رۆژ فاخیری ئازاد کردو ، هاتە ماڵەوە بەڵام جارێکی دیکەش گرتیەوە ئیتر ئەوەدوا گیران و بزرکردنی فاخیر مێرگەسوری بوو ، سەرەرای ئەوەی کە ئەمە هەڵوێستی فاخیر مێرگەسوری بوو بە هیچ شێوەیەك قبوڵی نەکردوە بچێتە باوەشی حکومەتەوە بەڵام سەرکردایەتی بارزانی هەمیشە ترسی ئەوەی هەبوو کە فاخر لە دەستیان رابکات بۆیە لەکاتی زیندان و دەست بەسەریدا لەژێر چاودێریەکی توندابوو، جمیل محۆی سەرۆکی حزبی دیموقراطی لوبنانی لە یادداشتنامەکەیدا کە لەزیندانەکانی بارزانی لەژێر ناونیشانی (مذکرات داخل سجون الثورة الکردیة) نوسیویەتی و دەڵێ:

(کاتی منیان گواستەوە بۆ بەندیخانەی خەلان ، هێزێکی زۆریان لەو گوندە دانابوو و چوار دەوری زیندانەکەیان پێ گرتبوو ، بۆ

ئەوەی رێ لەوەبگرن ، نەوەك لەلایەن هەوادارو دۆستانی لەزیندانی خەلان ئازاد بکرێ ئەگەر چی ئەو رۆژەی منیان گواستەوە زیندانی خەلان ئەویان لەو زیندانە لابرد بوو نازانم بۆ کوێیان بردبوو .، هەندێك دەڵێن بۆ زیندانی رایاتو هەندێکیش بۆ ئێران) .

* کوردستانی نوێ پێنج شەممە ٢٣/٢/١٩٩٥ ژمارە ٩٢٤ جێگر مێرگە سوری

فاخروحکومەتی بەغدا

فاخر ئه‌و سه‌رده‌مه‌ی که‌شیوعی بوو، هێشتا گه‌نج بوو، له‌ ساڵی (١٩٥٨_١٩٦٣) ئه‌و بواره‌ی بۆ نه‌ره‌خسا که‌ فه‌رمانبه‌ری گه‌وره‌و ده‌سه‌ڵاتدار بناسێ، ته‌نها سه‌رکرده‌کانی حزبی شیوعی ده‌ناسێ، بۆیه‌ تاکو ده‌رچوونی به‌یاننامه‌ی ئازاری ساڵی ١٩٧٠ ته‌نها له‌ناو شۆڕشدا زۆرناسراوبوو به‌لام دوای ده‌رچوونی به‌یاننامه‌که‌ له‌به‌غدا سه‌عدون غیدان و ناظم گزاری ناسی که‌دووکه‌سایه‌تی به‌هێزی حزبی به‌عس بوون، له‌سلێمانیش شکری الحدیثي که‌ پارێزگاری سلێمانی بوو، طه‌ الشکرچی سه‌ر کرده‌یه‌کی عه‌سکه‌ری ناسراو بوو احمد عبدالقادر نه‌قشبه‌ندی ناسی، حکومه‌تی مه‌رکه‌زی وای پێ باش بوو که‌ فاخر مێرگه‌سۆری ببێته‌ ئامر حه‌ره‌س حدود، ده‌ست نیشان کردنی مێرگه‌سۆری بۆ ئه‌م مه‌سئولیه‌ ته‌ره‌نگه‌ دوو مه‌رامی له‌دواوه‌ بووبێ: یه‌که‌میان: ده‌یانزانی ناخۆشی له‌گه‌ڵ بارزانی دا هه‌بووه‌، ره‌نگه‌ مرخی خۆیان بۆ ئه‌وه‌ خۆش کردبێ که‌ به‌و رێگایه‌ ده‌توانن تۆوی دوو به‌ره‌کی له‌نێوانیان دا بروێنن.، دووه‌میشیان: به‌لاي خۆياندا راى بكێشن،

به‌لام ئایا راسته‌ فاخر په‌یوه‌ندی له‌گه‌ڵ حکومه‌تدا دروست کردبوو؟ نۆکه‌ری پیاوی حکومه‌ت بوو؟ بۆیه‌ ماڵی بارزانی کوشتیان؟! نکوڵی له‌وه‌ ناکرێ که‌ فاخر تا کوژرانیشی هه‌ر خه‌ریکی په‌ت په‌تێن بوو له‌ناو حزبی شیوعیدا له‌ سه‌کۆیه‌که‌وه‌ بازی ده‌دایه‌ سه‌کۆیه‌کی تر، دواتریش وازی له‌حزبی شیوعی هێناو بوو به‌ پارتی، له‌ ناو پارتیشدا ئۆقره‌ی نه‌ده‌گرت حه‌زی به‌وه‌ ده‌کرد زیاتر به‌ره‌و چه‌پی ببا، به‌لام ئه‌وانه‌ی که‌ له‌فاخره‌وه‌ نزیکن ده‌ڵێن: هه‌رگیز ئه‌م رارایی و په‌ت په‌تێنه‌ی فاخر له‌سه‌ر حسابی باوه‌ڕی به‌کوردایه‌تی و خه‌باتی شۆڕشگێری نه‌بوو، راسته‌ بۆ مێژووی خه‌بات و تێکۆشانی خۆی به‌پێوه‌ری حزبایه‌تی ئه‌وکات ئه‌و ره‌وشته‌ی فاخر کارێکی باش نه‌بوو، باجێکی قورسیشی له‌ئاکامی ئه‌و په‌ت په‌تێنه‌دا، به‌لام به‌خائین و جاسوس له‌ قه‌له‌م دانی له‌لایه‌ن بنه‌ماڵه‌ی بارزانی پێویستی به‌ هه‌ڵوه‌سته‌یه‌کی قووڵ و له‌سه‌ر خۆ هه‌یه‌، پاساوی کوشتنیشی هه‌ر له‌به‌ر ئه‌و هۆیه‌ مه‌سه‌له‌یه‌کی

وائاسان و سه رپێ ی نیه ، چونکه فاخر کادرێکی پێشکه وتووی حزبی شیوعی بوو ، لێپرسراوی چه ندین هێزی پێشمه رگه ی کردوه و دواتریش ئه ندامی لیژنه ی مه رکه زی پارتی بوو تا دوا رۆژی ژیانیشی هیچ به لگه یه ك بلاو نه کراوه ته وه فاخر به جاسوس و نۆکه ری حکومه ت تاوانبار بکات ، فاخر دوای به یاننامه ی ئازار خاوه ن بیرو بۆچوونێکی نوێ بوو بۆ چۆنێتی ئیداره کردنی کوردستان ، گۆڕینی پارتی بۆ حزبێکی پێشکه وتن خواز، دوور خستنه وه ی له ئێران و له کاریگه رێتی شاو ساواك . هه ر بۆیه ش له لایه ن ئێرانی یه کانه وه خۆشه ویست نه بوو ، به مجۆره پاراستن که به شێك بوو له ساواك رۆژ به رۆژ رقی له فاخر ئه ستوور تر ده بوو ، فاخر ته نها نه بووه نێچیری یه ك پیلان و رق و تۆله ، به لکو له زۆر لاوه گه مارو درابوو ، دواتریش له به رده م پیلانه کانی پاراستن خۆی نه گرت ، بۆیه ئه گه ر له به ر جاسووسی و خائینی ئیعدام کرابێ پێویست بوو له سه ر سه رکردایه تی بارزانی به یاننامه یه ك، روونکردنه وه یه ك یان هه واڵێك به به لگه وه بلاو بکاته وه ئه و کاتیش که س ره حمی به فاخر نه ده کردو ئه و هه راو هوریایه ی له دوای خۆی به جێ نه ده هێشت و کوشتنیشی نه ده بووه مۆرێکی ره ش به نێو چه وانی بارزانی و هه ردوو کوره که یه وه (ئیدریس و مه سعود). ته نها قسه یه ك که تاکو ئێستا سه باره ت به کوشتنی فاخر له لایه ن پارتی و بنه ماڵه ی بارزانیه وه گوترابێ ، ئه و دیمانه ته له فزیۆنیه بوو که له (١٩٩٥/٢/٤\٣) ته له فزیۆنی گولان له گه ڵ فرانسۆ حه ریری کردی سه باره ت به و قسه یه ی که گوایه فاخر ده ستی له گه ڵ حکومه ت هه بووه ، به و مانایه گوتی: «له کاتی گفتوگۆ له گه ڵ رژێمدا من و فاخر چووین بۆ به غدا، جه لال تاڵه بانی ئه وکاته له گه ڵ رژێم بوو ، فاخر هه وڵی دا جه لال تاڵه بانی بێنێنیته وه ناو شۆڕش ، جه لال تاڵه بانی به منی گوت که گه رایته وه لای بارزانی پێ ی رابگه یه نه که وا فاخر مێرگه سووری ده ستی له گه ڵ رژێم تێکه ڵ کردووه ». فره نسۆ له قسه کانیدا هه ر به و مانایه گوتی: «من زۆر پرسیارم له خۆم کرد ده بێ جه لال بۆ وابڵێ ، دوای ئه وه ی بۆم ده رکه وت که خه لکی سلێمانی و که رکوك زۆر ته ئیدی فاخریان ده کرد له گه ڵ ئه وه شدا به بارزانیم راگه یاند ، که جه لالیش هاته وه پێ ی گوتم به بارزانیت راگه یاند من گوتم «نه ء»، هه ر بۆ ئه وه ش وام پێ گوت تا

خۆی بە بارزانی بڵێ دوایی کە چوینە لای بارزانی، هەمان قسەی لای بارزانی دووبارە کردەوە». لە وەڵامی ئەو قسەیەی فەرەنسۆ مامجەلال لە دانیشتنێکیدا لەگەڵ بنەماڵەی مێرگەسۆری و خزمانی شێروانیدا لە ڕۆژی ٩/٢/١٩٩٥ لە کۆیە، قسەکانی فرەنسۆ بە درۆ دەخاتەوە و گوتی* :

ـ بنەماڵەی ئاشبەتاڵ بێ وەفایی و ناجوامێریان بەرامبەر بە برایانی شێروانیان کردووە، ئەگینا دە بووایە هەر لەبەر خاتری شەهید (حوسێن) کە لە سەر بارزان شەهید بوو، ئەوەیان بۆ حەمەد ئاغا حساب بکردبا، کە ئەو هەموو خزمەتەی کرد لە شۆڕشی یەکەم، لە کۆماری مهاباد.

شەهید فاخیر چی بۆ نەکردبوون لە سلێمانی و کەرکوک و ئەو ناوچانە؟.

ـ شەهید فاخیر وەکو کێوێك بوو لە سەر دڵیان، پێ یان ناخۆشبوو پیاوێکی زیرەك و عاقڵ و ئازای وەکو ئەو هەڵکەوێ، ئەوانە بۆ کورد فەوتاندن دروست بوونە و وەکو سەرەتانێکن لەلەشی میللەتی کورد.

بە ڕاستی ئەو بنەماڵەیە لە هەر شتێك بن تێکی دەدەن، شۆڕشی کوردیان لە ساڵی ١٩٧٥ تێكداو کۆتایی یەکەیان بەوە هێنا، حەمەد ئاغا و کوڕانیان قەتل و عام کرد لە جیاتی ئەوەی خەڵاتیان بکەن.

سەبارەت بە ڕووداوی کوشتنی شەهید فاخیر مێرگەسوری وتی:

قسەکانی فەرەنسۆ حەریری درۆیەکی شاخدارە چونکە دژایەتی شەهید فاخیر لە ساڵی ١٩٥٨ـەوە دەستی پێکرد، ئەوکاتە ئێمە لەگەڵ بارزانی لە یەك حزبدا بووین، لە هەراکەی لۆلان کە چوونە سەر عەشیرەتی برادۆست بارزانی ئەو شتەی بۆ شەهید فاخیر هەڵبەست کە گوایە گوللەی لە ئەو داوە و لە سەر ئەوە لەگەڵ حزبی شیوعی کردی بە هەڵلا.

دواتر لەبەر ئەوەی شەهید فاخیر پیاوێکی قارەمان بوو ناچاربوون ڕایکێشنەوە ناو شۆڕش چونکە وەزعیان خراپ بوو لە سلێمانی تەنانەت ناردبوویان بۆ شەڕی ئێمە تا هەر لایەکمان لەناو

* کوردستانی نوێ، ژمارە ٩١١، ١٩٩٥/٢/١٠

بچێ بە حسابی ئەوان قازانجیانە. هاتنەوەی ئێمە لە ساڵی ١٩٧٠ بەهۆی شەهید فاخیرەوە بوو ،ئەو نەبا، بە کەس باوەڕم نەبوو بێمەوە، کاتی خۆی لە چۆمان لەگەڵ شەهید فاخیر بەیەکەوە بووین هەمیشە پێم دەگووت کە ئاگات لە خۆت بێت (ئەوە برایەکتیان کوشت ئەم جارە نۆرەی تۆیە).

ئەگەر فاخیر لەگەڵ حکومەت دەستی هەبا دانە دەنیشت ملی خۆی بخاتە بەر شیری ئەوان ئەسلەن زاتیان نەدەکرد بیگرن پاشان بۆچی نەیان داوە دادگای شۆڕش خۆیان باش دەزانن فاخیر کورد پەروەرو شۆڕشگێڕبوو

وە هەروەها سەبارەت بەوەی کەئایا فاخر دەستی لەگەڵ حکومە-تدا پەیدا کردبوو گوتی:* «ئەوەندەی من ئاگام لێ بێت شەهید فاخر، نەك دەستی لەگەڵ حکومەت تێکەڵاو نەکردبوو، بەڵکو دژی حکومەت بوو، تاڕادەیەکیش لەبن کاریگەرێتی حزبی شیوعی عیراقیدا بوو، بیروڕای حزبی شیوعیش ئەو سەردەمە ئەوە نەبوو کە لەگەڵ حکومەتی عیراقی دەست تێکەڵاو بکەن. شەهید فاخر نۆکەر یان پیاوی حکومەتی عیراق بووبێ، ئەوە هیچ بنەمایەکی نییە، ئەویش وەك هەموو بەرپرسێك ئەوەندەی پەیوەندی بە حکومەت هەبوو، کەئەوسا حکومەت لەگەڵ کورد هەیبوو،» بۆیە کوشتنی فاخرو قەتلو عام کردنی بنەماڵەکەی بەوشێوازەی کە بنە-ماڵەی بارزانی پاساوی بۆ دێنێتەوە کارێکی بەدەر لەهەموو عورف و پاساو نەریتێکەوە تاکو ئێستاش جگە لەخۆیان کەس ئافەرینی بۆ نەکردوون تەنانەت ئەو کەسانەی لەشۆڕشی ئەیلولدا کاربەدە-ست بوون بەکارێکی دڕندەو جینایەتێکی گەورەی دەزانن.

ڕەنگە ئەگەفاخر پیاوی حکومەت بوایە ژیانی بەمجۆرە کۆتایی پێ نەدەهات، بەتایبەتی کە دەرفەتی زۆری لەبەردەم دابوو لە سەر دەمی دەست بەسەریدا رابکات و خۆبگەیەنێتە ناو حکومەت و پلەو پایەی بەرزی بدرێتێ بەڵام هەموو ئەو کەسانەی کە چاوپێکەوتنم لەگەڵ کردوون ئەو تۆمەتەی بنەماڵەی بارزانی

* چاوپێکەوتنێکی تایبەت ١٩٩٧/٤/٦ـ سلێمانی

رەت دەکەنەوە، لە راستیشدا کوشتنی فاخرو باوك و براکانی لە زنجیرەی ئەو کارە تیرۆریست و شەرەنگێزانەی بنەماڵەی بارزانی دادەنرێت کە نەك هەر تەنها دەرحەق بەوان ئەنجامیان داوە بەڵکو دژی هەموو نیشتمانپەروەرو کوردی دڵسۆزو بنەماڵەو عەشیرەتەکانی کوردستان کردوویانە تاکو ئێستاش لەسەری بەردەوام بوون و خۆی گەیاندۆتە ئاقاری خۆفرۆشی و کورد فرۆشی و نیشتمان فرۆشی لە پێناوی مانەوەیاندا.

نامەیەکی گرنگی فاخیر مێرگەسوری

فاخر مێرگه سۆری

شه هیدی شۆرشگێری بێگه رد

فاخیر مێرگه سۆری زۆر ناسراوه، به ڵام بۆ ئه و گه نجانه ی که له گه ڵ ڕووداوه كانی پێش ساڵی ١٩٧٥ نه ژیاون ئه م چه ند دێڕه یان بۆ له ڕۆژنامه ی (الغد) دا بڵاو ده كه ینه وه.

كوڕی حمه د مێرگه سۆری سه رۆكی یه كێك له عه شیره ته كانی بارزانه و یه كێكه له گه وره ترین سه ركرده كانی بزافه یه ك له دوایيه-كانی بارزان دژ به حكومه ته كانی عیراق .. له گه ڵ شۆڕشگێڕه كانی دیكه له ساڵی ١٩٤٥دا كشانه وه بۆ یه كێتی سۆڤیه ت، دوای هه ره س هێنانی بزافی بارزانی یه كان له و ساڵه دا. له دوای شۆڕشی ١٤ ی ته مموز له ساڵی ١٩٥٨ دا گه ڕایه وه عیراق.

له و ماوه یه دا فاخر هه روه كو هه موو منداڵه بارزانیه كانی تر وبراكانی له ڕۆڵه كانی گه لی كورد دا، ده ربه ده ربووه، دووچاری مه ینه تی بووه.

هه ر له منداڵی یه وه چووه ته ریزی حزبی شیوعی عیراق، زۆر ئازاو به جه رگ بوو، هه میشه به چاوێكی سووك ته ماشای حوكمی پاشایه تی له عیراقدا ده كرد، هه ر له به ر ئه وه چه ندین جار زیندانی كراوه، هه روه ك چۆن له و نامه یه یدا كه بڵاوی ده كه ینه وه ئاماژه ی بۆ ده كا.

فاخر ڕۆڵێكی به رچاوی بینیوه له سه ركوتكردنی بزووتنه وه یاخیه كه ی ره شید لۆلان ـ ی دواكه وتوو له ساڵی ١٩٥٨ـ ١٩٥٩دا، دواتر چووه ریزی بزووتنه وه ی چه كداری كورد، بووه ته یه كێك له سه ركرده ناسراوه كانی، كه (قیاده ی مه ركه زی) حزبی شیوعی عیراق هاته كایه وه، خۆی و باوكی له هه واداره نزیكه كانی بوون، به ڵام حه زی كرد له ریزه كانی پارتی دیموكراتی كوردستان دا كار

بکات. لەگەڵ ئەو گۆڕانەی کەبەسەر شۆڕشدا هات، فاخرو براکانی وخزمەکانی لەشۆڕش دوورخرانەوە.

دوای ئیمزاکردنی ڕێککەوتنی ٦ی ئازاری ١٩٧٥ لەنێوان صدام تکریتی و شای لابراودا ،حوکمی ئیعدامان بەسەردا جێ بە جێ کردن.

دیکیۆمینتێك بەدەستوخەتی خۆی

ئەو مەینەتی و دەردەسەرییەی بەسەر گەلی کورددا هاتوون، ئەوەندە گەورەن، هەموو لایەنەکانی ژیان و میراتەکەی گرتووتەوەو ڕەنگ ورووی خۆی بەسەردا جێ هێشتون، ڕووبەڕووبونەوە چۆن بێت دەست مایەش لەو سەرچاوەدەگرێ، لەم ڕوانگەوە مێژووی ئەو گەلە قارەمانە تۆمار کراوە، بۆ گیانی قارەمانێتی لەسەر ئاستی تاکەکەسی و وکۆمەڵدا لەناویاندا سەری هەڵداوە، تاوای لێ هاتووە چیاکانی کوردستان بوونەتە سومبلی عاشقانی سەربەخۆیی لەو ناوچەیەی جیهان دا ، کەتاکو ئێستاش بوەتە گۆڕەپانی چاوبزکێی هێرش بەرەکان لە هەموو کون و قوژبنێکدا.

لەدوو توێی ئەم تۆمارەدا وێنەی ڕەنگاورەنگی قارەمانی نەمر فاخیر مێرگەسۆری و باوکی و براکانی لەئاسۆدا بەدیار دەکەوت، فاخیر خۆی لایەنێکی ئەو وێنەیە دەکێشێ و ئێمەش لایەنەکی دیکەی، کەخۆمان لەگەڵیدا ژیاوین ودەیخەینە سەر لایەنەکەی تری:

فاخیر دەیتوانی بژی... بەڵام مردنی لاگە ورەتر بوو، بەمجۆرە قارەمانانە ، ئەو سەرکردە کۆتایی بەژیانی خۆی و بنەماڵەکەی هێنا ، بۆ ئەوەی مێژووی گەلەکەی مۆرکی خیانەت و سازش و پاشەکشەی پێوەنەبێ.. لەگەڵ ڕەمەی ڕەوتی پەیوەندییە خێڵەکیەکانی نێوکۆمەڵی کوردەواریدا، کە تاکو ئێستاش هەر ماوە، فاخیر خۆی لەبەرامبەر (خەیار)ێکی گران دەبینیەوە: یان بەدەستی کوردەوە بمرێ، یان لەگەڵ فاشیە ڕەگەز پەرستەکانی دوژمنانی کورد بژی، خەیاری سێیەمیشی لەبەردەمدا نەبوو، لە ژێر ڕۆشنایی بارودۆخی ئەوکات:

یاخی بوون لە بەرامبەر سەرکردایەتی دواکەوتوو، کە تەئیدی تەواوی هەبوو، تەنها مانای ئەوەی دە بەخشی کە خەنجەری لە پشتی گەلەکەی دەداو خەباتی رزگاریخوازانەی پارچە پارچە دەکرد، لە کاتێکدا کە دوژمن خۆی بۆ شەڕێکی یەکلاکەرەوە ئامادە دەکرد. فاخروبنەماڵەکەی خۆیان لە نێوان دووتای تەرازوودا دۆزی یەوە، لەگەڵ هاوڕێ و هەڤاڵەکانی ڕێگای شۆڕش قسەیان کرد، لەو دوو ڕێگایەدا، بە شەرەفترین ڕێگایان هەڵبژارد، بەڵام دەیانزانی لە هەمان کاتدا دەکەونە بەر لێشاوی تۆمەتی درۆ بۆ حەلال کردنی خوێنەکانیان لەلایەن ئەو لێپرسراوانەدا.

لەکاتێکدا ئەم دیکیۆمێنتە بڵاو دەکەینەوە ،کە بریتی یە لە نامەیەکیدا بۆ یەکێ لە دڵسۆزەکانی ـپێویستە ئەوەش بەبیر خەڵك بێنینەوە، ئێمەش لەگەڵ هەموو ئەو کەسانەی کە دوارۆژی کوردستانیان لامە بەستە، ئاکامەکانی ئەو خەیارەی فاخر لەبەرچاو بگرین.

ئەگەرهات و جۆرە غەدرێکی پێوە دیارە، ئەوا ناتوانین پاکانەی بۆبکەین، وەئەگەر ئەو کارەی فاخرو براکانی وباوکە پیرو منداڵەکانیان کردیان کارێکی راست بوو، ئەوا پێویستە بەلایەنی کەمەوە سنووری تەکتیك و بەربەستەکانی وەلانێین و مجامەلەکردن لەبیر بکەین، بۆ ئەوەی وەفا و دڵسۆزی بەرامبەریان بنوێنین

یادەکانیان بگرینە ئەستۆ بۆ ئەوەی لەبیر نەکرێن.. بۆچی نابێ وابکەین.. ئەوان نموونەی کوردستان و وێنەی مێژووی خوێناویەکەی گەلەکەیانن.

دەقی نامەکە بەزمانی کوردی

حاجی ئۆمەران
١٩٧١/٦/٨

برای خۆشەویست ...... ی بەڕێز

دوای سڵاو و راستگۆیی

نامە جوانەکەتم بەدەست گەیشت، کە پڕ بوو لە گەورەترین و ناسکترین هەستی خۆشەویستی، سوپاسی هەستی بەرزت دەکەم، هیوادارم خوای گەورە لە هەموو ناخۆشی یەک بتپارێزێ. برام: ژیان تێکۆشانە، رێگای تێکۆشانیش بێ کەندو کۆسپە نابێت، پڕیەتی لە ناخۆشی و دەردەسەری، بەلام هیچ هێزێك وبەربەستێك ناتوانێ لە بەردەم بڕیارو توانای دڵسۆزو تێکۆشەران بوەستێ، لە پێناو کێشەی گەل و نەتەوەکەیاندا.

ئەوەی کە تووشم هاتووەو رووبەرووم بووەتەوە، شتێکی نوێ نی یە، مێژووی شۆڕش و میللەتان گەنجینەیەکە بۆ چەندین نموونەی لەو بابەتانەی کە تووشم هاتوون، بەلام سەرکەوتن هەر بۆ راستی و دڵسۆزی دەبێ، ئەگەر ئەمڕۆش نەبێ ئەوا بەیانی.

برام: لە ساڵی ١٩٥٠دا، چومە ناو گەمەی ململانێ ی سیاسی، چەند جارێ تووشی زیندان و گرتن و راوەدونانی پیاوانی ئەمن و پۆلیس بوومەتەوە. چەندین جاریش دووچاری ناخۆشترین ساتەکانی هەژاریو پەژارەیی وترسناکی هاتووم، بەلام بڕیارو باوەڕ بە خۆبوونم هەولی دوژمنانی پەکخست. باوەڕ بکە رۆژێکی هێمنم لە ژیانی خۆمدا نەدیوە، بەپێچەوانەوە کێشەو سەر ئێشە هەمیشە لەتەکمدا ژیاون و نزیکترین وناپاکترین دۆستم بوون.

بەلام ئیرادەو دڵسۆزی خۆم بۆ گەل و شۆڕش وسەرکردایەتی یەکەی، لەو دۆستە بەهێزترە.

لە دانوستاندنەکانی ساڵی ١٩٦٤دا، لەگەلالەوە بۆ رانیە دووریان خستمەوە، بێ هیچ هۆیەك وپاساوێك.

لە دانوستاندنەکانی ساڵی (١٩٦٦)یشدا، لەدوای شەری هەندرێن بۆ ماوەی نۆ مانگ، بێ ئیش بووم و تەجمید کرام. وەلە ساڵی ١٩٦٧دا ،بۆ ماوەی حەوت مانگ تەجمید کرام، لە مانگی (١٠)ی ساڵی ١٩٦٧دا لە سەر بڕیاری سەرکردەی شۆڕش گەڕامەوە بۆ کاری سەربازی،

وه‌دوای ئه‌وه‌ی کۆنترۆڵی ته‌واوم به‌سه‌ر ناوچه‌ی به‌مۆدا کرد له‌
١٩٦٨ ،دیسان تا مانگی یه‌کی ساڵی ١٩٦٩ ته‌جمید کرامه‌وه‌، ئینجا
لێدانی کۆمپانیای نه‌وتـیان پێ سپاردم وکاره‌که‌م به‌ئه‌مانه‌ته‌وه‌ ئه‌ـ
ـنجام‌دا، دیسان له‌کار دووریان خستمه‌وه‌ تا مانگی چواری ١٩٦٩. له‌
١٩٦٩/٤/١٧دا سه‌رکرده‌ی شۆڕش ته‌کلیفی کردم هێرش بکه‌ینه‌ سه‌ـ
ـر قه‌ڵادزه‌و له‌ ١٩٦٩/٥/٢٢ رزگارمان کردو یه‌که‌م شاربوو که‌ وته‌ ژێر
کۆنترۆڵی شۆڕشه‌وه‌، له‌ ١٩٦٩/٤/١٢دا دوای شه‌هید بوونی قاره‌مان
عه‌زیز ئه‌تروشی، به‌ پیر هێزی خه‌باته‌وه‌ چووین، پاش به‌ـ
ـشداری یه‌کی کاریگه‌رمان له‌رزگارکردنه‌وه‌ی ئه‌و شوێن و گوندو
ناوچانه‌ی که‌هێزی خه‌بات له‌ده‌ستی دابوون، به‌پێ ی بڕیارێکی
سه‌رکرده‌ی شۆڕش بووم به‌ ئامر هێزی رزگاری، له‌کاتێکدا ئه‌و
مه‌سئولیه‌ته‌م وه‌رگرت که‌ باره‌گای هێز (سه‌رگه‌ڵو) له‌ژێر کۆنترۆڵی
هێزه‌کانی دژ به‌شۆڕش دا بوو، ژماره‌ی چه‌کداره‌کانی هێزی رزگاری
ته‌نها (٤٢٢) که‌س بوو، وه‌ته‌نها حه‌وت دێ ی له‌ژێر کۆنترۆڵدا بوو،
به‌ر له‌ کۆتایی شه‌ڕه‌کان، ژماره‌ی هێزی رزگاری گه‌یشته‌
(٣٠٠٠)که‌س، جگه‌ له‌وه‌ش هه‌موو ئه‌و شوێنانه‌ی که‌ له‌لایه‌ن هێزی
خه‌باته‌وه‌ له‌ ده‌ست درابوون، جارێکی دیکه‌ له‌لایه‌ن هێزی رزگاری و
چه‌ند هێزێکی تر ئازادکرانه‌وه‌، وه‌به‌م جۆره‌ش ناوچه‌ی کۆیسنجق،
خه‌ له‌کان، شوان، قه‌ڵاسێوکه‌، قه‌ره‌داغ و ئاڵتون کۆپری تا
ده‌گاته‌ قه‌زای کفری و که‌لار ئازاد کران. دوای به‌یاننامه‌ی ئازاریش،
بۆ هه‌موو لایه‌ك دیاره‌، ئه‌مجاره‌ش وه‌ك دانوستاندنه‌کانی رابردوو،
ده‌مبینی له‌ خزمه‌تی گه‌ل و حزبه‌که‌م دوور خراومه‌ته‌وه‌.

سه‌ره‌ڕای ئه‌وه‌ی که‌ تووشی هاتووم، کارناکاته‌ سه‌ر وه‌زعه‌که‌م و
ره‌وتی تێکۆشانم و باوه‌ڕم به‌کێشه‌ی گه‌له‌که‌م و سه‌رکردایه‌تی
شۆڕش، هه‌ر ده‌گه‌ڕێمه‌وه‌ بۆ کاره‌کانم، بۆ خزمه‌ت کردنی گه‌ـ
ـله‌که‌م، به‌فه‌خرو لێبوردویی و بێ گوێ‌دانه‌ رۆژانی رابردووی پڕ له‌
مه‌ینه‌ت و ده‌رده‌سه‌ری .. ویژدانم پاکه‌و ئاسووده‌یه‌.

هیوادارم وابیرنه‌که‌یته‌وه‌ که‌ قسه‌کانم پیاهه‌ڵدانه‌ به‌خۆم، به‌ڵکو
به‌پێویستم زانی له‌ هه‌ندێك راستی ئاگادارت بکه‌مه‌وه‌ بۆ ئه‌وه‌ی
دڵنیا بی.

هه‌ربژین وه‌ك برایه‌کی خۆشه‌ویست و کارامه‌.

برای هه‌میشه‌یت

فاخر

فاخر مه رگه سوری
شهيد النقاء الثوري *

فاخر مه رگه سوری غني عن التعريف. ولكن لفائدة قراء الغد من الشباب او الذين لم يواكبوا الاحداث التي سبقت عام ١٩٧٥ نقدم هذه السطور:

هو ابن حمه مه رگه سوری رئيس احدى العشائر البارزانية، واحد ابرز قادة الحركات الوطنية ضد الحكومات العراقية المتعاقبة، وقد انسحب مع غيره من الثوار الى الاتحاد السوفيتي عام ١٩٤٥** بعد فشل الحركة البارزانية في ذلك العام وعاد للعراق عام ١٩٥٨ بعد ثورة ١٤ تموز الوطنية.

وخلال ذلك ظل فاخر صبيا مشردا في العراق يعاني ماعاناه البارزانيون واخوانه وابناء الشعب الكردي الاخرون. فانضم في صباه الى صفوف الحزب الشيوعي العراقي واظهر شجاعة واستخفافا بارهاب الحكم الملكي فتعرض لاكثر من مرة للسجن كما يذكر في رسالته التي ننشرها هنا. ولعب فاخر دورا بارزا في قمع تمرد رشيد لولان الرجعي عام ١٩٥٨-١٩٥٩ وانضم الى صفوف الحركة الكردية المسلحة واصبح احد قادتها البارزين. وعندما انبثقت القيادة المركزية للحزب الشيوعي العراقي كان فاخر واكثر اخوانه ووالده من مؤيديها القريبين.

لكنه آثر العمل في صفوف الحزب الديمقراطي الكردستاني. وقد شاءت التقلبات التي مرت بها الحركة الكردية ان عزلت فاخر واخوانه واقاربه عن صفوف الثوره. ثم نفذ بهم حكم الموت اثناء الانسحاب الذي فرض على الحركة نتيجة اتفاقية ٦ اذار ١٩٧٥ بين صدام التكريتي والشاه المخلوع.

وثيقة بخط البطل

ان المصاعب التي مر بها الشعب الكردي كانت من الجسامة بحيث لونت كل شيء في حياته وتراثه، وعلى قدر التحدي يكون العطاء. ومن هنا كان تأريخ هذا الشعب وطيسا نضجت فيه روح البطولة على الصعيدين الفردي والجماعي. حتى غدت جبال كردستان رمزا لعشاق الحرية في منطقة من العالم كانت ولاتزال ميدانا لخيل الغزاة من كل

* الغد ٩ آذار ١٩٨١

** حه مه د ئاغای مێرگه سوری نه چۆته یه کێتی سۆڤیه ت

حدب وصوب .. وتتوسط هذا السجل الحافل بالمآثر الاسطورية صورة شفقية الالوان للبطل فاخر مرگسوری ووالده واخوانه.

سوف يرسم فاخر بنفسه جانبا من هذه الصوره ، لكننا نضيف ، وقد عايشناه جانبا اخر : هو حد النهاية البطولية التي اختارها القائد بنفسه ولاهله .. لقد فضل فاخر ان يموت ، وكان بمقدوره ان يعيش لئلا يلطخ تأريخ شعبه بلوثة خيانة ، او مساومة .. او تراجع.. ففي مجرى العلاقات العشائرية التي ظلت تسود المجتمع الكردي حتى العصر الحاضر، وجد فاخر امام خيار صعب : الموت بايدي كردية ، او الحياة مع الفاشيين العنصريين اعداء الشعب الكردي. ولم يكن لديه خيار ثالث امام الاوضاع القائمة آنذاك، فالتمرد على القيادات التقليدية مع التأييد الشامل الذي كانت تحضى به لم يكن ليفهم الا على انه طعنة في ظهر الشعب وتفتيت لنضاله التحرري في الوقت كان العدو يستعد فيه للمعركة الفاصلة.. وقد وازن فاخر واهله بين الخيارين واستشاروا اصدقاء المحنة ورفاق السلاح فأختاروا اشرف الطريقين ، مدركين في عين الوقت انهم سيكونون، رغم هذا القرار البطولي، موضع اتهامات باطلة تحاك لتبرير المسئولين عن دمائهم.

اننا اذ ننشر هذه الوثيقة ،وهي رسالة كتبها فاخر لاحد خلصائه نرى لزما علينا ان نذكر اننا نتحمل مع جميع الغيارى على مصير كردستان وعواقب ذلك الخيار.. فان كان في ذلك شيء من الحيف فنحن لا نبرأ من العهدة فيه ،وان كان ما فعله فاخر واخوته وابوهم الشيخ واطفالهم الذين قتلوا معهم جميعا هو الصواب فمن اقل ما يجب على الجميع ان يتجاوزوا عقبات التكتيك وفروض المجاملة ليؤكدوا وفائهم للابطال ، وان يتعهدوا ذكراهم لئلا يلفهم ستار النسيان .. وكيف لاوهم صفوة كردستان وخلاصة تأريخها الدامي؟

***

حاجي عمران

١٩٧١/٦/٨

اخي وعزيزي ..... المحترم

بعد التحية والصدق

استلمت رسالتكم الجميله التي كانت تحتوي ارق وانبل مشاعر الود

والمحبة تجاهي اشكر شعوركم النبيل وارجو من الله ان يحفظكم ويريحكم من كل مكروه.

اخي: الحياة كفاح، وطريق الكفاح وعر وشائك ومليئة بالصعاب والالام، ولكن ليس هناك قوة ومناعة تستطيع الوقوف امام جبروت وتصميم المخلصين والمكافحين من اجل قضية شعبهم وامتهم. وان ما تعرضت لها ليس بشيء جديد بل تأريخ الشعوب والثورات كنز من امثال ما تعرضت اليها، ولكن النصر هو حليف الصدق، والاخلاص عاجلا ام اجلا.

اخي: في ١٩٥٠ دخلت في معمعة الصراع السياسي، تعرضت عدة مرات للسجن، والاعتقال ولطاردة رجال الامن والبوليس، وتعرضت مرات عديدة لاصعب لحظات البؤس والفقر والمخاطر ولكن تصميمي وثقتي بنفسي جعل الاعداء ان يعجزوا بكل اساليبهم، ثق يا اخي بانني لم اتذكر يوما هادئا من حياتي، بل اصبحت المشاكل من اقرب المقربين الي وصديق دائم ولئيم، ولكن ارادتي واخلاصي للشعب والثوره وقيادتها اقوى من هذا الصديق....

في مفاوضات ١٩٦٤ تم ابعادي من گلاله الى رانيه لمدة ٣٦ يوما دون اي مبرر، في مفاوضات ١٩٦٦ بعد معركة هندرين تم تجميدي خلال ٩ اشهر دون عمل، وفي سنة ١٩٦٧ تم تجميدي خلال سبعة اشهر. ثم في شهر ١٩٦٧/١٠ عاودت عملي العسكري بناء على امر قائد الثورة. وبعد اعادة سيطرتي على منطقه بەمو في ١٩٦٨ جمد نشاطي من جديد الى شهر ١٩٦٩/١ . ثم تم تكليفي للقيام بضرب شركة النفط فنفذت الواجب بامانة. ثم تم عزلي عن العمل الى شهر ١٩٦٩/٤، في ١٩٦٩/٤/١٧ كلفني قائد الثورة ان نهاجم مدينة قلعة دزه وفي ١٩٦٩/٥/٢٢ تم تحرير قلعة دزه وكانت اول مدينة كردية تحت سيطرة الثورة ثم توجهنا الى هيز خبات، في ١٩٦٩/٤/١٢ لنجدة هيز خه بات بعد استشهاد البطل عزيز اتروشي، وبعد مساهمة فعالة في اعادة الاراضي والقرى والمواقع التي خسرها هيز خه بات.

صدر امر من قائد الثورة بتعيني آمر هيز رزگاري ،تسلمت مسؤوليتي الجديده حين كان مقر الهيز (سرگلو) تحت سيطره القوات المعادية للثورة، وكانت قوة هيز رزگارى ٤٤٢ مقاتل فقط وكان تحت

سيطرة الهيز سبعة قرى فقط ، ثم وصل تعداد قوة رزگاري ٣٠٠٠ مقاتل في اواخر القتال، بالاضافة الى تحرير جميع الاراضي التي فقدتها الثورة على يد هيز رزگارى وبعض قوات اخرى وبذلك تم تحرير منطقة كويسنجق ، خلكان، وشوان ، وقلاسيوكه وقرداغ من التون كوپرى الى قضاء كفرى وكلار.

وبعد بيان ١١ اذار معروف لدى الجميع ، وها تشاهدني اليوم كما كان في مفاوضات اخرى محروم من خدمة شعبي وحزبي ، ولكن كل ما تعرضت له لايؤثر على وضعي ومسيرتي وايماني بقضية شعبي وقيادة الثورة ، سوف اعود الى العمل واخدم شعبي بكل فخر ونكران ذات دون الاهتمام بماضي المليء بالمآسي والالام. ولكن ضميري مرتاح ونقي.

ارجو ان لاتتصور بانني امدح نفسي ، بل رأيت لزاما علي ان ازودكم ببعض الحقائق لكي تطمئن.

دمتم اخا بكل عز ومجد

اخوكم الابدي
فاخر

دیسان بەندیخانە

ئه‌گه‌ر هاتوو جه‌وهه‌ر ئاغا کوڕی حه‌مه‌دئاغا ، وه‌ك ڕوناکبیرێك و نوسه‌رێك ڕووداوه‌کانی بنه‌ماڵه‌ی خۆی له‌دوای ساڵی ۱۹۷۲ وه‌ تاقه‌تل و عام کردنیان یادداشتی نه‌کردبایه‌ زۆر لایه‌نی ئه‌م تاوانه‌ گه‌وره‌یه‌ ئاشکرا نه‌بونایه‌ . گرنگترینیان ئه‌و ده‌فته‌ره‌ بچوکه‌یه‌ که‌ سێ ڕۆژ به‌رله‌گولله‌باران کردنی جه‌وهه‌ر ئاغاو براکانی له‌به‌ندیخانه‌ نوسیویه‌تی و له‌دوای ئیعدام کردنی له‌گیرفانی مابووه‌وه‌، بنه‌ماڵه‌که‌یان لای خۆیان پاراستیویانه‌و یه‌ك دووکۆپیشی ناردراوه‌ته‌ ئه‌ولاو ئه‌ملاو بۆ ئه‌وه‌ی له‌فه‌وتان ڕزگاربێ ئه‌م به‌شه‌ی که‌له‌ژێر ناونیشانی دیسان به‌ندیخانه‌ نوسیویه‌تی . به‌ڵگه‌یه‌کی حه‌شا هه‌ڵ نه‌گره‌ له‌مه‌ڕ دواسێ ڕۆژی ژیانی جه‌وهه‌رو باوکی و هه‌ندێك له‌براکانی له‌به‌ندیخانه‌ی ڕایاتدا . بێ ئه‌وه‌ی هیچ ده‌ستکاری نوسینه‌کانی کاك جه‌وهه‌ر بکه‌ین له‌رووی ئیملاو نوسیندا به‌سه‌رهاتی ئه‌م سێ ڕۆژه‌ وه‌کو خۆی ده‌خه‌ینه‌ به‌رچاوی خوێنه‌رانه‌وه‌ .

دیسان به‌ندیخانه‌* :
۲۰ ئازار

ئه‌مرۆ کارۆخی کوڕم نه‌ساغ بوو ، بردم بۆ خه‌سته‌خانه‌ی (که‌وه‌رتێ) به‌ڵام سه‌یر ئه‌وه‌بوو خه‌سته‌خانه‌ چۆڵ و هۆڵ بوو . ده‌رگاکان داخرابوون . دوای پرسیار توشی برین پێچێك بوم — چوین بۆ ده‌رمان خانه‌ به‌ڵام به‌داخه‌وه‌ برین پێچ هیچی له‌هیچ ده‌رنه‌ده‌کردو واده‌رکه‌وت که‌ده‌بی به‌شه‌ر بگه‌ڕێته‌وه‌ زه‌مانی کۆن که‌مرۆڤ به‌بۆن شتی ئه‌دۆزیه‌وه‌ . برین پێچ که‌وته‌ بۆنکردنی ده‌رمانه‌کان منیش به‌چاوێکی بێزه‌وه‌ سه‌یرم ده‌کرد —

به‌هه‌ر حاڵ جۆره‌ ده‌رمانێکی شلی دۆزیه‌وه‌ به‌بۆن و گوتی لام وایه‌ ئه‌مه‌ باشه‌ بۆ (فتق) ، منیش گوتم ده‌ساقورمان به‌سه‌ر له‌وهه‌موو

* دیسان به‌ندیخانه‌ : ده‌قی نووسینه‌که‌ به‌خه‌تی جوهر میرگه‌ سۆری له‌گه‌ڵ دیکیۆمێنته‌کان و وێنه‌کاندا بڵاوکراوه‌ته‌وه‌ .

دکتۆرانه تۆمان بۆبمێنێ کە بەبۆن تشخیصی . نەخۆشی دەرمان دەکەن ، گوتم : براگیان زۆر زۆر سوپاس منیش خۆم بەبۆن کردن دەکەم بە دکتۆر ...

گەرامەوە بەبێ ئەوەی هیچ علاجێك بۆ ئەم منداڵە بکرێت ، وەلە ڕێگای گەرانەوەم توشی (حمه علی چوار کلاوی بووم) کە(پ.م)بوو لە بە تالیونی ٢ زۆزك سوارم کردو گوتم :

هاكاك حمه علی بۆ بێ چەکیت گوتی : جەبهەکان لەغوکران ، گوتم چیتر : گوتی ، دوێنێ علی خلیل کە ئامر هێزی تازەی باڵەکە بەئێمەی گوت : بابم شەر نەماو جەبهە نەما هەر کەس ئازادە بروات بۆ میری یان بروات بۆ ئێران .

وەحمەعلی گوتی منیش چەکەکەم تسلیم مەشجەب کردو گەرامەوە .

ئێمە گەیشتنە ئازادی مەحمود و نزاری براشم لەگەڵ دابون ، لەسەر ڕێگای خەلان خەلکێکی زۆر وەستابوو وەشێخی خەلان (شیخ عبد الله) و عبد القادری برایشی لەگەڵ دا وەستابوون منیش دابەزیم و جەماعەت بەپیرمەوە هاتن و گوتیان چاوت ڕۆن ... کاك فاخیرو جەماعەت بەرەلاکران . و ئێستا ئێمە دیمان بەسەیارە لێرەدا بەرەو رایات رەت بوون وەهەروەها گوتیان پێش نیوەرو هاتنە شوێن باوکیشت بردیان بۆ لای بارزانی ... گوتم خیرە انشاء الله بەلام دڵم نەپشکوت .

گەیشتمەوە خەلان سەیرم کرد ماڵی ئێمەو خەڵکی ئاوایی گشتیان چاوەروانی گەرانەوەی بەندیەکان دەکەن .

سیارەم وەستاندو چومە ماڵەوە توشی ژانە سەرهاتم . چاییکم خواردەوە .. بیرم لەوە دەکردەوە کەباوکم بەتەنهایەو نەساغیشە بۆیە بریارمدا هەر چۆن بێت بگەمە خزمەتی ئەگەر لە بەندیخانەش بێت .

وەیەکسەر محدودی عبدللە بەگم لەگەڵ خۆم برد ، چوم بۆ ئیدارەی بەندیخانەی خەلان و بەخالد ئاژەگەیم گوت کەتەلیفۆن بکات داخوا باوکم لەکوێیە . وەئێمە خەریکی تەلیفون بوین کە (کەریم سنجاری) وەدەرکەوت وادیاربوو هاتبووە شوێن من ... وەبەرلەوەی ئەو باس بکات من داوام لێ کرد کەدەمەوێ بچمە لای

باوکم ـ گوتی باشه به یه‌که‌وه ده‌چین .

ده‌وری سه‌عات ٥,٥ ئیواره سواری سیاره‌ی ئه‌وبوم . دیاربو گوتی با محمود نه‌یێت چونکه ته‌نها مسعود ئه‌مری کردوه تۆبێیت ، الحاجم کرد که محمودیش بێت ـ دیاربونه‌ده‌ویرا رێگا بدات بێت ، وه‌من زانیم بۆ حه‌پسه گه‌یشتبینه ئازادی من له‌و باوه‌ره‌دابوم که‌ئه‌چین بۆ حاجی ئومه‌ران ـ به‌لام دیاربوو به‌ره‌و خواره‌وه بای داوه ـ زانیم بۆ حه‌بسی رایاته .

وه‌نزیك مغرب له‌حه‌وشه‌ی سجن چوینه ژوره‌وه ، من له‌ژوری حه‌ره‌سه‌کان دانیشتم و کریم سنجاریش چوه لای مام سعید مصیفی ، پاش ماوه‌یه‌ك رۆیشت و مام سعید ناردیه دوام . له‌ده‌رجه‌کان سه‌رکه‌وتم هه‌لبه‌ت ئه‌مه سێ‌یه‌مین جاره بو من له‌ی سجنه حه‌بس ده‌کرێم له‌سه‌ر ده‌ره‌جه‌کان توشی مام سعید بوم تۆقه‌یه‌کمان کردو پێم گوت سه‌رێکم لێ بده گوتی باشه .

وه‌ئامر حه‌ره‌س که‌ناوی صدیق بو پێشم که‌وت بۆ نهۆمی سێهه‌م که‌له ئه‌ساس ده‌رگای سه‌رکه‌وتنی سجن بو به‌لام وادیاربو دیواریان بۆ کردبو کردیان بووبه‌ژورێکی بچوك حه‌ره‌س تێدا ئه‌نوستن . دیم ژوره‌که سێ قه‌لیوره‌ی تێدایه پیس و پۆخه‌ڵ و وه‌ك زبل خانه وابو . تاریك و ره‌ش فانووسێکی شوشه به‌دوکه‌ڵ روناکیه‌کی پرته‌قاڵی کزی ئه‌دایه ژوره‌که ـ سۆبه‌یه‌کی نه‌وت سوریش له‌ناوه‌ند دامه‌زراندبو .

له‌سه‌ر قه‌لیۆرێك دانیشتم دیاربوو ئامر حه‌ره‌سه‌که زنجیرێکی ئه‌ستورو دوو قوفلی زلی هێناو گوتی ده‌بێ عاجز نه‌بیت ئه‌مره پات زنجیربکه‌م ... به‌دوو قوفل زنجیریان به‌ست و له‌دڵی خۆم زۆر ناره‌حه‌ت بووم ، چونکه ئه‌مه‌کارێکی بێ مانابوو ، وه‌زعی شۆرش له‌وه‌نه‌مابوو ئومیدێکمان هه‌بێت . هه‌مووی ٩ رۆژ مابو که‌سوپا ناوچه‌که احتلال بکات و به‌جۆرێکی رۆتین هه‌مو حه‌پسێك به‌رده‌درێ له‌وه‌ش زیاتر من که له‌ده‌ره‌وه بووم ئازادبووم و رێگاشم لێ دیار بوو ئه‌گه‌ر نیازی چونم بوا ئه‌چوم به‌لام ممکین نی‌یه من خیانه‌ت بکه‌م وبچمه ناو دوژمن .

مع العلم رێگا کرابووه‌وه ، وه‌به‌چاوی خۆم ئه‌م دی کۆمه‌ل کۆمه‌ڵ پێشمه‌رگه‌و خه‌ڵك به‌جاده‌دا ئه‌چون بۆخۆته سلیم کردن ، معنویات نه‌مابو . خه‌ڵك ئومیدی به‌شۆرش برابو .

به‌هه‌رحال تادره‌نگ له‌گه‌ڵ حه‌ره‌سه‌كان رام بواردو له‌زۆر بابه‌ت قسه‌مان كرد ، ده‌وری سه‌عات ١١ ی شه‌وخه‌وتم .

٢١ ئازار (١ نه‌وروز)

ئه‌مرۆ سه‌عات ٧,٥ هه‌لسامه‌وه له‌خه‌و حه‌ره‌سه‌كان له‌ژورنه‌مابونه‌وه تادره‌نگ به‌لكو تانیوه‌رۆ نه‌یان بردمه ده‌ره‌وه چونكه زۆربه‌ی حه‌پسه‌كان كه‌له ٢٠٠ كه‌س زیاتر بون له‌ناو حه‌وشی سجن بون .

مه‌منوعیشه كه‌س من ببینی .

چایه‌كه‌م چاك كردو هه‌ندێ ماستیان بۆ هێنابوم خواردم .

ده‌وری سه‌عات ١٠ حه‌ره‌سێك هات گوتی واخه‌ریكن چه‌كی حه‌ره‌سه‌كان گلیر ده‌كه‌نه‌وه‌و ئه‌مرۆ زۆر حه‌پس به‌رده‌درێن وه‌هه‌رواش بو .. له‌ده‌وری سه‌عات ١٠,٥ به‌یانی دیاربو مام سعید به‌قائمه یه‌كه‌وه هاته حه‌وش‌و حه‌پسه‌كانیان خر كردنه‌وه‌و ده‌ستیان كرد به‌ناو خوێندن .. هه‌ر كه‌ناوێكی ئه‌خوێنده‌وه ده‌بوایه خاوه‌نه‌كه‌به‌ده‌نگی به‌رز وه‌ڵام داته‌وه ..

ـــ فلان كوری فلان ...

به‌ڵێ ... یان نعم ...

هه‌موو حه‌بسه‌كان به‌چاوی ئومێده‌وه پاڵه‌په‌ستۆی یه‌كتریان ده‌كرد بۆ نزیك بونه‌وه له‌مام سعیدو هه‌ریه‌كه‌به‌ته‌مای ناوی خۆی بو ...

نزیكه‌ی ٥٠ ناوێك خوێندراوه‌وه بلاوه‌كرا .

وه‌له‌ناو قه‌له‌بالغی حه‌پسه‌كان چاوم به(علی حسن) دیانه‌یی كه‌وت كه پێشمه‌رگه‌بو لای ئێمه‌و له‌ساڵی ١٩٧٢ له سه‌رئێمه حه‌پس كرابو .. وه‌هه‌روه‌ها (سعید گه‌ردی) كه ئه‌ویش له‌گه‌ڵ من له ١٩٧١ مانگیته‌مموزگیراو هه‌رمابو تا ئێستا ره‌نگیان زه‌ردو لاوازو كزبون ، به‌لام ئومیدیان هه‌بوو به‌ربن به‌داخه‌وه ناویان له‌یه‌كه‌م قائمه‌دا نه‌بو.

وەدوای ئەوەی حەپسەکان بەردران بۆ سەرئاودیم جەماعەتی ئێمە وەجبەی یەکەم (صدیق مامکك)و (سعید جادر) هاتنەوە ، چونە سەر ئاوو گەرانەوە ، بەڵام زێرۆکە چەلیان لەگەڵ نەبو کەلەژوری ئەوان بوو وادیارە بەرەڵلاکراوە .

ئەوان چونە ژوورەوەو وەجبەی دوهەم دەرچون هەرجماعەتێ ئێمە ، سوارغاو رشیدواسعدو خلیل ومجید و فرامرزو قادر کریم قادر ئەرگوشی.چونە سەرئاو خۆیان گورج کردبووەوە رووخۆش و بێ غەم بەئومێدی بەربون بوون ، بەڵام بەداخەوە دوای ماوەیەکی باش کەچونە ژورەوە ، لەبیرەخەو راچوبوم گوێم لەقەلەبالغ بو کەم کەم دەنگ زیاد بو ... وەگوێم لەقیرەو هاواری اسعدی برام بو دەنگم ناسی تەنگاو بوم ، بوەبگرەو بەردە .. قەلەبالغی کەوتەناو حەوشی سجن و خۆم لەسەرزگ درێژ کردو لە کونێکەوە تەماشام کرد .. دیم رشیدی برام زنجیرکراوەو قادر خەریکە بەدووبەردقوفلەکان بشکێنی بۆی نەشکا .

ناچار بوم بەپێ ی بەزنجیرەوە گوپال بەدەست لەدەرەجەکان دابەزیم و دیم ١٥ ـ ٢٠ حەرەس بەهەموو جۆرە چەك سەربان و پنیشەوەیان گرتووەو دەستیان لەسەر پلاپیتکەی چەکبو .

گەیشتمە دەرگاو ئەوبەزمەم دی گەیشتمە قەناعەت کەخەریکن یەك یەك بمان کوژن ... بویە بەپەلە دەرپەریمەدەرەوە، دیتم خەلیل و رشید واسعد پشتێنی مام سعیدیان گرتووەو ئەویش لەناویان تەنگاو بووەو رەنگ زەردو بانگی کردم کاك جوهر ئەمە حالە علاجێك بکەوە یەکسەرزنجیرم لەسەرپی دەرهێناو قاچم ئازادبون ... داوامان کرد لەمام سعید ئۆباڵی کوشتنی ئێمە نەگرێتە ئەستۆ ... وەلەگەڵ ئێمە بیت بۆ بارەگای بارزانی و گوتمان بائەوان بمان کوژن .. یان لێمان گەرێ بەخۆمان ئەچینە ئەوێ .

بەو حالە سەد جار ئەو سەرو ئەوسەری حەوشەمان کردو هەموومان لەخۆمانێ ئومێد ببوین چونکە قەناعەتمان کرد . فاخر و سعید کوژراون وەدوای دووسەعات لەو بگرەو بەردەو حەرەسەکان تەقەیان بەئاسمانەوەکرد .

پاشان مام سعید دەستی بەقورئان دادا کە قەزیەکوشتن نیەو وەعدی شەرەفی دا کە فاخر و سعید سەلامەتن و قەزیەش بەو

جۆره نیه كه ئێمه بیستومانه .. وه وه عدیشی دا كه ئه م باسه له ناوخۆمان ده رنه چێت.

به هه رحاڵ نه مان توانی پارچه چه كێك بخه ینه ده ست و چوینه ژووره وه دوای ئه وه ی نه مان هێشت زنجیربكه نه پێمان و سعیدو صدیق كه له ژوورێكی تربوون له گه ڵ من كه به ته نها بووین له یه ك ژوور هه موومان خربووینه وه .

۲۲ ئازار :

ئه مرۆ دوای نیوه رۆ له ناكاو گوێمان له ده نگی خێزانی خۆمان بوو كه هاتبوونه بن دیواری سجن و هه موویان به یه ك جار قیراندیان به سه ر حه ره سه كان (ماڵی ئێمه تان خراپ كرد ، ماڵی ئێمه تان خراپ كرد ماڵی كوردتان وێران كرد شۆرشتان روخان قورتان به سه ری ئێمه كرد تا كه ی ئه م زوڵمه ...)

پاشان بی ده نگ بون و دیاربوو بۆلای مام سعید چون ...

دوای سه عاتێك دیاربو عبد المهیمن كوری شێخ سلیمان هات له گه ڵ ئازاد به رواری چونه ئیداره . زۆری نه برد ئازاد هات له كونی ده رگا هه ندێ ناوی خوێندنه وه گوتی :

سوارغا ، فرامرز، صدیق مامكك ، سعید جادر ، قادركه ریم . قادر ئه رگوشی، خۆتان حازر كه ن به رده بن . هه لبه ت ئێمه زانیمان به ردان نیه و قه زیه جیاكردنه وه یه.وه ئێمه گه یشتینه قه ناعه ت سه دله سه د ئه مان كوژن و ئه وه ی پێویسته له گه ڵمان ده كه ن به ڵام الحمد الله معنویاتمان زۆر به رز بوو چونكه سه ربه رز بوین به رامبه ر به میلله تی كورد هیچ خیانه تێك مان نه كردووه و تاریخ مان پاكه وه دڵنیاشم هه رچی به سه رمان بێت له اخلاصی خۆمان بوه . به هه ر حال له و ئه سنائه عبد المهیمن سه ری به كونه وه ناو كه وتینه قسه له گه ڵ ئه و وه ته واوی اخلاصمان بۆ بارزانی عه رز كردو گوتمان : ئه مرۆ رۆژی مه ردو پیاوه وه كاتی ئه وه یه به م ئی قه ومانه پشتی بارزانی به رنه ده ین و به كاملی اخلاصی یاریده ی بده ین چونكه له ته نگاو پیاوكه مه ناتوانی به هیچ جۆر له بارزانی جیابینه وه مردن و ژیانمان

بەیەکەوەیە .

وەهەر چەندە بەدەقیقە منتنظری ئەوەبووین کە پیاوانی بارزانی یەك یەك دەرمان بکەن و بمان کوژن . بەلام دوای مردنیش ئەلێم : بژی گەلی کوردمان و مردن و نەمان بۆ خائنانی گەلی کورد کەدائم ئەسپینەیان ئەخستە نێوان ئێمەو بارزانی .

عبد المهیمن هات و گوتی ئەو جەماعەتەبەئەمری بارزانی بەردران و ئێوەش بەردەدرێن .. !

هەڵبەت ئەم قسەی بۆ دڵخۆش کردن کرد .. وەگوتی قسەکانی ئێوە ئەگەینم بەجەنابی بارزانی و ئەمشەو وەلامتان بۆ دێنمەوە ... بەلام ئێمە قەناعەتی تەواومان هەبو کەئەمشەو ١٩٧٥/٣/٢٣\٢٢ هەمومان دەکوژرێن .

بژی کوردو کوردستان .

بژی بارزانی ، ئەمری بۆ شەهیدانی کوردو کوردستان

هەڵبەت ئێمە تەنها (من و رشیدو اسعد و خلیل و مجید) ماینەوە

---

* کوردستانی نوێ دوو شەممە ١٩٩٥/٢/١٣ ژمارە ٩١٢

دووهەفتە لەدوا لاپەرەی تراژیدیای قەتل‌و عام کردنی بنەماڵەی مێرگەسۆری

دوای ئاش بەتاڵی ١٩٧٥ ، زیندانیەکانی رایات و خەلان و چۆمان، زۆربەی زۆریان ئازادکران ، تەنانەت سەیدا صالح یوسفی کە گەڕایەوە ، کۆمەڵێك ئەفسەرو دەرەجەداری عێراقی لەگەڵ خۆیدا بردەوە ، تەنها ئەو زیندانیانەی کە بێ سەرو شوێن مابوون.حەمەد ئاغای مێرگەسوری و کوڕەکانی بوون کە بەرەفتارێکی دڕندانە و دوور لەهەموو ڕەوشتێکی کوردایەتی و مرۆڤایەتی لەڕۆژی ١٩٧٥/٣/٢٣ قەتل و عام کران .

ژن و منداڵەکانی تاوان لێکراوەکان ، بۆ ماوەی دوو هەفتە وێڵ و سەرگەردان بوون و بەدوای تروسکاییەك دەگەڕان کە دوا ئاسۆی مانەوەی پیاوەکانیانی لێ بەدەر بکەوێ ، هیچ کون و قوژبنێك نەما سەری پیانەکەن ، دەرگای هیچ مەقەڕێك نەما لێی نەدەن ، هیچ لێپرسراوێك نەما لێی نەپاڕێنەوە ، بەڵام بڕیاری مەلا مستەفاو ئیدریسی کوڕی جێ بەجێ کرابوو و لەکلاو ڕۆژنەشدا ڕووناکی یەك نەمابوو ، کەڕێگای هیوا بۆ ئەو ژن و منداڵ و ژارە ڕووناك بکاتەوە .

ئەم دوو هەفتەیە ... لاپەڕەیەکی تری تراژیدیای قەتل و عام کردنی بنەماڵەیەکی بێ تاوانە ، چونکە پاش ڕاگەیاندنی ئاش بەتاڵ لەلایەن خودی مەلا مستەفاوە ، کەس لەو باوەڕەدا نەبوو کە حەمەد ئاغای خاڵی مەلا مستەفاو کوڕەکانی بەم شێوەیە لەناو ببرێن ، زۆربەی زیندانیەکان ئازاد بوون تەنها حەمەد ئاغاو کوڕەکانی هیچ سۆراخیان نەبوو ، ژن و منداڵی ئەو بنەماڵەیە لەگەڵ شەفەقی بەرەبەیان تا کازێوەی ئێوارە ببوون بەپاسەوانی زیندانی رایات و هەر چاوێکیان کردبووە دە چاو ، بن دیواری زیندان لێیان وەرس ببوو، بەڵام چاوەڕوانی یەکی بێ هودە بوو . بۆیە ناچار لەدەرگای کەریم سنجاریان دا ، ئەگەرچی سنجاری ئەوساکەش کاربەدەستێکی گەورەی دەزگای پاراستن بوو ، لەهەموو ووردەکاری تاوانەکانی بنەماڵە بەئاگا بوو بەڵام پێی ووتبوون .. «من هیچم بەدەست نیەو برۆن نامەیەك لای مەسعود بارزانی بێنن » .

کلیله‌که لای مه‌لا مسته‌فایه!!

ڕۆژی ١٩٧٥/٣/٢٣، به‌ندیخانه‌ی ڕایات، ئه‌و قه‌لاّ ترسناکه‌ که‌ده‌یان که‌سی بێ تاوانی تێدا بێ سه‌رو شوێن کرابوو چۆڵ و هۆڵ بوو، سام و ترسی چارانی نه‌مابوو، ئه‌وه‌ی کوشتیان کوژران و ئه‌وانی تریش به‌ره‌ڵلاّ کران، دوو له‌ پاسه‌وانه‌کانی به‌ندیخانه‌ به‌ژنه‌کانی بنه‌ماڵه‌ی مێرگه‌سوریان گوتبوو ئیتر خۆتان ماندوو مه‌که‌ن پیاوه‌کانی ئێوه‌ لێره‌ نه‌ماون و به‌ره‌و حاجی ئۆمه‌ران بردران.

«.........»ی شۆفێره‌که‌ی فه‌ره‌نسۆ حه‌ریزی، که‌ ئاشنایه‌تی له‌گه‌ڵ فاخردا هه‌بوو، کاتێ ئه‌و ژن و منداڵانه‌ی به‌ڕێکه‌وت له‌ نزیک ڕایاته‌وه‌ بۆ حاجی ئۆمه‌رانی هه‌ڵگرتبوو پێ ی ووتبوون: کلیلی سۆراخ کردنی کێشه‌که‌ی ئێوه‌ لای خودی مه‌لا مسته‌فا ده‌ست ده‌که‌وێ.

«مه‌سعود قسه‌یه‌ك ده‌کاو باوکی قسه‌یه‌کی تر»

ئه‌و ڕۆژه‌ بنه‌ماڵه‌ی بارزانی خۆیان کۆده‌کرده‌وه‌، بۆ ئه‌وه‌ی کوردستان به‌جێ بێڵن و له‌ حاجی ئۆمه‌ران ئاوديو بن. له‌باره‌گای «ئه‌حمه‌د حاجی» ژنه‌ وێڵ و سه‌رگه‌ردانه‌کانی تاوان لێکراوه‌کان پاش یه‌ك شه‌و مانه‌وه‌ هیچیان به‌ده‌ست نه‌که‌وت، «محمد طاهر» ناوێك ده‌چێته‌ لای مه‌سعود بارزانی و داوای لێ ده‌کا قسه‌یه‌ك بۆ ئه‌و ژنانه‌ بکرێ.

مه‌سعودیش بۆ چه‌واشه‌کردن و بزرکردنی سه‌ره‌داوی تاوانه‌که‌یان «فه‌رهادی کوڕی لوقمان»ی برازاکه‌ی ده‌نێرێته‌ لایان و پێ یان ده‌ڵێ: «مامم سلاّوتان لێ ده‌کاو، ده‌ڵێ با خۆیان دڵته‌نگ نه‌که‌ن و بچنه‌وه‌، خۆیان کۆبکه‌نه‌وه‌، بۆ ئه‌وه‌ی له‌گه‌ڵ ئێمه‌ بێن بۆ ئێران و پیاوه‌کانیشیان سه‌لامه‌تن و لای ئێمه‌ن».

ئه‌وکاته‌ی که‌ مه‌سعود ئه‌و په‌یامه‌ ناڕاسته‌ی گه‌یانده‌ ئه‌و ژن و منداڵانه‌، تاوانه‌که‌ ئه‌نجام درابوو. فه‌رمانی باوکی و ئیدریسی برای جێ به‌جێ کردبوو، بۆیه‌ قسه‌که‌ی مه‌سعود ژنه‌کانی له‌دڵه‌ ڕاوکێ و

ترسه وه نه برده ئاقاری باوه ڕ پێ کردن و ئارامیه وه ... ڕۆژی ٣/٢٤ ژنه کان جارێکی دیکه ڕێگه ی حاجی ئۆمه رانیان گرته به ر، به لام ئه مجاره دایکی فاخر یه کسه ر ڕوی کرده باره گای مه لا مسته فای بارزانی، ئه و ڕۆژه مه لا مسته فا دوا چاوپێکه وتنی ڕۆژنامه نووسی له خاکی کوردستاندا به ئه نجام ده گه یاندو جاری ئاش به تاڵی ئی ده دا پاش زیاتر له چوار سه عات «عزت سلێمان به گ ده رگه له یی» به دایکی فاخری ووتبوو مه لا مسته فا ده ڵێ پیاوه کانی ئێوه م ته سلیم به صلیب الاحمر کردوون و بابچن له وێ وه ریان بگرنه وه دوا قسه ی عزه ت به مانای کۆتایی هاتن بوو به هه وڵ و کۆشش بۆ ئه وه ی به زیندویه تی پیاوه کان بدۆزرێنه وه.

(گه ڕان به دوای ته رمه کاندا...)

دوای ئه وه ی بارزانی کوردستانی به جێ هێشت و هێزه کانی حکومه ت نزیک بوونه وه، به ره به ره ته لسمی تاوانه که ده شکاو هێڵه کانی به دیار ده که وتن و ئاشکراتر ده بوو، زۆر خه ڵك هه بوو ئیعدام کردنی ده سته جه معی ئه و بنه ماڵه یان بینی بوو، به لام له ترسی پاراستن و پیاوه کانی باره گای بارزانی نه یان ده وێرا قسه بکه ن.

ئه و ڕۆژه ی که ئه و تاوانه یان ئه نجام داوه، چوار سه عات هاتوچۆی ڕێگای «ده ربه ند ـ ڕایات» یان گرتووه، یه کێك له و که سانه ی که به دوای کۆکردنه وه ی ئازووقه و پاشماوه ی باره گاکان ده گه ڕا خه ڵکی گوندی «هه سنان» بوو. نه ی ویستووه ئه م ده رفه ته له ده ست بدات و شتوومه که که ی له ده ست بچێ و وه کو ره فیقه کانی بگه ڕێته وه گوندی خه لان، بۆیه خۆی له شوێنێکی نزیك زیندانی ڕایات مات دابوو وه به چاوی خۆشی بینیبوو چۆن ته رمی چه ند کوڕاوێك ده گوازنه وه قه راغ ڕووبارو له وێ ده یان هاوێنه ناو چاڵێك.

ئه وه یان سه ره داوه کانی تریشی کرده وه. سه ره نجام له ١٩٧٥/٤/٢ ته رمه کان دۆزرانه وه و دوا په رده ی تاوانی مه لا مسته فا ده رحه ق به بنه ماڵه ی مێرگه سوری که له ساڵی ١٩٧١ ه وه به زه قی ده ستی پێ کردووه به م شێوه یه ئه م تراجیدیایه کۆتایی هات.

---

* کوردستانی نوێ، سێ شه ممه ١٩٩٥/٥/٣ ژماره ٩٩٨، شالاو مێرگه سوری

فاخیر مێرگەسۆری لە دیدو بۆچوونی چەند نووسەرێکدا

نوسه ری فه ره نسی رێنێ مۆریس

له کتێبی (کوردستان یان نه مان)دا که مامۆستا جه رجیس فه تحوڵلا له ساڵی ۱۹۸٦ له سوید به زمانی عه ره بی له چاپی داوه (ل ۱۱۰_۱۲۱)

ده رباره ی شه ری هه ندرێن و فاخیر مێرگه سوری ده نووسێ:

«فاخیر رووخۆش و به ژن و بالابه رز و چوارشانه، ئه وکات به ره ردێنێکی به ردابووه و له (کاسترۆ)ی ده کرد سوێندی خواردبوو که نه یتاشێ تا سه رکه وتن، فاخیر (وه ك نووسه ر ده نووسێ) وه ك سه رکرده یه کی عه سکه ری هه لسوکه وتی ده کردو پلانی هێرش و رزگار کردنی هه ندرێنی دانابوو، تا راده یه ك نووسه ری «کوردستان یان نه مان» ده ڵێ پلانه که م بۆ یادگار هه ڵگرتووه له لاپه ره ی ۱۳۰_۱۲۱ دا بلاوکراوه ته وه*، نووسه ر له لاپه ره ۱۱٤ ی کتێبه که ی دا فاخیر به سه رکرده یه کی لێهاتووی کورد ناو ده بات، دیسان نووسه ر په نجه بۆ ئه وه راده کێشێ که فاخیر له ۱۹٦٦/٥/۱۸ ریشه که ی تاشی و دوای سه رکه وتن ورزگارکردنی هه ندرێن که داستانی قاره مانیه تی خۆی و پێشمه رگه کانی تۆماریان کرد له شه ری ۱۲\۱۱ ی ئایاری ۱۹٦٦»

چه ند لاپه ره یه ك له بیره وه ریه کانم ۱۹٤۹ _ ۱۹۹٦

د. جه مشید حه یده ری چاپی یه که م ستۆکهۆڵم ۱۹۹۳ ل ۷۷ _ ۷۸

_ لێره دا به پێویستی ده بینم هه ندێ به دوورو درێژی له م رووداوه بدوێم، به تایبه تی ئه وه ی په یوه ندی هه یه به خوالێخۆشبوو سه رۆك مسته فا بارزانی و شه هید فاخیر مێرگه سوری.

هێزی به رگری میللی (کۆمه نیسته کان و هاولایه نه کانیان) له ژێر سه رکردایه تی کاك فاخیر مێرگه سۆری بوون و شه هید جه مال حه یده ریش سه ر په رشتی هێزی کۆمه نیسته کانی ده کرد. مه لا مسته فا بارزانیش هێزی عه شیره تی بارزان و ئه ندامانی پارتی و هه واداره کانی سه رکردایه تی ده کرد. دوای تێکشکانی شێخ

* بروانه به ڵگه نامه کان

رەشیدی لولان و پەڕینەوەی بۆ ئەودیوی سنوور. مەلا مستەفا فاخیری تاوانبار کردبوو، کە نیازی هەبووە بارزانی بکوژێ بڕیاری کوشتنی فاخیری دابوو. کە ئەو دەنگوباسە دەگاتە حیزبی شیوعی، حیزبی شیوعی ئەوە بە درۆ دەخاتەوە کە فاخیر نیازی ئەوتۆی هەبووبێ. هەروەها شەهید جەمال، دەنێرنە لای سەرۆك بارزانی، چونکە وەك لە پێشتر باسم کرد، ئەو سەرپەرشتی هێزی کۆمەنیستە-کانی دەکرد شەهید جەمال بە مەلا مستەفا ڕادەگەیەنێ کە فاخیر ئەندامێکی حیزبەو بێ ئاگاداری حیزب هیچ هەنگاونانێ و حیزبیش هیچ پلانێکی کوشتنی بارزانی نی یە، بەلام بارزانی لەسەر گوتەکەی خۆی سووردەبێ و دەڵێ فاخیر بکوژرێ، ئەو بڕیاری مەلا مستەفاو پێ داگرتنی لەسەر کوشتنی فاخیر نێوانی بارزانی و جەمال حەیدەری تێکدەداو فاخیر ناچار دەبێ خۆ بەدەستەوە نەدات و بە نهێنی کاری حیزبی بکات. دوای کودەتای هەشتی شوباتی ١٩٦٣ فاخیر لەگەڵ هاوڕێکانی لە خۆرنەوەزان بنکەی پێشمەرگەی حیزبی شیوعی دەکەنەوە. لەدوای کودەتای ١٩٦٣.

مامۆستا هەمزە عەبدوڵڵا سەردانێکی مەلا مستەفای کرد، وادەرکەوت کە مامۆستا هەمزە لەگەڵ جەنابی مەلا مستەفا لەبارەی کاك فاخیر دوابوو، بۆیێ مانگی تەمموز یاخود ئاب ببو کاك فاخیر لە خۆرنەوەزانەوە گەیشتە ئاوەگرد، وابزانم شەوێك لەوێ ماوەو چوو بۆ لای مەلا مستەفا. مەلا مستەفا نەك لێی بووردبوو بەڵکو کلاشینکۆفێکیشی بەدیاری دابوێ، پاشان کاك فاخیر لەلایەن حیزبەوە بۆ ناوچەی گەڵاڵە ڕەوانە کرا. تا شەڕی هەندرێن فاخیر ئەندامی پارتی کۆمەنیستی عیراق بوو کە بیستوومە دوای ١٧ی ئەیلولی ١٩٦٧ (کە بەشێك لە ئەندام و کادیرانی حیزبی کۆمەنیستی عیراق لە حیزب جیا بوونەوە). کاك فاخیریش هەواداری ئەو گروپە بوو. نێوان کاك فاخیرو حیزب تێکچووە پاشان کاك فاخیر دەگەڵ پارتی کەوت کاك فاخیرم لەدوای شۆڕشی ١٤ی تەمموز ناسی، ئەوسا ئەو کۆمەنیست بوو، منیش لەگەڵ پارتی دیموکرات دا بووم. دێتە یادم چەند جارێك من و کاك فاخیرو شێخ لەتیف بەرزنجی پێکەوە سەردانی هەندێ ناوچەمان دەدا بۆ دامەزراندنی کۆمەڵەی جوتیاران.

کاکه فاخیر مرۆڤێکی تێگه یشتوو، قسه خۆش و خوێنده وار بوو. ده ستی ره سمکردنیشی هه بوو، جگه له وه ی ئه وانه ی له پێشمه رگایه تی له گه ڵ کاك فاخیر بوون باسی ئازایشیان ده کرد.

کاك فاخیر له کۆنگره ی هه شته مدا گه یشته ئه ندامه تی کۆمیته ی ناوه ندی پارتی و پاشان به رپرسیاری سلێمانی پێ درا، پاشان له لایه ن شۆڕشه وه گیرا، ئێستاش پارتی هیچ به ڵگه یه کی له م باره وه بڵاو نه کردۆته وه، ئه وه ی شایانی باسه حه مه د ئاغای مێرگه-سوری وابزانم خاڵی مه لا مسته فابوو*. له ساڵی ١٩٦٣ به رپرسیار بوو له کانی گیزێ و له کاتی رژێمی پاشایه تیشدا حوکمی ئیعدام درابوو. (حه مه د ئاغا باوکی فاخیره) پاشان هه موو بنه ماڵه ی حه مه دئاغا له لایه ن شۆڕشی کورده وه گیران. شایانی باسه ١٩٦٣ تا (حوسێن)ی برای فاخیری نه کوژرا به عس نه یتوانی بارزان بگرێ، له و رۆژانه دا، گۆڤاری «خه رمانه»ی ژماره ٤ ی ساڵی ١٩٩٢ چاوپێکه وتنێکی له گه ڵ مامۆستا جه رجیس فه تحوڵلا بڵاو کردۆته وه، مامۆستا جه رجیس فاخیر به وه تاوانبار ده کات که پیاوی به عس بوو بۆیێ گیراو له لایه ن شێخ محمد خالید (کوڕی شێخ ئه حمه دی بارزان)ه وه کوژرا.

مامۆستا جه رجیس ،هیچ به ڵگه نادا، به ڵکو ته نیا ده ڵێ به ڵگه هه یه!

لێره دا پرسیارێك دێته کایه وه، ئه گه ر به ڵگه هه یه ده رباره ی فاخیر ئه دی ساڵی ١٩٧٥ حه مه د ئاغا وره شید و سه عید و مه جید و کوره کانی تری بۆ کوژران؟ ئه وانیش پیاوی به عس بوون؟

به بڕوای من ئه و قسانه جێی گومانن.

---

* له راستیدا حه مه د ئاغای مێرگه سۆری ، باوکی فاخر خاڵی مه لا مسته فای بارزانی نی یه، به ڵکو خزمایه تیه که یان به م جۆره یه :

باپیری حه مه د ئاغای مێرگه سۆری ناوی حه مه د ئاغا بووه، ئه ویش برایه کی هه بووه ناوی سلطان ئاغا، کوری سلطان ئاغا ناوی ئه حمه د ئاغا بێرسیاوی ـ یه ، که پیاوێکی به ده سه لات بووه و پشت وقه وه تی شێخه کانی بارزان بووه و کوڕی نه بووه.

ئه حمه د ئاغا خۆی و عه شیره ته که ی (شێروانی) ،له هه موو شه ره کانی بارزانی یه کان و عه شیره ته کانی ده وروبه ردا، به رگری له شێخه کانی بارزانی کردووه.

خوشکه که ی ناوی (خاتوون)بوو، داوه ته باوکی مه لا مسته فا ، شێخ محمدی بارزانی . کچه که شی (محبوب) داوه ته مه لا مسته فا ، (محبوبه) دایکی عبیدالله بوو . به وخزمایه تی یه ، مه لا مسته فاو ماڵی بارزانی به حه مه د ئاغایان ده گووت (خال).

سێ ساڵ خەبات و وڵاتێکی وێران

۱۹٦۱_ ۱۹۹۰

سوید/۱۹۹۰

کرمانج گوندی (کەریمی سعید مصیفی) ل ۵۸ _ ۵۹

سەرکردایەتی شۆڕش ،هەربەوەش نەوەستا و لەکوشتنی خەباتگێرانی پارچەکانی دیش کەمتەرخەمی نەدەکرد .

(سەعید ئاڵچی) ئەندامی سەرکردایەتی ی پارتی دیموکراتی پێشڤەرۆی کوردستانی بندەستی تورکیا... ئەمانە هەموویان لەناو سنوری دەسەڵاتی شۆڕش هاتنە شەهید کردن.

لەلایەکی دی. کوشتاری بەکۆمەڵی خێزانی (حەمەد ئاغای مێرگەسوری). حەمەد ئاغا، لەکاتێ کە کوژرا، ئیختیارێکی پتر لە شێست ساڵان بوو، لەگەڵ کورەکانی و برازایەکی ، ۲_۳ رۆژ پێش ئەوەی سەرکردایەتیی ئاوای ئێران بێ، کوژران، (فاخیرو سەعید)ی برای لە ساڵی ۱۹۷۲ دا، هەر پاش گەڕانەوەی سەعید لە بەغدا، گیران و پێکەوە کوژران، جا ئەگەر فاخیرو سەعید گوناهباربوون، حەمەد ئاغاو کورەکانی دی گوناهیان چی بوو؟!

ئەگەر حەمەد ئاغاش گوناهی هەبوو، (جەوهەر)ی کوڕی، کەهەتا گولله ساردی کردەوە، بانگی راهێشت (بژی کوردستان، بژی مەلا مستەفای بارزانی، بژی سەرکردایەتی راو یاریی ی شۆڕش) تاوانی چی بوو؟!!!!

ئەگەر ئەم ژینۆسیدە، کینەوەرێنکی خێڵەکی و دوژمنایەتیەکی کۆن بوو، بۆچی دەبوا لەژێر ناوی رێبەرایەتی بزاڤی ئازادیخوازانەی نەتەوایەتی ئەنجام بدرێ؟!! ئەگەر کوشتارەکە خێڵەکی بوو، خۆ فاخیر ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی و یەکێك لەفەرماندەی هێزەکانی شۆڕش بوو، کەواتە گەلی کورد مافی ئەوەی هەبوو، بزانێ یەکێك لەرێبەرەکانی بەتاوانی چی ئەوها هاتە کوشتن!!! ئەم کردەوانەی سەرکردایەتی شۆڕش ، بۆ خۆی بڵاوکردنەوەی تۆوی بێهومێدی لەناو جەماوەرو دوورکەوتنەوە لە رێبازی شۆڕش و هێڵی جەماوەری بوو.

بارزان و ڕەچەڵەکی بارزانیان
لێکۆڵینەوەیەکی مەیدانی ومێژوویی لەسەر بارزان تا بەهاری ١٩٧٤

مامخان شێروانی

لاپەڕە (١٣٧_ ١٤٠) ١٩٩٤ لندن

ناکۆکی لەنێوان مەلا مستەفاو کورەخاڵەکانیدا :_

_ حەمەد ئاغای مێرگەسۆری خاڵی مەلا مستەفا، یەکێ لە پیاوە ناودارەکانی تیرەی شێروانی بوو، لەڕووداوەکانی ناوچەکە ڕۆڵی دیاری هەبوو، بەتایبەتی لەڕووداوەکانی شەڕی خێڵی بارزانیان لەگەڵ خێڵەکی تر، هەروەها نائارامیەکەی (١٩٣١_١٩٣٢) وڕاپەرینی ١٩٤٣_١٩٤٥ی بارزانیان، کوڕەکانیشی لە ڕۆشنبیرە بەدەگمەن هەڵکەوتووەکانیناوچەکەبوون، بەتایبەتی فاخیریان هەڵوێست و کەسایەتی فاخیر، ئەوەدەهێنێ بەووردی لێی بکۆڵدرێتەوە، ئێمە لێرەدا تەنیا بایەخ بەلایەنێکی ئەو کەسایەتی یە ئەدەین.. فاخیر پیاوێکی ڕۆشنبیرو خوێندەوار بوو بیرو بۆچوونی هاوچەرخ و پێشکەوتوو خوازانەی هەبوو، لەهەمان کاتدا زۆر گەلدۆست و نیشتمان پەروەر بوو، ئەمە کاری کردبووە سەر هەڵوێستی حیزبایەتی ئەو بیرە پێشکەوتوخوازەکەی پەلکێشی ناو حیزبی شیوعی عیراقی دەکرد، بەڵام بیری عیراقچیەتی ئەو حیزبەو کەم بایەخی بەکێشەی گەلی کوردستان، لایان دەبووە هۆی ئەوەی فاخیر پەل بەرەو پارتی دیموکراتی کوردستانی عێراق بکێشێ. لەڕیزەکانی ئەو حیزبەش دڵی ئاوی نەدەخواردەوە چونکە ئەو کوڕی ناوچەکە بوو، ڕێبەری پارتی و تواناو بیرکردنەوەو پێک هاتنی خێڵەکی ئەوی، لەکەسانی تر باشتر دەزانی . تا کوژرانیشی هەر _ خەریکی ئەم پەتپەتێنە بوو، نەیدەتوانی ڕێبازی ڕاستی خۆی ، بیروباوەڕی خۆی . لەئاوێنەی ئەو دوو حیزبەدا ببینێتەوە. چونە ناو حیزبی شیوعی فاخر، لای شێخانی بارزان، (وەکو لەناو هەر خێڵێکدا باوە)، بەیاخی بوون لەخێلەکەی (بارزانیان) حسێب دەکرا،

ئه وه رقی مه لا مسته فای لێ هه ڵساندبوو.

هه روه ها فاخیر له به ر ئاستی رۆشنبیری ، تاکه که سێك بوو که رۆژێك له رۆژان بتوانێ رۆڵی رێبه رایه تی له ناو بارزانیان بگێرێ و بکه وێته رکێبه رکێ له گه ڵ مه لا مسته فا، ئه مه ش ترسی مه لا مسته فای لێ زیاد کرد تا له ناو حیزبی شیوعیدا بوو، نه یانتوانی ده ستی بۆ به رن، به ڵکو به پێچه وانه وه زۆریان هه وڵ له گه ڵ دا تا بگه رێته وه ناو پارتی ، په یمانی پایه و پله شیان پێ دا. تا رازیان کردو گه رایه وه ناو پارتی .دوای گه رانه وه ی، شیوعیه کان له حه مه د ئاغا ده گێرنه وه که به فاخیری وتبوو «تا لێیان دوور بووی ، پێمان نه ده وێران، به لام له مه ودوا نامانهێڵن» جا به راستی هه رواش ده رچوو.

(رفعت) ناوێکی خه ڵکی هه ولێر*، که تورکمان بوو، به لۆری له نێوان گه لاڵه و هه ولێر باری ده گواسته وه. له لایه ن ده زگای پاراستنی پارتی یه وه سپێردرا بۆ کوشتنی جوهر برای فاخیر، ئه ویش له هاوینی* ۱۹۷۱ (جوهر)ی کوشت. دوای کوشتنه که ،ئیدریس بانگی (رفعت)ی کردو به ناوی مه لا مسته فا مه بله غێکی تریشی پاره پێ دا.

له پرسه ی (جوهر) دانیشتبووین حسین ـی برای گوتی «ئه گه ر ده ستی مه لا مسته فای تێدا نه بێ، ئێمه ده زانین چۆن تۆڵه ی خۆمان

---

* مامخان شێروانی له کتێبه که یدا، کوژرانی (جمیل)ی برای فاخر به هه له ده نووسێ و راستیه که ی به م شێوه یه :

ـ (رفعت) ناوێکی خه ڵکی هه ولێر.. هه موو ئه و (رفعت)انه ی که له نێوان دوو که وانه کاندا هاتوون راستی یه که ی (رۆوف)ه.

ـ جه وهه ر ـیش نی یه که له هه ولێر کوژراوه به ڵکو (جمیل)ه. بۆیه هه موو جه وهه ره کان ده بێ بکرێنه (جمیل).

ـ (حسین)یش نی یه که تۆڵه ی براکه ی خۆی کردۆته وه و (رۆوف)ی کوشت. به ڵکو (سعید) ئه و کاره ی کردووه ، چونکه (حسین) له ساڵی ۱۹٦۳ له بارزان شه هید بووه .

* (جمیل)ی برای فاخر کوژرا نه ك جه وهه ر له ١٤ ی شوباتی ۱۹۷۱ کوژرا

دەکەینەوە». زۆری پێ نەچوو لەرێگای یەکێ لەکورە شێخەکانی بارزان بنەماڵەی حەمەد ئاغا چیرۆکی کوژرانی (جوهر) یان بۆ بوون بوەوە. حسین ئۆقرەی نەگرت و دەیەویست بەزووترین کات بەلانی کەمەوە بکوژی براکەی بکوژێتەوە. ئەوە بوو رۆژێك ئاگاداری وەرگرت کەوا (رفعت) لەگەڵ کورە پوورێکی دا لەگەلالەوە بەرەو هەولێر دەچێت . ئەویش لەگەڵ چەکدارێکی تری نەناسراو، لەنزیك (بەردەسپی) جادەی لێ دەگرێ کەلۆریەکەیان راگرت ، (رفعت) دەموودەست زانی مەسەلەکە چی یە، هەروەك کورە پورەکەی بۆمی گێڕایەوە و گوتی: بەتورکمانی پێمی گوت «سەن گێت مانن ئۆردەر» واتا «تۆ بڕۆرەوە ، منیان کوشت».

حسین و چەکدارەکەی تر، رفعتیان لەئۆتۆمبیل دابەزاند و لەپشت جادەکوشتیان . لەسەرەتاوەتەرمەکەیان بردە (گەلالە). دواتر کەس و کاری هاتن و بردیانەوە. پێش بردنەوەی تەرمەکەی چوونە لای مەلا مستەفا. ئەویش پێیان گووتبوو (ئەو گوللەی بە رفعت کەوتووە بەمن کەوتووە).

حسین کەهەرەشەی مەلا مستەفای بیستەوە، پەنای بۆ ماڵی شێخ عوسمان برد لەبارزان، ئیدریس هات و هەرەشەی لەعوسمان کرد ئەویش، ناچار بەپێچەوانەی نەریتی شێخانی بارزان لەپەنادان ـ حسین ـ ی دا دەستیان. ئەوانیش بۆ شوێنێکی نادیاریان بردو کوشتیان، لەهەمان کاتیش فاخـــــریان گـــــــرت دوای ئەوە حەمەد ئاغای خاڵی مەلا مستەفاشیان گرت، هەرچەندە زۆریش بەتەمەندا چووبوو.

فاخیر بۆ ماوەیەك لەزیندانی رایات زیندانی کرا. لەناو زیندان و لەرێگای پاسەوانێك توانیبووی دەمانچەیەك دەست بخات. جارێکیش سەعید مەسیفی دەیەوێ بیکوژێ، بەلام فاخیر توانیبووی لەپڕ جەمانە لەملی سەعید بئاڵێنێ و بەزەوی دایدا.

زیندوومانی فاخیر ئۆقرەی لەمەلا مستەفا بری بوو، دەترسا رۆژێك دەرباز بێ. لەسەرەتای هاوینی ١٩٧٢ ئاگاداری مەسعودی کوری کردەوە کەدەبێ فاخیر بکوژن. ئەویش ئاگاداری کەریم سنجاری کردەوە تا کەسێکی گونجاو بۆ ئەم کارە ئامادە بکات.

وایان پێ چاك بوو کارەکە بە (حەمەدەمین رەشکە) ئەنجام بدەن

ئه‌و پیاوه خه‌لکی (ناوپردان)ه و سه‌ر به‌لقی باره گای مه‌کته‌بی سیاسی پارتی بوو. رۆژی جێ به‌جێ کردنی تیرۆره‌که ، مه سعود بارزانی و که‌ریم سنجاری هاتنه رایات. سه‌عید مه‌سیفی ئامۆژگاری حه‌مه‌ده‌مینی کرد که وا باشتره که‌ی فاخیر خه‌وی لێ که‌وت، ئنجا ده‌رگای بۆ بکاته‌وه تا فه‌رمانه‌که‌ی سه‌رۆك جێ به‌جێ بکات. حه‌مه‌ده‌مین چوار سه‌عات چاوه‌ڕوان بوو تا فاخیر خه‌وی لێ که‌وت. به‌م جۆره فاخیر له‌زیندانی رایات وله‌کاتی خه‌ودا ، له‌سه‌ره‌تای هاوینی ۱۹۷۲ تیرۆر کرا. مه‌سعودیش مژده‌ی کوژرانی بۆ مه‌لا مسته‌فا برد، حه‌مه‌د ئاغاش دوای هه‌ره‌سی شۆڕشی ئه‌یلول له زیندان ئازاد کرا. به‌ڵام هه‌ر هه‌مان رۆژی ئازاد بوونی ، له‌کاتێکدا به‌ڕێگاوه بوو، یه‌کێك له بارزانیه‌کان رێگای پێ گرت و پێ ی گوت «ها ئه‌وه ده‌چیته‌وه تا ببی به شێخی بارزان؟» ئه‌ویش پێی گووت«ئه‌وا کورد هه‌مووی ده‌فه‌وتێ کێ له‌بیری شێخی بارزانه». بارزانیه‌که وه‌ڵامی دایه‌وه «نا، نامرخت له شێخایه‌تی بارزان خۆش کردووه به‌ڵام نایبینی» جا هه‌ر ئه‌و کاته‌و به‌به‌ر چاوی کۆمه‌ڵێك خه‌ڵکه‌وه ده‌سترێژی لێ کردو کوشتی.*

---

* کوژرانی حه‌مه‌د ئاغا به‌م شێوه یه‌نی یه ، پێش نیوه‌ڕۆی رۆژی ۱۹۷٥/۳/۲۰ ، مه‌لا مسته‌فا به‌دوایدا ده‌نێرێ له‌گوندی (خه‌لان)ی نزیك حاجی ئۆمه‌ران دا ، گوایه بارزانی ده‌یه‌وێ داوای لێبوردنی لێ بکات و له‌گه‌ڵی ئاشت ببێته‌وه، به‌ر له‌وه‌ی کوردستان به‌جێ بهێڵێ.

به‌ڵام ئه‌وه‌یان بۆ کوشتنی بوو، جه‌وهه‌ری کوری له‌یادداشته‌کانی باسی ئه‌وه ناکات که باوکی له‌زیندانی رایات له‌گه‌ڵیاندا بووبێ به‌ڵام ته‌رمی حه‌مه‌د ئاغاش له‌گه‌ڵ ته‌رمی ئه‌وانی تر له رۆژی ۱۹۷٥/٤/۲ دۆزرایه‌وه.

الجزء الاول

مذكراتي داخل سجون الثورة الكردية

بقلم جميل محو (القائد والمؤسس) وسكرتير عام الحزب الديمقراطي الكردي في لبنان «البارتي»

١٩٨٢م_١٤٠٢ هـ ص (١٦٧_١٦٨_ ١٧٣_ ٢١٤_ ٢٢٨_ ٢٤٢_ ٢٤٥)

اخذت اجول داخل الديوان حيث انا مقيم فوجدت في الغرفة المجاورة لغرفتي بعض الاشخاص فاستفسرت عنهما فقيل لي عنهما محمد اغا ميرگه سوري وابنه فاخر هما مسجونان بأمر من البارزاني ، فدفعني الاخوة فقدمت نفسي لهما فتعارفنا وصرنا نجلس مع بعضنا نتحادث ونقتل الوقت الذي كان يمر بطيئا وكنا نتناول معا الطعام وفي بعض الاحيان اقضي معهما حتى منتصف الليل نتسامر ونتجاذب اطراف الحديث وكانت الاوامر مشددة فلم يكن يسمح لنا بان نترك غرفتنا الى خارج الديوان.

وفي يوم ١٩٧١/٦/٦ كنت جالسا في الديوان فجاءني فاخر وقال لي تعال نخرج الى الخارج ونتفرج قليلا فخرجنا فرأينا العشرات من الحراس البارزانيين مدججين بالسلاح وهم منتشرون على قمم الجبال محاولين القبض على عبيدالله فكانوا يطلقون النار على بعضهم لبعض.

***

كنت من وقت لأخر اترك غرفتي لزيارة المناضل فاخر ميرگه سورى ووالده فكنت احبهما لاخلاقهما الرفيعة فكنا نتحدث في بعض الاحيان وكان البحث يسوقنا الى السياسة وعن اوضاع الثورة بشكل عام، ففي احدى الجلسات التي كنا نعقدها من وقت لاخر قال لي: اخ جميل لماذا جئت الى هنا الم تعلم انه لايوجد قانون هنا او حرية للكلمة في ظل هذه الثورة العشائرية؟

***

وفي احد الايام جاء عزت اغا احد اصدقاء فاخر وسلمه ورقة «اخلاء سبيل» موقعة من البارزاني فأخذها وقبل ان يترك جاءني مودعا وقال: لقد انهوا قضيتي فان شاءالله عن قريب يأتي دورك اخ جميل وتذهب الى بيتك باذن الله وقال ايضا بأنه تكلم مع ادريس بشأني قائلا له ان بقاء الاخ جميل على هذه الحال وهو خسارة وهذا ليس من مصلحة

الثورة. وقبل ان يودعني مد يده الى جيبه واعطاني خمسة دنانير كمصروف خاص فشكرته على بادرته الطيبة ولكني ابيت بالرغم من الحاجه واصراره، ولكن قبل ان يتركني لوحدي قال:

انني اهديك هذا الراديو لذكرى من فاخر لاخيه جميل فاخذته شاكرا وانهمرت الدموع من عيني كل منا.

***

مضت الايام وانا اتودد الى هؤلاء الحراس واكرمهم حتى تكونت صداقة فيما بيننا فاخذ البعض يخبرني عن اشياء لم اكن اعرفها من قبل فمثلا وعلى ذمة الراوي من الحراس قال: قبل أن يحولوني الى الزنزانة كان فاخر ميرگەسوري معتقلا في الغرفة رقم (٤) في السجن نفسه، فاحاط البارزاني السجن بالمدافع والرشاشات مع مئات من البشمركة من انصاره الاقوياء ووضع معسكرا حربيا في قرية خلان خوفا من ان يأتي انصار فاخر ويقتحمون السجن لاخراجه منه لان فاخر رجل خطير وقوي له انصار كثر في صفوف البشمركة فقبل مجيئي بيوم نقلوه الى جهة مجهولة لا يعرفها احد غير ان البعض كانوا يقولون انه نقل الى سجن رايات واخرون يقولون انه نقل الى داخل الاراضي الايرانية حيث يوجد سجن رهيب خاص بالمساجين المناوئين للبارزاني ،انما الحقيقة فلا يعرفها احد.

كما علمت ايضا بان جوهر اخو فاخر موجود مع بعض اتباعه المناضلين في داخل السجن رقم الغرفة (٤) وسمعت الكثير من الروايات من مختلف افراد البشمركة. وكان من بين المعتقلين جوهر محمد اغا ميرگەسوري وهو اخ فاخر وضع تحت المراقبة حيث قرر بدوره الاضراب عن الطعام عدة ايام حتى نقلوه من سجن خلان الى سجن رايات وبعدها اطلقوا سراحه.

ولم يمض وقت طويل على اطلاقه حتى اصدرت الاوامر ثانية من مقر البارزاني باعتقاله هو مع والده محمد اغا ميرگەسوري ووضعهما مع افراد عائلتهما تحت الحراسة المشددة بينما فاخر واخوه لم يكن احد يعرف عنهما شيئا حتى فيما بعد علم انهم اعدموا جميعهم رميا بالرصاص داخل سجن رايات الرهيب.

ففي ٢٦ اذار بقيت وحدي في حاج عمران بعدما تركها جميع الحراس مع البشمركة، حيث هربوا كلهم الى ايران والغرفة التي كنت انام فيها قد

اغلقوها ، فجلست مع (الشنطات) على ارض الشارع وقرب مقر حاج عمران فلم ار سوى ثلاثة حراس فقط في كل قرية حاج عمران مازالوا موجودين هناك فتوجهت نحوهم ووقفت حيث يقفون وإذ بإمرأة عجوزة وبرفقتها امرأة اخرى تحمل طفلا صغيرا على يدها يرافقيهما شخص من اقاربهما كان معي داخل سجن خلان، اسمه سعيد من اتباع فاخر وكان يبكي وهن ينتفن شعورهن فقلت لهؤلاء الحراس من هن هؤلاء النسوة وما لهن يبكين هكذا فاجابني احدهم قائلا: لا تسأل عن شيء كي لاتقع في الفخ مرة اخرى يا كاك محو فما عليك الا ان تلتزم الصمت فهو اسلم لك ثم تابع وقال هذه العجوز هي ام فاخر ميرگه سوري والامرأة التي معها زوجة جوهر شقيق فاخر ومنذ يومين قد اختفيا ولا احد يعرف شيئا عن مصيرهما فعند سماعي هذا تركت هذه المشاهد الاليمة وقلبي يحترق اسى على فاخر وجوهر لأنهما من اخلص الاصدقاء واوفاهما الذين عرفتهم في تاريخ حياتي وذهبت في الطريق التي تؤدي الى الحدود الايرانية وقلت عساني ان ارى احدا من البارزانيين لكي اخبره ان يكلم مسعود بخصوصي فتركت الشنطات حيث كانت ومشيت مسافة عدة كيلومترات فوجدت سيارات شحن ايرانية وضباطا ايرانيين وبرفقتهم عبدالمهيمن البارزاني قادمين الى حاج عمران.

ولما شاهدني قال ماالذي اتى بك الى هنا؟، قلت لم يبق احد غيري فطلب مني ان اصعد الى السيارة ورجعنا الى حاج عمران فوجدت (الشنطات) في مكانها والنسوة تبكين امام مقر حاج عمران فذهب عبدالمهيمن نحو النسوة يسألن فاخذن يشرحن له امرهن ويرجونه ان يوصل طلبهن الى البارزاني كي يأمر بالافراج عن الزوج و اولاده فاخر وجوهر والاخرين بينما بقيت بعيدا عنهم كي لا يعرف عبدالمهيمن البارزاني باني اعرفهن قبلا فاخذت الشنطات ووضعتها داخل سيارة عبدالمهيمن البارزاني.

مذكرات بهاء الدين نوري

الطبعة الاولى

تشرين الثاني ١٩٩٢ ــ كردستان العراق

الصفحة ٢٤٩:

لم نتردد في ادانة التمرد الذي اعلنه فريق منشق من الپارتى بزعامة ابراهيم احمد، ضد البارزاني، وجدنا في هذا التمرد رضوخا للسلطة وسميناه في اول بيان صادر من قيادة منظمة الاقليم موقفا خيانيا، واوصينا مسلحينا بالمشاركه في مقاتلتهم. وقاتلوهم فعلا في منطقة قره داغ. الا اننا ظللنا ننظر الى الجناح التمرد كمنظمة سياسية قومية سائرة على نهج خاطىء وحتى خياني و وقابلة لان تغير هذا النهج وتعود الى المعسكر الاخر. ومن هنا اختلف موقفنا عن موقف الپارتي والبارزاني ازاء المتمردين، وقد تعرضنا لضغط شديد كي نتخذ موقفا مماثلا لموقف الپارتي ونسمي المتمردين جحوشا خونة. وخلق ذلك متاعب جدية لنا واصبحنا امام الاختيار الفعلي لمعرفة ما اذا كنا نحتفظ باستقلالية الموقف ام نكون تابعين لغيرنا.

وشارك الكادر الشيوعي الفدائي فاخر ميرگه سورى ــ وهو ابن خال الملا مصطفى نفسه ــ في ممارسة الضغط علينا لحملنا على اتخاذ الموقف الذي يرضي الپارتيين. واتضح لاحقا ان موقف فاخر هذا لم يكن بمعزل عن صفقة سرية كان قد ابرمها مع عائلة البارزاني.

ويقول في الصفحة ٢٥١:

كان فاخر ميرگه سوري لايزال على صلة حزبية وان ،غدت واهية، معنا حين تلقيت منه رسالة .. واظن انها كانت في شباط ١٩٦٧ مفادها «ان حكم الثورة قد نفذ في الخائن جلال الطالباني، فاعدم رميا بالرصاص». تصورت للوهله الاولى وكان الطالباني قد اختطف وجلب الى منطقة بالك وقتل. وسرعان ما اتضح ان الامر ليس على هذه الصورة. فكتبت بدوري رسالة مستعجلة الى فاخر اوردت فيها استفسارات وطلبت منه الجواب الفوري مع المراسل، تهرب فاخر من الاجابة طيلة يومين. ثم اجابني بشكل اوجد لدي الشكوك ليس فقط حول صحة الخبر، بل كذلك حول العلاقة الشخصية بما كتب عنه الينا. وبعد ايام استدعيته وحققت معه واحرجته باسئلة معينة. فاعترف

امامي بانه اتفق مع بعض ابناء البارزاني على تدبير قتل الطالباني.

واتضح انه كان قد استلم لهذا الغرض الاسلحة والنقود وتعهد بالتنفيذ.

اما كيف نفذ حكم الاعدام المزعوم، فاليك ما ذكره فاخر بنفسه امامنا:

سلمت مبلغا من المال الى عميل للامن العام كردي مقيم في اربيل يدعى عبدالوهاب، لقاء مشاركته في تدبير اغتيال جلال الطالباني، وبعد ايام كتب الي عبدالوهاب يخبرني انه اتفق مع عميلين بعثيين للامن العام في بغداد لكي يقوما بالاغتيال.

ويضيف في الصفحة ٢٥٢:

وقال هذان لعبدالوهاب بانهما سينفذان المهمة في الساعة كذا من يوم كذا، كما اخبرني هو، وفي الموعد المحدد، وقبل التوثق من صحة ماسيكون اخبرت البارزاني برسالة مستعجلة بان حكم الاعدام قد نفذ في الخائن الطالباني.

هكذا تورط فاخر نتيجة تصديق ماقاله بعض الجواسيس، وورط البارزاني معه وعمم الاخير خلاصة الخبر في برقية الى مقرات البيشمركه، كما اخبر في نفس اليوم وزير الدفاع شاكر محمود، الذي التقى به في برسرين، بان الطالباني قد صفي فاجاب الوزير انه لم يسمع شيئا من هذا القبيل.

ويبدو ان المكتب السياسي للپارتي صدق الخبر في بادىء الامر ولكنه اخذ يشك بعدئذ. وقد سأل احدهم رفيقا لنا عن معلوماتنا بهذا الصدد فاجابة:

ـ لم نعرف مدى صحه هذه الاشاعة. لكن من المؤكد ان الخبر لم يأت من اربيل الى هنا بل نقل من هنا الى اربيل.

انهينا العلاقة الحزبية مع فاخر بعد ان اتضح لنا على اثر الحادث المذكور انه نقل خدماته فعلا الى جهة اخرى، واعتبرناه منظما الى الپارتي، وفي اخر لقاء معه ابلغته بما يلي:

ـ انهم سيرفعونك ويضعونك في طوابق عليا من المبنى ثم يلقون بك من هناك الى الارض ويهشمون رأسك تهشيما.

وفي الصفحة ٢٥٣ يقول:

واخر شيء اكتشفناه لدى فاخر، قبل تصفيه علاقته معنا تصفية

تامة، هو انه كان منشغلا بتكوين منظمة جديدة باسم (پاراستن)ـ منظمة استخباراتية تابعة لقيادة البارزاني والپارتي في تلك الفترةـ وقد تلقينا اكثر من رسالة من شيوعين سابقين، وحتى من اناس لم يقتطعوا العلاقة الحزبية معنا، ذكروا فيها ان فاخر اتصل بهم وطلب منهم التعاون في تكوين هذه المؤسسة، التي اقصى نفسه عنها، لاحقا وانيطت مسؤوليتها بمسعود البارزاني..

وفي الصفحة ٤٠٧ يقول:

وقد ذهب ضحية هذا الاسلوب الهمجي حتى الفدائي الطاعن في السن (٨٥ سنة) حمه اغا ميرگه سوريـ الخال الحقيقي للبارزاني، مع ابناء واحفاد له عام ١٩٧٥.

اذ قتلوا وهم سجناء بامر من الملا مصطفى البارزاني نفسه.

انشقاق خطير داخل الحزب الديمقراطي الكردستاني

٣ من زعماء الحزب يحذرون البارزاني من التمادي في سياسته المشبوهة

«دوای ئه‌وه‌ی سه‌رکردایه‌تی بارزانی، فاخر مێرگه‌ سوری ئه‌ندامی لیژنه‌ی مه‌رکه‌زی پارتی بێ سه‌رو شوێن کرد، هیچ ئه‌ندامێك نه‌ له‌ مه‌کته‌بی سیاسی، نه‌ له‌ لیژنه‌ی مه‌رکه‌زی ناره‌زاییان ده‌رنه‌بڕی، یادداشتێکیان به‌رزنه‌کرده‌وه‌، بۆ ئه‌وه‌ی بزانن بۆچی بارزانی وای له‌ فاخر کرد.

ته‌نها که‌سانێك که‌ کارێکی له‌و بابه‌ته‌یان کردبێ، عزیز عقراوی ئه‌ندامی مه‌کته‌بی سیاسی و اسماعیل ملا عزیزو هاشم عقراوی ئه‌ندامانی لیژنه‌ی مه‌رکه‌زی پارتی بوون، به‌لام دوای ئه‌وه‌ی له‌ سه‌ره‌تای ١٩٧٤ له‌ بارزانی جیا بوونه‌وه‌.

یادداشته‌که‌ له‌ ڕۆژی (١/٢٧) له‌ (المحرر)ی به‌یروتی بلاوکراوه‌ته‌وه‌، (الراصد)ی به‌غدادیش له‌ ژماره‌ی (٢٠٩)،١٠_١٧ شوباتی ١٩٧٤ دوباره‌ بلاوی کردۆته‌وه‌.

خالی پێنجه‌می له‌سه‌ر چاره‌نووسی فاخر مێرگه‌سوری‌یه‌. که‌ ده‌قه‌که‌ی له‌ خواره‌وه‌ نوسراوه‌.

هه‌روه‌ها عزیز عقراوی له‌ یادداشته‌ ده‌ست نووسه‌که‌ی‌دا باسی کوژرانی فاخر ده‌کات و ده‌لێ یه‌کێکه‌ له‌و هۆیانه‌ی که‌ پالی پێوه‌نام واز له‌ پارتی و بارزانی بێنم».

_ نووسه‌ر_

* مذكرة الزعماء الثلاثة تسجل ٢٢ اتهاما ضد البارزاني وتتهمه بالتآمر على الحزب الديمقراطي الكردستاني وقتل عشرات الثوار.

حدث انشقاق داخل الحزب الديمقراطي الكردستاني بزعامة السيد عزيز عقراوي عضو المكتب السياسي وعضوين من اعضاء اللجنة

المركزية للحزب هما السيدان اسماعيل ملا عزيز وهاشم عقراوي وذلك بسبب انتقادهم للسياسة الخاطئة التي يمارسها الملا مصطفى البارزاني.

وقد وجه الزعماء الثلاثة مذكرة شديدة اللهجة للسيد البارزاني وهي الثالثة التي يوجهونها اليه خلال الشهرين الماضيين.

وقد اتهمت المذكرة البرزاني بالفردية والدكتاتورية والعمل لمصلحة الدول والمخابرات الاجنبية ضد أماني ومصلحة الشعب الكردي وحذرته من التمادي لممارسة هذا النهج الخاطىء الخارج على سيادة القانون.

وفيما يلي النص الكامل للمذكرة التي بعث بها الزعماء الاكراد الثلاثة بتاريخ ١٩٧٤/١/٢٩ وتنقلها (الراصد) عن جريدة (المحرر) البيروتية حيث نشرت هذه المذكرة على صفحاتها يوم الاول من امس (١/٢٧)، كما تناولتها عشر صحف بيروتية اخرى، وذلك نظرا لاهمية وخطورة ما ورد فيها.

* الصقتم التهم الباطلة بمخلص الحزب والثورة دون الاستناد الى اي قانون يبرز مواقفكم هذه... كما ال اليه مصير المناضل فاخر ميرگه سوري عضو اللجنة المركزية الذي اختفى باشارة منكم دون محاكمة او تحقيق او حتى اعلان عن التهمة التي اسندتموها اليه، ولم تجرأ قيادة حزبية حتى الان ان تحاسبكم لابل ان تفاتحكم على هذا التصرف. فهل هذا يتفق وكرامة الانسان...؟ وهل وجدت مثل هذه الاعمال في كل ثورات العالم...؟ وهل هذا تصرف قائد ورئيس حزب ديمقراطي لقادته ورفاقه في السلاح والنضال..؟

ان ما حصل للاخ فاخر وغيره يحدث لعشرات الناس في كردستان على ايديكم وايدي معتمديكم.

* الراصد_ بغداد ١٠_١٧/شباط/١٩٧٤ العدد (٢٠٩).

به شێك له چاوپێكه وتنێكی رۆژنامه نووسی ی له گه ڵ ممتاز حه یده ری دا

* له ته ممووزی/ ١٩٦٢ حزب بریاری دا كه له رۆژنامه ی رێگای كوردستان كاربكه م بۆ ئه م مه به سته به نهێنی له لایه ن شه هید حسن عوینه وه گوێزرامه وه بۆ شاری كه ركوك، له وێدا بۆ ماوه یه ك له گه ره كی ئازادی له ماڵێكی حزبی دا كارمان ده كرد.

له پاشان دا حزب به نهێنی خانوویه كی گرت بۆ شه هید فاخر مێرگه سۆری له گه ره كی (شاطرلو) و بریاردرا كه به نهێنی ببێته باره گای (رێگای كوردستان) به م شێوه یه له ماڵی كاك فاخر رۆژنامه كه مان و بڵاوكراوه ی ناوخۆیی چاپ ده كرا تا كوده تای ١٩٦٣.

س/ چۆن هه واڵی كوده تاكه تان زانی و ئایا كاری نه كرده سه ر به رێوه بردنی ئیش و كارتان؟

وه ڵام/ رۆژی ٨/ شباط رۆژی هه ینی بوو. ئێمه خه ریكی چاپ كردنی نامیلكه یه ك بووین و له ناكاو له ده رگا دراو هاورێ (عزیز محمد) هاته ژووری و به یاننامه یه كی بۆ هێناین و به ئێمه ی راگه یاند كه (انقلاب) كراوه ده بێ ئه م به یاننامه یه به زووترین كات چاپ بكه ین بۆ ئه وه ی هانده رێكی جه ماوه ری بێ بۆ رووبه رووبوونه وه ی كوده تاكه. ئێمه ش (٣) هه زار (نسخه) مان له و به یاننامه یه چاپ كرد.

دایكی ره وشن (خێزانی شه هید فاخر) هه رچه نده زۆر ناساغ بوو به ڵام به یاننامه كه ی گواسته وه.

به پێ ی بریاری حزب ده زگای چاپه مه نی یه كانمان شارده وه له ١٩٦٣/٣/٢٠.

* رێگای كوردستان ژماره «١»، سه ره تای نیسانی ١٩٩٢

دەنگ دانەوەی قەتلوعامکردنی بنەماڵەی مێرگەسۆری لە ڕۆژنامەکانی عێراقدا

پاش دۆزینەوەی تەرمەکان لە١٩٧٥/٤/٢کە هاوکات بوو لەگەڵ گەیشتنی هێزەکانی حکومەت بۆ گەلاڵەژنەکانی بنەماڵەو خەڵکی ناوچەکە تەرمەکانیان گواستەوە بۆ گەلاڵە لەوێش بۆ هەولێر هەر لەگەڵ گەیشتنی تەرمەکان لەگەلاڵەوە بۆ هەولێر، ڕۆژنامەکانی عێراق بەنووسینی تایبەتی و مانشێتی گەورەوە هەواڵی ئەو تاوانەیان بڵاوکردەوە.

طريق الشعب
جماهير اربيل تدين جرائم التمرد المنهارة *

روعت جماهير اربيل يوم امس الاول بسماعها نبأ الجريمة الفظيعة التي ارتكبها قادة التمرد المنهار بحق الشخصية الكردية البارزة «حمد أغا ميرگه سوري» وابنائه وعدد من المناضلين.

ومساءامس استقبلت اربيل الباسلة جثث الشهداء الطاهرة. فقد وصل من قرية (بابكراوى) الواقعة قرب رايات، جثمان كل من «حمد اغا ميرگه سوري» وثلاثة من ابنائه هم جوهر ورشيد واسعد*. وكذلك جثماني الرفيق خليل سلطان (قلندر) وهو عضو في الحزب الشيوعي العراقي منذ عام ١٩٥٩، ومحمد سليم گوردي.

لقد كان الشهيد حمد اغا من المساهمين الاوائل في الحركة الكردية وساهم في الانتفاضات التي قام بها شعبنا الكردي في الثلاثينات والاربعينات وحكم عليه في اعقاب سقوط جمهورية مهاباد الديمقراطية بالسجن المؤبد، ولم يغادر السجن إلا بعد انتصار ثورة ١٤ تموز ١٩٥٨، ورزىء بأستشهاد ابنه الكبير الشيوعي الشجاع الرفيق حسين، كما اغتيل ابنه جميل من قبل جلاوزة الملا قبل اعوام.

اما مصير ولده فاخر فلايزال مجهولا حيث كان معتقلا في سجن رايات الذي تشرف عليه الزمرة المنهارة.

وكان الشهيد صديقا لحزبنا الشيوعي العراقي، وربى اولاده على حب الحرية والنضال ضد الاستعمار والرجعية، وفي سبيل الحقوق القومية لشعبنا الكردي ومن اجل الحكم الذاتي.

* طريق الشعب: العدد ٤٧٠ الجمعة ١٩٧٥/٤/٤

* مجيدى كوڕى حەمەئا، ئاغاش لەگەڵ تەرمەکان دۆزرایەوە

وقد ترك نبأ استشهاده واولاده والرفاق الاخرين ـ بهذا الشكل المروع ـ حزنا عميقا لدى جماهير اربيل وكل الجماهير الكردية التي تعرف في حمد اغا ميرگه سوري ابنا بارا للشعب الكردي، قضى اعوامه الخمسة والثمانين في خدمة الشعب واهدافه القومية العادلة.

المجد والخلود للشهداء حمد اغا ميرگه سوري واولاده ورفاقه الشجعان.

والخزي والعار للقتلة المجرمين.

الجمهورية

الكشف عن المزيد من جرائم للزمرة العميلة المنهارة*

واكد نبأ لبعثة وكالة الانباء العراقية ان القيادة العميلة للتمرد قد اعدمت فاخر حمه ميرگه سوري عضو مايسمى باللجنة المركزية مع ابيه واشقائه التسعة بعد اعتقالهم منذ عام ١٩٧٢ في سجن رايات الرهيب وكانت طلائع قواتنا المتقدمة قد عثرت امس الاول اثر دخولها منطقة گلاله على جثث هؤلاء وهم حمد آغا ميرگه سوري خال الخائن ملا مصطفى ووالد فاخر سوار آغا احمد* من ابناء عمومة الملا وكانت ايديهم وارجلهم قد ربطت بسلاسل حديدية وقد اخترقت مؤخرات رؤوسهم عدة طلقات من الرصاص.

ويقول النبأ ان سعيد مصيفي وهو ما يسمى بالمشرف العام على السجن قد قام بعملية الاعدام التي تمت في السادس والعشرين من الشهر الماضي بالأشتراك مع محمد خالد البارزاني وبأيعاز من القيادة العميلة عند هروبها من رايات.

وكان فاخرميرگه سوري على خلاف مع الملا على اثر دفعة لعناصر من زمرته بقتل شقيق فاخر المدعو جميل ميرگه سوري في اربيل وقيامه بعد ذلك بأعتقال فاخر في سجن رايات منذ ١٩٧٢ مع ابيه واشقائه.

*الجمهورية: العدد ٢٢٩٩ الجمعة ١٩٧٥/٤/٤

* له گه ڵ دا نه بوو (خليل)ی برازای حه مه د ئاغا له گه ڵ ته رمه كان دۆزرایه وه

٦

کوژرانی فاخیر مێرگەسۆری و
چەند ڕازونهێنییەك

فاخیر مێرگەسوری ، کوڕی حەمەدئاغای مێرگەسۆری یەو لەساڵی ١٩٣٧ لەدایك بووەو سەربەعەشیرەتی شێروانی ــ ین .

کوشتنی فاخیر مێرگەسوری و باوکی و براکانی سەرگوزشتەیەکی دووروو درێژو پڕ لە نهێنی و رازی ئەوتۆن ، کەتاکو ئێستا هەموو سەرەداوەکانی بەدیار نەکەوتون زۆر لەلایەنی ململانێ و دژایەتی کردنی بنەماڵەی بارزانی دژبە بنەماڵەی مێرگەسۆری بەبزری ماونەتەوە ، چونکە توندو تیژی بنەماڵەی بارزانی و دەزگای پاراستن ، هەمیشە رێگر بوون لە بەرامبەر پەردە لادان لەسەر ئەو

کێشەیە ئەگەرچی لە ئەوروپا چەند بابەتی جۆراو جۆرو پچڕ پچڕی لەسەر نووسراوە بەڵام کێشەکە مافی خۆی نەدراوەتێ و پەردە لەسەر هەموو لایەنە شاراوەکانی هەڵنەدراوەتەوە .

سەرەتای دەست پێ کردنی ململانێ

یەکێك لە تایبەتمەندیەکانی بنەماڵەی بارزان ، ئەو خۆسەپاندنەیە بەسەر ناوچەی بارزان و شێروان ــ مەزن و عەشیرەتەکانی ئەو ناوچەیە ، کە هەموو شێوازێك بەکاردەهێنن بۆ ئەوەی کۆنترۆلی ناوچەکەیان لەبەن دەست دەرنەچێ .. هەربۆیە یەکێك لەو بەربەستانەی کە لەبەردەم خەڵکیان دروست کردوە قەدەغەکردنی حزبایەتی و دەست تێ وەردانە لە دنیای سیاسەتدا .*

کەچی فاخیر مێرگەسۆری ، نەك هەر نەچووە ریزی ئەو حزبەنەتەوەیەی کە مەلامستەفای بارزان سەرۆکی بوو ، بەڵکو رێبازی (مارکسیزم ــ لینیزم)ی هەڵبژاردو چووە رێزی حیزبی شیوعی عێراقەوە .

* لەناوچەی بارزان (قەزای مێرگەسۆر، ناحیەی شێروان، ناحیەی بارزان و هەموو دێهاتەکانی سەر بەناوچەکە) حزبایەتی بەهەموو شێوەیەك قەدەغەیە، تەنانەت تاکو ئێستا لیژنەیەکی ناوچە یان بارەگای رێکخراوی هیچ حزبێك لەو شوێنانەدا نی یەو هەر کەسێکیش بچێتە ریزی هەر حزبێك بەلادەر لە قەڵەم دەدرێ و سەری خۆی دەخاتە ژێر رەحمی شمشێری بنەماڵەی بارزانی یەوە.

ئه وانه ی که له نزیکه وه شاره زاییان له گه ڵ فاخیردا هه بووه ده ڵێن:

فاخیر له و باوه ڕه دابوو که ناوچه که ی ئه وان به تایبه تی و کوردستان به گشتی ته نها له ڕێگای تێکۆشانی چینایه تیه وه ده گاته ئامانجه کانی خۆی ، جا ئه گه ر حزبایه تی له ناوچه ی بارزان و شێروان و مێرگه سۆر قه ده غه بوبێ . ئه وا چونه ناو ڕیزی حزبی شیوعی بۆ (مللة ت)* به (کفر) ده درایه قه ڵه م به مجۆره چونه ناو ڕیزی حزبی شیوعی ـ سه ره تای ده ست پێ کردنی ململانێ ی سیاسی بوو ، له نێوان بنه ماڵه ی بارزانی و بنه ماڵه ی حه مه د ئاغای مێرگه سوری سه ره رای ئه و ململانێ یه کۆمه ڵایه تیه شاراوه یه ی که له مێژه بوو له نێوان بنه ماڵه ی بارزان و عه شیره تی شێروانی کلپه ی سه ندبوو .

هه رچه نده ئه م هه ڵوێسته ی فاخر به دڵی مه لامسته فای بارزانی و بنه ماڵه ی نه بوو به ڵام ئه وسووربوو له سه ر هه ڵبژاردنی ئه و ڕێبازه ئه مه ش وای کرد که ململانێ و توره یی بنه ماڵه ی بارزان به رامبه ر به فاخیرو بنه ماڵه که ی قوڵتر بکات .

دوای شه ڕی نێوان سۆفیه کانی برادۆست و بنه ماڵه ی بارزانی ، له ساڵی ١٩٥٨ دا مه لامسته فا ، فاخری به وه تاوانبار کرد که له کاتی به شداری کردنیدا له گه ڵ شیوعیه کان تـــــــــــه قه ی له بارزانی کردوه و هه وڵی کوشتنی داوه *.

* مللـه ت: بـه مانـای میللـه ت، بنـه ماڵـه ی شێخـی بـارزان، بـه هـه مـوو عه شیره ته کانی (شێروانی ، مزوری، دۆڵه مه ری، ئه رگۆشی و ...تد) وه هه موو ئه و خه ڵکانه ی سه ر به ناحیه ی شێروان و بارزان و قه زای مێرگه سۆرن ، به مللة ت ناوی ده به ن ، واته ره عیه ت ، ره عیه ت (مللة ت) ته نها بۆی هه یه ملکه چ بکات بۆ بنه ماڵه ی شێخه کانی بارزان و ده ستورو ڕێ نوێنیه ئاینی یه کانی خودانی بارزان ومافی ئه وه یان نی یه به شداری له هیچ چالاکی کۆمه ڵایه تی وسیاسی و ئاینی بکه ن .

* هه میشه مه لا مسته فا بۆ پاساوی رق لێبونه وه ی له فاخیر مێرگه سۆری ، ده یووت : فاخیر له شه ڕی لۆلان هه وڵی کوشتنی داوه و فیشه کێکی له قاچی داوه ،

ئەوە بوو دوای ساڵی ١٩٥٨ هاتوتە رواندزو ماوەیەك لەوێ خۆی حەشار داوەو بەکاری حزبایەتیشەوە مەشغوڵ بووە ، دواتر مەلامستەفا بە پیلان و شێوازی هەمەجۆرەوە فاخیری تەسلیم بەحکومەتی بەغدا کردوە*، بەڵام شێخ صادقی برازای مەلا مستەفاو هاوسۆز لەگەڵ بیرو بۆچۆنەکانی فاخر لەرێگای تواناشە خصیەکانی یەوە فاخیری رزگار کردو هاتە موسڵ لەوێ ماوەیەك لای (ابو حکمت) مایەوەو بەکاری حزبایەتی سەرقاڵ بووو پەناشی بردە بەر ئیش و کار وەك دارتاشی و پیلاو بۆیە کردن. بۆ مسۆگەر کردنی بژێوی خۆی ، چەند جار بەندکراوەو دواجاریش چوەتە کەرکوك ماوەیەکیش چاپخانەی (رێگای کوردستان) لەماڵی ئەواندا بوو تا رووخانی عبد الکریم قاسم ئینجا هاتۆتە هەولێر

حزبی شیوعی لەرێگای جمال حیدری هەوڵێکی زۆری دا ، بۆ ئەوەی نێوان مەلا مستەفاو فاخیر تێکنەچێ ، بەڵام بێ سوود بوو، بۆیە جارێکیان جمال حیدری بەبارزانی وتبوو: باشە ئەگەر راستە رانکەکەت* هەڵکە بۆ ئەوەی شوێنی گوللەکە ببینین.

ئەو قسەیەوای لەمەلا مستەفا کرد ، تا شەهید بوونی جمال حیدری هەرقی لێ بێت .

* ئەمە راست نی یە بروانە لاپەرە٢١

هێمنیه‌کی کاتی

له‌ساڵی ١٩٦٣دا حسین ی برای فاخیر له‌به‌رگری کردندا له‌خاکی بارزان و ناوچه‌که له‌وشوێنه ده‌کوژرێ ، دواتریش په‌یوه‌ندی نێوان حزبی شیوعی و بارزانی رووه‌و باشتر چوو ، به‌تایبه‌تی دوای ئه‌وه‌ی که حزبی شیوعی شاری به‌جێ هێشت و سه‌نگه‌ری شاخی له‌گه‌ڵ بارزانیدا هه‌ڵبژارد ، ئه‌م دوو هۆکاره بوونه رێگا خۆش که‌رێك بۆ ئاشت بوونه‌وه‌ی فاخرو مه‌لامسته‌فای بارزانی .

له‌تێکۆشانی شاخ دا فاخر له‌ناو حزبی شیوعی رۆڵێکی کاریگه‌ری ده‌بینی له‌بواری پێشمه‌رگایه‌تی و شه‌ری به‌ره‌ییدا ، به‌تایبه‌تی له‌شه‌ره‌کانی هه‌ندرێن له‌ساڵی ١٩٦٦دا له‌دواتر ناکۆکی یه نێوخۆییه‌کانی ناوحزبی شیوعی و چه‌ند هۆیه‌کی تر وای کرد فاخر له‌حزب جیاببێته‌وه‌و ماوه‌یه‌ك دابنیشێ و له‌و ماوه‌یه‌دا چوه‌ته ریزی پارتی و چه‌ندین نه‌به‌ردی تۆمار کردووه له‌ناوچه جیاجیاکانی کوردستان و سه‌رپه‌رشتی لێدانی بیره نه‌وتیه‌کانی که‌رکوکیشی کردوه ، نه‌ك وه‌ك هه‌ندێك که‌س ده‌یانه‌وێ ئه‌و زانیارانه سه‌راوژێر بکه‌نه‌وه ئینجا له ١٩٧٠ بارزانی کردی به‌لێپرسراوی لقی چواری پارتی له‌سلێمانی وکه‌رکوك .

فاخر له‌کاتی گفتوگۆی نێوان میری و بارزانی دا له ١٩٧٠ چه‌ند جارێك له‌گه‌ڵ نوێنه‌ره‌کانی پارتی چووه‌ته به‌غدا ..

دڵ ره‌شی و هه‌میشه رق و قینه‌ی په‌نگ خواردووی بنه‌ماڵه‌ی بارزان، ئه‌م هاتوچۆیه‌ی فاخریان به‌هه‌ل زانی بۆ ئه‌وه‌ی ، تۆمه‌تی بخه‌نه پاڵ و برینه کۆنه‌کانی ململانێ که‌یان نوێ بکه‌نه‌وه‌و له‌کاتی ئاشتیدا رێگا نه‌ده‌ن فاخر بچێته‌وه ناوچه‌ی مێرگه‌سورو ، له‌ترسی ئه‌وه‌ی که قطبێك بۆخۆی دروستبکات و له‌هێبه‌تی بنه‌ماڵه که‌م بکاته‌وه ، بۆیه به‌پیاوی رژێم و جاسوس له‌قه‌ڵه‌می ده‌ده‌ن .

سه‌ره‌نجام له‌ساڵی ١٩٧١ به‌پیلانێکی پاراستن (جمیل)ی برای فاخر ده‌کوژرێ و جارێکی دیکه‌ش دوژمنایه‌تیه‌کۆنه‌که نوێ ده‌بێته‌وه ، پاش ئه‌مه‌ی بکوژی (جمیل) له‌لایه‌ن سعیدی برای فاخر ده‌کوژرێته‌وه ، چل رۆژ دوای کوژرانی (جمیل)ی برای فاخر ، مه‌لا مسته‌فا فاخرو باوکی راپێچ ده‌کات وده‌ست به‌سه‌ریان ده‌کات و به‌م

جۆره پەردەیەكی تری تراجیدیای بەندی و بێ سەرشوێن كردنی فاخر دەست پێ دەكا ...

دوای تەمموزی ١٩٧٢ فاخر چی بەسەرهات ؟؟

دوابەدوای ئەوەی كەمەلامستەفا فاخر و باوكی لەدیلمان دەست بەسەر كرد پاش دووهەفتە ئازاد كردنیان جارێكی دیكە فاخر دەست بەسەركرایەوە بەڵام چەند رۆژێكی پێ نەچوو كە جارێكی دیكە (فاخر) یان بەند كردەوە .. تا ساڵی ١٩٧٢ لەبەندیخانەی خەلان بوو كەس و كاری دەچوونە لای دوای تەمموزی هەمان ساڵ ، فاخر بێ سەروشوێن بوو ، تاكو ئێستاشی لەگەڵدا بێ بنەماڵەی بارزانی ئەو رازەیان ئاشكرانەكردووە ، ئەگەرچی لەم لاو ئەولا چەند هەواڵ و زانیاری هەیەكەفاخر لەهەمان ساڵدا كوژرا بێ . جمیل محۆ .. لەكتێبی (مذكراتي داخل سجون الثورة الكردية) تەئكید لەسەر ئەوەدەكاتەوە كەكاتی ئەوەیان بردۆتە بەندیخانەی خەلان (فاخر) گواسترابوەوەو كەس نازانێ بۆ كوێیان بردوە ، هەروەها مامخان شێروانی ـ یش لەكتێبی (بارزان و رەچەلەكی بارزانیان) لەدوا لاپەریدا (ل ١٤٠) تەئكید لەسەر ئەوەدەكاتەوە كە بەفەرمانی مەلامستەفا لەساڵی ١٩٧٢ فاخر كوژراوە .

نوێترین زانیاری

زۆر لەبەندییەكانی بەندیخانەی رایات ، سەرگوزشتەو زانیاری زۆریان دەربارەی قەتلوعام كردنی بنەماڵەی مێرگەسوریان لایە .

(د . ع) كە یەكێكە لە بەندییەكانی ساڵی ١٩٧٤ لەرایات ، دەڵێ تا ساڵی ١٩٧٤ فاخر مێرگەسوری هەر لەزیندان بوو ، ئەو رایە بەپێچەوانەی ئەوقسانەیە كە پێشتر دەیانووت فاخر لەساڵی ١٩٧٢ كوژراوە .

(د . ع) لە دانیشتنێكی تایبەتیدا بەم شێوەیە سەرگوزشتەی خۆی و فاخر دەگێرێتەوە :

لەسەرەتای مانگی ئاياری ١٩٧٤ منیان بردە ژورێك لەبەندیخانەی رایات زۆر هیلاك بووم ، لەبەرلێدان و تەحقیق كردن و شەوی دەروونی .. ژوورەكە پەردەیەكی (گوش) لێكی جیادەكردەوە ..

پاش ماوەیەکی کەم پیاوێکی کەلەگەت ، هاتە لام و دڵنەوایی کردم ، خۆی پێ ناساندم و ووتی : من (فاخر حمد ئاغای مێرگەسۆریم) ئیتر هەموو نیوەرۆیەك لە بەشە خواردنەکەی خۆی ، دوور لە چاوی پاسەوانەکان خواردنی دەدامێ ، لەگەڵ رۆژگاردا لێك نزیك بووینەوە، باسی سیاسەت و مارکسیەتی بۆدەکردم و ئەو قسەیەی دووپات دەکردەوە کە ئەم شۆرشە کۆتایی هاتووە و دەروخێ و چەند گەنجێك وەکو (شهاب شێخ نوری) خەریکی دروست کردنی (حزبێکی مارکسین) ، د.ع لە قسەکانی بەردەوام دەبێت و دەڵێ :

(لە مانگی حوزەیرانی ١٩٧٤دا فاخریان بانگ کردو دوای دووسەعات تاخیر بوون ، گەرایەوەو پێ وتم : من ئەکوژرێم ، بۆیە ئەگەر ئازاردبویت و هەر. کەسێکت دیت بە ئەمانەتەوە ئەو مەسەلەیەی پێ رابگەێنە ، چونکە ئەمشەو محضری ئیعدامیان پێ ئیمزا کردم ، کە بریتی بوو لە کاغەزێکی سپی) .

(ئەوە بوو لە سەرەتای مانگی تەمموزدا ، چەند کەسانێك هاتن و بردیان لەوانە کابرایەك ناوی (صدیق کوێر) بوو ، بەراستی نەمانزانی بۆ کوێیان برد ، یان چییان بەسەرهێنا بەلام ماوەیەك بەسەر چوو دووپیاوی ئێرانی یان هێناو لای ئێمەیان بەند کردن ، خەڵکی شاری (رەزائیە) بوون و ووتیان : ئێمە ئاگامان لەوەبوو کە چۆن کابرایەکیان هێناو لە مەملەکەتی ئێمەیان کوشت دواتر کە گیران بەرێکەوت

لەکاتی قسەکردن و باسکردنی تاوانەکە لەلایەن ئەوانەی کە ئێمەیان گرتبوو زانیمان کە ناوی فاخر بوو ، هەر لەبەر ئەوەی ئەو نهێنیە دەزانین ، ئێمەیان گرت و زیندانیان کردووین .

د.ع دەڵێ : پاش ماوەیەکی کەم هەردووکیان کوشتن و ژمارەی گۆرەکانیان (٣٥ ، ٣٦) لەخەتی یانزەمینی گۆرستانی زیندانی رایات ، لەدواتر د.ع سەرگوزشتەی دوارۆژەکانی مانەوەی خۆی و براکانی فاخر مێرگەسوری دەگێرێتەو و چۆن زۆر هەوڵی داوە کە قەناعەت بەکاك جوهری براکەی بینی کە لە ١٩٧٤ فاخریان لە ئێران کوشتوە ، ئەوباوەری وابوو کەلەنێوان (١٩٧٢ ــ ١٩٧٣) کوشتویانە ..

ئەگەر چی ئەم زانیاریە نویی یە ، بەلام هێشتا گرێ کوێرەکەی

نه‌کردۆته‌وه ره‌نگه مه‌سعود بارزانی ، فه‌ره‌نسۆ حه‌ریری ، کریم سنجاری‌و عبد المهیمن بارزانی‌و ئازاد برواری‌و شکیب .. تد هه‌واڵی راستیِ ئه‌و رازه‌یان لا بێت ، چونکه ئه‌وان بڕیاره‌که‌ی مه‌لا مسته‌فاو بنه‌ماڵه‌یان جێ به جێ کردوه .

کوردستانی نوێ، رۆژی دوو شه‌ممه ١٩٩٥/٥/١٥ ژماره ٩٨٤ شالاو مێرگه‌سۆری

خەلۆ برادۆستی چۆن کوژرا ؟

خه لۆ برادۆستی له ناو ماڵی حه مه د ئاغا گه وره ببوو، هه ر له به ر ئه وه به كوری خۆی ده زانی و كوره كانیشی به برای خۆیانیان له قه له م ده دا، كوشتنی خه لۆو شوێن بزركردنی، ئه لقه یه كی تری وونه، له تراجیدیای قه تلوعام كردنی بنه ماڵه ی مێرگه سۆری.
كوشتنی خه لۆ برادۆستی به و شێوه یه ی كه «د. سلێمانی» ده گێرێته وه مه گه ر له له قته یه كی سینه مایی به رچاو بكه وێ.
«نووسه ر»

* * *

من و دوو زیندانی تر، له مانگی ته مووزی ۱۹۷٤دا بانگ كراین، پاش ئه وه ی چاویان به ستینه وه، «صدیق كوێرو هادی و ئازاد» كه پاسه وانی زیندان بوون سواری لاندرۆڤه رێكیان كردین، پاش ئه وه ی سه یاره كه بۆ ماوه یه ك رۆیشت، له شوێنێكدا وه ستاو دایان به زاندین و چاویان كردینه وه.. پیاوێكیان نیشان داین كه رووت و قووت بوو به دارێكه وه به سترابووه وه و چاڵێكیش له ته نیشتی یه وه هه ڵكه ندرابوو ... به ر له مردنی دۆشاوێكی زۆریان به له شی دا كردبوو، كه تۆزێك لێ ی نزیك بووینه وه چیمان بینی! ! لاشه یه كی بۆن كردوو هه رچی زه رده واڵه ی ئه و ناوه هه بوو له له شی دا ئالابوون و ئاوسابوو.
صدیق كوێر، رووی تێ كردین ووتی: ئه مه خه لو برادۆستی یه، له گه ڵ سه عیدی برای فاخر مێرگه سۆری خیانه تیان له بارزانی كردووه، بۆیه به و ده رده مان بردووه، ئێوه ش خه لۆ ببینن و دوارۆژی ئێوه ش هه ر وا ده بێ ...
پاشان به چاو به ستراوه یی یه وه، جارێكی دیكه ئێمه یان هێنایه وه ژوور. تا رێگه كه ی زیندانی رایات، به لام ئه وه ی كه هه رگیز له یادم ناچێ و له به رچاومدا وون نابێ ئه و له شه په نماوه ی خه لۆ بوو كه قه ت له له شی مرۆڤ نه ده چوو...

---

* كوردستانی نوێ ۱۹۹٥/۷/۳۱ ژماره ۱۰٤۹ د. سلێمانی

چەند وەڵامێک

فەرەنسۆ دەیەوێ بەری رۆژ بە بێژنگ بگرێ !

لەبەر خاتری بنەماڵەی بارزانی فرەنسۆ وەك پیشەی هەمیشەیی ئامادەیە بە رۆژی رووناك مێژوو بشێوێنێ و حەق بە تەرازووی ناحەق بپێوێ و ناحەقیش بە تەرازوی حەق ، ئەگەر نا شەهیدکردنی فاخیر مێرگەسووری و بنەماڵەکەی بە دەستی بنەماڵەی بارزانی مشتومڕ هەڵناگرێ و شتێکی روون و ئاشکرایە و سەرانی بارزانی حاشا لەو راستیە ناکەن و چەند جار داوای پێکهاتنەوەو سولحیان لە ماڵی فاخیر مێرگەسووری کردوە فرەنسۆش لە هەموو کەسێك زیاتر ئەو راستیە دەزانێ ، بەلام لەو نارەستیەی کە لە سەر تە لە فزیۆنی گولان رای گەیاندو خستیە پاڵ بەرێز مام جەلال مەبەستی بوو ، دوو چۆلەکە بە یەك بەرد بپێکێ و بە بەردی یەکەم ویستی خوانە خواستە دڵی بنەماڵەی فاخیر لە ی.ن.ك بڕەنجێنێ و کە چەندین ساڵە دۆست و لایەنگری یەکێتی ی نیشتمانی ی کوردستانن ، بەتایبەتیش دۆستی شەخصی مام جەلال ـن بە بەردی دووەم ویستی پاکانە بۆ بنەماڵەی بارزانی بکاو والە خەڵك بگەیەنێ کە فاخیر لەسەر خیانەت کوژراوە ، بەلام هەموو خەڵکی کوردستان ئەوە دەزانن کە فاخیر کوردێکی دڵسۆزبوو و سەنگەری کوردایەتی بە هیچ شتێك نە دەگۆڕی یەوەو خاوەن هەڵوێست بوو و چەندین داستانی وەکو داستانی چیای هەندرێن ی تۆمار کردوەو جێ ی متمانەی خەڵك بوو هەر بۆیەش بنەماڵەی بارزانی مەترسی ئەوە یان لێ کرد کە جێ یان پێ لەق بکاو بە بیانووی (خیانە تو خیانە تکاری ! !) شەهیدیان کرد . جگە لەوەش بنەماڵەی بارزانی نایانەوێ هیچ کەسێکی بارزانی واز لە تەکیەی ئەوان بێنێ و سیاسەت بکاو خۆی بەشت بزانێ ، چونکە بۆ دەسەلاتی بنەماڵەکە ، و دوارۆژیان زەرەرە . ئەگەر فاخیریش پیاوی رژێم بوایە ! ! پێویست بوو لە پێش جەماوەر گوللە باران بکرایە ، ئەوکات هەموو خەڵکی کوردستانیش ئافەرین و دەست خۆشیان لێ دەکردن ، بەلام لە ترسی رقی جەماوەر ئێستاش لە سەرانی بارزانی بترازێ کەس نازانێ فاخیر چۆن شەهید کرا ، ئایا دەرخواردی گورگیان دا یان بە زێ یان دادا.. گریمان فاخیر تاوانبار بوو ، باشە بۆ بنەماڵەکەیان دوای ئاش بە تاڵ بە شێوەیەکی دوور لە رەفتاری ئیسلام و بە نهێنی

قه‌تل و عام کران ، دوای ئه‌وه‌یش که‌ سه‌رانی بارزانی باره‌گه‌یان پێچایه‌وه‌ بۆ ئێران ، ژن و منداڵه‌کانی حه‌مه‌د ئاغا به‌ ئاقار که‌وتن و پاش چه‌ند رۆژێك توانیان جگه‌ له‌ فاخیرو سه‌عیدی برای هه‌موو ته‌رمه‌کانی تر له‌ ناو خه‌نده‌کێك بدۆزنه‌وه‌ ، یه‌کێك له‌وان که‌ جه‌وهه‌ری برای فاخیر بوو ده‌فته‌رێکی بچووکی له‌ ناو گیرفان بوو تا چه‌ند سه‌عاتێك پێش شه‌هید کردنیان هه‌موو رووداوه‌کانی تێدا نووسیبۆوه‌ . بۆ زیاتر روون کردنه‌وه‌ی ئه‌م راستیه‌ نووسه‌ری کتێبی (سێ ساڵ خه‌بات و وڵاتێکی وێران) که‌ زۆر له‌ نزیکه‌وه‌ ئاگاداری ئه‌و رووداوانه‌ بوو . له‌ کتێبه‌که‌یدا ده‌ڵێ :(ئه‌گه‌ر فاخیر مێرگه‌سۆری تاوانبارە بۆ هه‌موو بنه‌ماڵه‌که‌ی ده‌کوژرێن ، وه‌ ئه‌گه‌ر دوژمنایه‌تی یه‌که‌ش عه‌شیره‌تی یه‌ نه‌ده‌بوا فاخیر بکوژرێ ، چونکه‌ ئه‌ندامی سه‌رکردایه‌تی پارتی بوو) .

له‌ هه‌موش سه‌یرو سه‌مه‌ره‌تر ئه‌وه‌بوو کاتێ فه‌ره‌نسۆ له‌ سه‌ر شاشه‌ی ته‌له‌فزیۆن ده‌ستی له‌ سنگی خۆی ده‌داو ده‌یگۆت ئه‌مه‌ حه‌قیقه‌ته‌ ، ئه‌مه‌ مێژووه‌ ده‌بێ بیلێین ده‌یگوت : من زۆر براده‌ری فاخیر مێرگه‌سوری بووم و براده‌ریه‌تی ئه‌ویشم زۆر پێ خۆش بوو ، فه‌ره‌نسۆ راست ده‌کا فاخیرو چه‌ندان براده‌ری له‌ فاخیریش (خۆشه‌ویست) تری ژێر گڵ کردن ته‌نها بۆ ئه‌وه‌ی ئافه‌رینێك له‌ سه‌رانی بنه‌ماڵه‌ی بارزانی وه‌ربگرێ .

کوردستانی نوێ ، رۆژی هه‌ینی ١٩٩٥/٢/١ ژماره ٩١١ ، ع. بارزانی

ئه مجاره یان سه یره که لای فه ره نسۆیه !

ڕۆژ به ڕۆژ قسه ی سه یرتر له فه ره نسۆ حه ریری ئه بیستین ئاخرین قسه ی ئه وه یه که ده یه وێ کوشتنی فاخر مێرگه سوری بخاته ئه ستۆی مام جه لال سکرتێری گشتی «ی.ن.ك» که گوایه فاخر ده ستی له گه ڵ ڕژێمدا هه بووه .

فه ره نسۆ نازانێ به چ شتێك ڕووی بنه ماڵه ی بارزانی سپی بکاته وه ، بۆیه هه موو تاوانه کانی ده خاته ئه ستۆی یه کێتی نیشتمانی کوردستانه وه. به لاّم حه قیقه تی ئه م ڕوداوه لای هه موو خه ڵکی ئاشکرایه و ناتوانرێ به هیچ شێوه یه ك به قسه کانی ئه و داپۆشرێ . قسه کانی فه ره نسۆ زۆر پرسیار هه ڵده گرن :ـ

ـ ئایا له ساڵی ۱۹۵۸دا وه ختێك مه لا مسته فاءبارزانی فه رمانی کوشتنی فاخیری ده رکرد ئه و کاتیش مام جه لال بوو گوتی که فاخیر ده ستی له گه ڵ ڕژێم دا تێکه ڵ بووه ؟ !

یان نیازی کوشتنی هه ر له مێژه له ئارادا بووه ؟

خۆ ئه و کاته فاخیر سه رکردایه تی هێزی به رگری میللی شیوعیه کانی ده کردو واته شیوعی بوو نه ك پیاوی ڕژێم ، ئه ی نێوان مه لا مسته فاو شه هید جه مال حه یده ری له سه ر ئه وه تێك نه چوو ؟

بارزانی به شه هید جه مالی ڕاگه یاندبوو ده بێ فاخیر بکوژرێ .

هه ر بۆ خۆپارێزی له م هه ڕه شه یه فاخیر به ناچاری خه ریکی کاری نهێنی حزبی بوو له م ماوه یه شدا چه ندین جار به ند کراو ، له ساڵی ۱۹٦٦دا له شه ری هه ندرێن به شداریه کی چالاکانه ده کات .

زۆر له نوسه ران و ڕۆژنامه نوسانی ئه وروپاش له سه ر ڕۆڵی جوامێرانه ی فاخیریان له م شه ره دا نووسیوه . بۆ نمونه ڕێنیه مۆریس ـ که نووسه رێکی فه ره نسی یه له کتێبی «کوردستان یان نه مان» چاپی ستۆکهۆڵم ۱۹۸٦ لاپه ره ۱۲۱،۱۱ ده ڵێ :

«فاخر رووخۆش و به ژن و بالاّبه رزو چوارشانه ، ئه وکات بره زدێنێکی به ردابووه و له (کاسترۆی) ده کرد سوێندی خواردبوو که نه یتاشێ تا سه رکه وتن» ، له کۆنگره ی هه شته مدا فاخر گه یشته ئه ندامێتی کۆمیته ی ناوه ندی پارتی، پاشان به رپرسیاری لقی چواری سلێمانی و که رکوکی پێدرا پاشان له لایه ن بنه ماڵه ی بارزانی گیرا» ، هه ر ئه و گیرانه بوو له ساڵی ۱۹۷۱ تاکو ئێستاش ته رمی نه دۆزراوه ته وه .

زۆر له نووسه رانی کوردیش باسی ئه و حه قیقه ته یان کردووه، د.جه مشید حه یده ری له کتێبی «چه ند لاپه ڕه یه ك له بیره وه رییه کانم ل ١٩٤٩ ـ ١٩٦٦» که له سانی ١٩٩٣ له ستۆکهۆلم چاپ کراوه، «ل٧٧ـ٧٨»، ده ڵێت:

«ئه گه ر فاخیر به وه تاوانبار بکه ن که پیاوی به عس بووه، ئه ی حه مه د ئاغای مێرگه سوری که خاڵی بارزانی بوو بۆ گولله بارانیان کرد». هه روه ها ئاماژه بۆ ئه وه ده کات که بۆچی رشید، سه عید، جه میل، ئه سعه د، جه وهه ر، نزار، خه لیل، خه لۆ، مه جید، کوڕانی حه مه د ئاغای مێرگه سوری کوژران؟

ئایا حه مه د ئاغای مێرگه سوریش که ته مه نی ٨٣ ساڵ بوو به عسی بوو؟

هه موو که سێك ده زانێ ژیانی خۆی له پێناوی کوردایه تی به خه رج داوه و کۆماری مهابادو لوتکه کانی سه فین و زۆزك و هه ندرێن شاهێدی خه باتی ئه و کوره کانیه تی.

ئه ی هه ر حه مه د ئاغای مێرگه سوری نه بوو که حوسێن ـی کوڕی کرده قوربانی بارزان و نه یهێشت به عس به ره و بارزان پێشره وی بکات، ئه ی هه ر حه مه د ئاغا نه بوو که چه ندین جار له سه رده می پاشایه تی دا حوکمی ئیعدامی بۆ ده رچوو؟ ئه گه ر فه ره نسۆ ئه و قسانه ی خۆی «مه به ست له و دیمانه ته له فزیۆنیه ی گولان بوو که له شه وی ٣\٤/٢/١٩٩٥ له گه ڵ فه ره نسۆ حه ریریدا سه باره ت به فاخیر مێرگه سوری و بنه ماڵه که ی ساز کرابوو».

به حه قیقه ت ده زانێ ئه ی بۆچی له حه فتاکاندا بۆ خه ڵکی کوردستانی روون نه ده کرده وه تاوه کو چاره نووسی ئه و قه تڵ و عامه ی که ده رهه ق به بنه ماڵه ی مێرگه سوری کراوه نه بوایه به ته لیسم؟

ئه ی پاش ئاشبه تاڵی ١٩٧٥ قه تڵ و عامه که یان له دژی ئه و بنه ماڵه یه ته واو نه کرد؟

به ڵگه یه کی تر له م باره یه وه یاداشته که ی جه وهه ری برای فاخیر که نووسیویه تی:

بۆ ئاگاداری من و براکانم کوژراین له سانی ٢٢ـ١٩٧٥/٣/٢٣ واته پاش ئاشبه تاڵ قه تڵ و عام کران.

ئه گه ر بنه ماڵه ی حه مه د ئاغا ده ستیان له گه ڵ رژێمدا هه بوایه بۆ تاساڵی ١٩٧٥ چاوه ڕوانیان ده کرد ، خۆ ده یان توانی دوای گیرانی فاخیر له ساڵی ١٩٧١دا خۆیان له چنگ بنه ماڵه ی بارزانی ڕزگار بکه ن و بچنه لای حکومه تی به غداو پله و پایه ش به ده ست بهێنن ، هه روه ك چۆن عبیداللە و صابرو لوقمان و شێخ عوسمان و عیمادو نه زیرو چه ندین له کوره کانی بنه ماڵه خۆیان ته سلیم به ڕژێم کرد .

لای هه موو که سیش ئاشکرایه که براکانی مه سعود بوون ده ستیان له گه ڵ ڕژێم تێکه ڵ کرد نه ك بنه ماڵه ی مێرگه سوری .

هه ر بنه ماڵه ی بازانی بوو ده ستیان له گه ڵ ئێران و عێراق تێکه ڵ کرد تا ئاش به تاڵیان به شۆڕشی کورد کرد نه ك بنه ماڵه ی مێرگه سوری ! !

کوردستانی نوێ، رۆژی سێ شه مه ١٩٩٥/٢/٧ ژماره ٩٠٨

زنجیره‌یه‌ك بۆ یادی فاخر مێرگه‌سۆری

کتێبی (بارزان و ره‌چه‌ڵه‌کی بارزانیان) به‌ده‌سته‌وه‌بوو، ئیشاره‌تم لای هه‌ندێك هه‌ڵه‌دانابوو ، به‌تایبه‌تی له‌باس و ناوه‌کانی بنه‌ماڵه‌ی شه‌هید حه‌مه‌د ئاغای مێرگه‌سووریدا ، که‌ له‌ (مسلسلة)کانی فره‌نسه‌تۆمه‌ حه‌ریریدا گوێم له‌و بوختانه‌ گه‌وره‌یه‌ بوو ، که‌فره‌نسۆبه‌ده‌م مام جه‌لاله‌وه‌ کردی . له‌ به‌ر هێندێ دیمه‌ سه‌ر ئه‌و باسه‌یی هه‌ڵه‌و بوختانه‌کان راست ده‌که‌مه‌وه‌ .

خاوه‌نی کتێب له‌ باسی کوشتنی برای شه‌هید فاخیردا واپیشان ده‌دات که‌ ئه‌و کوره‌ی حه‌مه‌دئاغا که‌ له‌ هه‌ولێر کوژراوه‌ ، جه‌وهه‌ر بووه‌و هه‌ندێك قسانیش ده‌ده‌نه‌ پاڵ حوسێنی حه‌مه‌دئاغا که‌وانووسه‌ر له‌ پرسه‌ی جه‌وهه‌ردا گوتوویه‌تی : ناوی ئه‌و که‌سه‌ هه‌ولێری یه‌شی به‌ره‌فعه‌ت نووسیوه‌ که‌ ئه‌و کوڕی حه‌مه‌دئاغای کوشتووه‌ .

جارێ ئه‌وه‌ی له‌هه‌ولێر کوژرا (جه‌میل)ی کوڕی حه‌مه‌دئاغابوو ، جه‌وهه‌ر نه‌بوو ، جه‌وهه‌ر له‌وکاته‌دا مابووو دوایی له‌گه‌ڵ هه‌موو بنه‌ماڵه‌که‌یدا کوژرا . هه‌رچی حوسێنه‌ ئه‌وه‌ له‌ ساڵی ١٩٦٣ له‌دیفاع ـ کردن له‌خاکی بارزان‌دا شه‌هید بوو . ئه‌وه‌ش که‌ جه‌میلی کوشت یا له‌سه‌رکوشتنی جه‌میل کوژرایه‌وه‌ ئه‌وه‌ رؤوف ناوێك شۆفێرێکی هه‌ولێری بوو ، مه‌سه‌له‌ش به‌پێ ی‌زانینی‌من به‌م جوره‌ بوو :

«جه‌میل» ئه‌ندامی حیزبی شیوعی عیراق بوو ، واده‌زانم گه‌یشتبووه‌ لێژنه‌ی محه‌لیی هه‌ولێر ، به‌وه‌ی زانیبوو که‌ هه‌ندێك له‌ شێخه‌کانی بارزان پاش ١١ ی ئازار به‌ئاگاداری و ده‌لالیی (فره‌نسۆ تۆمه‌ی) که‌وتۆته‌ جووله‌که‌ ده‌رباز کردن به‌ره‌و ئێران . ئه‌وجووانه‌ له‌به‌غدا مابوونه‌وه‌ نه‌یانده‌توانی بگه‌نه‌ ئیسرائیل ، له‌ئێرانی راده‌چوونه‌ ئیسرائیل . ئه‌و شێخه‌ بارزانیانه‌ پاره‌یان له‌و جووانه‌ وه‌رده‌گرت و بۆ فره‌نسو تۆمه‌ی هه‌م پاره‌و هه‌م په‌یوه‌ندی مۆسادو هه‌م تازه‌کردنه‌وه‌ی خزمایه‌تی ، چونکه‌ خه‌ڵکی هه‌ریر ده‌ڵێن :

فره‌نسۆ تۆمه‌ی له‌و ئاسووریانه‌ نی‌یه‌ که‌ له‌ جووله‌ مێرگێ‌یه‌وه‌ هاتوونه‌ته‌ هه‌ریر، به‌ڵکو له‌و چه‌ند ماله‌ جووه‌ی هه‌ریرن که‌

بوونە مەسیحی .

جا (جەمیل) لەڕێگەی کەسێکی حیزبەکەیەوە یاخۆیەوە وتبوویان ئەو خەبەرەی گەیاندبووە بەعسی یەکان ، کە ئەودەمی هەم (بەرە)یان لەگەڵ حیزبی شیوعی هەبوو ، هەم لەگەڵ پارتیشدا لە جەژنی بەیاننامەی ئازاریدا بوون . بۆ فرەنسو تۆمەش هەم قایمقامی چۆمانێ بۆو ، بە پشتێنی پارچەکەی بەیداغی ئەمریکای تێدابوو دەچوو بە پیر وەزیرەکانی پارتی یەوەو لە پاراستنیش بوو . گوایا بەناویش (خەتی مائل)ی حیزبی شیوعی بوو لە پارتیدا .

کە ئەمە زانرا پاراساتن فرمانی کوشتنی جەمیلی حەمەد ئاغای دەرکرد ، فەرەنسە تۆمە هاتە هەولێری و لەڕێگەی وەرزشکارەکانی ئاشنایەوە شتێکی رێك خستو بە (جیب)ێك کە ئەو (رۆوف)ە شۆفێری بوو لەناو هەولێردا جەمیل کوژرا . رۆژانی ئەوەلی رۆژنامەی (التاخی)وای دەنووسی کەوەك خالۆزای مەلا مستەفای بەدەستی حکومەتی کوژرابێت . بەلام فاخیر لە جێ ی وەی بچێتە مێرگەسووری بۆ پرسەی چووە هەولێرێ و لەوێندەرێ گەراو (رۆوف)ی گرتو ئیعترافی پێکرد ، ئەو جا چووە مێرگەسووری . مەلامستەفا بۆ خۆی و کورانی لە پرسەی بوون و فرەنسە تۆمەش لەبەر دەرگای دەوەستا . فاخیر بە ئیدریس بارزانی گوتبوو : خودا ئیوەی کردیتە گەورەی ئەو میللەتەی ، دەنا ئێ وەی نەبوون بتوانن لەمە بکوژن ، حەمد ئاغاش بە مەلامستەفای گوتبوو : ئەگەر کوری من جاسووس بوو بە خۆمت بگوتبا هەکەنەمکوشتایە پیاو نەبووم ، بەلام بۆ خۆتان شەرم بوو خالۆزای تو لەناو جادەی هەولێریدا بکوژرێ و بێ ناز بکەوێت .

پاش ماوەیەك ئەو رۆوفە دەچێتە گەلالە سەعیدی حەمە ئاغا دەیبینێت و خۆی پێ ناگیرێت ، دەست دەداتە کلاشنکۆف و دەیکوژێت و هەربەو مارسیدسەی مەلا مستەفا دابووی بە فاخیر یەکسەر رووە دەکاتە بارزان و لەلای شێخ عوسمان دەمێنێتەوە .

کوردستانی نوێ ، رۆژی پێنج شەممە ١٩٩٥/٢/٢ ژمارە ٩٢٨ م. بلەیی

گەرانێك بەناو یادداشتو دەستنووسەکانی
شەهید جەوهەر حەمەد ئاغای مێرگەسۆری

ئەگەر فاخر مێرگە سوری ، بە پیاوێکی ژیرو کارامەو بە ئاگا ، لە دنیای سیاسەت ناسراو بوبێت و پێشمەرگە یەکی بوێرو خاوەن بیرو رایەکی پێشکەوتوخوازو شەخصیەتێکی بەهێز، ناوی دەر کردبێت . ئەوا جەوهەری برای روناکبیرێکی ئازاو نووسەرێکی چاك و خاوەن سەلیقەیەکی ئەدەبی و هونەرمەندێکی شێوەکاری سروشتی بەتوانا بووە .

ئەو یادداشت و دەست نووسانەی جەوهەر حمد ئاغا بەراستی شەخصیەتی ئەو کەلە پیاوە بەدیاردەخەن و تیشك دەخەنە سەر وزەو توانای لەبن نەهاتوی ئەو شەهیدەی ، کەرەنگە ئێستا مابوایە . بە خامە رەنگینەکەی و بەبیرو بۆچوونە دروست و بەلێکدانەوە سیاسیە واقیعەکانی رۆڵێکی کاریگەری دەبوو .

مخابن ... ئەو لاوە بەتوانایە لە هەرەتی تواناو پڕ ئیمکانیاتدا هەروەکو چەندین روناکبیری تری کورد بەدەستی خوێناوی بنەماڵەی بارزانی شەهید کراو کاروانی پڕ لە هیواو ئاواتە گەورەکانی لە نیوەی رێگادا بە جێ هێشت .

نووسینەکانی بریتین لە مانە : (فرمێسك و برین ، یادداشتنامەیەکی ١٦٧ لاپەرەیی کە باسی سەردەمی دەست بەسەری و زیندانی خۆی دەکات لە زیندانی رایات و خەلان و تیایدا وردوودرشتی تێبینیەکانی خۆی دەربارەی رووداوەکان و رەفتارەکانی بنەماڵەی بارزانی و ئەو ئەزیەت و ئەشکەنجانەی کە بینیویانە دەخاتە سەر کاغەزو تۆماری کردوون، (دیسان بەندیخانە)یادداشتننامەیەکیکورتە لە دەفتەرێکی بچوکدا لە ١٨ / کانونی یەکەمی ساڵی ١٩٧٥ نوسیویەتی لە شەوی ٢٢\٢٣/٣ کۆتایی پێ دێت و باسی دوارۆژەکانی ژیانی خۆی و براکانی دەکا ، بەرلەوەی بنەماڵەی بارزانی ئەو تاوانە گەورەیان دەرهەق ئەنجام بدەن ، دەفتەرێکی (٤٣) لاپەرەیی کە لە ١٩٧١/٩/٢٢ لەزیندانی رایات دەستی پێ کردووە ، بریتیە لە تۆمارێکی دوورو درێژی

بەرنامەی بەناوبانگی ئەوساکەی رادیۆی «BBC، عەرەبی ، (السياسة بين السائل والمجيب) ، کە هەموو ئەو پرسیارانەی دەربارەی کێشەکانی جیهان و رۆژهەڵاتی ناوەراست کراون لە دووتوی ئەم دەفتەرەدا تۆماری کردوون، دەکرێ وەك مادەیەکی ئەرشیفی گرنگ و فەرهەنگێك سوودی لێ وەربگیری ، دەفتەرێکی (۳۰) پەری کە بەداخەوە هەندێکی فەوتاوە ، وەك کە شکۆلێکی ناسك، دەروون پاکی و هەست ناسکی و رووناکبیری و زمانزانی جەوهەرمان بۆ بەدیاردەخا.

ئەلقەی یەکەم *

«فرمێسك و برین» چیرۆکێکی ۱۷۳ لاپەرەیە و بەتابلۆیەکی جوانی فلچەکانی خودی کاك جەوهەری جوانەمەرگ رازاوەتەوە ، کە ژنێکی جوان، بەجل و بەرگی کوردی و چاوبەفرمێسکەوە مێردەکەی جێ دێڵێت و خودا حافیزی لێ دەکات ، پاش ئەوەی مێردەکەی بریار دەدا ببێتە پێشمەرگەی کوردستان .

لە پێشکەش کردنەکەیدا نوسیویەتی :

پێش کەش بەو پێشمەرگەی ژیان و گیانی لە دەست دا بۆ ئازادی خاکی کوردستان

بۆ سەربەستی گەلی کورد

بەزەردەخەنەی بەختیاری کە ماڵئاوایی لە ژیان کردوو دەستی لەملی دایکی نیشتمان کرد .

بۆ ئەوخوشکەی هاوبەشی لەژیان و فرمێسك دەکا

بۆ هەموو لاوی کورد پێشکەش بێت ئەم چیرۆکە

هەروەکو لەلاپەرەی یەکەمدا دیارە لە ۱۹۷۲/٤/۱، دەستی بەنووسینی ئەم چیرۆکە کردووە و لە ۷۲/۸/۱۹\۱۸ لە بەندیخانەکانی رایات و خەلان ـی بارزانی نووسیویەتی و تەواوی کردووە.

چیرۆکەکە ۲٥ بەشە، رووداوەکانی دەگەرێتەوە بۆ ساڵانی ۱۹٦۱، ۱۹٦۲ ، ۱۹٦۳ سەرتا باسی دەست پێ کردنی شۆرش دەکا ، بەڵام رەخنەش لە چۆنیەتی هەڵگیرساندنی شۆرشی ئەیلول دەگرێ و دەڵێ :

«بەناریکی ... بەبێ نەخشەو پلانی ئامادەکراو بەبێ لێکدانەوەی

ئەنجامو تەمەنی شۆرش .. بەبێ تاکتیکو ستراتیژی دوورونزیك بەبێ رەچاو کردنی ... هتد» .

«ئەگەر چی دەڵێ .. گرنگ ئەوەیە ناوی لێنرا شۆرشو کورد دەستی دایە چەك بەڵام کام چەك؟ چەکی بیرورا یان چەکی کوشتنو برین ».

رووداوەکانی چیرۆکەکەی لەناوچەی سپێندارەی سەر بەمێرگەسۆرە، سەرەتا باسی راکردنی خەڵکی ئەو دێیە دەکات کە چۆن لە ترسی فرۆکەو هێرشی دوژمن دەچنە چیاو دێیەکەیان دەسووتێ . بەزمانێکی کوردی پاراو ، بەوەستاییەکی نموونەییو کەم هاوتا ، کارەساتی راکردنەکە لەگەڵ سەختی سروشتی کوردستان دەبەستێتەوەو ئاوێتەیەکی جوانی داوەتە رستە جوانو پڕ ماناکانی . بەشێوەیەکی لێهاتوویی و زانایەنە ، کە پێدەچێ سوودی لەگەورە نووسەرانی جیهان وەرگرتبێ لەگەرمەی ئەو کارەساتانەی کەباسیان دەکا ، (سەردار)ی پاڵەوانی چیرۆکەکەی بەدیار دەخاتو بەباك گراوندێکی ئەدەبی یەوە ، خوێنەر دەباتە ناو ئەو عیشقو خۆشەویستی یە ئەفسانەیی یەی کەلەنێوان (سەردار)و (خانزاد)دا هەیەو نموونەی پاکیو بێگەردی خۆشەویستی دێو ناوچە شاخاویەکانی کوردستان بەوەسفێکی جوانو لەرێگای سەدان رستەی قەشەنگو وشەی کوردی پڕ مانا ، تابلۆی سەرەکی چیرۆکەکەی پێ دەرازێنێتەوە. ماوەیەکی دوورو درێژ خوێنەر لەمەینەتی راکردنی خەڵکی دێیە کە ، دوور دەخاتەوەو دەیباتە ناودەریای بێ بنی عیشقی بێگەردی (سەردارو خانزاد)ەوە ، بەهەستێکی ناسکی شاعیرانەوە ، لەرێگای وەسفی ئەو عشقە خوداوەندی یەوە تەزوو بەلەشی مرۆڤدا دێنیو رەنگە ئەوەی کە لەژیانیدا عاشقی کچێکی جوان نەبوبێتو دڵداری نەکردبێ لەگەڵ رووداوەکانی چیرۆکەکەو شەوانی ژووانی ئەم دوو عاشقە ، خۆی دەخاتە چوار چێوەی پاڵەوانی چیرۆکەکەو (تقمص)ی شەخصیەتی سەردار یان خانزاد دەکا.

شەهید جەوهەر ... چونکە خوشەویستی کوردستانو نیشتمانەکەی لەناو دڵدا چەکەرەی کردبوو کوردایەتی، ئەوینی ژیانی رۆژانەی بوو ، لەساڵی دووەمی شۆرشدا بریار دەدا ببێت

بە پێشمەرگەو پێ لە سەر جەرگی خۆشەویستی خانزادی خەون و ئاواتی دابنێ و لە حیوارێکی دوو لایەنەدا لە جیاتی یەکتر لە باوەش گرتن و راموسانی بەم شێوەیە قسە لەگەڵ خانزادی خۆشەویستەکەی دەکا . (من وتۆ یەکترمان خۆش ئەوێ ، بەڵام ئەبێ نەتەوەو خاکی خۆمان خۆشتر بوێت ، من وتۆ سەربەست نین ئەگەر نیشتمانمان ژێر دەستبێت) .

سەردار دەبێتە پێشمەرگەو ، خانزاد جێ دەهێڵێ ، بەڵام وەك خۆی بەڵێنی پێ دەدا «لە دڵی ئەودا جگە لە خانزاد کەس جێگای نابێتەوە» سەردار هەروەك چۆن لە خۆشەویستی خانزاد دا بێ گەردو غەل وغەش بوو لە خوشەویستیەکەی بۆ پێشمەرگایەتیش بە باوەڕو بیروڕا بووو ئەوەندەی باوەڕی بە فکرو بیروڕا هەبوو باوەڕی بە چەك نەبووە . تراجیدیای سوتاندنی گوندەکانی کوردستان و دەربەدەربوونی خەڵکەکەی لە دەبەشەکەی چیرۆکەکەی دا، جارێکی دیکە سەرهەڵدەداتەوەو لە ئاکامی بۆردمانی فرۆکەکانی دوژمن . خانزاد بریندار دەبێ و پاش چەند مانگێك سەردار بە سەردان دەگەڕێتەوە ماڵەوەو لەوێش بەمەبەستی دیتنی خۆشەویستەکەی بەرەو هەواری (گەلی خەیلان) بۆ ماڵی مام حەسۆی باوکی خانزاد بەڕێ دەکەوێ ، بەڵام پێش ئەوەی بە خانزاد شاد ببێتەوە ، خانزاد دەمرێ و چیرۆکەکە لێرە کۆتایی پێ دێت .

****

بەراستی شەهید جەوهەر لە سەبکی زمانەوانی و پێکەوە لکاندنی خۆشەویستی سروشت و نیشتمان و خۆشەویستی خانزادو سەردارو لە وەسفی حاڵەتەکاندا ، زەمینەیەکی وا بۆ خوێنەر دروست دەکا کە لە یەکەم وشەی چیرۆکەکەیەوە تاکو دوا لاپەڕەکەی بە سەلیقەو تاعێکی زۆرەوە لەگەڵ یەکەو وردو درشتەکانی ڕووداوەکان یەکانگیر بێت و ئافەرینی بۆ نووسەر بڵێ .

کوردستانی نوێ ، ڕۆژی هەینی ١٩٩٥/٤/٢١ ژمارە ٩٦٨ جێگر مێرگەسۆری

ئەلقەی دووەم :

دووەمین دەستنوس ، لەیادداشت و دەفتەرەکانی جەوهەری حەمەد ئاغای مێرگەسوری ، کەلەم ئەلقەیەدا تیشکی دەخەینەسەر ، لە ۱۹۷۱/۹/۲۲ لەزیندانی رایات ، دەست پێ دەکات ، دەفتەرەکە ۱۲۰ لاپەرەیەو هەموو پڕکراوەتەوەو بریتیەلە چاودێری کردنێکی وردی بەرنامە ی (السیاسه بین السائل والمجیب) کە وا بزانم هەموو رۆژی یەك شەممەو سێ شەممە لەرادیۆی لەندەنی عەرەبی ، پێشکەش دەکراو لەهەر ئەلقەی سێ پرسیار دەربارەی کێشە جۆراو جۆرەکانی جیهان وەلام دەدایەوە .

ئەم بەرنامەیە زیاتر لە ۳۰ ساڵ ، لەرادیۆی لەندەن پێش کەش دەکرا ، بەلام لەسەرەتای هەشتاکاندا بەرنامەکە نەماو لەگەڵ بەرنامەیەکی تردا لێك درایەوە . هۆی نەمانیشی ئەوەبوو کە بودجەیەکی زۆری دەویست ، چونکە ئەوانەی وەلامی ئەو پرسیارانەیان دەدایەوە ،، هەمووکار شوناسی ناسراوی ئەنستیتیۆو زانکۆو پەیمانگا ناسراوەکانی بەریتانیاو ئەمریکاو وولاتانی عەرەب بون .

ئەو بەرنامەیە ، سەرچاوەیەکی گرنگی نهێنیی و وەلامی راستەوخۆو چڕوپڕی کێشەگەرمەکانی جیهان و هەموو کێشەکانی تر بوون ، ئەوکەسانەی کە گوێیان لێ رادەگرت ، ئەوانە بوون کە دەستیان لەسیاسەت دەداو حەزیان لەروناکبیری هەمەلایەنە (الثقافة الموسوعیة) بوو .

جەوهەری جوانەمەرگ لەزیندانی رایات ، کاتی لە نێو زیندان بەفیڕۆ نەداوەو جگە لە نووسینە تایبەتیەکانی خۆی ، وەك یادداشتنامەو شی کردنەوەی باروذۆخی کوردستان و چیرۆك نووسین ، ویستوویەتی لە رەوتی روناکبیری سیاسەتی جیهانیش دوانەکەوێت و لە هەموو کونج و بنەوانی کێشەکانی دنیا بگات . هەربۆیە بەسەلیقەو وردەکاریەکی زۆرەوە ،، زۆربەی ئەلقەکانی بەرنامەکەی ئینصات کردووەو ئینجا بەرێك و پێکی بەئینشاو ئیملایەکی تەواوە خستویەتیە سەرکاغەزی دەفتەرەکەی و زۆربەی رۆژی بلاو کردنەوەی ئەلقەکانیشی یادداشت کردوەو پرسیارەکانی

---

* کوردستانی نوێ، پێنج شەمە ۱۹۹٥/٤/۲۷ ژمارە ۹۷۳

نووسیونه ته وه ، ناوی ئه وکه سانه شی تۆمار کردووه که وه لامی پرسیاره کانیان داوه ته وه ، دوای ئه وه ی له خوێندنه وه ی ده فته ره که بوومه وه ئه و دوو تێبینی یه م لا دروست بوون .

یه ك : جه وهه ر حه مه دئاغا زمانی عه ره بی باش زانیوه و كۆنترۆلی ته واوی به سه ردا هه بووه ، وه ئه گه ر چی کاره که ی بریتی بووه له گواستنه وه له سه ر کاسێت بۆ سه رکاغه ز ، به لام به ده گمه ن ڕێك ده که وێ که هه ڵه یه کی زمانه وانی به سه رداتێ په ربوبێ .

دوو : له نووسینی یادداشته کانیدا ، به تایبه تی له سه ر به یاننامه ی ئازارو شۆرشی کوردو سیاسه تی پارتی دیموکراتی کوردستان و بارزانیدا ، کارتێکردن و ئه بعادی کێشه کانی جیهان، له وانه گوێ گرتنی له و به رنامه یه ره نگ ده داته وه و زۆر جاریش به نموونه ده ێنێته وه .

ده فته ره که ٤٣ پرسیاری سیاسی هه مه جۆری تێدایه و وه لامه کانیشی له ژێر هه ریه که له پرسیاره کان نووسیوه ته وه ، پرسیاره کان له سه ر ئه ومه سه لانه ن (کێشه کانی نێوان وڵاتان ، په یوه ندی سیاسی وڵاتان ، شه خصیات ، سیاسه ت و پول ، نه ته وه یه کگرتووکان ، هۆی سه رنه که وتنی نه ته وه یه کگرتووه کان له چاره سه رکردنی زۆر له کێشه کان ، کوده تا سه ربازیه کان و هۆیه کانی ، شه ڕی نێوان وڵاتان ، مانای هه ندێك له ئایدیۆمی (مصطلح) سیاسی و چه ندین مه سه له ی تر) .

پرسیاره کان ده توانرێ به م شێوه یه پۆلین بکرێن :

- وڵاتانی عه ره ب ١٤ چوارده پرسیارو وه لام .
- ئه ورووپا ١٥ پانزه پرسیارو وه لام .
- نه ته وه یه کگرتووه کان ٤ چوار پرسیارو وه لام .
- ئاسیا ٤ چوار پرسیارو وه لام .
- پول و سیاسه ت ٣ سێ پرسیارو وه لام .
- ئه مه ریکا دووپرسیارو ئه فریقاش یه ك پرسیار

ئه و کارشوناسه ناسراوانه ی که وه لامی پرسیاره کانیان داوه ته وه و هه ندێکیان زۆر ناسراون که ئه مانه ن :

نیڤل باربر رۆژهه لات ناس، جیمس تۆمسن نووسه ری سیاسی به ناوبانگی به ریتانیا که ئێستاش ماوه ، جۆن هارتك کارشوناس له

کاروباری ئه فریقیا ، ئیرك بومن له کارمه نده* پایه به رزی ئیستگه ی له نده ن که دوکتێبیشی له سه ر کێشه ی فه له ستین هه یه ، دیڤید میتشن کارشوناس له کاروباری عه ره بی که هه میشه وه ڵامی ئه و پرسیارانه شی ده دایه وه ، که ده رباره ی کێشه ی کورد له به رنامه که ده کران وه چه ندین کارشوناسی تر .

زۆر جار وا رێککه وتوه که په راوێزی بۆ وه ڵامی پرسیاره کان داناوه و خۆی هه ندێك زانیاری خستۆته پاڵ وه لام دانه وه کان ، هه ربۆ نمونه له پرسیاری ۲۱ دا که ده رباره ی عیراق و وڵاته عه ره بیه کانه و دیڤید میتشن وه ڵامی داوه ته وه و ناوی عبد الكريم الشيخلي ، وه زیری ده ره وه ی عیراق هاتووه و له په راوێزدا ده رباره ی ئه و شه خصیه ته عیراقی یه نووسیویه تی :(أعفي السيد الشيخلي من منصبه يوم ١٩٧١/٩/٨ وعين مندوبا دائما للعراق لدى الامم المتحدة واعفي معه السيد صالح مهدي عماش الذي كان نائبا لرئيس الجمهورية وعين في الوزارة الخارجية) .

وه هه روه ها له چه ندین وه ڵامی تریش تێ بینیه کانی خۆی تۆمار کردووه .

بایه خی ئه م ده فته ره له وه دایه که ده کرێ ، وه ك فه رهه نگۆکێکی بچوکی سیاسی ده رباره ی ئه و ٤٣ کێشه یه ی که به پرسیار هاتون و وه ڵامیان له لایه ن که سانی بێ لایه ن و کارشوناسی ناسراو دراونه ته وه ببێته ئه رشیف و هه رچ کاتێك مرۆڤ پێویستی پێ هه بێ بۆی بگه رێته وه ...

ئه لقه ی سێیه م :*

گه رانی ئه مجاره مان به ناو ده ستنوسه کانی جه وهه ری حمه دئاغای مێرگه سۆری خوێندنه وه یه کی خێرای ده فته ری یه که می یادداشتنامه کانیه تی که له ١٦٧ لاپه ره پێك هاتووه و به زمانی کوردی تۆماری کردووه و له سه ره تای سالی ١٩٧٤ ەوه ده ستی به نووسینی کردووه وله دوای ئاش به تاڵه که ی ١٩٧٥ کۆتایی پێ دێت .

به شی یه که م

له و به شه دا که ٤١ لاپه ره یه و به دوورو درێژی و به شێوه یه کی زانستی و تێکه ڵ به سۆزو عاطفه یه کی کوردانه وه ، به زمانێکی رۆمان

ئاساوە، بە یاننامەی یازدەی ئازار هەلدەسەنگێنێ و بیرورایەکانی خۆی دەخاتە سەر کاغەزو لایەنە چاکەکان و خەراپەکانی حکومەتی بەعس و سەرکردایەتی شۆرشی کورد دەخاتە بەر لێزمەی رەخنەوە. رەخنەیەکی هێمن و لەسەرخۆ لەسەر کردایەتی شۆرشی ١٩٧٤ دەگرێت و دەڵێ : دەبوایە لە پێکهاتەی میری بەعس تێگەیشتنایەو ئەو چوار ساڵەیە بە ماوەی حەسانەوەی میری و سوپاکەیان لەقەڵەم دابوایەو لەبەرامبەردا چۆن ئەوان سوپایەکی بەهێزو توانایان ئامادەکردووو پەیوندەی عەسکەری و سیاسیان لەگەل روسیادا چاك بوو ، ئێمەش بە پێی توانا .. لەو ماوەیەدا ئیشمان بۆ خۆ کردبوایەو دەنووسێ : (دەبێ هەر ئەوەندە دڵمان بەو مفاوەزاتە خۆش بێ تاکو بەعسیەکان خۆیان ئامادەدەکەنەوەو دەتوانن بەتەواوی دەسەلات بەسەر عیراقدا بسەپێنن ، چونکە بەنیازێکی کاتی هاتۆنە تەپێشەوە) .

هەروەها گلەیی لە سەرکردایەتی شۆرش دەکات و دەڵێ ، بەداخەوە ئێمە ماهیەتی دوژمنانی خۆمان نەزانیوە ، (ئەوەندەی دوژمن ئێمەی ناسی ، ئێمە ئەوەندە ئەومان نەدەناسی) .

ئینجا باسی دوا تروسکایی دەکات کەکوژایەوەو بە یاننامەی ئازاریش وەکو مفاوەزاتەکانی ١٩٦٣ ، ١٩٦٤ ، ١٩٦٦ لول درایەوەو سەری نەگرت ، بەتایبەتی دوای گەرانەوەی ئیدریس بارزانی لە بەغدا «١٩٧٤/١/٩» بەدەس بەتاڵی . جەوهەر حمەدئاغا ... هەروەك لە نووسینەکانی بەدیار دەکەوێ پێ دەچێ زۆر ئاگای لەباس و خواست و نهێنیەکانی شۆرشی ١٩٧٤ بوبێت و بەوریایی زۆر لایەنی پەیوەندیەکانی خەڵك و لێپرسراوان شی دەکاتەوەو پەنجە دەخاتە سەر هەڵە گەورەکانی لێپرسراوانی شۆرش ، بەتایبەتی ئەو تصریحانەی کە بۆ بانگەشی خەڵك بوون ، بۆ هاتنەناو شۆرش و بەجێ هێشتنی ماڵ و حاڵیان لەشارو شارۆچکەکان و دیهاتەکانی کوردستاندا .

هەروەها لەم بەشەیدا مەترسی خۆی لەتەقدیراتی هەڵە ، لەرووی سیاسی و عەسکەری بەدیار دەخات و هیواش دەخوازی کەسەرانی شۆرش لەو مەسەلەیە بەئاگا بن ، ئەگەر چی هەرخۆیشی لەسەرەتای نووسینەکەیدا ، گلەیی لە بێ ئاگایی و تەسك بینی

سەرکردایەتی شۆڕش دەکات لە پەیوەندی کردن و تیروانینیان بۆ مەسەلەکان و خوجە شاردانیان لە گونجێکی تەسکی تاریکدا . جەوهەر ئاغا لەو بەشەیدا بە زمانێکی ئەدەبی و پڕترسەوە باسی ئەو لێشاوە دەکات کە بەرەو مەڵبەندە ئازاد کراوەکان دەهاتن و بە شێوەیەکی وەستایانەی بێ وێنەوە . بە دەرچونیان بۆئێران و

رەفتارە خەراپەکانی لێپرسراوەکان دەبەستێتەوە ، بەراوردی ئەوهیوایە دەکات کە خەڵکی بە شۆڕش بەستبووەو چۆن لە سەرەتادا وایاندەزانی ، پاش چەند رۆژێك دەگەڕێنەوەو «دوژمن بە چی لێیان بدات بە ئەو لێیان دەدەنەوە» فرۆکە ناتوانی بەسەر ناوچە ئازاد کراوەکان و باڵەك بسورێتەوەو ... تد و ئینجا تراژێدیای هەڵەبجەو قەلادزی و گەلاڵە، چۆن ئەو خەونەی سەراوژێر کردو چۆن تەسك بوونەوەی بازنەی ناوچە ئازادکراوەکان چەواشەیی قسەکانی سەرانی شۆڕشیان بۆ خەڵك بەدیار خست .

بەشی دووەم

لە لاپەرە ٤٢ دا دەست پێ دەکات ، هەروەکو خۆی ناوی لێ ناوە لە (یاددنامەی رۆژانە) ی خۆمدا بەکورتی باسی زۆربەی ئەو رووداوانە دەکات کە لەو ماوەیەدا روویان داوەو جاروباریش بە خێرای شییان دەکاتەوە .

بۆ نموونە : لە ١١ شوباتی ١٩٧٤ میری طەشکرچی کرد بە فەرماندەی تیپی پێنجەم لە هەولێرو دەڵێ :-(ناردنی ناوبراو بۆ شارێکی وەك هەولێرو کرانی بە فەرماندەی فرقەیەکی سوپا باشترین نیشانی نیاز خراپی بەعسیەکانە) .

لە باسی هاتوچۆی وەفدی پارتی بۆ بەغداو هاتنی وەفدی حکومەت بۆ باڵەك دەڵێ : لە ٧ـ٥ی شوبات وەفدێك بە سەرۆکایەتی (علي غنام)هاتنە باڵەك هەروەها دەڵێ لە ٢٤ / شوبات وەفدی کوردی بە سەرۆکایەتی(حبیب فەیلی)گەڕایەوەو وادیارە جارێکی دیکە ناچنەوە بەغدا .

کاك جەوهەری جوانەمەرگ زۆر بە وردی لەو ماوەیەدا، کە هێشتا وەکو خۆی ناوی لێ دەنێ (شەڕی سارد) ی نێوان میری و شۆڕش نەبوو بە (شەڕی گەرم) رووداوە وردو درشتەکان و سەردانی وەفدەکانی بەغداو وەفدەکانی شۆڕش تۆمار دەکات .

لەگەرمەی ئەو وەزعەشدا خۆی لەبیرناکاو جینایەتەکانی بنەماڵەی بارزانی دەرهەق خۆیان دەنوسیتەوەو لە ٣ ی نیساندا دەنوسی و دەڵێ : ئەمڕۆ دوای موافەقەت کردنی بارەگای بارزانی ، ڕێگا درا کە (غاندی) کوڕم لەبەر نەساغی فتق و نەساغی تر بینێرمە (خانە) بۆ لای دکتۆرو معالجە ، منیش لەگەڵ غاندی و دایکی چووم هەتا حاجی ئۆمەران ، هەڵبەت قەدەغەبوو بۆ من بچمە خانە چونکە دەست بەسەربووم و دەبوا لەگوندی «ئازادی» دەرنەچم ، تەنها بۆ ئەو دەورووپشتە نەبێت ، تەنانەت قەدەغە بوو بچمە چۆمانیش .

لەشەشی حوزەیراندا ، لەچوار لاپەرەی پڕ لەمەینەتی و ناخۆشیدا باسی گیرانی باوکی و حمید ناوێك دەکاو بەسەرهاتی چۆنیەتی بەیەك شادبوونەوەی لەگەڵ باوکیدا بەسەیرەوە باس دەکات و دەڵێ : چونکە ئێمە دەست بەسەربوین ، دوای سێ ساڵ دابڕان لەگەڵ باوکم لەبەندیخانەی خەلان یەکترمان دیتەوە .

بەدوورو درێژی باسی گیرانی ئەمجارەی خۆی و باوکی دەکا، واپێ دەچێ سەرکردایەتی بارزانی زۆر لەو بنەماڵەیە ترسابێت چونکە لەرۆژی گیرانیاندا تاکو ٧ ی تەمووز، بەبریاری محمد عزیز ـ ی بارەگای بارزانی سێ جار پاسەوانەکانی حمەد ئاغاو کورەکانی گۆڕاون . وادیارە لەوە ترسابون نەوەك بتوانن پاسەوانەکان رازی بکەن و رابکەن .

جەوهەر سەرەرای وەزعی خەراپیشی ، بەتایبەتی دوای گواستنەوەیان بۆ خەلان ، زۆر بەلێهاتوویی و ژیرانە ، گەلێك لەرووداوەکانی جیهانیشی لەدوو توێی یادداشتەکەی تۆمارکردوون ، ئەوەی زیاتر سەرەنجی راکێشام ئەوباسە زانستیەیە کە دەربارەی لەشکرکێشی تورکەکانە بو قوبرس کە ٢٥ لاپەرەی لەسەر نوسیوەو لەرووی مێژوویی و سیاسی و سەربازیەوە باس لەرووداوەکە دەکا ، هەروەها زۆر بەوردیش باسی لە(ووتر ـ گێت) کردووە .

بێ ئومێدی جەوهەر بەرامبەر بەبنەماڵەی بارزانی دەگاتە ئەو پەریەوە کاتێ لە ٢٠/تەمووز /١٩٧٤ هەواڵێکی نادروستی کۆچی دوایی سوار ئاغای کوری حمد امین ئاغای شێروانی پێ دەگا ، بۆیە پەنادەباتە بەرخودای مەزن و دەڵێ : (خودای گەورە رەحممان پێ بکات ، هێشتا چارەنووسی فاخری برام و سەعیدی برام و خەڵۆی

پێشمەرگە دیارنی یە ، بێجگە لەوانە چەند ئامۆزاشم هەر لە بەندیخانەی رایات ـ ن ، من و باوکی پیرو بێ تواناشم واین لە خەلان دەست بەسەری توندو بێ حورم تین) .

واپێدەچێ هەوالە نادروستەکەی مردنی سوار ئاغای لە بەندیخانەی رایات زۆر کاری تێ کردبێ بەوەسفێکی پڕ لە غەم و حەسرەتەوە باسی ئەو کارەساتە دەکا ، بنەماڵەی بارزانی بەشێوەیەکی وا کۆت و زنجیریان لە پێی بنەماڵەی مێرگەسوری کردبوو کە نەیان دەتوانی بەبێ ئەمری بارەگای بارزانی بستێك بجولێنەوە ،لە ٢٨ تەمووزدا سەربردەیەکی دوورودرێژ دەربارەی داواکردنی ئیجازە بۆخێزانەکەی بۆئەوەی سەرلە ماڵی براکەی بدا لە کرمانشاه دەگێڕێتەوەو دەڵێ :(ماوەی سێ مانگ دەبێ من داوای ئیجازە دەکەم و بۆ منداڵە کانم کە چی تاکو ئێستا رێگایان نەداوە) پاش ئومید بڕی نامەیەك بۆ حمە عزیز دەنوسێ و ئەویش لە وەلامدا دەڵێ :

برای بەرێز کاك جەوهەر

سلاوو احترام

کاکە مبدئیا موافقەت هەیە ، بەلام پێویستم بە پرسیارێکی کاك مەسعود هەیە ،. ممکینە ئەمشەو یان سبەی شەو دەستم بیگاتێ وەخەبەرتان دەدەمێ .

ئیتر خۆشیتان

محمد عزیز

٧/٣١

سەیر لەوەدایە کێشەی ئیجازەکەی دوای ٣ مانگ سەرەنجام لە ٥ی ئاب موافقەتی لە سەرکراوە ، بۆ ئەوەی خێزانەکەی بچێتە ئێران ، ئابەم شێوەیە رەفتاریان لەگەڵ دەکردن شەری دەروونیان لە بەرامبەردا ئەنجام دەدان . ئەوەش مشتێکە لە خەرواریك و بەسەدان خەڵکی تریش هەمان تاڵی و تفتی بنەماڵەی مێرگەسوریان چێشتووە .

لەدوا بەدوای مانگی تەمووز تاکو ٢٨/تشرینی یەکەم چونکە شەرلە نێوان کوردو حکومەتی مەرکەزی زۆر گەرم بوو ، هەر لە بەرئەوە پێ دەچێ کاك جەوهەریش کەوتبێتە ژێر کاریگەریتی

ئەو شەرانەو بەدوورو درێژی شەرەکانی تۆمار کردوون و ئەنجامەکانیشی نووسی وەو دانی بەوەناوە کە هێزەکانی حکومەت لە هەموو بەرەکاندا هاتونە تە پێشەوەو لەلاپەرە ١٥٠ دا کۆتایی بەبەشی دووەم دێت .

بەشی سێیەم

ئەم بەشە لەلاپەرە ١٥١ دەستی پێ دەکا، باسی کەش و هەوای شۆرش دەکات دوای رێکەوتنی جەزائیرو لەچواری ئازارەوە تاکو مۆرکردنی و ئینجا تێکچوونی شۆرش و ئاش بەتال پێکردنی بەوردی شتەکانی تۆمار کردووە . لە ١٩٧٥/٣/١٩ دا کاك جەوهەر دەنووسی : (شەوی رابردوو کۆبوونەوەی ئامیر هێزەکان و ئەندامانی لیژنەی مەرکەزی و مەکتەبی سیاسی و کاربەدەستانی تر بو بارزانیش ئامادە بوو ... بارزانی لەو قەناعەتەبوو کە شەڕیان بۆ ناکرێ بۆیە گوتویەتی ئێمە شەرناکەین وەداوایان لە هەموو جەبهەکانی پێشمەرگە کردووە کە دوو رێگایان لەپێشە یان برۆنەناو میری یان چەك فرێ دەن و برۆنە ئێران) .

هەروەها دەقی ئەو بروسکەیەشی نوسیوەتەوە کە مەکتەبی سیاسی بۆ حکومەت وسەرکردایەتی بەعس ناردوویەتی و کە تیایدا داوای پارانەوەولێبوردن، دەکاو دەقی وەلامی احمد حسن البکر ـ یشی تۆمار کردوە کە چۆن گالتە بەبروسکەکەیان دەکات .

بەمجۆرە کۆتایی بەدەفتەری یەکەمی یادداشتە دوورودرێژکەی کاك جەوهەر دێت ، کە پڕە لە هەوالّ و کارەسات و ئەزیەت و ئەشکەنجەی خۆیان بەر لەوەی بەدەستە جەمعی رۆژی ٢٢\٢٣/٣/١٩٧٥ لە رایات ئیعدام بکرێن ، ئەگەر چی لەلاپەرە ١٦٧ کەدوا لاپەرەیەتی نوسیوەتی و دەڵێ :

لە سەعات ١,٣٠ ی ١٩٧٥/٣/١٩ ئێمە ئازادو بێ حەرەس ماینەوە پاش ئەوەی هەمووشت کۆتایی هات و گرەنتیشمان لە مەسعود وەرگرت .

کوردستانی نوێ، رۆژی دووشەممە ١٩٩٥/٥/١ ژمارە ٩٧٦ جێگر مێرگەسۆری

ئەلقەی چوارەم

دیسان بەندیخانە

بەشێکە لە یادداشتەکانی جەوهەر حەمەد ئاغای مێرگەسوری کەلە دەفتەرچەیەکی بچووك نوسیویەتی لە ١٨ ی کانونی یەکەمی ساڵی ١٩٧٥ دەست پێ دەکات و ١٢ پەرەی یادداشتی تایبەتی خۆیەتی و زۆربەی لەسەر مەسەلە خێزانیەکانیەتی و لە لاپەرە ١٣ەوە کە لە ٢٠ ی ئازارەوە نووسیویەتی و لە ٢٢ ی ئازار ، واتە یەك رۆژ بەر لە ئیعدامکردنی کۆتایی دێت و بە ١١ لاپەرە باسی تراژیدیای ئەو سێ رۆژە دەکات کە بەر لە شەهید کردنی خۆی و براکانی لە زیندانی رایات بینویەتی .

دەقی ئەو بەشە لە لایەکی تری ئەم کتێبە هەیە

دەفتەری کەشکۆڵ

ئەم دەفتەرە ٢٠ لاپەرە دەبێت وا پێدەچێ لە راستیدا ٣٠ لاپەر بووبێت ، بەلام زۆربەی لاپەرەکانی دراون و فەوتاون ، هەندێك لە پەرەکانی تریشی بە ئاوتەر بوون و شێ داریی بە تەواوی کاری تێ کردووە .

لەگەڵ ئەوەشدا ، ئەوەشی کە ماوە دەخوێندرێتەوە، شایانی ئەوەیە کە هەڵوەستەیەکی لەسەر بکرێت .

وا پێدەچێ ، لە سەرەتای مانگی دەی ساڵی ١٩٧٢ لە بەندیخانەی رایات دەستی بە نووسینی ئەوکە شکۆڵە کردبێت و تاکو چەند مانگێك دوای ساڵی ١٩٧٣ هەر لە نووسینیدا بەردەوام بووە .

نووسینەکان هەندێکیان بەزمانی کوردی و هەندێکی تریش بەزمانی عەرەبی و فارسی نووسیویەتی .

بریتیە لە کۆکردنەوەی پەندو قسەی نەستەق و حیکمەت و بەیتە شیعری جۆراو جۆرو تەرجەمەکردنی هەندێك شتی تر لەلایەن کاك جەوهەر خۆیەوە لەزمانی فارسی بۆ زمانی کوردی .

لەو دەفتەرەدا دەرکەوت کە خوالێخۆشبوو شارەزایی لەزمانی فارسیش هەبووەو ، ئەوزمانەی خۆش ویستووە .

هەروەها دڵ تەری و ئاویزان بوونی لەگەڵ عیشق و

خۆشەویستی دا بەئاشکرا لە نووسینەکانی ئێو ئەو دەفتەرەدا دیاردەکەوێ ، ئەگەر چی زۆربەی قسەو باسەکانی کۆمەلایەتین و باس لەچاکەو پیاوەتی و ئامۆژگاری و سیفاتی بەجێ ی مرۆڤ دەکات، هەروەها نوکتەو قسەی خۆشیشی تێدایە .

لە ١٩٧٣/١/١ کاك جەوهەر ساڵی ١٩٧٢ بەم شێوەیە بەرێ دەکا :

بەدڵێکی پڕغەم و داخ و ئوفەوە ساڵی ١٩٧٢مان بەرێ کرد . بەبێ بەشکردنمان لەرووناکی ژیان و جیهان .. هەڵبەتە ساڵی ١٩٧٢ش تەوقی دووەم بوو لە زنجیرە ساڵانی پرمەینەت و دەردەسەری و خەفەت کەلە ساڵی ١٩٧١ یەکەم بازنەی ئەم زنجیرە بوو ، وە ئومێدەوارم کە ساڵی ١٩٧٣؛ نەبێتە سێ یەم بازنەی) .،

لە درێژەی وەزعی دووساڵەی خۆیان لەبەندیخانەی بارزانی بەردەوام دەبێت و دەڵێ :

(ئومێدەوارم کەناحەزو ناپیاوان دەستی بێ ئومێدی و فەشەل بەچاوی کوێریانەوە بگرن و سەتمە بکەن و لەوچاڵ و کۆسپانەی لەسەررێگای ئێمەیان دروست کردبوون بکەونە ناوی و تیایدا بخنکێن) هەروەها دەڵێ :

(هەرچەندە لەودووساڵەی رابردوو وە لەپێشەوەتریش حەق لەژێر ناحەق نالەی دەهات بەلام هەرچەندە چەرخی رۆژگاریش بەچەپەوە بسورێت بێ گومان رۆژی راستی هەردێتە پێشەوەو حەق بەدەست و بازووی بەهێزەوە توقی لەنابردن و نەهێشتن ئەخاتە ملی ناحەق و لەناوی دەبات ، وەچاك لەخەراپ جیادەکرێتەوەو دلسۆز لەناپاك ئاشکرا دەبێت و پاك لەناپاك دەپالێورێن و وەفاو بەنیەت دێتەروو وەگەلی کورد رۆڵەی راستەقینەی خۆی دەدۆزێتەوەو لەفیلبازو ناپاك و دزو فریوکاران رزگاری دەبێت).

هەروەها خوالێخۆشبور پێشبینەکانی خۆی بۆ ساڵی ١٩٧٣ تۆمار دەکات و گرنگیەکەشی لەوەدایە کە :

پێشبینی شەرێکی نوێ ی عەرەب و جولەکە دەکات و دەڵێ عەرەبەکان هەندێك دەسکەوت بەدەست دێنن ، کەئەم پێشبینیەشی هاتۆتەدی و لەبەرەی میسردا عەرەبەکان خەتی بارلیفیان شکاندو لە سویس پەرینەوە .، هەروەها پێشبینی

هه لچوونی په یوه ندییه کانی نێوان عیراق و ئێرانیش له جێ ی خۆی بووه .

سالی ۱۹۷۳ یش به سالێکی ره ش بۆ نیکسونی سه رۆکی ئه وسای ئه مریکا له قه له م ده دا جگه له چه ند پێشبینی تر .

چه ند قسه یه کی تر

کاك جه هه ر ... مرۆڤێکی به هره مه ندو هونه رمه ندێکی لێهاتووبووه . زۆر جار له جیاتی ئه وه به خامه ی ره نگینه که ی ئه وه ی له ناخ و ده روونی دابوو . بڕژێنێته سه رکاغه ز . په نای بردۆته به ر شێوه کاری به فلچه ی ده ستیه وه سروشتی جوانی کوردستان و عیشقه به سۆزو گوره که ی بۆ ناوچه ی (شێروان) به تابلۆی سروشتی جوان ده یرازانده وه و ده ردی دلی خۆی ده خسته چوار چێوه ی ئه وتابلۆیانه .

گه وره ترین ئیش که کاك جه وهه ر له و رووه وه به ئه نجامی گه یاندبێ تابلۆیه کی زله به ناونیشانی (بوکابێری) له یادداشته کانی دا له ۲۰ ی ته مووزی سالی ۱۹۷٤ به م شێوه یه باسی ئه و ئیشه ی ده کا (تابلۆ زله که ی بوکابێری له مانگی ره مه زانی ۱۹۷۳ ده ستم پێ کردووه ، به لام له به ر باری ئالۆزو گۆڕاوی ده روون و ژیان ده ستم زۆر لێ شل بوو به هه ر حال توانیم به هاری ۱۹۷٤ زۆربه ی تابلۆکه م بکه م .

(تابلۆکه ش ژنه کوردێکی بالابه رزو ریك و پێك، به که لپه ل و به رگی عه شیره تی شیروانی به ویه ری خۆرازاندنه وه و تاس و پوشی له سه رو له بێری مه روبزن ده گه رێته وه و کارولیه یه کی ساوای ده باوه شه و به ده ستی راستیشی په قره جێکی (سطل) پرشیری هه لگرتووه ... تادوای)

کاك جه وهه ر ته کنیکاریش بوو ، له ۲۱ ی حوزه یرانی ۱۹۷٤ له یادداشته کانی خۆی دا ده نووسی : (یه که م رۆژی هاوینه و زۆر گه رم بوو ئه مرۆ چه ند بیرورایه کم له باره ی شتی هندسه وه بۆ کاك مسعود بارزانی نووسی ، وه ك ته قاندنی بومباو شت، به ده نگ وه به هۆی ئاوێنه و ئاسن فرین و به کارهێنانی گوله ی قاذفه ی سارۆخ بۆ ئه م مه به سته و ئاراسته کردنی به ئۆتۆماتیکی به ره و تانك و ئالیاتی دوژمنه وه به زۆر رێگای تریش ، ئه و جۆره ئسلوبه تائێستا که س به کاری نه هێناوه) .

هه‌روه‌ها ماوه‌یه‌کی زۆریش خه‌ریکی دروست کردنی فرۆکه‌یه‌کی هه‌لیکۆپته‌ر بوو نموونه‌یه‌کی بچوکی بۆ ئه‌م مه‌به‌سته دروست کردبوو ، به‌لام ده‌رباره‌ی سه‌رکه‌وتنی له‌ فراندنی کۆپته‌ره‌که زانیاری ئه‌و تۆ له‌بن ده‌ست دا نی یه ئه‌گه‌ر چی ئه‌وانه‌ی له‌نزیکه‌وه ئاگاداری ئه‌و ئیشه‌ی بوون ده‌لێن له کۆتایی دا توانیویه‌تی بیفرێنێت.

جگه له‌م چه‌ند یادداشتانه‌ی که له‌م چه‌ند ئه‌لقه‌یه‌دا ئاماژه‌ی بۆ کراوه وا پێ ده‌چێ زۆر نووسینی تریشی فه‌وتابن و بزر بووبن ، یان که‌وتبنه لای که‌سانێك که ئێستا بۆیان نه‌کرێ ئاشکرایان بکا .
به‌لام ئه‌وه‌ی جێگای گومان نی یه چیرۆکێکی تریشی هه‌یه به‌ناو نیشانی (نانه‌وا) .

کوردستانی نوێ ، رۆژی پێنج شه‌ممه ١٩٩٥/٥/٤ ژماره ٩٧٨ جێگر مێرگه‌سۆری

ئه ڵقه ی پێنجه م و کۆتایی

ئه م ده ستنووسه ئه ده بی و هونه ری یه ی جیا له هه مویان ، ده ستنووسێکی پڕ به هاو گرنگی ئه و لاوه جوانه مه رگه یه، که ده بوایه به ر له ئێستا خوێنه ری کورد ئاشنای ده ست و قه ڵه مه که ی ببا و ،له ژێر په رده ی نهێنی و شاراوه دا، که وتبایه په رتوکخانه ی کورده واری وئه و لێهاتوویی و کارامه یه ی جه وهه ر مێرگه سۆری له قاوخی تراژیدیای کاره ساته که ی بنه ماله که یان چه که ره ی کردبایه، رۆحی به و شاد ببایه وه که ئۆخه کانی سه ر کاغه زو هیواو ئاواتی نێو نوکه قه ڵه مه کانی له زمانی سری و بێ ده نگیدا ، که وتوونه ته نێو دونیای رۆشنبیری و له سه ر گۆره ونه که یدا نه مامی ئاواته کانی روه و قبله له گه ڵ ئاسۆی ئه مرۆدا ئاوێته بوونه و ناڵه و ئاخ و ئۆفه کانی کونجی به ندیخانه بوونه ته هاواری هه موو که سێك و نووسینه کانی به ئاشنایی له زه ماوه ندی روناکبیری کوردیدا جلی بوکێنی کردۆته به ر.

نۆسینه کانی ده ستنووسی ئه مجاره ی گه ڕانه به دوای عیشق و سۆزێك که ره نگه ته نها لای خۆی ده ست بکه وێ و هه ستی پێ بکرێ، ده روونه که ی وه ك ده ریایه کی بێ بن، له گه ڵ شه پۆله کاندا گوزارشت له بوونی خۆشه ویستی یه ك ده کات، خۆشه ویستی یه کی خوداوه ندی و خوایی و بێ گه رد، وشه ی (دڵ) و (خۆشه ویستی) و (یار) کۆڵه گه ی هاوبه شی نووسینیه کانیه تی، ره نگه ته نیایی و تاریکی به ندیخانه ی (خه لان) و (رایات) و دووری له خۆشه ویسته که ی زیاتر وای کردبێ، کانیاوی ئه وینی و عیشقی جه وهه ر مێرگه سۆری ،وه ك هه میشه به هار له دڵه گه وره که ی هه ڵقوڵابێ ئاسان نی یه مرۆڤ بتوانێ به گه ڕانێکی خێرا دڵی ئه و نووسه ره دڵداره شی بکاته وه که ده ڵێ: «ئه گه ر دڵێك بۆ یارو ئه وینی لێ نه دات وه ستانی باشتره».

هه موو ساتێك و کاتێکی به ندیخانه ی (خه لان) و (رایات) ئاوێنه بووه بۆ یادگاری یه کانی خۆی له گه ڵ دڵداره که ی و ته نانه ت به وه ش

نه وه ستاوه که به شیعر هۆنینه وه و په خشان نووسین ده ردی دڵی خۆی هه ڵرێژێ و سات و کاته کانی به ندیخانه له گه ڵ یادگاریه کانی خۆشه ویسته که یدا بباته سه ر به ڵکو به فرمێسکی قه تیسماوی نێو چاوه کانی خۆی، زه مینی خۆشه ویستی خۆی و دڵداره که ی تاو داوه و نه ونه مامی دوارۆژی تێدا رواندووه.

مێشکه ماندووه که ی نێو به ندیخانه، هه میشه به بۆنی خۆشه ویستی و عیشق مه ست بووه.

سه ره رای دووری و لێك ترازان هه میشه خوازیاری ئه وه یه که (که وانه ی ده ستی بازنی ملی یاره که ی بێت و چه په ری که زیه که ی تۆری دیلی ی بێ).

(په پوله، ئاوێنه ی ئه وینی، به ر له چوار ساڵ، له دڵه وه، چه ند وشه یه ك له کزه ی دڵ و تاریکی به ندیخانه وه بۆ په رستگای ئه وینم، خواستی خودا نه خۆشم له هجرانت، رۆڵه لای لای، یاری دلره ق، نرکه ی دڵ بۆ دڵ)

چه ندین نموونه ی په خشانه شیعرو ده ردی دڵی جه وهه ره، که به وه ستایه کی که م وێنه دا هۆنیویه ته وه و له چوارچێوه ی ئه ده بێکی رۆمانسی دا، لاوێکی چیایی به هره و توانای خۆی پێ به دیار خستووه، گواستنه وه ی جه وهه ر حه مه د ئاغا له زیندانی (خه لان) بۆ زیندانی (رایات) زیاتر گڕی خۆشه ویستی یه که ی جۆشتر کرده وه و، له ئه گه ره کانیدا که زیاتر قسه ی نه سته ق و زادی رۆژانی ته نیایی یه که یه تی، حه قیقه تی ئه وینی خۆی و خۆشه ویسته که ی به دیار ده خاو له ژێر ئاسمانی ئه و خۆشه ویستی یه دا گه شبینی ده بێته ده روازه یه کی پان و به رین و له کاروانه دوورو درێژی خۆشه ویستی دا ، ره شبینی به جێ دێڵێ، له گه ڵ ئه وه شدا کونجی به ندیخانه حه زه کانی ده باته دونیای نه مران و له به ر یاره که ی ده پارێته وه. به تکایه کی عاشقانه پێ ی ده ڵێ:

قه بره که م تۆ هه ڵکه نه با له به ر ده رگای ماڵتا بێ
تا گوڵ ئاوات بروێ به جۆگه ی ئاوی چاوانت
من که وا له م دونیا بێ وه فایه بێ به ش بووم له تۆ
با له و دنیا به شماو بم له باخ و ته خت و ئه یوانت
***

وەك لەهەموو دە ستنووسەکانی بەدیار دەکەوێ، جەوهەر مێرگەسۆری، نەیتوانیوە تەنها ئەسیری ، عیشق و عیشق بازی بێت و خۆشەویستی دڵدارەکەی ، نەیتوانیوە هەوینی کوردایەتی و خۆشەویستی وڵاتەکەی و تێکۆشانی لەبیر بباتەوە.

بۆیە بەشێکی زۆری ئەو دەستنووسەی کە نزیکەی (١٥٠) لاپەرەی مامناوەنجی دەبێ و هەمووی لەنێوان ساڵانی (١٩٧٢_١٩٧٣) لەبەندیخانەکانی خەلان و رایات نووسیوە، تەرخان کردووە بۆ شیعرو پەخشانی کوردایەتی و تێکۆشان و خوێنی شەهیدانی کوردستان.

لەچیرۆکە شیعری «یازدەی ئازاریش ئاهەنگە» لەبیست و دوو لاپەرەدا ، زۆر بەژیری و وردە کاریەوە تابلۆیەکی ئەدەبی بۆ کۆمەڵی کوردەواری کێشاوەو باسی مەینەت و ئازاری منداڵانی باوك شەهیدو بێوەژنانی ، مێرد بزر بوو دەکات و دەردی دڵی خۆی ، کردۆتە کۆلەگەی هاوبەشی خەم و خۆزگە خنکێنراوەکانی چینی هەژارو لێقەوماوان و جاروباریش بەشێوەیەکی تەنز ئامێزەوە، هاواری حەق دەکات و داوای راپەرین و تۆڵەسەندنەوە دەکا.

لەدوو توێی شیعرو نووسینەکانیدا، بەهیوای ئەوە رۆژانی بەندیخانە دەباتە سەر ، کە رۆژێك مانگی ئازادی شەوەزەنگەکەی رووناك بکاتەوە بەفیعلی جارێکی دیکە لەگەڵ براکانی و خزم و دۆستانیدا ببێتە کاروانچی ، کاروانی تێکۆشان و لەتەك نووسینەکانیدا دەست و قامەت لێ هەڵبکات و لەسەنگەری پێشمەرگایەتیدا خاکی وڵاتەکەی و ئەوینی سروشتەکەی بەخوێن ئاو بدات.

لەشیعرێکیدا دەڵێ :

ئێستاش کە وا بەندم ،بێ رەنگ و دەنگم
دڵ و لاشە خۆراکی مێروولەو هەنگم
بۆ راپەرین لەکوێی نوستوو ئەمن زەنگم
بۆ دڵی دوژمنی خوێن خۆر وەکو ژەنگم

هەروەها لەشیعرێکی تریدا عاشقی و ئامادەیی خۆی دەکاتە مەـ ـرهەم بۆ برینەکانی قەومی کوردو ملی خۆی دەکاتە قەڵغان لەپێناو تێکۆشان و کوردایەتیدا:

عاشق و سه ودا سه رو ئه ویندارى قه ومم
ئیش كه رو مل كه چ له رێ ى فیداكارى قه ومم
ده بمه مه رهه م بۆ خه سته و بریندارى قه ومم
ده بێ دنیا بتاسێنێ ناودارى قه ومم

جه وهه ر مێرگه سۆرى .. له شعرو نووسینه نیشتمانیه كاندا زۆر به ڕاشكاوى بیرو بۆچوون و بیركردنه وه ى ده خاته چوارچێوه ى پێشكه وتنخوازى و ده ڵێ: «سه دان هه نگاو به رزترم له دواكه وتن»

هه روه ها به شیعر به ربه رچى ئه و تومه تانه ش ده داته وه كه گوایا له به ر خیانه تكارى و دواكه وتن له كاروانى تێكۆشان به ند كراوه و ده ڵێ:

زۆریان گوت و زۆرم بیست له وكاته ى به ندم
گوایه بۆ ئه رك و خزمه ت له ڕێدا له نگم...!!

ئنجا ده ڵێ :

نه ئه ویندارى كه لپه ل و دیمه ن و ره نگم
نه ئه ویندارى پله و سه رمایه و ده نگم

به ڵكو:

من شێت و شه یداى نازناوى كوردم

به شێكى ده ستنووسه كه بریتى یه له كۆمه ڵێك بابه تى ، وه رگێردراو له زمانى عه ره بى و فارسى بۆ سه ر زمانى كوردى، به تایبه تى ئه و بابه ته فه لسه فیانه ى گه وره نووسه رانى دنیا وه كو فیرده وسى و سه عدى و حافظ و نیتشه و چه ندانى تر، هه روه ها هه ندێك بیروڕاى فه لسه فیانه ى خۆشى وه كو چه ند نووسینێكى به پێزو شى كردنه وه تۆمار كردوه، كه به ڕاستى زیره كى و شاره زایى نووسه ر به دیار ده خه ن له بوارى فه لسه فه و ده روون ناسى و كۆمه ڵناسیدا.

«ئازایه تى و ژێرده ستى كورد»، نووسینێكه له ڕووى ده روونى یه وه باسى ئازایه تى و پارچه پارچه بوونى كوردستان و ژێرده ستى كوردو بالاده ستى دوژمنانى كورد ده كا، ئه گه ر چى له (١/٣/١٩٧٣)ه وه نووسراوه به لام تاكو ئێستا نرخى خۆى هه ر ماوه، چونكه هه مان ئه و هۆكارانه ى كه ئه و ئاماژه ى بۆ ده كات ، وه كو به ربه ست له به رده م ئازادى و رزگارى كوردستان ماون و چاره سه ریان بۆ نه دۆزراوه ته وه.

دوابەشی دەستنووسەکەی یانزە تابلۆیە، کە بە قەڵەمی رەساس کێشراون، جگە لە دوو (پۆرترێت) کە هی خۆی و (حافظ)ی شیرازی ـ ن، ئەوانی تر هەموویان هی کچە شۆخێکی کوردن، رەنگە هەر ئەو کچە بێت کە بوەتە هەوێنی شیعرو نووسینەکانی.

* کوردستانی نوێ یەك شەممە ١٩٩٥/٩/٣ ژمارە (١٠٧٧) هەڵۆ میرگەسوری

٧

پاشبەندی وێنە و دۆکیومێنتەکان

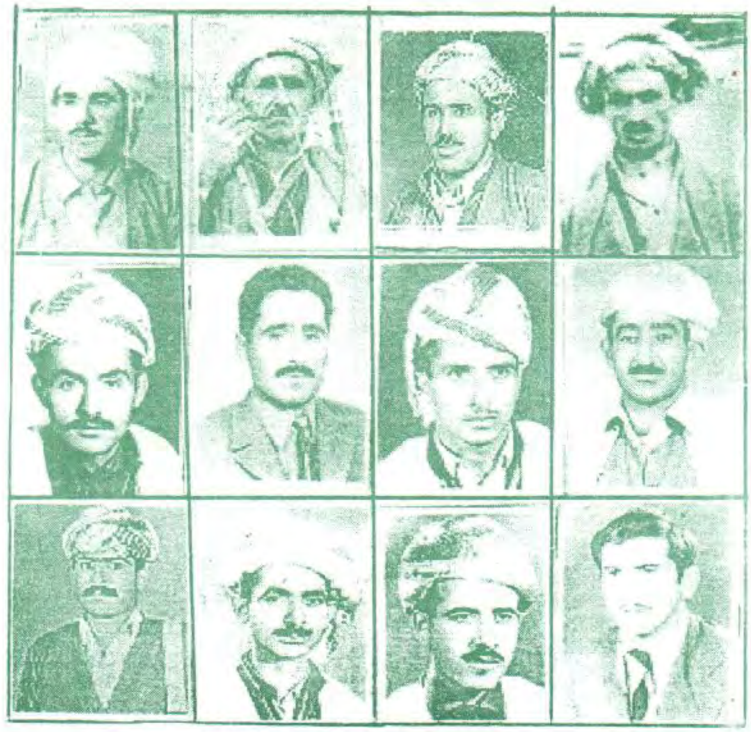

بنه ماڵه ی حه مه د ئاغای مێرگه سۆری

ریزه کان له ڕاسته وه بۆ چه پ

ریزی یه که م: حسین، فاخر، حه مه دئاغا، سه عید

ریزی دووه م: اسعد، مجید، جمیل، جوهر

ریزی سێ یه م: نزار، خلیل سلطان (برازای حه مه د ئاغا)، رشید، خه لۆ برادۆستی

لە راستەوە بۆ چەپ

ریزی یەکەم: جەنەرال مستەفا بارزانی

شێخ سلیمان عبد السلام بارزانی

ریزی دووەم: لەناوەراستدا کۆلۆنیل حەمەد ئاغای مێرگەسۆری

حەمەد ئاغای مێرگەسۆری
لەگەڵ ولیم ئیلنگ تن‌دا ١٩٥٥

لە ڕاستەوە بۆ چەپ
.....، علی عبدالله، سلێمان بەگ دەرگەڵە، حەمەد ئاغا مێرگەسۆری

* له‌ڕاسته‌وه‌ بۆ چه‌پ فارس باوه‌ (دووه‌م)، فاخر (سێ یه‌م)، شێخ عه‌تا تاڵه‌بانی (چواره‌م)، ملازم عبدالرحمن(پێنجه‌م)

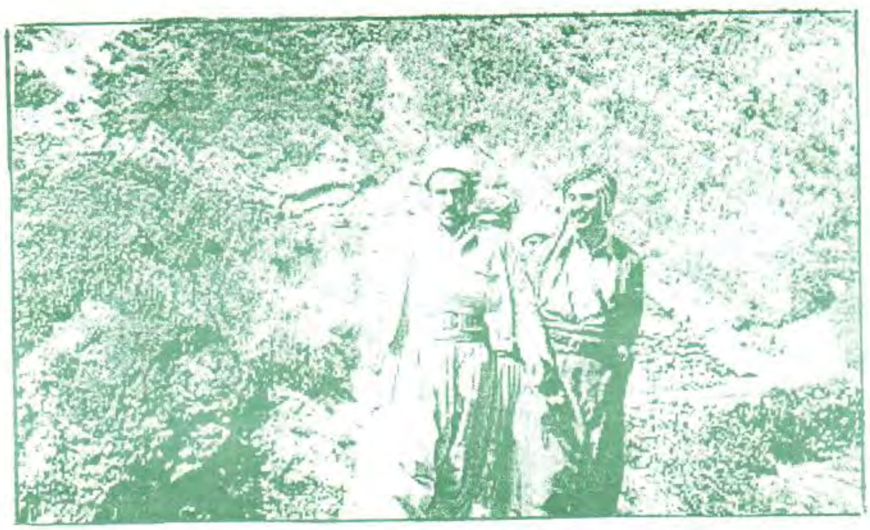

* فاخر له‌گه‌ڵ شێخ ڕه‌زا

فاخر لەگەڵ جوتیارەکانی موسڵ ١٩٥٩

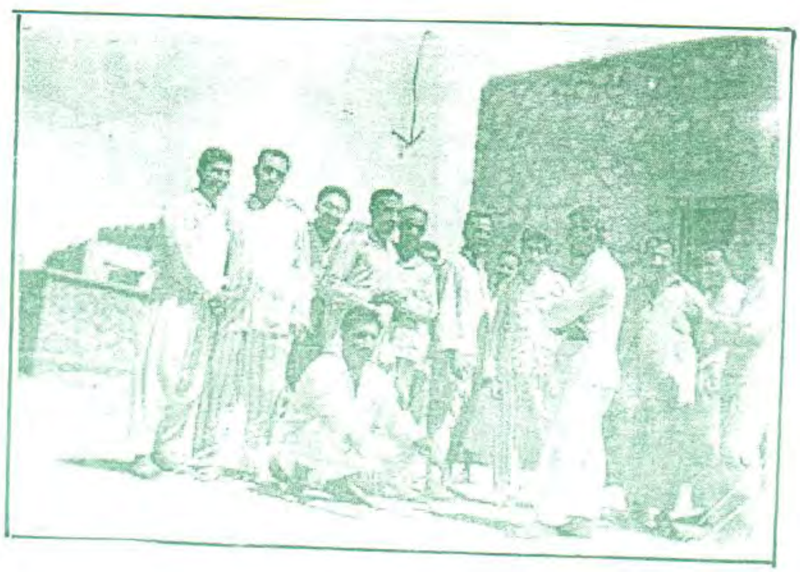

فاخر مێرگەسۆری لە نوگرە سەلمان

ئه حمه د دلزار   فاخر میرگه سۆری   علی مولود   زرار سلیمان بگ

له راسته وه بۆ چه پ

ملازم خدر ــ فاخر میرگه سۆری ــ طارق ابو لحیه ــ ناوچه ی به رسرین باله ك ١٩٦٦

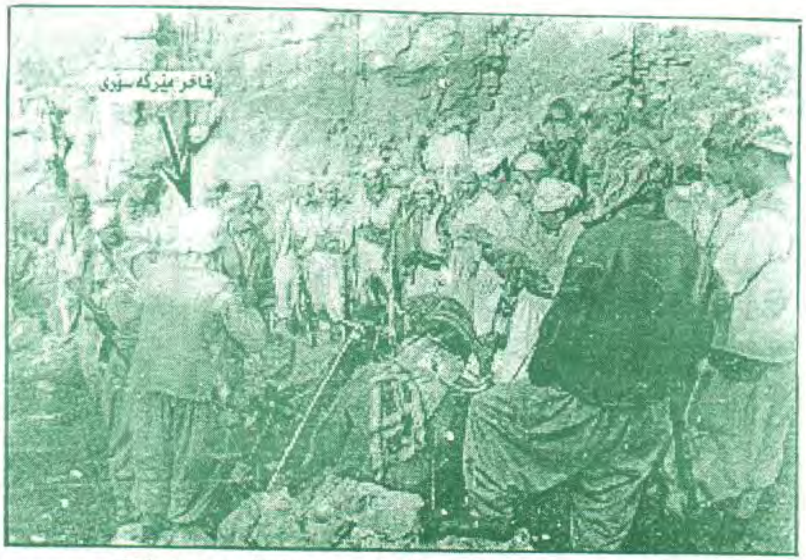

* فاخر میرگه سۆری پلانی رزگارکردنی هه ندرێن روون ده کاته وه

ـ سامی عبدالرحمن ـ په یامنێری نۆبزێرڤه ر ـ فاخر مێرگه سۆری ١٩٦٦

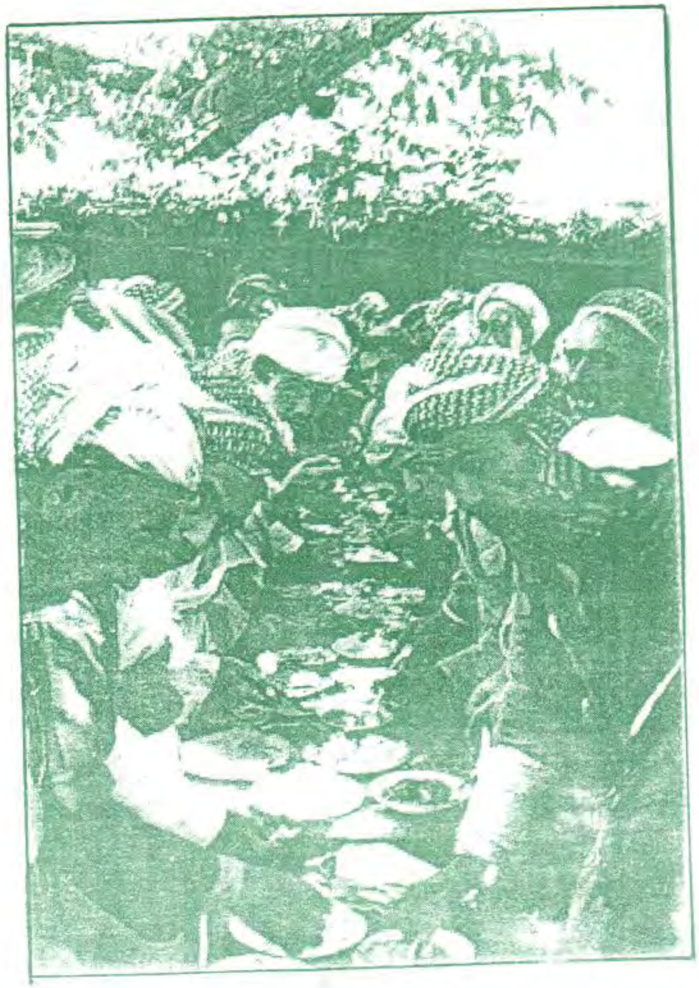

* زەماوەندی ملازم ریاض لە سانی ١٩٦٦

١ــ عەلى عەسكەرى ٢ــ جوهر میرگەسۆری

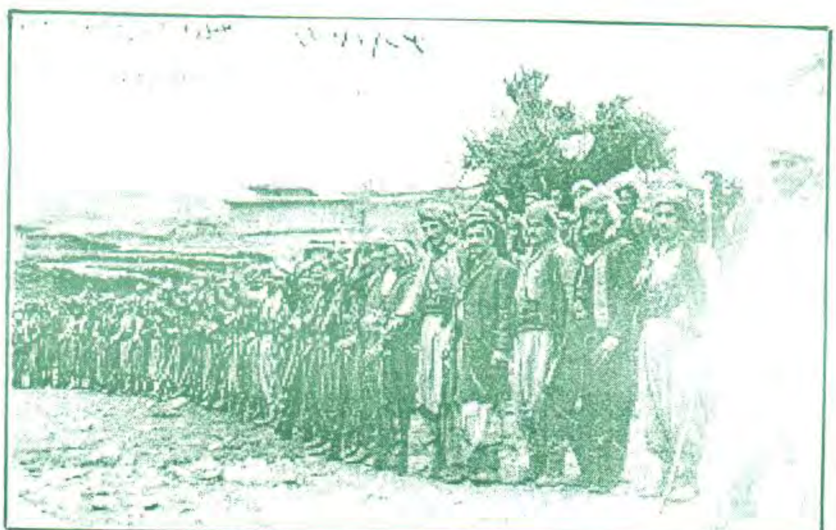

ــ بنگرد...٥ سەعات بەر لە هێرش كردنە سەر خەلكان بەسەركردایەتی
فاخر ١٩٧٠/١٠/٢٣

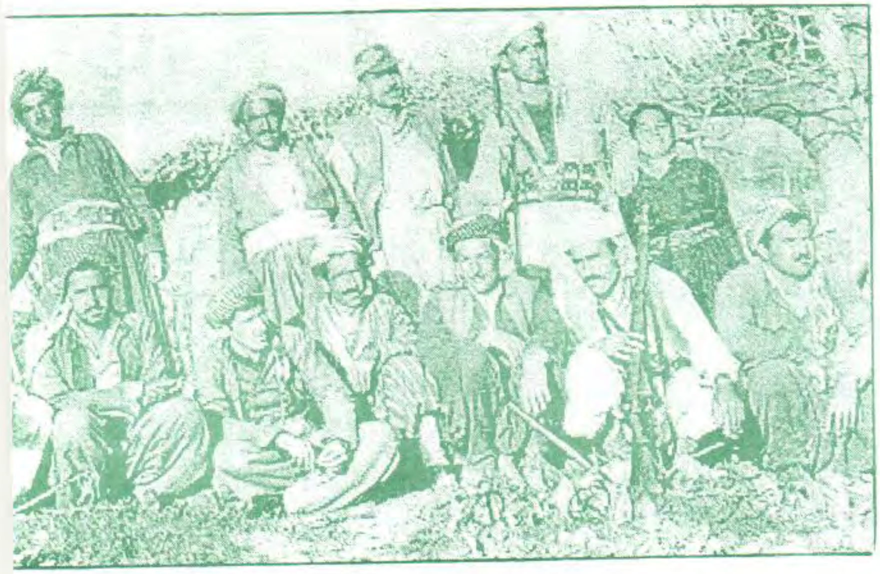

* ریزی یەکەم فاخر مێرگەسۆری دووەمی دانیشتوەکان، کریم احمد سێ یەمی دانیشتوەکان، زرار سلێمان، دەرگەلەی چوارەمی دانیشتوەکان

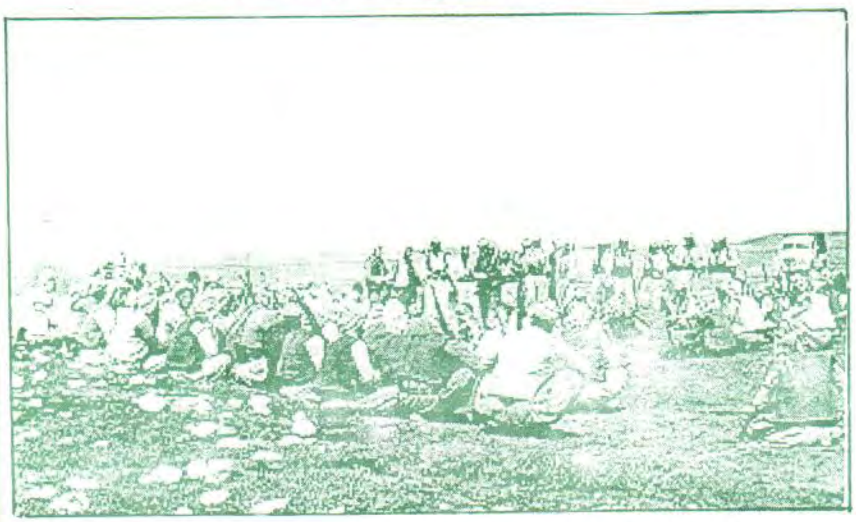

پێش لێدانی بیرە نەوتەکانی کەرکوك بە چەند سەعاتێك ١٩٦٩

حەمەد ئاغا ئامیر هێزی سەفین ۱۹٦۳

• فاخر لەگەڵ شێخ عوسمانی بیارە

15. *5th from left:* Muhammad Agha Mergasor, Chief of the Shirwan tribe (Barzani) below police post destroyed by Mulla Mustafa in 1945 (1955)

به‌كامێرای ولیم ئیلینگتن، ١٩٥٥

حه‌مه‌د ئاغا (١)   فاخر   (٢)

حه‌مه‌د ئاغا له‌گه‌ڵ سه‌ید ئه‌حمه‌دی شه‌مزینی

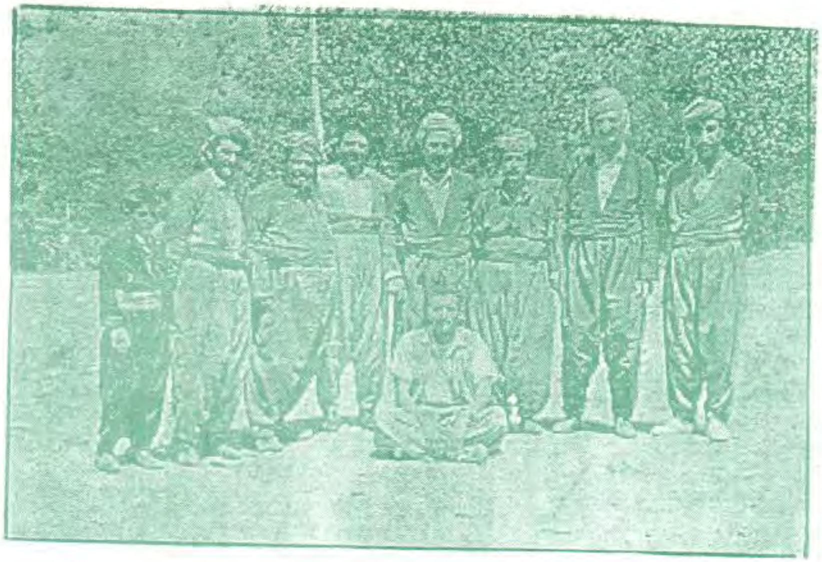

لە لای ڕاست بۆلای چەپ
دووەم ــ رەشید سندی
چوارەم ــ فاخر مێرگەسۆری
رەشید سندی یەکەم کەس بوو لە ئابی ١٩٧٢دا هەواڵی کوشتنی فاخری بەساجدە بەرواری گوتبوو

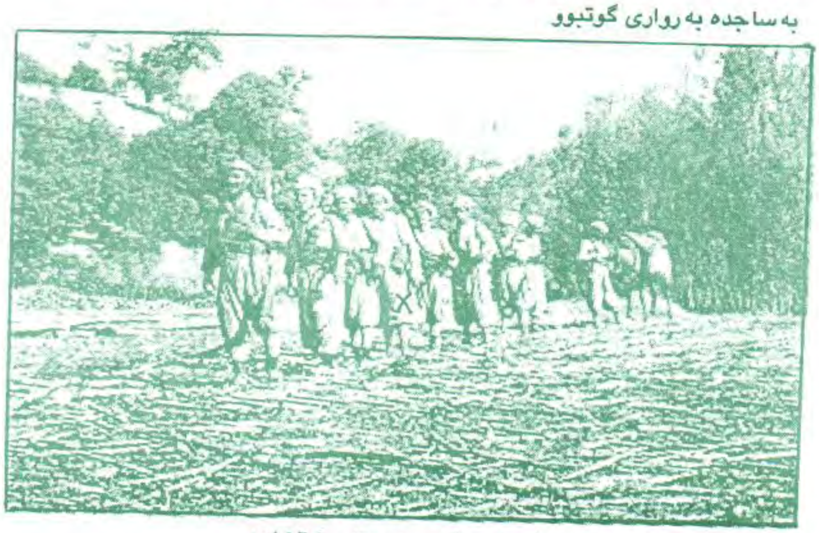

فاخر (چوارەم) لەسەرەتای ١٩٦٤دا

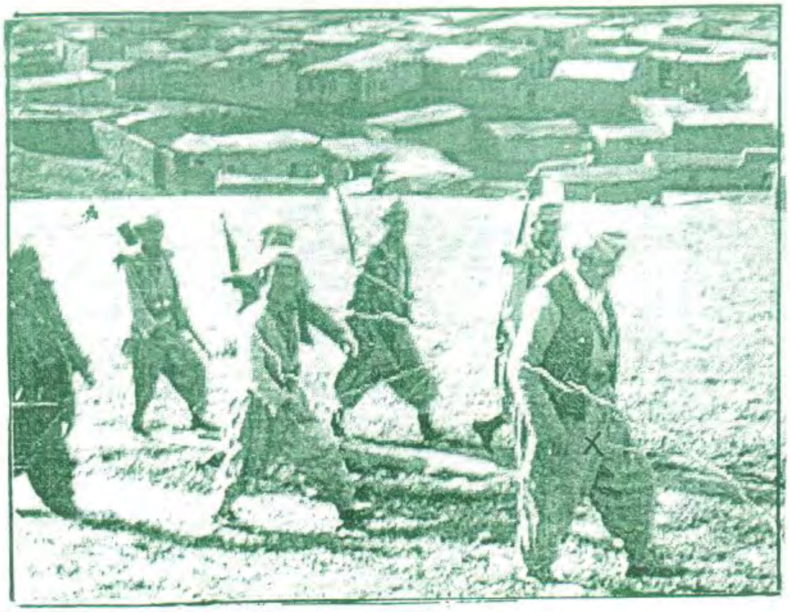

فاخر لە گوندێکی ناوچەی گەرمیاندا

فاخر لەگەڵ پۆلێك پێشمەرگەی گەرمیان

له پێشوازی گەورە ئەفسەرانی عێراق دا

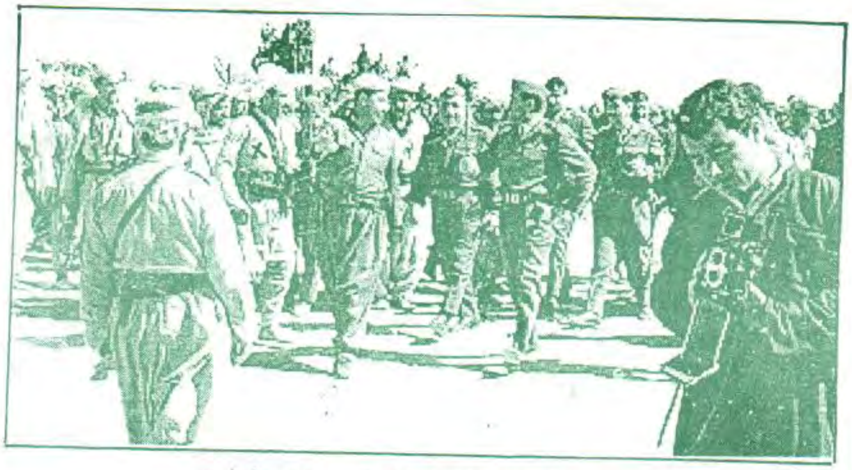

٦ـ فاخر لەگەڵ طه شکرچی و علی سنجاری

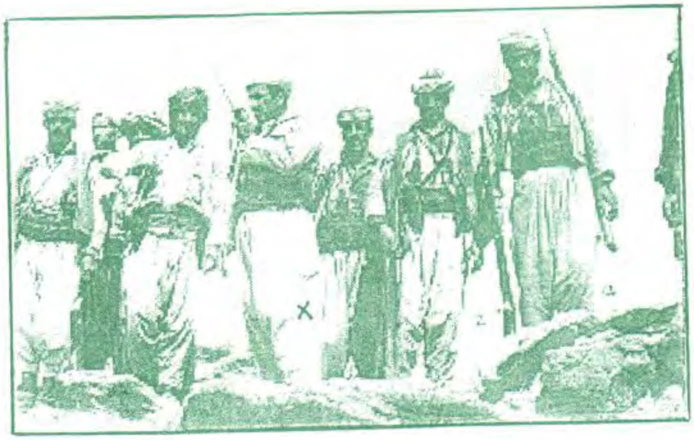

ـ فاخر لەگەڵ کۆمەڵێك پ.م
لەناوچەی گەرمیان

٢١ـ فاخر لەگەڵ
ئیدریس بارزانی (پێنجەم)
فارس باوە (حەوتەم)
ئەبونا پۆلص بیداری (هەشتەم)
شێخ تەحسین یەزیدی (نۆیەم)

* ١ــ فاخر میرگەسۆری ٢ــ شکري الحدیثي (پارێزگاری سلێمانی) ساڵی ١٩٧٠

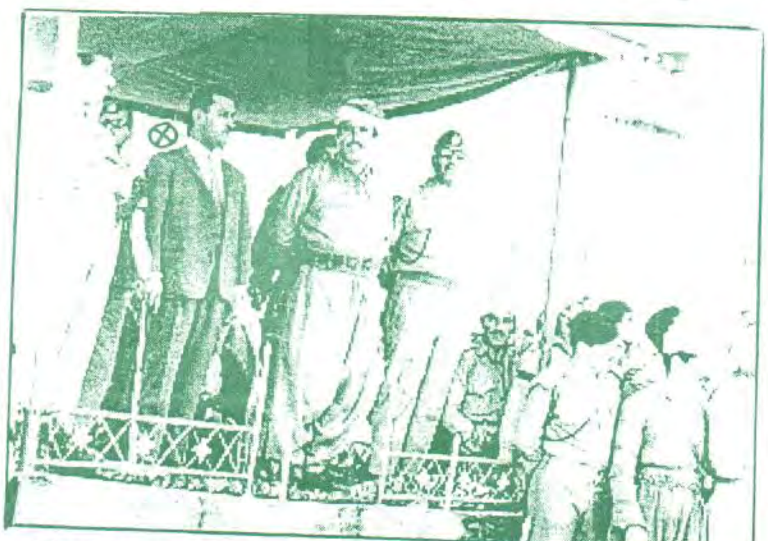

ــ فاخر مێرگەسۆری لەگەڵ ئەحمەد عبدالقادر نەقشبەندی لەنەورۆزی ١٩٧٠دا

– حبیب فه یلی – سامی سنجاری – رفیق چالاك – فاخر مێرگه سۆری له گه ڵ
ئه رکانی بالیۆزخانه ی سۆڤیه ت
به غدا ١٩٧٠

فاخر له گه ڵ غانم عبدالجلیل پارێزگاری که رکوك

له ئاهه‌نگی حه‌سار ١٩٧٠

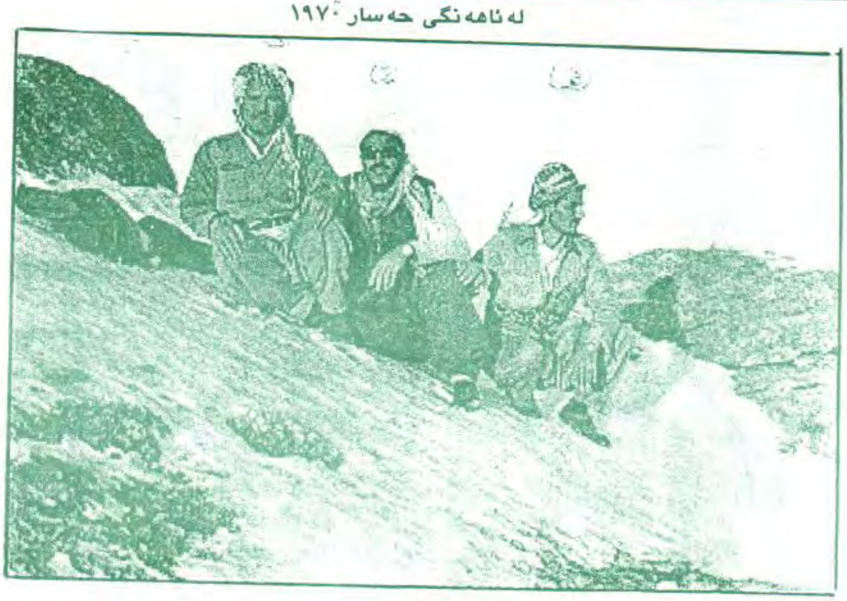

ـ فاخر له‌کاتی ده‌ست به‌سه‌ریدا له خه‌لان.

له راسته‌وه بۆ چه‌پ

ابراهیم خه‌لانی (پ.م)، فاخر مێرگه‌سۆری، خالد ئاژگه‌یی به‌ڕێوه‌به‌ری زیندان ١٩٧٢

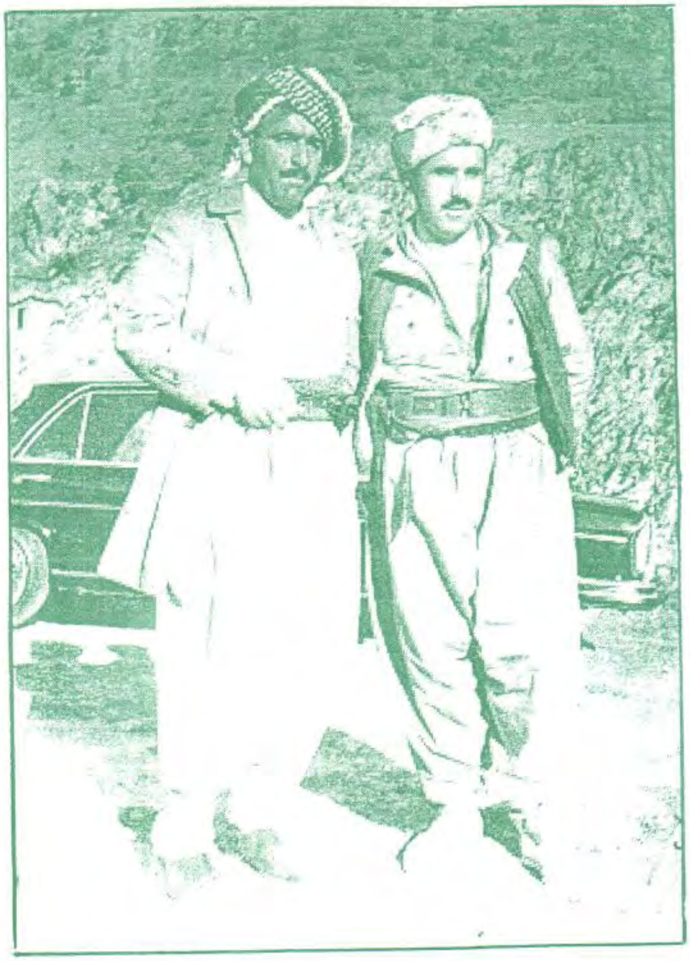

ـ فارس باوه لەگەڵ فاخر مێرگەسۆری دا

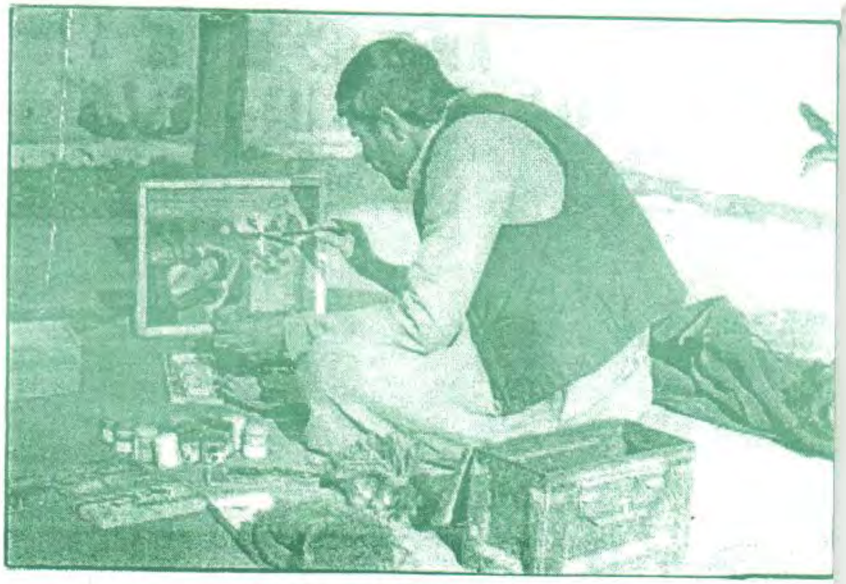

ـ جەوهەر لە کاتی ڕەسم کردندا

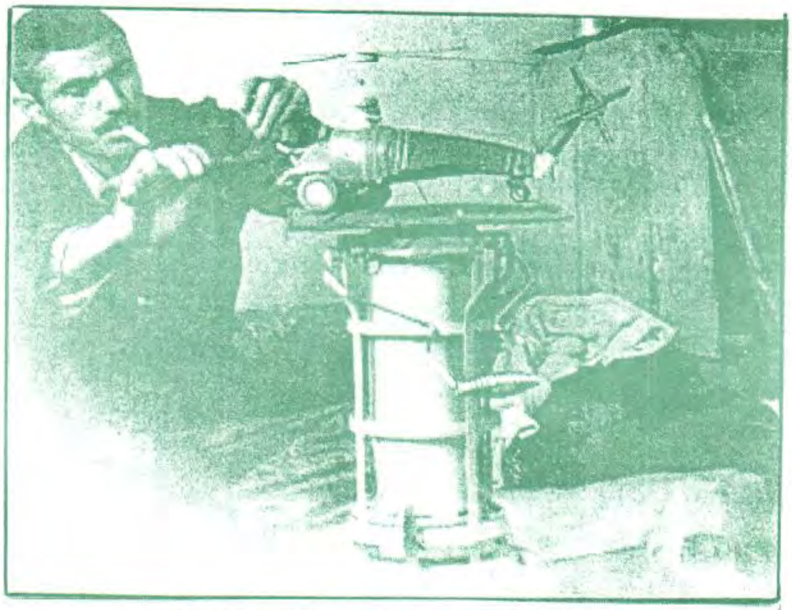

ـ جەوهەر لە بەندیخانەی رایات ـ دروست کردنی هەلیکۆپتەر

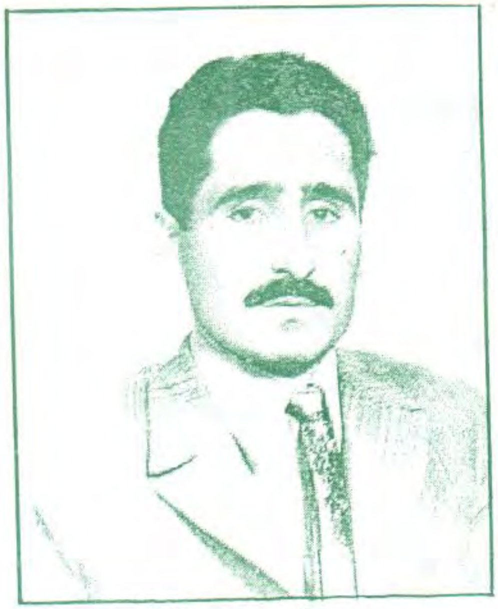

جميل حەمەد ئاغا

رەؤوف حاجی قادر

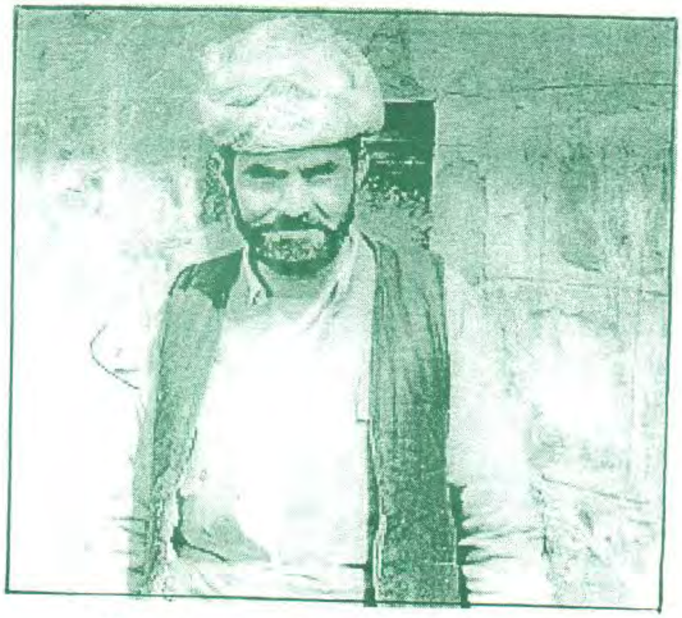

•جەوهەر مێرگەسۆری لە بەندیخانەی رایات ١٩٧٢ .

رشید حمدمین شیروانی ـ فاخر مێرگەسۆری ـ ئەحمەد بەگ. دوای کوژرانی جەمیل

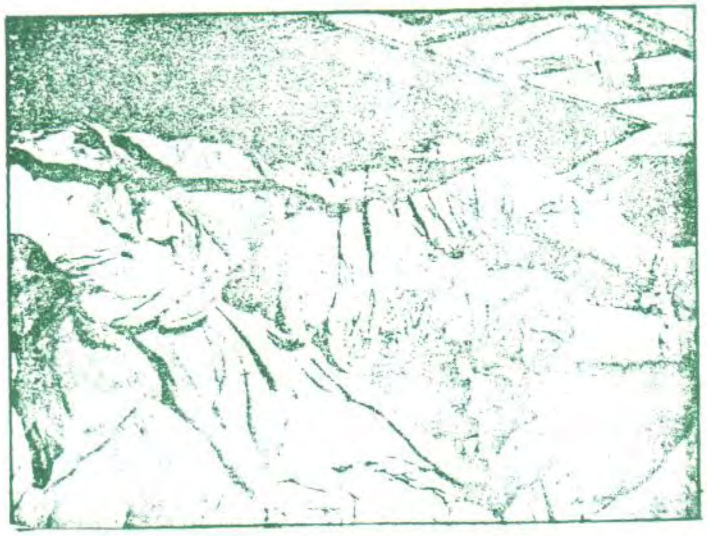

تەرمی ئەسعەد حەمەد ئاغا هەردوو پێ ی زنجیر کراوە
لە رۆژنامەی (الثورة) ٦/٤/١٩٧٥ وەرگیراوە

• فاخر مێرگەسۆری لە بەغدا کاتی دانوستانی نێوان حکومەت و شۆرش ١٩٧٠.

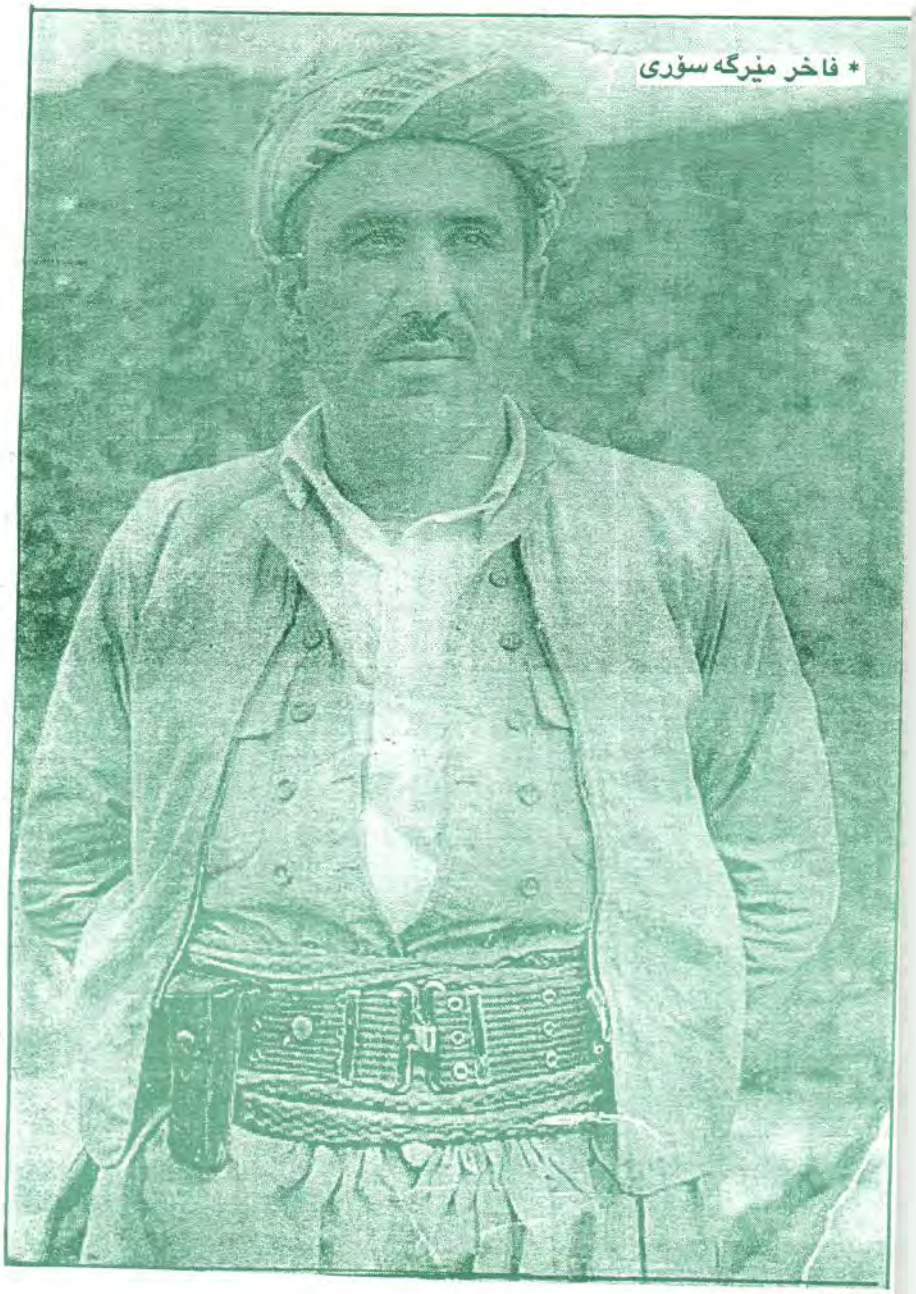

* فاخر میرگه سۆری

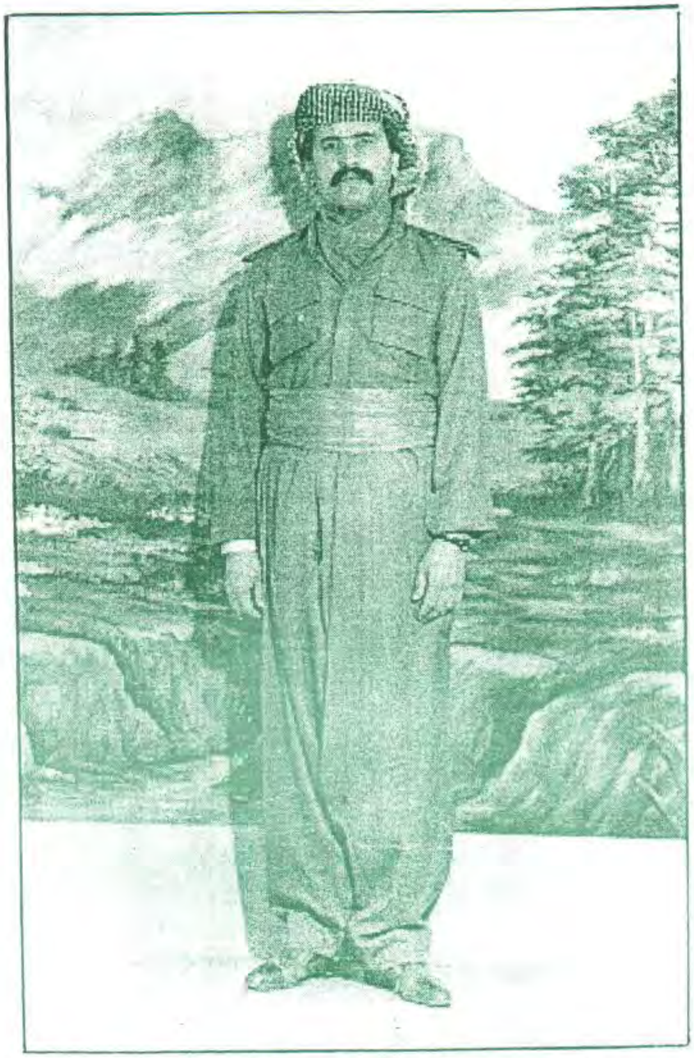

سردار حسین حه مه د ئاغا له دایکبووی ١٩٥٦ له مێرگه سۆر. کوڕی شه هید (حسین)ه که له ساڵی ١٩٦٣ له به رگری کردن له بارزان دا شه هید کرا.

سردار له رۆژی ٢٢\٢٣/٨/١٩٩٦ له شه ڕی سیده کان به دیلی به ده ستی هێزه کانی بارزانی شه هید کرا.

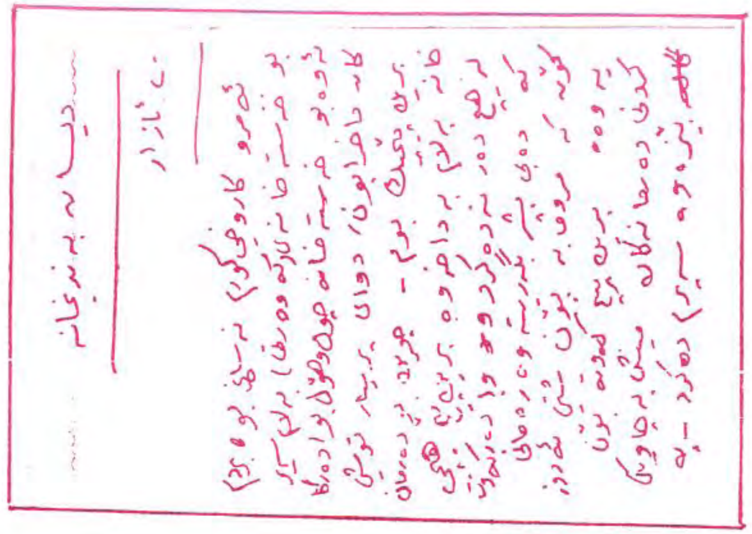

دیسان به ندیخانه

(دوایین نووسینی یادداشته کانی جه وهه ر حه مه د ئاغا)

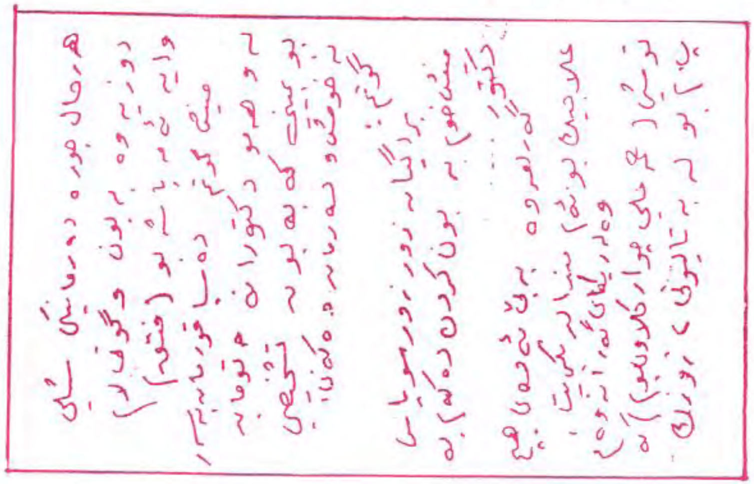

سوارکرد و گوتم:
ها کاکە حەمە بۆ لێم جیابێت،
گرتی؛
جا ئەوە کانە لە غوکران ئەر
گوتم چییە: گوتی دوێنێ علی خەلیل لە
ئامرحیزی تازەی بالەکە بەرێیە گوتی:
بابە شەڕ نەما و چ بەبەرنا هەر
کە سەی ئازادە بڕوات بۆ هەر ماڵی
یانە بڕوات بۆ پێش ئان.
ئەو حەمە علی گوتی منیش چەکەکەم تەسلیم
مستجاب کرد و گەڕامەوە.

ئێستە گەیشتە ئازادی مەحمودو
تزاریک. زانیم لەگەڵ دا بوون، لە سەر
ڕێگای خەلەک خەریکی زۆر بوون سابوو
وەشێخی خەلان لە شێخ عبداللە و
عبدالقادری برامی لەگەڵدا و پێشابوو،

مێش دابەزیم و چەما ئەمەت بە پێرەوی
هەتی وگو بتانە چاوەت روون..
کاکە ناخ و جەماعەت بەرەو لاکران.
و ئێستا ئێمە دیمانە بەسیارەی لێرەدا
بەرەو دایانە رەت بوو.
وە هەروەها گرتیانە پێش
نیوەرۆ هاتنە شوێنە باوکیشتا بردیانە
بۆلای بارزانی..
گوتم خێرە ئنشاءاللە بەلام دڵم
لە پێشکوت.
گە پشتەوە خەلوە سەر
کرد ماڵی ئێمە و خەنکی ئاوالی گرتیانە
جادەڕەوانی گە ڕانەوەی بە نێرەکانە
ز.کەن،
سیارەکەوە ستانە و چونە ماڵی
تۆ ... ئرانە ... هاتم ئاچایکم

خواردەوە — پێرم دەوە کردەوە
کە باوکم بەرتەڵایەو نەمانیشە بڕیە
هەیارم دا چەکەر میوە بێت لەگەڵ خەزوق
لەگەڵ لەبەر زیانەش بێت
ئەوەیە کەسەر محمودی (عبد الرحمن گ) دگەل
خۆم برد چیوم بۆ پیاڕەی بەرزیانی
خەلاس و بەخالەر تارگیم گوشت کە
تەلیفۆنە بکات داخوا باوکم لەکوێیە.
وە ئێمە خەریکی تەلیفۆنە بووین
کە (کریم سنجار)ی وە دەرکەوت
وادیار بوو هاتبوو مۆلەمن —
وە بەرەلە ویستی ئەو بامەبکات (?)
من داوام لێ کرد کە دەروون بچم
لالی باوکم - گوێ قبانشە بەیە کە وە
دەچین.
دەوری سەعات دوە بێوارە.
سواری بیارەی ئەوبوم - دیاربو

گوێ باخۆر نەبێت چونکە تەنها
مەحمود ئەمری کردوە تو بێت،
الحاحم کرد کە خودیش بێت - دیار
بو ئەدەویرا ڕێگا بداتە بێت.
ئەمن زانیم بۆچیە -
کە یشتینە ئازادی من لەو
باوەڕە دابوم کە ئەچین بۆ
حاجی نوەرانە - بەلام دیاربو
بەرەو فوارە بانەداوە - زانیم
بۆ هەیسی دایانە.
وە نزیک مغرب لەگەڵ وشرن (?)
اگرە چوینە ژوورەوە: من
لە ژوورێ هەرە سەلمانە دانیشتم و
کریم سنجاری چوە لای حاجی سعید
مصطی... پاشان هاتوەوە
ئەو برویستی و حاجی سعید ناردیە

دوایی لە دەرچەکان سەرکەوتم
هەڵبەت ئەمە سێیەمین جار
بو من لەو تکنە هەریس دەکرێم
لەسەر دەرەجەکانم توشی
مام سەعید بوم توقریەکەیەکرد
وێیم گوت سەریکم لێ بدە گوتی
باشە ـ
وە هەر ئامرەی [illegible] کە ناوی
صدیق بو پێشم کەوت
بو نووسیی سێیەمی کە لە ئەساسی
دەرگای سەرکەوتنی [illegible] بو
بەلام وا دیار بو دیواریانە بو
کردبو کردیانەبو بە زوریکا
بچوون [illegible] تێدا ئەنوسین.
دیم زور [illegible] تەلیورەی
تێدایە پیس و پوخل و [illegible]

زبڵخانە وابو تاریک و رەش
فانوسێکی شوشە بە دوکەڵ
روناکیەکی پرتەقاڵی کزی ئەدا
بە ژوورەکە ـ سۆبەیەکی نەوت
سوور پیش لە ناوەندا دامەزرانبو
لەسەر قەنەفەیەکیان دانیشتم
دیاربو ئامر [illegible] زنجیرێکی
ئەستورو دوو قوفڵی زلی تێداو
گوتی دەبێ ماجستێر نەبیت ئەمرە
پات زنجیر بکەم --
بە هۆی قوفڵی زنجیرەکە بەستا
و لە زلخوی زۆر ناڕەحەت بوم.
چونکە ئەمە کارێکی بێ مانا بو ـ
دەنگی خورەشی لەوە نەما بو
سۆبە [illegible] هەر بیست ـ [illegible]
[illegible] ڕوژ مابو کە سوپا ناردیە

ئیحتیاط بکات و بە بۆرییەکا رەوی بێ
هەمو خەیمەکی بەر دەدەن
لە وەختی زیاتر [illegible] لە دەرەوە
بووم ئازاد بووم و رێگا شم لێ
دیار بوو ئەگەر نیازی چوونم بوا ئەبوو
بەلام [illegible] ئیمە میوانەت بکەن و
بچمە ناو دوژمن.
[illegible] رێگا گیرابووەوە [illegible]
چاوی خۆم ئەزدی گوندەکان
[illegible] و خەبەر بە جادەدا
ئەچوو [illegible] تەسلیم کردنی
معنویات نەمابوو [illegible]
بە شۆرشی برابوو.
بە هەر حاڵ تا دەرەنگی لەگەڵ
هەرەسەکانم رام بوارد و [illegible]
[illegible] تەماشام کرد - دەوری سەعات
١١ ی شەو خەوتم.

تێبینی/
١ـ لە دەست نووسەکەدا هەندێک شوێن رەش کراوەتەوە، شوێنە رەش کراوەکان ئەمانەن:

٢١ ئازار (لە نوروز)

ئەمرۆ سەعات ٧/٥ هەلسامەوە
[illegible] و هەرەسەکانم لە [illegible] نەمابوو
وەتا دەرەنگ بەبێکۆتا [illegible]
[illegible] چونکە زۆربەی
هەرەسەکانم کە لە ٢٠٠ کەس زیاتر
بوون لە ناو [illegible] بوون.
[illegible]
چا یەکم [illegible] کرد و هەندێ کاسیایە
بۆ هێنابووم خواردم.
دەوری سەعات ١٢
هەرەسەکان [illegible] واخەریکە
[illegible] هەرەسەکان گیر دەکەنەوە
و ئەمرۆ زۆر [illegible] بەرەو [illegible]
[illegible] هەر واشی بوو... لە دەوری

سەعات هەوڵی بەیانی دیاربو
مام سەعید بەقاچێ بەکەوە هاتە
حەوشی و حەرسەکانیانە خەبەر کردنەوە،
دەستیانەکرد بە ناو خۆ سنەلە..
هەرکە ناویکی نەهۆشنەوە
دبوایە فاوەنکە بە دەنگی بەرز
وەلام) داتەوە...
- فلانە کوری فلانە...
بەلێ... بەڵێ نعم —.
[crossed out] هەموو حەرسەکان بە چاوی.
نوسینەوە پالە ئەستوکانیە کترێانە
دەکرد بو نزیک بونەوە لەمام
سەعید و هەریەکە بە تەمای ناوی
خوی بو..
نزیکە یەک ناویک خوێنرایەوە و
بلاوەکرا.
وەلە ناو قدرە بالغی حەرسەکان چاوم

بە (علی حسەن) دیانەیی کەوت
کە پێشمەرگەبو لەدێی ئیمە و لە
ساڵی ١٩٧٠ بە لە سەر ئیمە حەبس
کرابو - وە هەروەها ئیستەکەرمەڵا
کەم ئەویش لەگەڵ من لە ١٩٧١
مانگی تموز گیرا و هەرمابو تا
ئیستا - رەنگیانە زەردولاواز
کز بوبو - بەلام لەخوشیانە
هەبو بەربین.
لە دادەرەوە ناویانە لە یەکە)
قاتە دا نەبو.

[crossed out] کاریسا
وەدوای ئەوەی حەرسەکان بەرزانە
بوسەر ئاو - دەم هەرماخرقی ئیمە،
وەجیرێنیان (صدیقە مامەکەم) و
(سەعید جادەر) هاتنە سەر چوڕتە...

داواوەگەڕانەوە ، بەڵام زیروکەچیلیانە
لەگەڵ نەبو کە لە ژووری ئێوان بو
والدیارە بەرەڵلاکراوە،
لەوان چونە ژوورەوە و
دەجبەی دوهەم دەرچوونە هەرچاغی
ئێمە - سوارانی و ڕەشید و اسعد و ضیاء و مجید
و فرامرز و قادرکریم و قادر و ئەرگوشی.
چونە سەر خۆ یانە گوڕیەکردبووەوە
ڕووخۆشی و بێ خەم بە ئۆنیدی بەزبون
بودنان - بەڵام بە داخەوە دوای
ماوەیەکی باشتر کە چونە ژوورەوە،
لە بیرە خۆ ڕاچوبوم گوێم لە قەڵەباڵغی
بو کە هەم کەنە دەنگی زیاد بو...
وە گوێم لە قیڕەو هاواری (سعدی)
برام بو دەنگم ناسیا تەنگاو
بوم - بوە هەگ و پەردەوە --

قەڵەباڵغی کەوتە ناو حەوشی سجنە،
هۆم لە سەر ژن دەریزگرد ولە
کونێکەوە تەماشام کرد .. دیتم
ڕەشیدی برام زنجیر کراوە و قادر
خەریکە بە دوبەرد قوفڵەکانە بشکێنی
بۆی نەشکا ..
ئاجا ڕبوم بە چاکی بەزنجیرەوە
گوپاڵ بە دەست لە دەرچەکانە دابەزم
ودیم ١٥ - ٢٠ هەرەسی بەهەمو
چوار دەورە سەربان و پیشەوەیانە
گرتووە و دەستیانە لە سەر پەلاپێکر
چەک بو ،
گە پشتە دەرگا و ئەوە بە ترمزی
دی گە پشتە قەناعەت کە خەریکە
دەڵەیەن بماتە کوشتن -- بۆیە بە یێلی
دەریەریە هەوارەوە ، دیتم طلبەوە

جماهير اربيل تدين جرائم التمرد المنهارة

روعت جماهير اربيل يوم امس الاول بسماعها نبأ الجريمة النظيمة التي ارتكبها قادة التمرد المنهار بحق الشخصية الكردية البارزة « حمد اغا مرگه سوري » وابنائه وعدد من المناضلين .

ومساء امس استقبلت اربيل الباسلة جثث الشهداء الطاهرة .

فقد وصل من قرية (بابكر اوى) الواقعة قرب رايات، جثمان كل من « حمد اغا مرگه سوري » وثلاثة من ابنائه هم جوهر ورشيد واسعد . وكذلك جثماني الرفيق خليل سلطان (قلندر) وهو عضو في الحزب الشيوعي العراقي منذ عام ١٩٥٩ ، ومحمد سليم گوردي .

لقد كان الشهيد حمد اغا من المساهمين الاوائل في الحركة الكردية وساهم في الانتفاضات التي قام بها شعبنا الكردي في الثلاثينات والاربعينات وحكم عليه في اعقاب سقوط جمهورية مهاباد الديمقراطية بالسجن المؤبد . ولم يغادر السجن الا بعد انتصار ثورة ١٤ تموز ١٩٥٨ . ورزيء باستشهاد ابنه الكبير الشيوعي الشجاع الرفيق حسين ، كما اغتيل ابنه جميل من قبل جلاوزة الملا قبل اعوام . اما مصير ولده فاخر فلا يزال مجهولا حيث كان معتقلا في سجن رايات الذي تشرف عليه الزمرة المنهارة .

وكان الشهيد صديقا لحزبنا الشيوعي العراقي ، وربى اولاده على حب الحرية والنضال ضد الاستعمار والرجعية ، وفي سبيل الحقوق القومية لشعبنا الكردي ومن اجل الحكم الذاتي .

وقد ترك نبأ استشهاده واولاده والرفاق الاخرين – بهذا الشكل المروع – حزنا عميقا لدى جماهير اربيل وكل الجماهير الكردية التي تعرف في حمد اغا مرگه سوري ابنا بارا للشعب الكردي ، قضى اعوامه الخمسة والثمانين في خدمة الشعب واهدافه القومية العادلة .

المجد والخلود للشهداء حمد اغا مرگه سوري واولاده ورفاقه الشجعان .

والخزي والعار للقتلة المجرمين

طريق الشعب...١٩٧٥/٤/٤

حادث اليم

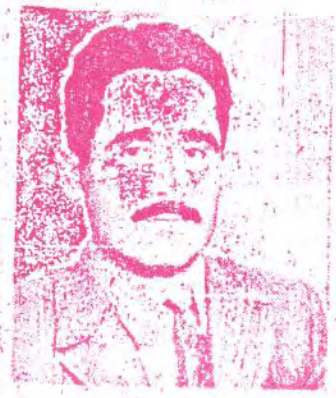

وقع اعتداء اثيم على حياة السيد جميل نجل محمد اغا ميركه سوري وشقيق السيد فاخر ميركه سوري ظهر يوم الاحد المصادف ١٤-٢-٩٧١ في مدينة اربيل وهو في طريقه الى عمله . ولا شك ان المعتدين سينالون جزاءهم العادل .

ان الشهيد من عائلة مشهورة بنضالها الوطني والقومي في منطقة بارزان ، تحت زعامة المناضل الكبير مصطفى البارزاني .

شكر على تعزية

يشكر السيد محمد اغا ميركه سوري جميع الذوات الاعزاء الذين تفضلوا وشاركوه في مصابه الاليم بانتقال نجله المرحوم ـ جميل ـ الى جوار ربه سواء من شارك في تشييع الجثمان او حضر مجلس الفاتحة في ميركه سور او ابرق او ارسل معزيا العائلة على الكارثة الاليمة راجيا رب العالمين ان لا يصيبهم اي مكروه . وانا لله وانا اليه راجعون .

التآخي....١٩٧١/٢/٢٧

الرفاق الجزراوي وحداد والحمداني والعامري يتفقدون الحاج عمران وكلالة وبارزان

الكشف عن مزيد من جرائم الزمرة العميلة المنهارة

اتخذت مفارز من قواتنا المسلحة مواقعها امس في مناطق الحدود مع تركيا وايران وتوزعت على المنافذ والمخافر والنقاط على الحدود

وتوجه اعضاء من البعثتين العسكريتين الجزائرية والايرانية الى المناطق الحدودية في حاج عمران وقلعة دزه وبنجوين للوقوف على الاجراءات المتخذة لتنفيذ قضايا الحدود .

ومن ناحية اخرى تفقد عدد من اعضاء القيادة القطرية لحزب البعث العربي الاشتراكي مناطق عديدة من كلالة الى حاجي عمران ومناطق اخرى في منطقة الحكم الذاتي واكدوا عزم قيادة الثورة على اتخاذ اجراءات واسعة لدعم وتطوير المنطقة والبدء بمرحلة جديدة من مراحل البناء الايجابي ، وفي الوقت نفسه كشف النقاب عن المزيد من الجرائم البشعة للزمرة العميلة المنهارة .

واكد نبأ لبعثة وكالة الانباء العراقية ان القيادة العميلة للتمرد قد اعدمت فاخر حمه ميركه سوري عضو ما يسمى باللجنة المركزية مع ابيه واشقائه التسعة بعد اعتقالهم منذ عام ٧٢ في سجن رايات الرهيب وكانت طلائع قواتنا المتقدمة قد عثرت امس الاول اثر دخولها منطقة كلالة على جثث هؤلاء وهم حمد اغا ميركه سوري خال الخائن ملا مصطفى ووالد فاخر سوار اغا احمد من ابناء عمومة الملا وكانت ايديهم وارجلهم قد ربطت بسلاسل حديدية وقد اخترقت مؤخرات رؤوسهم عدة طلقات من الرصاص .

ويقول النبأ ان سعيد وصيف وهو ما يسمى بالمشرف العام على السجن قد قام بعملية الاعدام التي تمت في السادس والعشرين من الشهر الماضي بالاشتراك مع محمد خالد البارزاني وبايعان من القيادة العميلة عند هروبها من رايات .

وكان فاخر ميركه سوري على خلاف مع الملا على اثر دفعه لعناصر من زمرته بقتل شقيق فاخر المدعو جميل ميركه سوري في اربيل وقيامه بعد ذلك باعتقال فاخر في سجن رايات منذ ٧٢ مع ابيه واشقائه .

الجمهورية.....١٩٧٥/٤/٤

ناوەرۆك

١_ پێشەکی ٥_ ٦
٢_ مێژووچکەی خێڵی شیروانیو بنەماڵەی حەمەد ئاغای مێرگەسۆری ٧_١١
أ_ درەختی بنەماڵەی حەمەد ئاغای مێرگەسۆری ١٢
ب_ حەمەد ئاغای مێرگەسۆریو رۆڵی لە بزاڤی رزگاریخوازی گەلی کوردا ١٣_١٤
٣_ لە مێرگەسۆرەوە تا زیندانی رایات ١٥
أ_ پێش شۆڕشی تەمموزی ١٩٥٨ ١٧_١٨
ب_ گەڕانەوەی بارزانیو سەرەتای ململانێو ناکۆکی ١٩_٢٠
جـ_ شەڕی لۆلانو تاوانبارکردنی فاخیر لەلایەن بارزانییەوە
د_ دوورکەوتنەوەو زیندانی نوگرە سەلمان ٢٤_٢٧
هـ_ ئاشت بوونەوە لەگەڵ مەلا مستەفا ٢٧_٢٩
و_ سەرکەوتنو دەسەڵات ٣٠_٣٢
س_ فاخیرو حزبی سۆسیالست ٣٣_٣٤
ح_ لەگەڵ هێڵی چەپی حزبدا ٣٥_٤٥
ط_ لێپرسراوی لقی چوارو سەرەتای کۆتایی ٤٦_٤٩
ك_ ئاشت بونەوەی بارزانیو تاڵەبانی ٥٠_٥٢
ل_ کوژرانی جەمیلو جارێکی دیکە تەقینەوەی ناکۆکیەکان ٥٢_٥٤
م_ کوشتنی حەمە رۆوفو گرتنی حەمەد ئاغاو فاخر ٥٥_٥٨
٤_ شەڕی هەندرێنو رۆڵی فاخیرو چەند راست کردنەوەیەك ٥٩

أ_ سه ره تا ٦١_٦٢
ب_ چۆن حکومه تی به غدا چیای هه ندرینی گرت ٦٣
جـ_ خۆئاماده کردن ٦٤
د_ سه عاتی سفرو زه بری کوشنده و رزگارکردنی هه ندرین ٦٧_٦٨
هـ_ ئایا هێزه کانی پارتی به شداری شه ڕه که یان کرد؟ ٦٨_٧٠
و_ ئامانجه عه سکه ریه کان ٧٠
س_ ده سکه وته کانی شه ڕه که ٧٠
ح_ بۆچی چیای هه ندرین هه مووی رزگار نه کرا ٧١
ی_ ده ره نجام ٧٢
٥_ بۆچی فاخر میرگه سۆری له گه ڵ عبیدالله بارزانی رای نه کرد؟ ٧٥_٧٩
٦_ فاخرو حکومه تی به غدا ٨١_٨٧
٧_ نامه یه کی گرنگی فاخیر مێرگه سۆری ٨٩
أ_ فاخر مێرگه سۆری شه هیدی شۆڕشگێڕی بێگه رد ٩١_٩٢
ب_ دۆکیومێنتێك به ده ستو خه تی خۆی ٩٢_٩٣
جـ_ ده قی نامه که به زمانی کوردی ٩٤_٩٥
د_ فاخر مه رگه سوری شهید النقاء الثوري ٩٦
هـ_ وثیقة بخط البطل ٩٦_٩٩
٨_ دیسان به ندیخانه ١٠١
أ_ ٢٠ ئازار ١٠٣_١٠٦
ب_ ٢١ ئازار (١ نه ورۆز) ١٠٦_١٠٧
جـ_ ٢٢ ئازار ١٠٨_١٠٩

٩_ دوو هه‌فته له‌دوا لاپه‌ڕه‌ی تراجیدیای قه‌تلوعام
کردنی بنه‌ماڵه‌ی مێرگه‌سۆری ١١١_١١٣
أ_ کلیله‌که لای مه‌لا مسته‌فایه ١١٤
ب_ مه‌سعود قسه‌یه‌ك ده‌کاو باوکی قسه‌یه‌کی تر ١١٤
جـ_ گه‌ڕان به‌دوای ته‌رمه‌کاندا ١١٥
١٠_ فاخر مێرگه‌سۆری له دیدوبۆچوونی چه‌ند نووسه‌رێکدا ١١٧
أ_ کوردستان یان نه‌مان ڕێنیه مۆریس _ ١٩٨٩ ١١٩
ب_ چه‌ند لاپه‌ڕه‌یه‌ك له بیره‌وه‌ریه‌کان (٩٤٩_ ٩٩٦)
د. جه‌مشید حه‌یده‌ری ١٩٩٣ ١١٩_١٢١
جـ_ سێ ساڵ خه‌باتو وولاتێکی وێران_کرمانج گوندی (١٩٩٠) ١٢٢
د_ بارزان‌و ره‌چه‌له‌کی بارزانیان_ مامخان شێروانی (١٩٩٤) ١٢٣_١٢٦
هـ_ مذكراتي داخل سجون الثورة الكردية : جميل محو (٩٨٢) ١٢٧_١٢٩
و_ مذكرات بهاء الدين نوري؛ (١٩٩٢) ١٣٠_١٣٢
س_ انشقاق خطير داخل الحزب الديمقراطي الكردستاني_ ١٩٧٤ ١٣٣
ح_ چاوپێکه‌وتنێك له‌گه‌ڵ ممتاز حه‌یده‌ری ١٣٥
ی_ ده‌نگدانه‌وه‌ی قه‌تلوعام کردنی بنه‌ماڵه‌ی مێرگه‌سۆری له
رۆژنامه‌کانی عێراقدا ١٣٦_١٣٧
١١_ کوژرانی فاخر مێرگه‌سۆری‌و چه‌ند رازو نهێنیه‌ك ١٣٩
أ_ سه‌ره‌تای ده‌ست پێکردنی ململانێ ١٤١_١٤٣
ب_ هێمنیه‌کی کاتی ١٤٤_١٤٥
جـ_ دوای ته‌مموزی ١٩٧٢ فاخر چی‌به‌سه‌ر هات؟ ١٤٥
د_ نوێترین زانیاری ١٤٥_١٤٧

١٢_ خه‌لۆ برادۆستی چۆن کوژرا؟ ١٤٩_١٥١
١٣_ چه‌ند وه‌ڵامێك ١٥٣
أ_ فه‌ره‌نسۆ ده‌یه‌وێ به‌ری رۆژ به‌ بێژینگ بگرێ ١٥٥_١٥٦
ب_ ئه‌مجاره‌یان سه‌یره‌که لای فه‌رنسۆیه ١٥٧_١٥٩
جـ_ زنجیره‌یه‌ك بۆ یادی فاخیر مێرگه‌سۆری ١٦٠_١٦١
١٤_ گه‌رانێك به‌ناو یادداشت و ده‌ست نووسه‌کانی شه‌هید
جه‌وهه‌ر حه‌مه‌د ئاغای مێرگه‌سۆری ١٦٣_١٦٥
أ_ ئه‌لقه‌ی یه‌که‌م ١٦٦_١٦٧
ب_ ئه‌لقه‌ی دووه‌م ١٦٩_١٧١
جـ_ ئه‌لقه‌ی سێیه‌م ١٧١
١. به‌شی یه‌که‌م ١٧١
٢. به‌شی دووه‌م ١٧٣
٣. به‌شی سێ یه‌م ١٧٦
د_ ئه‌لقه‌ی چواره‌م ١٧٧
هـ_ ئه‌لقه‌ی پێنجه‌م و کۆتایی ١٨١_١٨٥
١٥_ پاشبه‌ندی وێنه‌ و دۆکیۆمێنته‌کان

سوپاس و پێزانین:

زۆر سوپاسی ئه‌و به‌ڕێزانه‌ ده‌که‌م که‌ له‌ نووسینی ئه‌م کتێبه‌دا به‌ زانیاری یان به‌ چاوپێکه‌وتن یارمه‌تیان دام:

١. مام جه‌لال
٢. بهاد الدين نوري
٣. شێخ عه‌تا تاڵه‌بانی
٤. د. عز الدين مصطفى رسول
٥. فاروق مه‌لا مسته‌فا
٦. مسته‌فا چاوڕه‌ش
٧. د. عبد الستار طاهر شريف
٨. كمال شاكر
٩. احمد شريف
١٠. ابو دلشاد
١١. ممتاز حه‌یده‌ری
١٢. کاك عه‌زه‌ره‌ش
١٣. كريم حاجي قادر
١٤. ژماره‌یه‌ك له‌ پێشمه‌رگه‌ی دێرین و که‌سایه‌تی تر

هه‌روه‌ها سوپاسی:

١. به‌ڕێزان هه‌ڵۆ ـ ئاسۆ ـ مسعود ـ یادگار ـ شیروان، ده‌که‌م که‌ به‌ کۆمپیوته‌ر کتێبه‌که‌یان بۆ چاپ کردم.

سوپاسی تایبه‌تیشم بۆ:

کاك به‌ختیار سوار ئاغای شیروانی که‌ زۆر یارمه‌تی دام له‌ کۆکردنه‌وه‌ی زانیاریه‌کان، به‌ڵام به‌داخه‌وه‌ له‌ ڕۆژی (٣١)ی ئابی ١٩٩٦دا بێ سه‌ر و شوێن کراو کتێبه‌که‌ی نه‌دیت.

سوپاس

زۆر سوپاسی بەڕێز کاك کۆسرەت دەکەم کە ئەرکی بە چاپ گەیاندنی کتێبەکەی گرتە ئەستۆ

تێبنی:

زۆر هەوڵم دا لەگەڵ سەرکردەو کادیرەکانی حزبی شیوعی عێراق دا، ئەوانەی لەگەڵ ڕووداوەکان ژیاون و لە نزیکەوە ئاگاداری ژیان و خەباتی فاخر مێرگەسۆری بوون چی ڕازو نهێنی هەیە ئاشکرای بکەن و پێم بڵێن بەڵام بەداخەوە نازانم بۆچی خۆیان دەدزی یەوە!

بۆیە هەر کەسێك زانیاری تر دەزانێ، یان دەتوانێ بۆم بنێرێ، یان بڵاوی بکاتەوە بۆ دەوڵەمەند کردنی کتێبەکە، بەڵکو بتوانم لە چاپێکی تردا سوودی لێ وەربگرم.

ئەم کتێبە

دیرۆکی تاوانێکی گەورەو قەتلوعام کردنی بنەماڵەیەکی تێکۆشەرو کوردپەروەر دەگێڕێتەوە

ململانێ و ڕکابەری سیاسی و حزبی و عەشایری نێوان مەلا مستەفای بارزانی و فاخر مێرگەسوری باس دەکا چەندین ڕازو نهێنی دیوی ناوەوەی شۆڕشی ئەیلول و گەمە سیاسی و پەیوەندی یە شاراوەکانی پشت پەردە دەخاتە ڕوو.